HÁY JÁNOS

A gyerek

EURÓPA

HÁY JÁNOS

A gyerek

1.

Négyen ültek a kiskonyhában az asztalnál. A férfi, a férfi felesége, meg a férfi feleségének a szülei. Mert oda költöztek, a felesége szüleihez, mikor megházasodtak. Más lehetőség nem volt. Pénzt nem kaptak senkitől. Házat nem örököltek a nagyszülőktől, mert abban már a szülők laktak. A férfi feleségének az apja meg mondta a férfinak, hogy gyertek ide, elfértek, ott van az első két szoba, abban bőven. Mindkettő a tiétek lehet, mi meg a mamával – így mondta, utalva a feleségére – meghúzzuk magunkat a hátsóban.

Éppen bort ittak, a fiatal férfi csodálkozott, hogy az öregebb férfi mért nem dől le a székről, hisz neki úgy tűnt, sokkal többet ivott, s megelőzőleg még pálinkát is. Már régen le kéne zuhannia onnét, vagy zavarosan beszélnie legalább, amin akár nevetni is lehetne, hogy nem tud egy olyan mondatot sem kimondani, hogy tölts még a poharamba, hanem úgy ejti ki a szavakat, mintha a szájával péppé darálná őket, s ezt az értelmezhetetlen hangpépet köpi a levegőbe, majd végül remegő kezével a demizsonra mutat, utána pedig a poharára. De nem.

Ennyire bírja – ezt gondolta a fiatal férfi –, jobban, mint én. Innéttől örökösen arra kell figyelnem, hogy mennyit iszok. Nem ihatok csak úgy kedvemre. Még erre a dologra is figyelnem kell, pedig ez pont azért van az embernek, hogy ne figyeljen semmire. Ez a kikapcsolódás, épp a figyelem elvesztése, de azt mégsem engedheti meg magának egy fiatal férfi, hogy beessen az asztal alá, az öreg meg röhögjön rajta, és közben azt olvassa a földön heverő fejére, hogy hiába vagy huszonöt, gyerek, annyit sem érsz, mint én, egy nagy nulla vagy, s hogy ez is azt bizonyítja, egyre rosszabb nemzedékek következnek, s tulajdonképpen nem is érti, hogyhogy nem halt ki még a föld, hogyhogy még születnek emberek.

Apád helyett apád leszek – mondta az öreg, mire a fiatalabb férfi megölelte, jól van, apu –, ezt mondta neki, holott egy porcikája nem kívánt magának apát, az az egy is bőven sok volt, aki eleve volt, aki elől menekült tulajdonképpen bele a házasságba is, meg a lány szüleinek házához. Nem bírta a részeg férfit, aki vér szerint az apja volt. Este tíz körül keveredett haza a kocsmából, talicskával tolták haza a józanabbak, vagy a kocsmáros gyerekei, ha a saját lábán nem tudott, márpedig rendszerint nem. A kocsmáros gyerekei legutóbb, nem is emlékezett, pontosan kik. Kifordították az utcaajtó előtt, a kutya veszettül csaholt, hallotta a puffanást, és érezte az idegenek szagát, a kocsmáros két suhanc fiának a szagát. Az öreg azt mondta, hagyjad már, Bundás, a kutya akkor abba is hagyta. A férfi tovább hevert az utcaajtó előtt, bent meg az asszony rettegett, hogy mikor fog fölállni, s bár első pillantásra nem látszott esély erre a műveletre, mégis sor került rá és fölállt. Rettegett, hogy mikor találja meg az utcaajtókilincset. Hallotta a kattanást, csend volt, a kutya sem ugatott, a többi dög is abbahagyta, aki arra föl, hogy az övéké, belekezdett. Kattant, s a hang ebben a csendben, mintha valaki a dobhártyáját rúgta volna be hegyesorrú lakkcipővel, ami nem is a fülzsíron, hanem a fényen csúszik be a füljáratba, abba a sötét alagútba. Ahogyan a bálokon, amikor már lámpa nem világít, azt mondja a zenész, hogy most erre a számra lekapcsolják, s történjen meg minden, ami megtörténhet, lassú zenét játszottak, maga a zene is jelezni volt hivatott, hogy mi a teendő, hogy össze kell bújni, s akkor még azt is mondja a férfi, elveszi a szájától a klarinétot, mert az beszélt, aki különben klarinétos volt, hogy ez egy gyerekcsináló nóta, és tényleg sötét volt, de ebben a sötétben mégis látszottak a fekete lakkcipők, hoztak magukkal valami világítást, nem is tudni honnét, talán a vécéről, mikor legutóbb voltak, ott volt lámpa, s ott gyűjtöttek össze egy csomó fényt, s azt most kiengedik magukból, úgyhogy aki nem táncolt, pontosan láthatta, feltéve, ha ismerte a cipőket, hogy melyik kihez tartozik, pontosan le tudta követni: ki kivel éppen milyen mélységig, mert a cipők állásából nem volt nehéz elképzelni a testek állását. Na jó, mondta az ilyen, egy ronda lány például, akit senki nem kért fel, vagy a fiú, akiről mindenki tudta, hogy gyerekkorától iszik, s ezért mindenki visszautasította, még a ronda lány is, szóval ez mondta, nem a fiú, nem, ő már annyira részeg volt, hogy összekeverte a cipőket, nemcsak azt, hogy melyik kié, hanem azt is, hogy női vagy férfi lakkcipőt lát-e. A lány mondta, de senkit nem érdekelt, mit mond egy ronda lány.

Megtalálta. Nyikordult az ajtó és a férfi belódult. Volt egy negyedlépcső ott, mert az utcaszint magasabb volt. A férfi megint elesett, végigterült a gangon és hallgatott, csak a szuszogását hallotta az este. Akár egy állat, akit csak a feljövő nap képes kirugdalni az álmából, de a feljövő nap még messze botorkált az égen, se keze, se lába nem érte a gangot, ahol a férfi kupacban hevert.

Az asszony feküdt az ágyban, és úgy csinált, mintha aludna, nehogy azt higgye az érkező, hogy ébren van, holott ébren volt. Emlékezett azokra az időkre, amikor a férfi azt akarta, hogy az asszony azt higgye, észrevétlen jött haza. Ledobta a bakancsait még a konyhában, koppant a bőrtalp, mikor elérte a konyhakövet, az asszony hallotta, a férfi nem, és mezítláb surrant be a szobába. Az asszony hagyta, hogy a férfi ezt higgye, csak az aktuális béke kedvéért, hogy másnap a férfinak ne kelljen szégyenkeznie. Nem gondolkodott hosszútávon, hogy később majd erre építheti azt az elvárást, hogy a férfi akkor is elhiggye ezt, amikor óvatlanul, tulajdonképpen csörtetve, a lavórt föllökve és villanyt kapcsolva érkezik. De a férfit most már ez egyáltalán nem érdekelte, nem számított neki, hogy alvást tettet, vagy tényleg alszik, rejteni nem akart semmit, mit kellett volna. Az asszony mégis ehhez az eszközhöz nyúlt, bár időnként felvetődött benne, hogy megvárja, míg betámolyog, és amikor a villanykapcsolót keresi a konyhaajtó mellett, amikor azt morogja, hogy a kurva istenit már megint valaki elrakta innét a villanykapcsolót, és lóbálja a nyakán a fejét, és nem lát semmit, nem pusztán az alkohol, hanem a sötétség miatt, hogy akkor az asszony, aki már hozzá volt szokva a sötéthez, és tisztán látta a kínálkozó nyakat, hogy akkor a húsvágó bárddal, azzal, amivel disznóvágáskor a keményebb húscafatokat is el szokták metszeni, meg néha, amikor a hajlatot elrontották például a körömnél, akkor a csontot is kettéroppantották, hogy azzal, ami mindig elég éles az efféle cselekedethez, s előre a dunyha alá lett készítve, hogy az alkalom eljövetelével csak kirántsa onnan, szóval azzal fogja és széthasítja a férfi nyakát.

Sokszor gondolta, szinte tervezte ezt, de valami mégis megakadályozta, maga sem tudta, micsoda. Egyszer arra gondolt, hogy túl élénk a képzelete, és annyira elevenen látja, amint a férfi félig levágott feje ott hever a kockás konyhakövön, és hörög, ahogyan az állatok, mikor nyakukat metszik, és veszti elfelé a vérét, a résen kiömlő levegő pedig habosra veri ezt a levest, ezt annyira látta, hogy nem is tudta volna elképzelni, hogy ennél valóságosabb lehet az, amikor tényleg végez vele. Ráadásul akkor örökre

vége az esti vérengzésnek, akkor már be van fejezve egy életre a férfinek is, és neki is, sőt még bűntudatot is érezne. Ezt mondta a szomszédban az asszony, hogy az is mardosná, s nemhogy jó érzés volna visszaemlékezni a szétvágott, széttrancsírozott férfira, aki na most végre tényleg megkapta a magáét, inkább rémisztő és kétségbeejtő, így viszont minden este végezhetett vele.

A férfi nem tudott a sokszoros haláláról, hogy ő valójában olyan, mint a rajzfilmekben az állatok, hogy annyiszor támad föl, ahányszor szükség van az újabb halálára. Alig bírt beljebb mászni a gangon, súrlódott a ruha a betonhoz. Nemrégen csinálta meg, korábban csak döngölt föld volt, a falba kapaszkodott, hogy talpra kényszerítse magát, végül sikerült, bár ellentmondott a fizikai törvényeknek, hogy állva is maradt, s a rézsút megdőlt test nem zuhant újra a betonra, esetleg arccal. Talán épp azáltal jutott előbbre, hogy örökösen megpróbálta a felsőteste alá behozni a lábait, de mire azok ott alul beértek, a felső rész már megint előbbre lendült, s ez persze egy idő után így is zuhanáshoz vezetett volna, ha nincs ott a konyhaajtó. De ott volt és megakasztotta.

Még ilyenkor is, amikor a kocsmáros talicskáján ért haza, képes volt arra, hogy az ágyát elérve, ahol az asszony épp tettette, hogy alszik, eszeveszett üvöltésbe fogjon, hogy miattad van minden, te rohadt kurva, miattad. Hogy miatta, mármint az asszony miatt van, hogy elvették a műhelyét, mert asztalos volt, vagy a földjét, már nem is lehet tudni mit, csak valamit, s hogy nem kapott érte cserébe semmit. Hogy az asszony miatt elvették, és az asszony nem adott érte semmit, pedig egy asszony mindig tud a férfinak adni valamit. De az ő asszonya, aki most alvást mímel az ágyban, neki nem adott semmit, csak elvett, és az asszonyt kirángatta az ágyból, az kapaszkodott a dunyhába. Jó meleg volt a dunyha alatt, olyan a dunyha, ha jól van megcsinálva, és ez jól volt, hogy nagyon bent tudja tartani a meleget. Libatoll volt benne, a környékről jöttek az asszonyok fosztani és ő is eljárt cserébe. A tollszárról lerepegették a pelyheket, minden meleget apró darabonként pakoltak bele a dunyhahuzatba. Rengeteg toll, és mindegyiket meg kellett fogni, némelyiket többször is, hisz elszakadt, s a szúrós kemény rész nem akarta elengedni a puha pelyheket. Most fölülről még tartotta a párás meleget, de alulról már felvágott a hűs, ahogy a nő háta elhagyta az ágyat, aztán lehuppant a padlóra. Hajópadló volt. Nem mindenkinek volt a szobája lepadlózva. Ez még olyan idő volt, amikor a

parasztoknál döngölt föld volt, de náluk padló. Ez nem annyira hideg, bár a kályha ekkorra már kialudt, s az ablakokon keresztül áthűlt a szoba.

Még ilyenkor is, mikor a kocsmáros gyerekei vagy valaki más talicskával tolta haza a férfi apját, még ilyenkor is képes volt az ágyat elérve ezt végigcsinálni, s aztán az asszonyt kizavarni a lakásból, bár nem is kellett zavarni, mert amint kirepült az ágyból, már maga is igyekezett elhagyni a szobát, s inkább az udvaron éjszakázni, ahogy a tyúkok, mikor egy veszekedés miatt elfelejtette becsukni őket.

Azon az éjjelen volt, hogy az a nyomorult kiéhezett róka is arra kódorgott. Mért pont akkor, amikor ő elfelejtette. Nem értette, hogy mért pont akkor történnek a dolgok, amikor, holott ha épp a róka nem jár arra, akkor semmi nincs, vagy éppen ez van: a semmi. De ott járt, és a tyúkok közül négynek vége volt, és letagadni sem lehetett, mert a diófa mellett ott volt a sok szétkoncolt, összevérezett toll. Most ő is, akár azok, az udvaron, a szekéren, a padláson, mikor hová tudott felszökni. Az csak később lett, hogy átszaladt a fiához, amikor az a fiú már megházasodott, s az apósa ajánlására hozzájuk költözött, csak akkor tudott átszaladni, hogy védje meg a gazember apától, hisz előbb nem is lett volna hová szaladni, mert ennek a gyereknek nem volt még lakhelye, hiszen a szülői házat, ami hivatalosan az volt, nem tekinthetjük annak. A fia épp ekkor különbenis katona volt, tehát neki ilyen hirtelen, éjnek idején szólni lehetetlenség volt, bár egy levélben másnap megírta, hogy már nem bírja az apját, és bele fog ő ebbe pusztulni, ebbe a szenvedésbe vagy abba, hogy a férfi akkorát lök rajta, hogy ő nekiesik a kályhának, a kályha kemény sarkának és szétloccsan ott a feje, vagy megreped a lépe, s néhány nap alatt a belső vérzés elviszi, s az apa látja ezt a szenvedést, amint a halál felé sodródik, de nem hív orvost, úgy gondolja, íme itt van a büntetés, eljött, mert a bibliában is meg van írva, hogy az ilyenek elnyerik méltó büntetésüket, a halál lassú mozdulatokkal tekeri ki belőlük az életet és ő ezért nem hív orvost. Hogyan is avatkozhatna be egy orvos az isteni rendelésbe. Pláne ez az orvos, akiről köztudomású, hogy egy bukott ember, a családja elhagyta és vizespohárral issza a morfiumot, annyira szétesett benne az élet. Már a tébéből is kijöttek, hogy kivizsgálják, mért fogy ebben a faluban annyi, s akkor találta ki, mert azért van esze neki, persze csak ha a morfiumról van szó, hogy ebben a faluban van valami káros sugárzás, mindenki rákos, még a gyerekek is. Itt volt a front a háború alatt, s a németek elszórtak egy csomó nehézvizet vagy mi a lófaszt, belocsolták vele a földeket – mesélte valaki a kocsmában, hogy ezt

mondta az ő falujukról az orvos, a kurva anyját. Arra még vissza tudott emlékezni a férfi, hogy ezt mondja ott valaki nekidőlve a kocsmapultnak, háromdecis pohárral a kezében, bár az arcát nem tudta kivenni, biztos nem is nézte meg, ő ült és csak a pohár magasságáig nézett fel, de arra, hogy ezt elhitték-e a fővárosi egészségügyi alkalmazottak, vagy nem, csak lefizette őket az orvos, arra nem emlékezett. Más orvos sem jöhetett számításba, ez viszont végképp nem.

A fiú akkor arra gondolt, hogy megszökik őrségből a teli táras géppisztollyal és a plusz két tárral, ami még töltve volt a lőszertáskában, majdnem száz golyó, aztán szétlövi azt a rohadékot. S ez alatt a rohadék szó alatt az ő nemző apját értette, aki volt nemzve valaki hasonló férfitől, akinek az apja szintén volt, hogy az egész visszamegy valahová a világok végéig, vagy épp kezdetéig az édenkertbe az első emberpárig. Azt gondolta akkor ez a gyerek, hogy szakít ezzel az élettel, ezzel a leszármazási sorral, hogy ő nem lesz ilyen, ő más lesz, ezeket az ősöket, akik hasonlóak lehettek az ő apjához, elég csak Káinra utalni, aki mennyire régen élt és mégis milyen gonosz volt, egy gyilkos, aki a saját testvérét sem átallotta. De ez a döntés nem hozott akkora változást, hogy a jövőben ne utálta volna az apját, vagy épp azt hozta, hogy minden eddiginél jobban utálja azt a minőséget, hogy apa, vagy csak arra gondolt, hogy minden megelőző apát utál, hogy gyűlöli azokat, akiktől származnak az emberek, az ősöket, s hogy innéttől új világ lesz, amikor is ő lesz az első apa. Ez a világ vele kezdődik, s ez egy jobb világ lesz, mert ő nem az édenből menekül egy jótakaró teremtő elől, hanem a mélységes pokolból, az apja sötét verméből.

Amikor a férfi, a felesége apja azt mondta neki, hogy apád helyett apád leszek, és töltött egy pohár bort, ő akkor megölelte ezt a férfit és koccintott erre a rokoni egyezségre, de magában köpött az egészre, s csak azért fogadta el az ajánlatot, mert egyáltalán nem tudta elképzelni, miképpen kezdi el az életet így, hogy a faterja mindent elivott az anyján kívül, de az anyjának is mindenét, s rá nem hagyott semmit, legfeljebb azokat a terhes emlékeket, amik az apához, s ezen keresztül az ő gyermekkorához kapcsolódnak. Azt mondta persze az apa, azért, mert elvették tőle, mert az egy olyan kor volt, amikor elvették azt, amije volt az embernek vagy az anyja közbenjárására elkobozták, s hogy ha kell neki, mármint a fiúnak örökség, kérje az anyjától, mert ő a fiú anyjának odaadott mindent, így mondta, hogy mindent, például az életét is. S bár nem akarta volna a műhelyt és a földeket, de azt is, meg a szerszámait is, pedig azt végképp

meg akarta őrizni, és neki, mármint a fiának akarta meghagyni, hátha, még akkor is, ha nem lesz asztalos, sosem lehet tudni, pár fogásra megtanította. Ugye emlékszik a fiú, hogyan kell például – és itt mondott egy sokak számára ismeretlen szót, hogy hogyan kell nútot vágni. A fiú bólintott akkor, és egy pillanatra megingott a gyűlöletében, mert tényleg meg tudta fogni azokat a vésőket, azokat a fűrészeket, azokat a reszelőket és simítókat, amiket az apja neki szánt és mostmár tényleg nincsenek meg. Hogy mért is vesztek el? Aztán visszatért ahhoz a reális érzéshez, hogy mindegy, hogy elméletileg neki mi volt szánva, jelen pillanatban nincs semmi, a semmiben pedig lakni nem lehet, a semmit nem lehet megfogni, a semmivel nem lehet nútot vágni, szemben mindazzal, amit a lány apja ajánlott, hogy két első szoba, udvar, állatok, és segítség, ami azért nem kevés.

Majd a mama, így mondta az új apa, akinek apasága a férfi részéről nem volt igényelve, majd a mama fog főzni rájuk, ő pedig dolgozhat az asszonnyal annyit, amennyit, s a munkamennyiséggel arányosan növekszik a bevétel, magyarázta az újonnan szerzett apa, s a megnövekedett bevétel jobb, kényelmesebb életet eredményez. Ám, ha még többet dolgoznak, akkor ez tovább fokozható, s végül, ha lesz majd gyerekük, akkor annak már minden eddigi könnyebbségnél is könnyebb életet tudnak biztosítani. És a sornak itt nincs vége – mondta a férfi –, mert annak a gyereknek is lesznek gyerekei és folytathatná. Ekként ez a döntés tulajdonképpen hosszútávra, ha nem éppen a lehetséges leghosszabb távra szól.

2.

Odaköltözött abba a házba, ahová egyedül költözhetett. Az új apa olyan volt, amilyennek elképzeli az ember, hogy lenni kell egy ilyennek. A faluban csak azt mondták, hogy az ifjú férj megfogta az isten lábát, hogy ennyire jó helyre házasodott. S mivel az ifjú férj úgy érezte, nem az isten, hanem a felesége apjának a lábát fogta meg, ha ezeket a mondatokat hallotta, köpött egyet, s odaszólt, persze akkor már ivott eleget, így a mondandójának egyrészét már az ital mondatta vele, hogy ezt még egyszer ne mondja senki, mert annak szétveri a pofáját, s hogy azt nem néznék-e meg, hogy ő mit vitt ebbe a házasságba, ha mást nem ugye, akkor legalább az erejét. Mert az új apa hiába halmozta föl a vagyont, ha nem jön egy ilyen

munkás, mint ő, akkor a napszámosokra kifizette volna a gatyáját is. És lassan el kellett volna adni először a szarabb földeket, ha éppen akad rá vevő. De hiába hirdeti, mert a többi paraszt úgyse veszi meg. Azt mondják, hogy az ő, mármint a férfi új apjának a földjeit, pláne ha ócska homokos földek, eszük ágában sincs megvenni. Persze, hogy az üzletet követően ez az új apa a parasztok pénzéből éljen. Hát abból nem eszik. És akkor nincs más választás, a zsírosabb holdakhoz kell nyúlni. Erre a parasztok már azt kell gondolják a kocsmában, hogy utáljuk ezt az embert a földjei miatt, hogy van neki, ráadásul ilyen sok, csak ezért utálhatták, mert alapvetően nem volt ócska alak, hogy azt mondhatták volna, hogy utáljuk azért, mert ez egy szar alak, egy olyan, akire csak köpni lehet, mert mindenkit kinyírt, átvágta az üzlettársait és megerőszakolta a feleségét a többieknek, nem, ilyet nem lehetett erre az emberre mondani. Sőt, még templomba is járt, és segítette azt az özvegyasszonyt, aki az ő barátjának az özvegye volt és egyedül nevelte a gyerekeit, mióta erre a barátra az erdőből hazafeléjövet rádőlt a szekér, s ez már önmagában óriási súly, de mindezt tetézte a kétöl fa, ami rajta volt, és mikor a szekéroldal a későbbi özvegyasszony férjét mellkasban megnyomta, s a kerék a lábcsontjait, a későbbi orvosi vizsgálat szerint, négy helyen eltörte, alig másodperccel ezután a gyertyán és tölgyfa rönkök a fejét is szétverték, szinte a felismerhetetlenségig, annyira, hogy nem is lehetett nyitott koporsóban felravatalozni, mert nem akarta az özvegy, hogy bárki is ezt a képet őrizze meg az ő uráról, akit annyira szeretett, hogy halálát követően sem tudott megszabadulni az emlékétől, s nem volt képes más férfival összekötni az életét. Az új apa mindig vitt neki gabonát, és ott volt akkor is, mikor valamit meg kellett emelni, például a tyúkól sarkát, mert elkorhadt a láb, s hogy ne álljon ferdén, egy téglát csúsztatott a sarok alá, mintegy helyettesítendő a kirohadt fát. Bár az asszony, akit később ez az ember a fogadott fia előtt mamának nevezett, egyáltalán nem örült ennek a segítőkészségnek. A férfit magában ócska kurvapecérnek nevezte, az özvegyasszonyt pedig egy kiköpött ribancnak. És figyelte őket, a férjét és ezt az özvegyasszonyt, hogy milyen hosszan időznek a gyóntatószékben, és ebből kikövetkeztette, hogy nagy bűnöket kell nekik meggyónniuk, mert ő másokat ilyen hosszan ott időzni nem látott. S aztán a pap által elrendelt penitencia, hát az is nagyon hosszan tartott. És azt ő nem tudja elhinni az ő férjének, hogy a pap csak azért, mert a férfi gazdag ember, és neki tevévé kell válnia, hogy bejuthasson a mennyek országába, ahol a kapu egy akkora tűnek a foka, amin átfér egy

teve, de a gazdagokat nem engedik be, szóval, hogy azért rendelt volna tizenöt hiszekegyet, ami mégiscsak a leghosszabb ima, s az asszony ebből háromnál többet még sose kapott, holott tulajdonképpen ő is gazdag volt ugye a férje révén, s hogy még pluszban a férfi azzal is előhozakodjon, hogy egyszerűen neki ez a hiszekegy mindig is gyenge pontja volt, már gyerekkorában a hittanórákon is. Kimegy a fejéből, és örökösen azon kell gondolkodnia, hogy most pontosan miben is hisz, és összevissza keveri a keresztséget, meg a feltámadást, meg az összes szart, amit ott fel kell sorolni. Az asszony ezt nem hihette el, hiszen maga a bűnökért kirótt imamennyiség mondott ellene a dolognak, hogy azt az imát annyiszor el kell ismételni. Az ő ura nem olyan hülye, hogy ennyi ismétlés után se legyen képes megjegyezni. A férfi mondta, hogy ő nem tud az agyával figyelni erre, csak mormolja, s egyszercsak elakad, azt sem tudja, mit mondott addig, s hogy könnyű a nőknek, mert legtöbbször csak az üdvözlégymáriát kapják, mert az olyan női ima, s nem gondol egyik pap sem arra, hogy ez igazságtalan a férfiakkal szemben. Persze a papok is megérik a magukét, mondta ilyenkor a férfi, mert ki tudja, miért akarnak annyira kedvezni a nőknek, ki tudja, milyen terveik vannak, amikor azok a fiatal asszonyok elmennek ünnepek előtt templomot takarítani, senki nem beszél arról, mi történik ilyenkor a sekrestyében.

Az asszony mindig bosszút állt a férfin, mikor ezeket az állítólagos segítségeket megadta annak az özvegynek. Este, ha az özvegyasszonynál kifáradt kezét az ő testére helyezte, épp a hasánál, ahol résnyire megnyílott a hálóing, hát ellökte azt a kezet, és még mondta is, hogy ne fogdoss össze azzal az özvegyasszonyos kezeddel. De az emberek a faluban nem így értékelték a férfi viselkedését, hanem épp ellenkezőleg, rendes embernek kellett nevezniük mindezért, sőt még a sok-sok ima is ezt bizonyította számukra. Épp az ellenkezőjét, mint amit az asszony gondolt. Olyan ember volt, akire mindenki azt tudta csak mondani, hogy rendes, vagy épp jó, hogy jó ember. Csak tényleg annyira vagyonos lett, hogy mindezek ellenére mindenki utálta, pusztán irigységből, és nem vettek volna meg tőle rossz földet. De amikor arra kényszerült, hogy eladja a jó földjeit, ráadásul kedvező áron, a parasztok mégis azt mondták, hogy ezt a földet csak meg kéne venni attól az embertől. Ha másért nem, legalább rosszindulatból, hogy lássák az ő bukását. És az az ember végül így vesztette volna el a vagyonát, s szegénysorba került volna. Ráadásul a szegénységében senki nem segített volna neki, mert a legnagyobb nyomorúságban is azt hitték

volna róla, hogy a bankban van neki egy nagy számlája, csak annyira zsugori, hogy azt nem akarja kivenni, mert le van kötve kamatozni. Szóval csak elmentek volna a háza mellett, hiába hallatszott ki az utcára, hogy nyög az éhségtől, nem mentek volna be hozzá, hogy segítsenek. És valójában nem is lehetett volna ezt elvárni tőlük, mert nyomorult volt mindegyik, alig élt, alig tudott enni adni a gyerekének. Ki mondhatta volna, hogy te Kóbi Lajos, menj már s adj ennek a szegény szerencsétlenül járt embernek egy falat kenyeret, emlékezz vissza, hogy mikor cséplőgépe volt, kicsépelte a te gabonádat, ingyen, mert neked nem volt miből fizetned. Nem lehetett mondani, mert a Kóbi Lajosnak most sem volt semmije, s amikor hazament, neki sem került semmi, vagy alig valami az asztalára. Úgyhogy jót tett a férfi azzal, hogy odaköltözött, és megmentette így a lány apját a teljes elszegényedéstől, a nyomortól, s attól a szörnyűségtől, hogy megtapasztalja, mennyire hálátlanok az emberek.

3.

Később a fiatal férfi anyja már ennek a háznak az ablaka alá rohant, hogy fiam, az apád. És akkor ez a férfi átkozta ott a percet, mikor lemondott arról a katonaságnál, hogy megszökjön, és szitára lője ezt a férfit, aki az apja volt. Bár a pap, akinek egyszer meggyónta ezt a szándékot, mondta neki, hogy gondolj a mi megváltónkra, hogy neki is mennyit kellett szenvednie, s nem mondta azt még a legnagyobb szenvedések közepette sem, hogy ha meghalok és visszajutok az egek csarnokaiba, akkor megkereslek, te rohadék gazember, és szétverem azt a mocskos képedet, hogy megfizetek magamért elsősorban, utána meg a teremtésért, mindazért, amit tettél a világgal. Szóval légy te is belátó, mondta a pap, és mondj el az oltár előtt térden öt hiszekegyet és három miatyánkot, aztán megbocsáttatik neked ez a vétek.

A férfi ott térdelt az oltár előtt, nézte a faragást az oltáron. Azt ábrázolta, amikor Jézus kitoloncolta a kufárokat a jeruzsálemi templomból, azt a pillanatot épp, amikor az asztalok fel voltak forgatva, az áru a földön, szanaszét minden. A vidéki mester, aki ezt a faragási megbízást kapta, ügyelt arra, hogy ne csak az alakok, például az ifjú Jézus, és a görnyeteg kereskedők, hanem az áru megformálása is pontos legyen, hasonlítson a vásárokból jól ismert csomagoláshoz. Dobozok voltak ott, zöldségek és ruhaneműk. Tudta ez a régi asztalosmester, hogy ilyen feladatot csak

egyszer kap az életben, s ezt is csak azért, mert nem volt pénz, hogy a közeli városból hívjanak faszobrászt, olyat, aki például a váci székesegyházban is dolgozott, mert sajnálta a pénzt a falu vezetősége. Úgyhogy végül, jobb híján őt kérték meg, mert tudták róla, hogy remek figurákat, például szarvasokat is tud faragni a támlás székekbe. Az ember meg érezte, most ez olyan dolog, amit ezrek fognak nézni, sőt tízezrek, mert a falu lakossága kétezer volt, de egyrészt lehet beszélni vendégekről is, a szomszéd falu lakóiról, akik legalább búcsúra eljönnek, hogy azok. Aztán ez megismétlődik az újabb nemzedékekkel, azok is eljönnek, a szomszéd faluból is, és ott nézik, mikor a pap azokat az unalmas prédikációkat mondja, hogy legyetek becsületesek és rendesek, szeressétek egymást, a Kis László se járjon a szomszédba, mert az az asszony ott megfertőzi a családja életét. A Kis László meg akkor rettent lángolni kezdett arcban, s elhatározta, hogy immáron tényleg lemond arról a nőről, mert elég neki a felesége is, legalábbis ebben a korban, negyvenöt volt, mégsem működhet úgy, mint fiatalon, amikor ugye a huzattól is felállt az ember farka, ha véletlen nem gombolta be a sliccét. Lemondott ott vörösödve a szégyentől, hogy az egész falu hallja, úgymond közhírré tétetik az ő titka, de nem tudta megtartani a fogadalmát, mert az asszony a szomszédban csak áthívta, hogy segítsen berakni az ölfát, és akkor már egy stampedli is előkerült, és a stampedli után az asszony már úgy tudta mozgatni magát, hogy a Kis Lacinak nem volt lehetősége, hogy ellenálljon. Aztán még annyit mondott a pap, hogy az erkölcs legfőbb tükre, hogy a hívek befizetik-e az egyházadót, s hát meg kell mondania, hogy nem. Nem fizetik, vagy késve. Felolvasott rögvest egy listát, hogy kik tartoznak. Akkor ott vörösödtek a hívek, rettenetesen, azok is, akik korábban magukban nagyokat hahotáztak a Kis Lacin, hogy addig jár a korsó, meg efféléket gondoltak. Az asztalos tudta, hogy ekkor a hívek jelentős része az ő faragását fogja nézni és bele is feledkezik, némelyik odaszól a mellette állóhoz, hogy látod, annak a csizmának még sarkantyúja is van, merthogy még azok az apró kis sarkantyúk is ki voltak faragva. S így dolgozott, hogy legyen értelme egy életen át nézni azt a faragást, mert tudta, hogy életeken át ott lesz az.

Amikor kész lett, még nem volt bearanyozva, csak a natúr fa, szépen eltakarított a gyalupadról, odaállította a domborművet és kihívta a feleségét, hogy nézze meg. Annyira megfeszítette a mellét, hogy az asszony megijedt, lepattannak az inggombok, és akkor varrhatja fel, és ki a francnak van erre ideje, van elég enélkül is, ugye a gyerekek, meg a föld, meg a szülei is rossz

állapotban, nemhogy segíteni tudnának, inkább gátolják az életet. Talán emiatt a félelem miatt nem mondta, hogy de gyönyörű, csak valami olyat, hogy biztos nem kellett volna-e… Az asztalos nem emlékezett később, hogy tulajdonképpen mit mondott, csak az a keserűség maradt benne az emlékezetben, amit az a mondat okozott. Hogy nagyon fáj. S volt akkor neki olyan érzése, hogy belebassza a szekercét ebbe a kurva képbe, bele a közepébe, a Jézus pofájába, aki ott nagyképűsködött a szerencsétlen kereskedőkkel, mert tudta, hogy ő meg lesz váltva, a kereskedők meg csak annyit tudtak, hogy el kell adni az árut. Szóval, hogy belebassza abba a megátalkodott istenarcba, de nem, mert már megkapott valamennyi pénzt rá, és ő is, mint minden mesterember realista volt, tudta, hol a határ. Ugyan megfordult benne egy pillanatra a gondolat, hogy az asszonyba kéne, abba kéne belevágni a fejszét, vagy egy vésőt keresztülnyomni a bordáin, és nem a faragást baszni szét, amin annyit dolgozott… De ki mondta volna később, hogy te asztalos, de jól tetted? Hisz olyan rendes asszony volt az, annyira sokat gürcölt azokért a gyerekekért, akik az asztalos gyerekei voltak, akik közül az egyik a térdelő férfi nagyapja volt. Senki nem mondta volna, hogy megérdemelte a rohadék szuka, azt kellett tenni vele, hanem inkább azt, hogy az asztalosról mindenki tudta, hogy zavarodott az agya, hogy megátalkodott, és gonosz, és előkerültek volna olyan történetek a gyerekkorából például, hogy akkor is olyan volt, a testvéreit kínozta, a többi gyerekkel csak akkor volt hajlandó játszani, amikor ő parancsolt. Minden előjött volna, de főleg olyan dolgok, amelyek megerősítették volna, hogy egy végzetes jellembeni defekt miatt támadt rá arra az áldott asszonyra, ahelyett, hogy örült volna annak, hogy eddig is elnézte, sőt elfogadta az erőszakosságát, hogy mosott és főzött rá, s ha nem is minden alkalommal, mikor az asztalos akarta, de sokszor, legalábbis az asszony szerint másokhoz képest, más feleségekhez képest sokszor engedte magához közel a férfit. Végül ezért az asztalos felesége is megúszta, és a faragás is. S most immáron kétszáz évvel később is meg lehet csodálni, amikor az ember ott térdepel s a gyónás utáni imákat mormolja, rutinszerűen, mert ki figyel arra, mi is van az imákban, hogy a hiszekegy mi is. Senki nem gondol a hitre, hogy ez úgy kezdődik, hogy hiszek, és hogy nem kettőben, hanem egyben, csak arra gondol, a hiszekegy egy szó, ami nem jelent semmit, csak azt az imát. Ahogy az egyes embereknek is van nevük, hogy így vagy úgy hívják őket, hogy ne vesszenek el a világban, meg ha hozzájuk szól valaki, akkor ne forduljon hátra egy rakás másik ember is. Mondta, hogy égnek és

földnek teremtőjében, minden őáltala és az atya által lett, született, de nem teremtmény, s közben nézte a képet, az még nem tűnt föl neki, hogy van egy katona is a sarokban, aki épp indulni akar, hogy megfékezze az asztalokat borogató zsidót. A katona épp az ő figyelme csücskében bújt meg, nem tudatosult, hogy ott van, ezért a térdelő férfi nem is gondolt arra, hogy tulajdonképpen ez a faragott alak juttatja ismét eszébe a gondolatot, épp itt az oltár előtt, amikor a harmadik hiszekegyet mormolja, hogy mért nem végeztem vele, amikor katona voltam, miért nem tettem meg. Éppen hogy ostorozni kezdte volna magát, hogy mért nem lett gyilkos, amikor, hasonlóan az asztaloshoz, eszébe jutott, hogy senki nem emlékezne úgy rá, mint arra az emberre, aki megfékezte egy gyilkosság által a tébolyult fenevadat, hanem csak azt mondanák, hogy apagyilkos. Hogy az apagyilkos is például ott dolgozik. Meg mindig kérdezgetnék a munkatársait, hogy te, nem féltek az apagyilkostól, hogy felemeli egyszer a csákányt, aztán a hegyesebb végét átveri a homlokotokon, és a vas feszítésétől kettéloccsan az agyvelőtök?

Az asszony kiabált az ablak előtt, hogy édes fiam, s hogy a dunyhát otthagyta a gangon, s hogy jöjjön. Most végzek vele, üvöltött a férfi bele a felesége csendben heverő fülébe, meg a gyerek csendben heverő fülébe, amik úgy voltak ott hagyva az éjszakában, mint a ledobált szerszámok, és ez a kiáltás hajtotta ki a füleket a csendből, s kijött akkor minden része a testnek, először a fej, aztán a szem, végül a száj is mozdult. A gyerek csak annyit mondott, félek, az asszony meg, hogy hozd be az anyádat, majd vetünk neki ágyat a konyhában a sezlonon. Szétverem a pofáját a rohadéknak, mondta már kint az anyjának, és nem jutott eszébe az, amit a pap mondott, most szétverem a rohadék pofáját, de mire az anyját lefektették a sezlonon, és ő végül át tudott menni elbánni az apjával, a férfi már az ágyon hevert, erősen szuszogott, hányva volt mellette a földön és az ágyon is. Az apa, jutott eszébe, az én apám, s hogy mért ilyen egy apa, amikor élhetne békességben, hisz bár elvettek tőle mindent, van neki nyugdíja, hogy abból, meg azt a kis földet, ami a ház körül van, azt is megművelhetnék, mindenük lenne akkor, s hogy még azzal a kicsivel se foglalkozik, akkor mi a francot kezdene a holdakkal.

Nézte a nyomorult magatehetetlent, aki beleveszett valami mély álomba, vagy a semmibe, amivé az alkohol pucolja az agyat. Az üres fejben kóborolt, hogy valahol találjon egy árva lelket, hogy beeresszék. Ott ment ez az apa, mint Krisztus a pusztában. De nem lelt egy házra sem, nem lelt

egy apró fényre sem, nem lelt csak a pusztára, minden kilométer után csak az volt ott. És a fiatal férfi megszánta ezt az apát, ezt a magányos vándort, és nem emelt rá kezet, nem emelte rá azt a husángot, amit még a kapu mellől markolt föl, hogy azzal fogja rendreutasítani a férfit. Csak azt mondta, hogy elhagylak tégedet, mostmár végképp elhagylak, s nem leszel te nekem a felmenőm, én lejövök erről a vonalról, ami a tiéd, nem hozok magammal semmit, még az emlékedet sem. Ezt mondta magában, pedig a férfi már korábban elhagyta őt, már akkor, amikor kisgyerek volt, s az asszony azt mondta neki este, hogy nem akarok veled hálni. Akkor szakadt a férfiban el valami, talán a lelke.

Akkor milyen módon tudom szeretni az én gyermekemet – kérdezte majdnem sírva –, hiszen rajtad keresztül szeretem? De az asszony nem mondott mást, csak hogy fáradt és ő megérti, de mindenkinek megvan a maga gondja, s hogy ez igazán semmi, csak az élet ilyen, azt jelenti, hogy ennyi idősek, és ebbe a dologba bele lehet fáradni. És ő már régen belefáradt. Persze a férfinek ez egyáltalán nem volt semmi. Neki ez átrendezte a világot, méghozzá olyan módon, hogy ő volt maga, egyedül, és a többiek együtt. Egyedül volt innentől, nem tudott neki a fia a fia lenni, elhagyta őt, azt mondta, szenvedj, neked ez a sorsod. Mindenki a maga keresztjét, talán még ezt is gondolta, mint az a mesebeli apa, aki először fogalmazta meg ezt a mondatot, mikor egyszülött fia ott kínlódott keservesen a kereszten, és kiabált, és ő nem azt mondta, hogy te rohadék, csak azt, hogy mért hagytál el, az volt az ő kérdése, s erre mondta ott, hogy mindenki a maga keresztjét. Így volt ez az asztalossal is, hogy ekként gondolt a fiára, s közösséget csak a szerszámokkal tudott vállalni, amik úgy simultak bele a tenyerébe, akár egy női mell, szépen kitöltötték a tenyér öblét.

A fiú akkor hazament, az utcaajtó mellett ledobta a husángot, és azt mondta az anyjának, hogy maradjon éjszakára és nem verte agyon, mert már aludt, s alvó emberre mégsem emelhet kezet, s hogy ki kell mosni az ágyneműt meg a szőnyeget is, mert az öreg lehányta. Így aztán az asszony, amikor másnap hazament, ezt a feladatot végezte el, amíg a férfi a rádió mellett ült és egy külföldi magyar csatornát hallgatott, amiben sokszor szóbakerült, hogy egyszer még mindenki mindenért megfizet, azért is, hogy elvették az ő dolgait. Hallgatta, és várta azt az időpontot, amire már mondhatta: este, és elindulhat a kocsmába, és megint ihat egészen az esti fuvarig, amikor is a kocsmáros gyerekei vagy a haverok közül valaki

talicskával hazatolja. S közben persze röhögnek rajta, hogy mennyire részeg, mennyire nulla lett ez az ember, még azt is mondják. Holott régen még a koporsók is az ő keze alól kerültek ki, az azért nagy dolog, hogy a koporsót is ő csinálja, nem pap, aki a temetést végzi, de majdnem olyan, hisz a papon kívül ő van még közel ehhez a dologhoz. De most… – nevettek.

4.

Ültek az asztalnál négyen a kiskonyhában. Már vége volt az ebédnek, amikor a fiatalabb férfi hozzányúlt a pohárhoz, hogy igyon, s közben, míg emelte maga felé azt a nem túl nagy, talán decis méretű, vastag üvegből készült, persze, mert a gyengébb készítmények már mind szétloccsantak a konyhakövön, ezt a nagyon régi gyártmányú, durva kiképzésű poharat, oldalra fordult. A gyerek volt ott. A sezlonon hevert a kiskonyhában, ahol néha az apa is ledőlt, hogy onnét nézze, amint a gyerek anyja jön-megy a sparhelt előtt, s valamit készít éppen ebédre. Egy kopott, jellegtelen borítójú könyv volt a kezében, a harmadánál megnyitva, a szeme járt ezen a nyitott lapon vagy harmincszor jobbról balra, aztán vissza, mint egy sajátos gépezet, az olvasógép, mondjuk, olyan volt, aztán egy villantás az oldalszámra és lapozott. Nem figyelt arra, hogy miről beszélgetnek a felnőttek, ha éppen beszélgettek, nem érdekelte őt, vagyishát érdekelte volna, de már belefáradt a várakozásba, mint az egyik ember is a tüdőszűrésnél, amikor az egész falu, vagy legalábbis az ától az em betűsökig, oda voltak rendelve. Az ember meg abban a sorban pont a legvégén volt. Állt ott vagy két órát, részben mert utolsó volt, részben, mert bedöglött a gép, és meg kellett szerelni. Erre nekem nincs időm, mondta ez után a két óra után, és hogy lófasz az egészbe, aztán sarkonfordult.

Különben persze meghalt, bár nem tüdőrákban, ahogy az emiatt a hanyagság miatt elvárható lett volna, hanem elgázolta egy hülyegyerek, egy részeges alak, akit éppen pár nappal előtte ültettek traktorra a téeszben, mert annyira könyörgött az ágazatvezetőnél, hogy hadd legyen ő traktoros. Azt mondta, az alapjaiban változtatná meg az életét, nem inna, találna egy feleséget, és lennének gyerekei, szóval ezt a változást akarta, fordulatot úgymond. De hiába kapta meg a traktort, még traktorral sem tudott ellenállni a kínálkozó pálinkásüvegnek, ami épp ott volt a

konyhaszekrényen, mikor reggel kiment, hogy bekap valamit és indul, bár az élete megváltozott, mert ugye börtönbe került, miként végül is annak az embernek, akinek annyira sietős volt, a tüdőszűrés lett a veszte. Vagyishogyhát a tüdőszűrés elszalasztása, mert ha kivárja a sorát, akkorra ez a traktoros már szépen elhalad a Pesti út–Dózsa György út sarkánál, s nem tapossa el őt, azokkal a böhömnagy kerekekkel. Valójában pedig ez isteni csoda volt, hogy például elromlott a gép, mert ha ez nem történik, akkor megszűrik az ember tüdejét, de pont akkor végez, és indul haza, mint most indult dolgavégezetlen, szóval akkor is elüti a traktor, de nem, valami úgy rendezte, hogy megóvja őt ettől a haláltól, végülis volt neki két gyereke, meg felesége, földjei, feladata a világban. De hiába rendelkeznek a túlvilági népek, az ember nem észlelte a csodát, hogy meg akarják őt és áttételesen a családját ettől a szörnyű tragédiától menteni. Neki csak a feladatok jártak a fejében, ami miatt kapta volna az óvást különben fentről, s ezek elvégzése miatt döntött úgy, hogy hazaindul, s ez a döntés magában rejtette azt is, hogy hamarosan meg is hal. Így fáradt bele a gyerek is a várakozásba, mert ritkán beszéltek ezek a felnőttek, s ő inkább azokról a ritka alkalmakról is lemondott.

A férfi visszanézett a pohár felé, nehogy kilöttyenjen, és az apa felé, aki lett neki a sajátja helyett. Mostmár egyébként tényleg egyedüli apa, hiszen az, akit elhagyott, immáron el is pusztult. Hogyan is maradhatott volna élve ilyen életforma mellett, ugye a semmittevés és az ivás, s hogy nem is evett. Volt idő, mikor azt mondta, hogy nem eszi meg az asszony ételét, mert az az asszony nem akar mást, mint megmérgezni őt. A kocsmában evett, ha éppen nem felejtette el, hogy éhes, vagy a Marikánál vett kiflit a kisboltban. Felboncoltuk – mondta Vácon az orvos, és el volt neki rohadva az egész belseje, olyan rákja volt neki, hogy minden szervét szétrágta.

A férfi arra gondolt, hogy mennyire rossz lehet ilyen orvosnak lenni, hogy fel kell nyitni ezeket a szétromlott testeket, s hogy megcsapja az orrát az a szag, ami onnét árad, s hogy milyen szörnyű lehet neki a feleségének lenni, hogy ő, ha ilyen orvos lenne, biztosan nem mondaná el otthon. Nem tudta elképzelni, hogy képes megcsókolni az a nő, az orvos felesége ennek a férfinak a kezét, azt a kezet, ami a szétvagdalt testek között matatott még egy órája. Vagy azt tudni, hogy azzal a kézzel nyúl este a nő legmelegebb hajlataiba, amivel korábban a belső szerveket pakolta ki a tetemből, vagy például, amivel felszeletelte a halott ember agyát. Micsoda életek vannak – gondolta magában a férfi, s a sajátját különbnek érezte. Igen? – kérdezett

vissza az orvosnál, aki megerősítette, hogy igen, szét voltak rohadva azok a szervek.

Sírt az anyja a temetésen, amit nem értett, miért. Bár benne is volt valami olyan, hogy ő a következő ebben a sorban, ami a férfiakat illeti a családjában, de akkor beugrott, hogy ő elhagyta ezt a sort, megszabadult ettől, hogy az ő családja nem ott kezdődik, ahol az ő apja és nagyapja volt nemzve, hanem vele, hiszen azok, az apja és az apját megelőző nemzedékek, egészen Káinig visszamenőleg, az ő számára nincsenek. Az asszony sírt, bár olyan volt az életének elmúlt tíz esztendeje, hogy inkább örömkönnyeket kellett volna hullatnia, hogy végre megpusztult ez a rohadék férfi, hogy immáron nyugodtan alhat minden éjszakán. De volt valami fájdalom benne, hogy megszűnik ez az elfoglaltsága az életének, amit a férfi jelentett. Hogy hasonlít ez arra, mikor egy anya megválik a gyermekétől. A gondok ugyan leszakadnak róla, de ott marad ez a rettenetes űr: a megüresedett idő, s most még nem tudja elképzelni sem, hogy azt mivel fogja kitölteni. Mit fog csinálni akkor, amikor rettegett például, hogy hazajön? Az az idő most mivel fog telni? Talán ezt sajnálta, s ezért zokogott, mert nem lehet azt mondani, hogy direkt csinálta volna, mert úgy illik egy temetésen, hogy egy megözvegyült ember sírjon. Nem illemből, hanem őszintén csorogtak a könnyek. Talán az is eszébe jutott, hogy ez is azt jelzi, hogy az életük tulajdonképpen eltelt, s fájhatott esetleg ez is neki. Mert legjobban a saját sorsa fáj az embernek.

A gyerek épp lapozott. Ezt még az apa el tudta kapni a tekintetével, amint nézett visszafelé, először a pohárra, majd rögvest az apára, aki pótlólag lett neki, hogy ebből a gyerekből – mondta, és kortyolt a borból. Idén olyan silleres lett a boruk, nem elég piros. A fehér szőlőt valami elintézte még a nyáron. Azt a keveset, ami maradt, hozzákeverték a piroshoz. Az öregebb férfi mondta, hogy ez se ilyen, se olyan bor nem lesz, a fiatal meg, hogy most ki mondja meg, hogy mi legyen, mert az évek során valóban kialakult egy rendje az életüknek. Az öregebb férfi, akit a fiatalabb így apunak szólított, és az öregebb asszony, aki a férfitól az anyu megszólítást kapta, immáron a hátsó szobához hasonlatosan a viszonyukban is a hátsó szobát választották úgymond. Nem tolakodtak elő azzal, hogy ezt így vagy úgy kéne csinálni, mert a férfi, amikor ilyet észlelt, rendkívül határozottan rendreutasította ezeket a választott szülőket. Némikor az élesebbé vált viták során még azt is megtette, hogy elköltözéssel fenyegesse meg az öregeket, hogy itt hagyom a francba az egészet. Azok egyszer egy éjszakai

beszélgetés során eldöntötték, hogy akkor csinálja az új férfi úgy a dolgokat, ahogy gondolja. Az apának ez nem okozott akkora gondot, hisz neki eddig is diktált valaki, az asszony, az asszonynak volt ez nehéz, főleg, hogy már tényleg nem volt más az életében, az öreg férfival már nem töltött együtt időt, a lánya felnőtt, inni pedig nem ivott. Végül azonban ő is belátta, és csak annyit mutatott ki ebből a szenvedélyéből, hogy amikor a fiatalabb férfi nem volt otthon, a lányának mindenfélét mondott erről a férfiról, s hogy mennyit köszönhet nekik, mármint a lány szüleinek. Ezért lett fedél a feje fölött, mert ők vannak, s hogy a mai napig is mindenről lemondanak miattuk, csak hogy nekik jobb legyen, meg a gyereknek persze, akit ők mindenekfölött szerettek. S ehhez képest a lány férje hálátlan, csak magát szereti, még a gyereket se talán, s hogy az asszony nem is tudja megérteni, hogy hogyan tudja a lánya szeretni ezt a férfit, egyágyba bújni vele. A férjem – mondta a lány, hogy ez az ember az ő férje, neki vele kell, s hogy szereti, még a szagát is szereti, hogy a borotválatlan arca megszurkálja az ő arcát este lefekvés után, és azt sem bánja, hogy kipirosodik ettől az arcbőre, mintha kiütéses lenne, s ez eltarthat még másnap is. Az anya akkor elhallgatott, de titkon abban bízott, hogy a férfi örökös szidalmazása végül lassan, de felszámolja a lányában a férfi iránt érzett szerelmet, s ő is, ahogy ezt egy rendes asszonynak kell, hamarosan gyűlöletet és megvetést fog érezni ez iránt a férfi iránt, s olyannak fogja tartani a közeledését, mintha lótetveket szórnának a puszta bőrére.

5.

Könnyen azt gondolná az ember, hogy ilyenkor, mikor a vasárnapi ebéd után az ember a poharat a szájához emeli, s először a gyermekére néz, aztán az asztal körül ülőkre, hogy valami olyant mond, ami elüt minden eddigi megjegyzésétől s valahogy kivételes helyet szerez a mondatok sorában, amit az ember élete folyamán kiejtett. Hogy vannak, ahogyan az étkek között is más a vasárnapi, mert mégsem főzelék, meg mákostészta, amit egyébként a férfiak általában utáltak, mert hogy lehet elképzelni, hogy az ember mákostésztával fát hasogasson például, vagy szénakazlat rakjon, vagy kaszáljon. A mákostészta összefoglalóan jelöli mindazokat az ételeket, amelyeket megenni egy férfi számára teljességgel értelmetlen, ugyanakkor jelezheti azt is, hogy előtte jó sonkás bableves van, vagy gulyás, amiből

meg be kell lakni, nehogy a mákostésztával kelljen a megmaradt űrt a hasban megtölteni. Mert tudható, az az űr, hiába lett töltve, egy óra nem kell, már megint üres, s ráadásul az ember fogai telemennek azokkal az apró szemcsékkel, a szájában pedig megragad ez a rossz íz, s ezt még másokra is rálehelheti, emiatt aztán senkihez nem mer közel hajolni. Zárt szájjal beszél a mákdarabkák miatt és messziről a szag okán, úgyhogy senki nem is érti, mi a lófaszt akar, hogy mondjuk Laci, emeld le a kezemről azt a kibaszott nagy betonelemet, mert beszarok. De vasárnap ettől nem kell félni, mert ott van a rántotthús és a sültkacsa ideje, s szerencsés esetben, ha szombaton nem habzsolta be valaki, még egy kis kacsatöpörtyű is kerül a hús mellé, s az aztán tényleg kiadós, azzal aztán lehet ölfákat emelgetni vagy malteroskannát cipelni, bár ezt vasárnap nem tették.

A mondatokban nem volt efféle hierarchia. Ez a mondat, hogy ebből a gyerekből lesz valami, ami itt elhangzott, akár a mákostészta, a főzelék, tehát a maga megszokottságával semmi feltűnést nem keltett. Főként azok számára jelentéktelen, akik nem tartoztak a családhoz és nem éltek abban a vágyban, hogy ebből a gyerekből lenni kell valaminek. Nekik a saját gyerekük volt fontos, ha volt, vagy egyáltalán semmilyen gyerek nem. Tehát ez a megállapítás csak az ottülőknek jelentett valamit. A fiatalabb férfi, aki ebben a viszonylatban apa volt, ki is húzta magát, mert úgy gondolta, hogy ő történelmet kezdett el. Egy időszámítást, ahonnét ennek a családnak az életét datálni kell. És az ő gyermeke csak ezt a történelmet folytatja. Kis mosoly volt a szája szegletén a borcsöpp mellett, hogy ez a gyerek, ha sokra viszi, akkor is csak második lehet a sorban, mert az első mindig ő marad. Kis mosoly, amit minden apa szégyell, de egy sem tud eltagadni.

Lesz valami – megismételték a többiek is, és nem részletezték, hogy mi, bár tagadhatatlan a gyerek képességeire gondoltak, hogy már ahogy a könyvet fogja, már abból látszik, és olyan dolgokat tud, amit más a faluban nem, például, hogy nem is nullában született Jézus, ahogy azt mindenki gondolta, még az esperes is, hanem előtte, vagy hogy nem Ádámtól származnak, hanem egy afrikai ősembertől, mindenki, még a legfehérebb bőrűek is egy négertől. Arra gondoltak, hogy ő majd el fogja hagyni a falut, vagy ha a falut nem is, legalább azt a munkát, amiről ők, a parasztok úgy gondolták, kibírhatatlanul nehéz, azt a munkát, amibe eleve bele vannak kódolva a betegségek, a korai halál és a szegénység. S ezzel a munkával együtt elhagyja azt a megaláztatást is, ami az ilyen munkát végző

embereknek kijár. Hogy ha például orvoshoz mennek, vagy netán kórházba, s úgy beszélnek velük ott, mintha növények vagy állatok volnának, akiknek a sorsa tulajdonképpen felesleges, csak vannak, akiknek nincs agyuk, csak szervezetük, amin mégiscsak csodálkozhat az ember, hogy miképpen lehet, hogy emberalakú biológiai konstrukció jött létre. Használhatnák őket kísérleti célra akár, egy-egy új gyógyszer vagy műtéti metódus begyakorlására. Egyesek szerint ez meg is történik számtalan kórházban, hogy nem egereket s más efféle rágcsálókat alkalmaznak tesztcsoportként, hanem vidéki embereket. Ez persze nem feltétlenül rossz, mert amelyik gyógyszer például hasznos és mellékhatásaként nem rákkeltő, az végülis meggyógyította a betegeket, még azelőtt, hogy a gazdagok megkaphatták volna ezt a szert. Hisz a gazdagok csak attól fogva költhettek milliókat erre a gyógyszerre, mikor már engedélyezve volt hivatalosan. Ha egyáltalán költhettek, s nem haltak már meg közben, míg várakoztak, hogy végére érjen ez az engedélyeztetési procedúra. Ezek a tesztcsoportok kivételes helyzetben voltak, szemben azokkal, akiknél a gyógyszer nem használ, sőt, kifejezetten ártalmas, meggyorsítja a rákos sejtek burjánzását vagy felborítja a keringést, s néhány nap leforgása alatt kinyírja az embert.

Ez a fiú – gondolták – végre mindettől megszabadul. Ezen túl kicsit az is a fejükben volt, hogy és bosszút áll. Megfizet ezért az egészért a rohadékoknak, azoknak a könyörtelen orvosoknak, akik bezsebelték a pénzt, de nem gyógyítottak, azoknak a hivatalnokoknak, akik nem segítettek kitölteni az okmányigénylő lapokat, az ország vezetőinek, akik hasonlóképpen viselkedtek velük, mint az orvosok, töltelékanyagnak tekintették őket, akik mégis – egy számukra is nehezen értelmezhető csoda folytán – szavazati joggal rendelkeznek. De ez a gyerek majd megfizet mindenért. Az apa sokszor nem is úgy gondolt rá, mint egy fontos szakma képviselőjére, ügyvédre például vagy egyetemi tanárra, hanem mint valami szabadságharcosra, aki géppisztollyal járja a fővárost és halomra lövi a lakosságot. Az igazság nevében feliratot hagyja a hullákon, ahogy Zorró a zé betűt. Ebből aztán mindenki fogja tudni, hogy eljött az igazság órája, hogy mindenki meglakol immáron a vétkéért. Ez lesz az utolsó ítélet, ahogyan meg van az ígérve, s majd akik messziről kerülik el a templomokat, mert efféle dolgokban, mint isten, egyáltalán nem hisznek, majd azoknak fog leginkább leesni a gambájuk, mikor a végítélet angyala ennek a fiúnak a képében lekaszabolja őket. Néha erre gondolt az apa,

különösen mikor nagyon nehéz volt összeszedni a pénzt a tanulásra, a gyerek tanulmányaira.

Lesz – mondta a lány apja is, hogy belőle lesz, aztán töltött, s örült, hogy az életét egy olyan ügyre rakta rá, amiben van perspektíva, mondjuk úgy, jövő, s hogy ő most majd tovább fog élni ebben a gyerekben, hogy mindig ott lesz abban a fővárosi lakásban, ahová ez a gyerek a könyvtárát meg a gyerekeit és a feleségét beköltözteti. Fővárosi lesz a felesége, ezt ő előre tudja, s hogy majd ettől a fővárosi lánytól születnek gyerekek, s azokon a gyerekeken is ott lesz az ő nyoma. Megöröklik azt a furcsa gyűrődést a fülükön, ami annyira jellemző rá. S amikor megnézik az akkori rokonok, csak azt mondják, hogy szakasztott, mint a dédnagyapja. És ha ezt nem is mondják, legalább annyit, hogy lám-lám ez a fül az ő dédnagyapjától származik, de nem attól, aki a fővárosban élt, hanem a vidékitől. Az milyen jó lesz, gondolta magában, hogy mennyire jó lenne ott lenni és ezt hallgatni, de akkor már ő halott lesz, hogy mindebben ez az egy a rossz, hogy az ember ezeket a szép pillanatokat, amikor a leszármazottai visszagondolnak rá, már nem tudja átélni.

6.

Együtt ebédeltek a kiskonyhában minden vasárnap. A faluban tudták ezt, de senkit nem érdekelt. Ebédelhettek volna külön is. Úgy, hogy a fiatalok a gyerekkel a benti konyhában, az öregek meg a kamrában, amit direkt a számukra konyhává alakítottak, balra buzászsákok, meg egy láda a darának, jobbra konyhaszekrény, sparhelt, fönt negyvenes körte, ne pazaroljanak az öregek, ahogy ez sok helyen volt. De ők nem így, hanem együtt ebédeltek. Ugyan az ebéd ideje alatt nem sokat beszéltek egymással, mondhatni hallgattak. Így aztán hasonlatos volt ez az együttlét a különléthez. A gyerek apja ilyenkor is fáradt volt. Egész héten négykor kel. A falu, ahol laktak, közel volt a fővároshoz. Nem köpésnyi távolságra, de közel, és be lehetett járni dolgozni. Egyszer mondta a férfinak az egyik volt osztálytársa, hogy nem akarsz a harminckettesekhez? Akkor meglesz a havi állandó bevételed, a földeket pedig meg lehet csinálni hétvégén vagy este, annak aztán mindegy, mikor vágod bele a kapát, nem igaz. De igaz – mondta a férfi, és elgondolkodott ezen a dolgon.

Mikor gondolkodott, arra jött az ő felesége, s látta ezt a gondolkodó testtartást. Odaszólt akkor az asszony, hogy min. Nem érdekes – mondta a

férfi, mert nem akart azelőtt beszélni, míg el nem dönti magában, hogy miképpen cselekedjen. Ezt neki kell, s nem volna jó, ha mondjuk az asszony is beleszólna és befolyásolná, hogyan gondolkodjon erről a dologról, ami esetleg haláláig meghatározza az életét. De az asszony nem hagyta, s csak nyaggatta folyamatosan, hogy mit gondolsz éppen ki, s ha én azt látom, akkor el kell mondanod, mert én a társad vagyok. Végül a férfi nem tudta őrizni a titkot, s tulajdonképpen örült is az asszony kérdezősködésének, mert arra gondolt, hogy az asszonyt valóban izgatja az ő sorsa, hogy segíteni akar neki, s nem a kíváncsiság, meg az akarnokság mutatkozik meg a kérdezősködésben, hogy az asszony már azt sem bírja elviselni, ha egyetlen gondolat az ő felügyelete nélkül születik meg. A férfi a kérdezősködést, ezt a tolakodó s már-már sértődésbe csapó rikácsolást gondoskodásnak vélte. Abba a hibába esett, mint annyi más férfi, aki mindenről lemondott, szeretőkről, alkoholról, bevállalt főállást és mellékállásokat, hogy a hiányzó szeretetet ennek révén megkaphassa a feleségétől, de minden vállalás kevés volt. Amikor kocsival rohant az asszony munkahelyére, hogy hazahozza, amikor megfőzött és elmosogatott, az asszony helyett, amikor mindezt megtette, de nem melegedett föl semmi közöttük, akkor aztán hirtelen egy nap alatt, legfeljebb egy hét alatt annyira elfáradt, hogy hamarosan öregember lett belőle, s kicsit később a váci kórház ápoltjából tetem, amit aztán az asszony megsiratott rendesen.

Emiatt a félreértés miatt végül elmondta a férfi ezt a harminckettes dolgot, s hogy pénz. Az asszonynak felcsillant a szeme. Egyszerre sajnálta is a férjét, hisz a szíve mélyén szerette, s egyszerre vágyta is azt a megbízható keresetet, amit minden hónap elején egy borítékban a férfi hazahoz, kivéve egy kis összeget, amit fizetésnapon a haverjaival elkocsmázik. De ez még így is nagyon sok ahhoz képest, hogy most nincs. És akkor az asszony az igen mellett segített dönteni a férfinak.

Szeptemberben kezdett, a nyári munkák után. Négykor kelt, a négyhuszas busszal a vasúthoz, aztán onnan vonattal be a Józsefvárosiba, ahonnét már csak egy kis villamosozás és ott volt a vállalatnál. Alig volt több az az út, mondta sokszor, mármint időben, pontosított, mintha az ember Pestszentlőrincen vagy Erzsébeten lakna. Kár volna ezért a fővárosba költözni, elveszíteni ezt a jó kis házat, a kerttel és a nagy udvarral, amit ugye az asszony szüleinek jóvoltából birtokolhatnak. Hat körül ért haza. Otthon felpattant a motorbiciklire, pé tizes volt neki, a rendőrségnél selejtezték le, fillérekbe került, de mintha új lenne, ismerte a

körzeti megbízottat, nagyon nyugodt ember volt, és úgy használta a pé tizest is, nyugodtan, meg egy rendőr amúgysem szegheti meg a szabályokat, neki mindig a megengedett sebesség alatt kellett közlekednie, nem is gyorshajtásért függesztették fel először, s került végül börtönbe, vagy mert lövöldözött volna a kocsmában részegen, mint a korábbi megbízott, hanem mert elsikkasztotta az őrs pénzét, helyesebben annyit sikkasztott belőle, ami már feltűnő volt, s nem lehetett az ügyet kéz kezet mos alapon eltussolni, az utódja pedig, mivel fejlesztés volt a rendőrségnél, autót kapott, így aztán a testület gyorsan és valóban áron alul megvált a pé tízestől. Hat után azzal a használt, de jó minőségű járművel ment ki a férfi a szőlőbe, nyáron kilencig is világos van, és ott vannak a vasárnapok, meg később, mikor csökkentették a munkaidőt, először csak kéthetente, aztán minden héten bejöttek a szabadszombatok.

Nagyon fárasztó, de van miért. Mindig erre gondolt, hogy van miért, mert ott van a gyerek, akiből ugye lesz valami, s most ő magára vállalja a munka nehezét, a gyereknek ezt már nem kell elvégeznie. A gyerek már nem így fog élni, erről ő kezeskedik, gondolta hazafelémenet, mikor a bukósisak falán át tompán búgott a pé tizes, s a szeme meg-megcsillant az éppen felkapcsolt utcai lámpáktól, mintha szentjánosbogarakat sodort volna a szél az arcába.

Amikor ágyba került, már alig élt, ritkán volt, hogy az asszony mellé csúszott, s az évek teltével tovább ritkultak az alkalmak. Sokszor, ha ő nagy nehezen összeszedte magát, az asszony lökte el, hogy neki nem megy, teljesen kimerült, vagy valami másra, betegségre hivatkozott, s hogy nem mai csirke, ezt is mondta, mert bejárt az iskolába takarítani és ott a fiatalabb takarítónők szoktak ilyeneket mondani, hogy csirke. A férfinek ilyenkor eszébe jutott az apja, akit már mennyire régen eltemettek, hogy miket is üvöltözött az anyjára. Hogy az ő anyja nem adott neki cserébe semmit a szerszámokért, hogy olyan volt az az asszony, hogy nem. Néha mikor kiment a sírjához, mert bár nem tartotta azt az ágat követendőnek, az ő ága vele kezdődött, nem akart becstelen lenni, hogy hagyja befüvesedni az apja sírját. Nézte az évszámot, hogy ötvenegy, és mellette a sírokat: férfiak, negyvenöt, negyven, negyvenkilenc. Én nem, nem állok be ebbe a sorba – gondolta –, én aztán nem. Annál nekem több agyam van, hogy halálra igyam magamat a kocsmában, hogy ne legyen egy négyzetcenti májam se negyvenéves koromra. Nem hülyültem meg – gondolta magában, s biztosan csodálkozott volna, ha megélhette volna, hogy mégis ebbe a sorba került, s

viszonylag fiatalon halt meg, még nem volt ötven. De hát, ezt ő nem tudta megélni, mert épp az volt a lényege ennek az eseménynek, hogy meghalt.

7.

Az egész falu tudta, hogy lesz valami a gyerekből, és ezt így mindenki el is fogadta, hogy valami. Csak a Varga Laci, a traktoros kérdezett egyszer vissza. Mikor megszántotta, mondhatni aprópénzért, a férfi földjét. Épp ott dolgozott a téeszén, és csak rá kellett fordulnia, senki nem vette észre, senkinek nem tűnt az föl, hogy most tíz liter gázolajjal több fogyott. Főleg azért persze, mert mindig több fogyott, hiszen minden nap volt egy olyan föld, amire rá kellett fordulni. Meg vetéskor is. A téesz búzáját vetette mindenütt, a téeszben meg úgy tudták, épp annyi kellett, amennyit vetett. Már az tűnt volna föl, ha egyszer kevesebb fogy. Ezt a Varga Laci mostmár meg sem engedhette magának, mert a végén még visszakérdeznének, hogy eddig mért kellett annyi. Szóval a szántás után beugrott azért a kis pénzért, amit barátilag kért a férfitől és ott ittak a borból. Az még egy különb év volt, szép vörös volt a vörös, az otelló marha jól megfogta, sok volt idén. Tényleg olyan az, mármint az otelló, mint a festék, meg adott egy különleges ízt is hozzá, az összekeverhetetlen otelló-ízt, amitől az ő boruknak olyan gyümölcsös volt a zamata. Bár aki alaposan elemezte ezt az ízhatást, észrevehette, hogy van ott még valami, a tíz tőke konkordia is belejátszik a képbe, de arányai miatt csak afféle fűszerezésnek számított, ami szinte fölerősítette az alapízt, s ez az alapíz pedig az otellóhoz kötődött. A fehér meg aranysárga volt. Zalagyöngye. Hát az dominált benne, persze került bele minden fajta, irsai olivér, meg hárslevelű és muskat otonel, szerencsére abból csak két tőke volt, így nem tudta a zalagyöngyét ízben legyűrni.

Ittak. Mondta a Laci, hogy a vörösből kér, mert szereti ezt a jó gyümölcsízt. Az csak ennél a háznál van, másutt ilyen bor nincsen. Akkor a férfi elmondta azt az anekdotát, amit az egyszeri borkereskedő mondott a halálos ágyán, hogy fiam, ne feledd, szőlőből is lehet bort csinálni. És nagyot nevettek akkor, mint mindig, amikor ez a bor előkerül, és a Laci megdicséri a minőségét, és a férfi elmeséli a szokásos, ide illő történetet a borkereskedőről. Ezt dicsérheted is, Lacikám, mondta a férfi, mert ez olyan, hogy lehet, aztán rámutatott a gyerekre, aki épp ott olvasott a konyhában a

sezlonon. Látod, hogy tartja a könyvet? Látom – mondta a Laci. Ebből a gyerekből lesz valami – mondta a férfi. Na, a Varga Laci ezt az alkalmat ragadta meg, felhajtotta a bort, előretolta a poharat, belenézett a férfi szemébe és ezt kérdezte: Mi? – Hogyhogy mi? – kérdezett vissza a férfi. Hogy mi lesz belőle – kérdezte újra a traktoros. Hogy mi – válaszolt megint kérdéssel a férfi. Az, hogy mi – erősködött a traktoros. Hát valami – próbálta lezárni a témát a férfi, de a traktoros nem bírt itt megállni és visszakérdezett, hogy az a valami, az micsoda. A férfi akkor nagyon zavarba jött és dühös is lett a traktorosra, hogy ez nem volt benne az árban, hogy itt kötekedjen vele, ráadásul éppen a gyerek kapcsán, aki neki a legfontosabb, mert lesz belőle valami, de nem menekülhetett immáron a kérdés elől, hogy mi. Összeszaladtak a fejében a gondolatok, mint amikor ecetet önt az ember a tejbe, tényleg mi is, mi is, ez kavargott abban az agymasszában, aztán maga sem tudta, hogy miképpen keveredett elő pont ez a szó, de azt mondta a traktorosnak, hogy tudós. Tudós? – kérdezett vissza a traktoros, és ivott. Tudós – ismételte meg az apa, immáron otthonosabban ejtve ki a szót. A gyerek hallotta ezt a megállapítást, mert fél füllel ott volt a két férfi beszélgetésénél, hisz tudta, róla van szó, mint mindig, mikor a traktoros megszántotta a földet, vagy elvetette a gabonát. Hallotta, hogy ő az lesz, amit az apja mondott, és ez a dolog tetszett neki. Főként azért, mert azt gondolta, hogy a tudósok tulajdonképpen nem dolgoznak, csak fölélik, amit az olyan emberek, mint a faterja például, megtermelnek. Az jó foglalkozás, mert a semmiért fizetik őket, és nem is akárhogy. Étteremben ebédelnek, villákat építenek a Balcsin, meg összevissza járják a világot általában ingyenjeggyel. A tévében ki is nézett egy műsort Tudósklub címen, ahol minden héten egy alkalommal tanulmányozhatta, hogy milyenek a tudósok, hogy miképpen kell neki is viselkednie ahhoz, hogy hozzájuk hasonló legyen. Mert nem elég tudósnak lenni, annak is kell ugye látszani. Legjobban azok tetszettek neki, akik kicsit borzolt hajjal is a kamerák elé mertek állni, és rendszerint nekik voltak olyan érdekes kézmozdulataik, amiből rögtön látszott, hogy az illető tudós. A gyerek, mikor épp senki nem látta, gyakorolta ezeket a mozdulatokat, a kezével lazán sepregette maga előtt a levegőt, aztán a jobb tenyerével baloldalt a homloktól hátrafelé csúsztatott mozdulattal beletúrt a hajába, a haja ettől összevissza lett, olyan, mint a tévés tudósoké, akik tetszettek neki, legalábbis, úgy tűnt, mikor ellenőrizte a tükörben. Gondolta, ha bekerül a pesti gimnáziumba, akkor már ez úgy fog neki menni, hogy a

tanárok rögtön ötöst adnak minden tantárgyból, már csak a kézmozdulat láttán. De most még nem tudta ezeket a mozdulatokat, mert a faterja még nem hozta haza a tévét, amit a prémiumból vett karácsonyra a családnak. Ez volt a harmadik tévé a faluban, mert volt már az orvosnak meg az iskolaigazgatónak is, de ha őszinték akarunk lenni, akkor ez az első, mert ugye azok nem voltak olyan emberek, mint ők, s az olyanemberek közül ők voltak az elsők, akik vásároltak ilyen technikai eszközt, ami a világot be tudja hozni a lakásba. Mondta mindenki a harminckettteseknél, álltak a kisközért előtt egy sörrel, hogy vegyél te is, mert megváltoztatja az életeteket, jó irányba, hogy javítani fog rajta, hidd el.

Olyan volt ez a munkahely, mint egy nagy család, nagyon figyelt mindenki a másikra, ez egy közösség volt. Mondták is egyszer az április negyedikei gyűlésen, hogy emberek, ez egy közösség, ez egy ilyen társadalom, ahol a közösség számít. Szerettek ott dolgozni, segítettek is egymásnak, például ennek a férfinak a lakásába a vállalat vizesei szerelték be a vizet, ingyen, haverságból, s még anyagot is loptak hozzá. A férfinak csak a kádat kellett megszerezni, azt nem bírták kihozni a telephelyről, mert nagyon föltűnő lett volna. Szóval egy kádból megvolt az egész víz, a csapok, a mosdó, a lefolyó, még az istállóban is, nem kellett így az ember apósának a kútról cipelni a marháknak a vizet, csak megtekerte a csapot, alálökte a kannát, és kész. A gyerek is örült ennek a víznek, a fürdőszobának, nem azért, mert így tiszta lehet, hanem azért, mert van, a léte miatt. Ilyen volt a harminckettteseknél, sokat kellett melózni, de közösség volt, és ez segített elviselni.

Egyszer fiatal férfiak jöttek, szakállasak, meg kordbársony nadrágban, kockás flanelingben, hogy megismerjék ezeket a munkás embereket, s a könyvek helyett végre az élethez kerüljenek közel. Tanulták az egyetemen, volt egy olyan óra, ahol az állam építményét elemezték, hogy az övéké, mármint részben ezé a közösségé is a hatalom, még az ország nevében is benne van, hogy a népé, mert ez egy olyan államforma, amely kiválasztott kasztok helyett a lakosság egésze kezébe adja a hatalmat. De ők, mármint ezek az egyetemisták ezt nem hiszik. Ők ennél azért sokkal okosabbak, hogy egy ilyen hamis állítást elhiggyenek, és be is fogják bizonyítani, hogy tulajdonképpen nem a lakosság, köztük az itt dolgozó munkások kezében van a hatalom, hanem másokéban, és hogy ez egy szemmel is látható hazugság, hisz a munkások kezében a pajszer van, meg a csőkulcs, hogy férne el még ott a hatalom is. Meg voltak arról győződve, hogy amennyiben

nekik, ezeknek a fiatal kordgatyás szakállas egyetemistáknak sikerülne elvenni a hatalmat azoktól, akik most ezeknek az embereknek a nevében bitorolják, tehát az egyetemisták kezébe kerülne a hatalom, akkor ők képesek volnának ezt a hatalmat továbbosztani. Nem őriznék meg a maguk számára, mint a mostani bitorlók, hanem azt mondanák, hogy emberek, tegyétek le a szerszámokat, mert itt van egy nagy darab hatalom, és odaadnák azoknak, például ennek a kis közösségnek, akiknek tulajdonképpen jár. Ezt a szándékukat az is bizonyítja, hogy a jövőjüket kockáztatva mentek bele ebbe a kutatásba, egy olyan professzor támogatásával, aki valójában már nincs is az egyetemen, hanem inkább féllábbal a börtönben, a teljes elszigetelődésben, az anyagi csődben, holott neki is van három gyereke, kettő az előző házasságából, egy harmadik pedig egy véletlen kapcsolatból, s most ez az új feleség is akarna egy gyereket, de ez a professzor hogyan is vállalhatna ilyen terheket, a három teher mellé egy negyediket vagy ötödiket. Talán ha kapna egy amerikai ösztöndíjat, de hát az sem szól egy életre, legfeljebb két évet old meg, ha egyáltalán kiengedik. Bár ez utóbbiban lehetett reménykedni, mert a hatalom jelenlegi bitorlói örültek annak, ha egy ilyen típusú kutató elpucolt innét. Arra gondoltak, amennyiben kiengedik, nevetségessé válik ez a professzor, mikor a szabadság hiányáról locsog az amerikai újságoknak. Mert hogy is hiányozna az a szabadság, amikor oda van például neki is adva, hogyan is tudna az az ellenség területére utazni, akinek nincs szabadság adva. De tévedett az akkori vezetés, mert a külhoni fülek csak azt akarták hallani, ami nekik jó volt, hogy hallják. Ekként, mikor a professzor végül kiment, nem sokkal a negyedik gyerek születését követően, nem láttak ellentmondást a szavak és a professzor adott helyzete között, hogy hát mégiscsak ott lébecol jópénzért egy amerikai egyetemen a rabállam engedélyével. Végül a büntetést ezért a kis csalásért nem az ország és a tudományos élet vezetőitől kapta meg ez az ember, hanem épp a feleségétől, aki egy fiatal, az asszonnyal szinte egykorú tanítvánnyal jött össze ez alatt az év alatt, s mire a professzor visszatért, már össze is költöztek. Sőt, azt is bejelentették, hogy viszonyuk már a professzor gyermekének, a negyedik gyermeknek a fogantatása idején is tartott, s hogy ezért is születhetett meg ez a fiúcska. Mert emlékezzen csak vissza a férfi, ő mennyire nem akarta, s hogy védekezett a legkülönbözőbb módon. A professzor ezt követően egész életében nem tudta eldönteni, hogy valójában az ő fia-e ez a gyerek, vagy csak a feleség és a szerető eszelték ki a történetet, hogy ne zaklassa őket a

láthatással. Végül elmenekült a kétségek elől, részben a másik három neki tulajdonított gyermek után fizetendő gyerektartás elől, s egy iowai kisegyetemen kötött ki, ahol szociológiát oktathatott, épp azon a szinten, amilyen szinten a szakmát és az angol nyelvet ismerte, s csak itthon, az itthon maradt kollégák eszeltek ki róla legendákat, hogy mennyire, vagyis egészen közel van a legfontosabb szellemi mozgásokhoz, hány nemzetközi tudományos programban szerepel a neve, s a legjelentősebb, az elhagyott hazában egyáltalán nem beszerezhető tudományos folyóirat hozza a tanulmányait. Önkéntelenül, mert se nem tett érte, se nem érdemelte meg, afféle szimbólum lett. A neve olyan volt, akár a szent ostya, ami pici időre, legalább addig, míg hallja az ember: megváltást hoz, levegőt, abból a világból, ahol tombol a szabadság.

Ezek a fiatalok ennek az egzisztenciálisan bizonytalan státuszú professzornak a biztatására vállalták a kockázatot, hogy valaki majd észreveszi, mivégre ez a kutatás, és búcsút mondhatnak akkor az egyetemnek, annak a jövőnek, amely egy tehetséges ifjúra vár.

Ott lébecoltak a telephelyen, megfogdosták a munkaeszközöket, hogy ezzel is mutassák, mennyire hasonlónak tekintik magukat az ott dolgozókhoz. A melósok hagyták, hadd játsszanak, biztos a Jézuska nem hozott nekik gyerekkorukban semmit, mert ateista családban nőttek föl, ott meg ilyen hazugságokkal nem terhelik a gyerekeket. Néha még be is segítettek, vagy legalábbis szerettek volna. Ezt megemelem én, Lajos bácsi – mondták, mire a Lajos bácsi, hogy menj a picsába, mert leszakad a léped, bazmeg, azt aztán nem tudom hegesztőpisztollyal visszatapasztani, vagy ráejtesz a lábadra egy blokktéglát… Az ifjú kutatók nem bántódtak meg, tudták, ezzel jár egy ilyen kutatás, hogy ennyire közvetlenek velük a munkások. És ez még mindig jobb, mint cigányputrikba járni, mert ott van a büdös is, meg a kosz, a tetvekről már nem is beszélve, amihez ők nincsenek szokva, itt meg mégiscsak szabadlevegő, ott azért elcsattan egy-két pofon, hogy mi a faszt akarsz te az én feleségemtől, itt meg legfeljebb egy-egy jóindulatú menj a picsába. Kísérgették a munkásokat, aztán elmentek velük fröccsöt inni, bár ők kizárólag szódát, valójában narancslevet akartak volna, de a kutatási projekt nem viselte a luxust, s így inkább lemondtak róla, meg a füstszűrős cigarettáról is, ami tényleg anakronizmus lett volna ebben a közegben, hiszen olyat csak a vállalat vezetői szívtak, akiktől a hatalmat megszerezni készültek. És ott a kocsmában is kérdezősködtek, volt egy ív náluk, s azon voltak a kérdések, és ők módszeresen haladtak, hogy mennyit

keresnek, hány forintra jön ki az órabér, meg hogy mi lesz a gyerekeikből, ők is egy ehhez hasonló munkahelyen fogják-e gyakorolni a hatalmat, meg hogy mit esznek otthon, ugye, igénytelen táplálékot, mert más nem jön ki ebből a pénzből, és mivel töltik a szabadidejüket, feltehetőleg semmivel ennyi munka után. Azt ígérték, hogy majd ezeket a dolgokat összegyűjtik más gyárakban is, és akkor feketén-fehéren látni fogja mindenki, hogy mennyire nem az övék a hatalom, és hogy ők, mármint ezek a fiatal tudósok akár az életüket is odaadnák, csak hogy jobb legyen ezeknek az embereknek a sorsa. Mert ők olyanok, hogy nem magukért akarnak élni, hanem másokért, a közösségért, például ezért a kis csapatért itt a harmincketteseknél. Jó az így is – mondta a brigádvezető, mármint az életük, s hogy milyen lenne az, ami még ennél is jobb. Ez neki tulajdonképpen így is annyira jó, főleg, ha visszagondol, hogy az ő szüleinek milyen volt a sorsa, hajnaltól napestig munka, a minimális orvosi ellátásra sem volt jogosultságuk, hogy csak néhány példát említsen, hogy nem tud ennél jobbat elképzelni. De igen – mondta az egyik szakállas –, de bizony, például ha színházba járnának, meg koncertre meg nyaralni a tengerhez vagy legalább a Balatonra, és a szabadidejüket nem otthon a háztájiban kéne tölteni, hanem tényleg a szórakozással. Az nekünk szórakozás, hogy a háztájiban vagyunk – mondta az egyik munkás. – Annál nincs is jobb szórakozás. Mert tudod, hogy ebből ősszel bor lesz, azt tudni pedig a legjobb szórakozás, mert abból már rögtön következik, hogy azt a bort meg lehet inni, és ha megisszák, akkor nagyon jó lesz, meg annak is nagyon jó lesz, akivel együtt isszák. De – mondta a szakállas – mi az életünket is adnánk azért, hogy ennél jobb legyen, mint az a német nő, az Ulrike Meinhof, aki különben a példaképük, hogy úgy meg is halnának ezért a dologért. Értünk nem kell – mondta a munkás –, értünk aztán ne, hogy az embernek ilyen lelkiismeretfurdalása legyen, hogy miatta vesztette el egy anya a gyermekét. Még csak az kéne.

Na megvetted? – kérdezte az egyik munkás, és itt egy nevet mondott, ami épp annak az embernek a neve volt, aki a gyerek apja volt. Meg – mondta ez az ember, s hogy tényleg ott van a világ, pont ott a szobában, s hogy a gyerek jövőre majd gimnáziumba megy, és nem fogják körberöhögni, hogy még a Kudlik Julit sem ismeri, meg a Takács Marit. Nézheti a Deltát, hogy miket fedeztek föl a tudósok Vlagyivosztokban. Csak az asszony apja mondta, hogy kár ilyenre költeni. Mért, a maga pofáját bámuljam egész este

– szólt vissza a férfi, mert akkor már így beszéltek egymással. Helyesebben: így is.

8.

A gyerek felfigyelt erre kijelentésre, hogy tudós. Ha megkérdezték a szomszédban, vagy bent a faluban a buszmegállónál a parasztok, amikor épp iskolába ment, hogy na, mi lesz belőled, gyerek, akkor csak ezt mondta, tudós. Tudós? – kérdeztek vissza a parasztok, s a gyerek megismételte, hogy az, de részleteznie nem kellett, hogy például a történelemtudományok doktora vagy az elméleti fizika tanszék oktatója, mert a parasztoknak a tudós egy foglalkozás volt, nem bomlott részekre, hogy ilyen vagy olyan tudós, aki nekik erre a szintre jutott, az biztosan mindenhez értett, a legkorszerűbb kutatásokhoz a biológia terén és természetesen a történelemhez is. A tudóssá válás egyik első lépcsője volt, mikor a gyerek megnyerte a megyei történelemversenyt. Akkor immáron nemcsak a szülők, de a tantestület is meg volt arról győződve, hogy ebből a gyerekből minden bizonnyal, vagy kicsit viccesebben, ahogy a gyakorlati tanár mondta, hogy téged az isten sem ment meg attól, hogy tudós legyél.

Édes fiam, mondta az igazgató, mikor először iskolába ment a verseny után, belőled még lesz valami. Aztán megveregette a gyerek vállát, hogy dicsőséget hozott az iskolára. Az igaz, hogy az országoson nem ért el eredményt, de hát a megyében, ami Pest megye volt, a legnagyobb megye, meg a legokosabb megye is, ott mégiscsak ő volt a legjobb. És ez nagy szám, egyben bebizonyította azt is, hogy az alföldi gyerekek, mert ez a falu, ahol a család lakott, tulajdonképpen az Alföld pereme volt, tehát szemben egyesek rosszindulatú vélekedésével, az alföldi gyerekek épp olyan okosak, mint a hegyvidékiek, sőt ezesetben még okosabbak is.

Az igazgató el is ment, megünnepelni ezt az eseményt a történelemtanárnővel, aki alig néhány éve volt a pályán. A szegedi tanárképzőn végzett és kiváló oktatásba részesült, nem pusztán a tárgyi tudása, de a módszerek terén is elsőrangú volt. A korszerűtlen frontális osztálymunkát ő cserélte fel először ebben a faluban a csoportos, differenciált oktatásra, így egyszerre tudta a tehetséget gondozni, ami létfontosságú, mert ha az nincsen gondozva, akkor az lesz, mint a legszebb virágokkal is, ha nem öntözi az ember, meg nem kapálgatja körbe a földjét, szóval semmivé válik, olyan lesz, akár a gyom, ezeket a szavakat a

tanévnyitó szövegéből idézte az igazgató, de az Erika, így hívták a történelemtanárnőt, ezt tudja nagyon jól. S másrészről a gyengébb képességűekre pedig úgy tudott figyelni, ahogy azoknak az értelmi szintje megköveteli. Ekként, ha megint idéznénk a tanévnyitó szövegét, megtalálnánk ide is a megfelelő hasonlatot, ami szerint a mai nemes növényzet is gyomokból lett. S ebben a megállapításban a gyom jelentette a gyenge képességű tanulókat, akikből ebben az iskolában sajnos bőség volt, a nemes növényzet pedig az ő majdani leszármazottaikat, akik épp olyan okosak lesznek, mint például a gyerek, mert ugye a gyerek ősei sem voltak elég okosak, az egyik öregapja, aki ugyan már nem él, micsoda agyatlan ember volt. Elitta a vagyonát, a földjeit, a műhelyét, mert később már így emlékezett mindenki, nem hogy elvették tőle, hanem hogy elitta, és elitta akkor a ruháit, a bútorok egyrészét, végül elitta a belső szerveit is, legfőképpen a máját, és a gyomrában nem is szervek voltak, mikor kibontották Vácon a kórházban, hanem mintha egy lapát szar lett volna oda belehányva, és épp annyira bűzlött is.

Mindenesetre az új történelemtanárnő mindezt tudta, s talán e tudás és gyakorlat első kézzelfogható eredménye ez a siker, hogy a gyerek elhozta ezt az oklevelet – mondta az igazgató, mikor az ünneplés első helyszíne, a presszó felé tartottak. Szervusz, dirikém – köszöntek neki ott bent, mert mindenki haver volt, a tanácstitkár, a körzeti megbízott, a körzeti orvos, a kertészeti ágazatvezető, szóval mindenki, aki ott volt, mire az igazgató, hogy megünnepli az Erikával, hogy ekkora sikert hozott a gyerek az iskolának, s az iskolán keresztül az egész falunak, így a presszó számára is, merthogy a presszó az része az ő településüknek. Nagyon jó volt a hangulat. Nemcsak az igazgató, még a tanácstitkár is, meg a Volántól egy férfi is fizetett az Erikának. Kilenckor aztán, mikor elérkezett a zárás, kiléptek az utcára, s az igazgató javaslatára, megvárva előbb, hogy a többiek elbotorkálnak, ők ketten visszamentek az igazgatói irodába, mert ott, mondta az igazgató, van neki egy kis konyak eldugva a páncélba, s az Erikával azt is érdemes lenne megkóstolni.

Az igazgató felesége eközben otthon volt és tévét nézett, aztán megvetette az ágyat, magának és a férfinak is. Tudta, hogy ma későn fog hazajönni, s hogy be is lesz rúgva, mert egy igazgatónak együtt kell lennie a falu vezetőivel, a tanácselnökkel, az orvossal, akiknek meg az igazgatóval kell együttlenniük. Ezt ő elfogadta. Egyszer ugyan nagyon sírt és kiabált az urával, hogy mikor jön már haza, mikor fogja már egyszer vele tölteni az

estét, de az igazgató elmagyarázta, hogy azt ő nem teheti meg, hogy hazajön, amikor még a tanácstitkár ott van, azt ő nem, mert akkor nem fog az ő társaságukba tartozni. És neked se mindegy – mondta nyugodt, de határozott hangon –, hogy hol kapom meg az igazgatónak járó földeket, meg hogy lekövezik a házunkig az utcát, és nem kell nyakig a sárban taposni egész évben, az nem mindegy.

Az asszony megértette és elfogadta ezt a dolgot és azóta egyedül feküdt le, s arra gondolt, hogy ez az ő sorsa, ami lehetne jobb is, de lehetne rosszabb is, sokkal rosszabb, ha például verné őt a férje, van olyan a tanárok között is. Hallotta például, hogy a gyakorlatitanár hetente legalább egyszer megveri a feleségét, teljesen ok nélkül. Az asszony meg nem tud mit csinálni, mert elválni mégsem mer egy faluban. Ott elválni maga az öngyilkosság. Mindenki az ura mellé állna, és senki nem hinne neki, hogy ő nem egy kurva, hogy egész este csak arra várt, hogy az ura hazajöjjön, de az ura csak verni jött, nem azért, hogy szeresse, s hogy mostanra telt be a pohár. Elválik és inkább él egyedül a gyerekekkel. Nem merte ezt tenni, mert félt, hogy kiközösítik, mert olyan a falu, főleg a nők. Azok kivált gyűlölik, ha valaki közülük képes változtatni a sorsán. Hogy merészeli – suttogják mindenütt a háta mögött az ilyennek –, hogy merészeli azt föladni, amit mi nem merünk föladni, pedig a mi urunk nem csak csütörtökön ütlegel bennünket, hanem hétfőn és szombaton is. De az igazgató nem verte az asszonyt soha. Így ez nem tekinthető klasszikus értelemben rossz sorsnak, amit mártíromság elviselni, amiért később a túlvilágon kedvezőbb elbírálásban részesítik a nőt. Ezt egy kicsit sajnálta a nő, hogy nem mondhatja, hogy rossz az ő sorsa, mert ez kívülről nem számított annak, holott rossz volt.

Az igazgató kinyitotta az iroda ajtaját. Volt ott egy nagyméretű íróasztal és két fotel. A tanárnőt hellyel kínálta, az leült, az igazgató elővette a páncélból a konyakot. Ha már minden, minden elhagyott, igyál egy kis konyakot – mondta, nevetett, hogy ezt tanították-e a főiskolán, hogy ki írta, kérdezte, mert a tanárnő másik tárgya a magyar volt. Nem – nevetett a nő. Pedig klasszikus – mondta az igazgató, s ha nem hiszi, otthon nézze meg egy Ady-kötetben. A második pohár után aztán az igazgató elkapta a nőt, erős férfi volt, a tanárnő pedig nem volt több ötven kilónál. A testet megemelte és fellökte az asztalra, ahogyan a filmekben szokták ábrázolni, mikor egy főnök megerőszakolja a titkárnőjét, épp úgy történt minden. Csak amikor az ember valóban lát ilyet, mégis elcsodálkozik, mert senki

nem gondolja, hogy abban van valami igazság, amit a filmeken lát. Pedig ezek szerint az ilyen jelenetet ábrázoló filmek egyenesen a valóság tükörképei. A harisnyanadrágot lerángatta. Igen, talán ez más a filmekben, hogy ott nincsenek olyan ügyetlenkedő epizódok, amikor mondjuk a harisnyanadrág beleakad a cipőbe, mert azt elfelejtette az igazgató levenni, és a nő sem rúgta le, meg hogy nem sikerül elég gyorsan kikapcsolni a nadrágszíjat és ott vacakol a kibontott nő lábai között térdelve. S mikor elvileg a filmen már rég behatol a férfi, a valóságban az igazgató még mindig az öltözetével volt elfoglalva, de végül sikerült minden akadályt eltakarítania. Behatolt, és megtörtént, hogy igazgatói jutalomból magáévá tette a tanárnőt. A tanárnő feltehetően jutalomnak is érezte a dolgot, részben mert már egy éve, hogy utoljára férfival volt, s azóta legfeljebb egyedül tudott segíteni magán, s azért az olyan, hogy mindig marad utána valami kielégítetlenség, valami hiány, részben mert tetszett neki az idősödő férfi. Az a nőtípus volt, aki az apja korosztályába volt szerelmes. Kicsit deresedő halánték, pocak, és olyan komoly, kiforrott felnőtt arc, amiből szinte varázslat, ahogy előrobban a szenvedély. A tanárnő számára kevésnek bizonyult, amit a férfi nyújtani bírt, ezért aztán arra kérte, hogy még a kezével és a nyelvével segítse az élményeket elő. Ez meg is történt. Az igazgató otthon fogat mosott. Nem akarta az asszonyra lehelni a nő szagát. Végülis ez rendes dolog volt tőle, minimum figyelmesség.

9.

Ez a kapcsolat az igazgató és a tanárnő között mintegy nyolc évig tartott. A gyerek akkor már régen nem élt a faluban, s a fiatal tanárnőből is idősebb, megkeseredett vidéki asszony lett. Feleségül ment egy mezőgazdasági gépszerelőhöz, aki egyébként rendes ember hírében állt. De hát mégiscsak szerelő, azaz lefelé házasodott, ha őszinték akarunk lenni. És persze nem lehetett tudni, hogy melyikőjük képességeit öröklik a gyerekek, az ő kitűnőtanulói képességeit, vagy a hármas-kettest, amit a férfi elért az általános iskolában, majd később a szakmunkásképzőben is. A nőnek sikerült rávennie a férfit, hogy estiiskolán leérettségizzen és technikusi oklevelet is szerezzen. Így aztán ágazatvezető lett a téeszben, nem egy nagy ágazatnak, csak a karbantartásnak, de hát az is vezető beosztás és egyben több fizetés. Az igazgató, bár csak szexuális partnerségre vágyott, azt érzékelte, hogy amennyiben ezt el akarja érni, némi intellektuális

befektetésre is szükség van, meg kedveskedésre, amire a szerelő nem volt alkalmas, mert ő olyat a saját családjában nem látott. Az ő szülei nem voltak kedvesek egymáshoz, a faterja minden időt a pincénél töltött, s ha hazajött, akkor is inkább az istállóban kötött ki, mint az asszony mellett az ágyban, szívesebben dobott pár villa szalmát a teheneknek, mint egy-egy csókot vagy simogatást az asszonynak, s ült ott a büdösben a fejőszéken, vagy elhevert az állatok mellett, az üres helyen, ahonnét nemrég azt a fiatal üszőt eladták. Nem gondolta a szerelő gyerekkorában, hogy ez nincs így rendben, sőt, úgy hitte, ez nem is lehet másképpen, s amikor ő is megházasodott, és elvette a tanárnőt, amiért hálás volt a sorsnak, hogy egy ilyen tanult lányt fogott ki, nem tudta, hogyan kell kezelni ezt a nőt. És hamarosan, amint az ifjúkori hevületek elmúltak, ő csak hallgatagon jött-ment a házban, feladatát a gyermeknevelésben vélte meglelni, s néha a szerszámokkal vacakolt a műhelyben, tehenük nem volt, az asszonnyal nem foglalkozott. Pláne nem tudott mit kezdeni azzal, mikor a tanárnő egy-egy film után, ami persze alapvetően unalmas volt, s ezek az unalmas filmek ráadásul még este tízkor kezdődnek, amikor ő már teljesen kivan, szóval a tanárnő arról akart beszélni a férfivel, hogy milyen volt ez a film. A férfi csak addig jutott, hogy jó volt, vagy rossz. Később, mikor már nem kellett attól tartani, hogy az asszony efféle kérdésekkel zaklatja, már az első képeknél álomba zuhant. Észre se vette, de az egész életet úgy kezdte látni, mint aminek csak eleje van és vége meg nincs. Ez mind a tévének volt köszönhető, az elkezdett filmeknek, vagy talán a fáradtságnak, ami miatt mindig el volt kénytelen aludni, még azokon a filmeken is, amiben jó nők voltak, s igazán szívesen nézte volna, de nem bírta.

Az igazgató ezt a hiányt, ami a szerelő milyenségéből eredt, pótolta, s ez egy ideig ki is elégítette a tanárnőt. Nem figyelt föl arra, hogy az igazgató szexuálisan finoman fogalmazva is kevéssé aktív, hogy a testi képességek rendkívül szerények, s míg bizonyos testrésze nem reagált a növekedésre, addig más részei, például a hasa meg a tokája rendkívül fejlődésképesnek bizonyult. A nyolcadik évben már akkora volt, hogy az igazgató nem láthatta tőle az ágyékát. Akkor mondta a tanárnő, hogy hagyjuk abba. Hirtelen minden világos lett a számára, ami addig nem. Persze azt senki nem tudja, hogy egyértelműen rossz dolgok mért tűnnek hosszú ideig jónak, hogy mi az a belső képesség, ami a külvilágot teljesen a vágyak formájára szabja. Mindenesetre az igazgató ennek következtében tudott évekig a nő számára a kedvesség, az intelligencia, a férfiasság megtestesítője lenni. És

senki nem tudja, hogy amikor mindez megszűnik, akkor mért van, hogy olyan könyörtelenül elpusztul minden, amit korábban hitt ezesetben a tanárnő, hogy írmagja sem marad annak a jónak, amit rávetített például az igazgatóra. Tulajdonképpen az igazgató ugyanaz az ember maradt, csak a nőben változtak meg az összetételek. Úgyhogy nem elég, hogy elvesztette a szerelme tárgyát, belül is elvesztett valamit, azt a képességet, hogy szerelmi tárgyat tudjon projektálni a világba. Valószínű ezután – erről gondolkodott is, amennyiben az önsajnálatot a gondolkodás egy formájának tekintjük –, soha nem lesz szerelmes. És nem is lett, egyszerűen megszűnt benne ez a képesség, a képzeletnek az ezirányú ereje. S mikor feltűnt egy fiatal testnevelőtanár a színen, aki rajongott a negyven körüli, jólápolt nőkért, márpedig a mi tanárnőnk egyelőre ilyen volt, ekként a tesitanárnak kiemelt célpontja lett. Amikor ez a férfi bejelentette igényét a nőre, a nő nem is értette, mit akar, mikor végre megértette, kerek-perec elutasította, hogy mit gondol a férfi. Pedig nem kell ecsetelnem, ez a férfi olyan volt, akit tíz nő közül kilenc akart magának. Sajnos a tanárnő épp a tizedik volt.

A szerelő semmit nem vett észre ebből a kapcsolatból, annyira elégedett volt azzal, hogy ilyen kulturált felesége van, s hogy az az asszony nem is csinált vele semmi rosszat, tulajdonképpen soha nem alázta meg a gyerekek előtt, nem mondta neki, hogy te csak ez vagy, még nem is éreztette. Amikor a gyerekek kamaszodni kezdtek, s megromlott különösen az idősebb fiúval a kapcsolata, akkor kezdett gyanakodni. Hogy is történt? Akkor figyelt fel egy véletlen mondatra a kocsmában, hogy idefigyelj, azért te is jobban figyelhettél volna az asszonyra. Mire gondolsz – kérdezett vissza. Én nem mondok semmit – mondta a férfi –, de az igazgató benne van. Na, akkor rémlett fel a férfinak, hogy korábban is hallott ezt-azt a felesége és az igazgató kapcsolatáról, de akkor ez nem jutott el a tudatosságig, milyen érdekes, hogy mégis megmaradt. Hogy van ez? Akkor marhaságnak tartotta, de máig nem felejtette el, s most ez a mondat, s valójában a gyerek kamaszodása aktivizálta.

Úgy nézett arra a gyerekre, mintha nem is az ő fia lenne. Azt gondolta, hogy ez a gyerek azért ilyen más, mert nem az ő gyereke, hanem az igazgatóé. Arra gondolt, hogy a vérségi kapocsnak vannak ilyen megmagyarázhatatlan titkos jelei. Annak alapján kötődnek egymáshoz a rokonok, s hogy azért, mert ez nincs meg, azért ilyen rossz a kapcsolat, hogy a gyerek nem csinál meg semmit, amit mond, szarik mindenre, úgy néz ki, mint egy csavargó, s láthatóan soha nem lesz belőle semmi. Ő úgy

mondta, ember. Hogy az nem lesz belőle. A fiú egyébként, lehet hogy belül nem, de kívül annyira hasonlított a szerelőre, hogy le se tagadhatta volna, ám a szerelő most ezt nem látta, hanem csak azt látta, hogy az az igazgató meg az ő feleségének a közös terméke. Akihez neki így nem is lehet köze. Az a gondosság, az a sok pénz, amit erre a gyerekre keresett, az itt válik semmivé, épp e vérségi kapcsolódás hiányának következtében.

Szíve szerint megölte volna ezt a nőt, aki ilyen gyereket sózott rá, egy másik ember gyerekét. Ha legalább kedves gyerek lenne, akkor még talán szeretné is, de így, hát lehetetlen, ha legalább kicsi hálát mutatna azért, hogy felnevelte annak ellenére, hogy nem az ő gyereke. Megölte volna szíve szerint, mert nem az igazgató a bűnös. Az igazgató helyében ő is megszerezte volna a fiatal tanerőt, hát persze. Már ötven felé járt, mikor a tanárnő odakerült, és egy ötvenkörüli férfinak az azért sokat jelent, ha egy huszonnégyéves nő lefekszik vele. Akkor nem gondolja azt, hogy vége az életének, és innéttől már csak az van, hogy végignézze a gyerekei végső elhülyülését, tobzódó rosszindulatát, ahogy egyre szemetebbek lesznek vele, pusztán azért, mert a nyugdíjból immáron nem képes őket támogatni, majd mikor a betegsége miatt rájuk szorul, akkor mindenféle kibúvókkal elkerülik a minimális találkákat is, s ha mégis rákényszerülnek, hogy meglátogassák, sőt, esetleg törődjenek vele, mert a szomszéd telefonál, hogy ő nem rokon, nem intézkedhet, de megadta az apjuk az ő telefonszámukat, s gondolta, jelentkezik és elmondja, hogy ez az ember segítségre szorul, s mennyire várná a gyerekeit, hogy meglátogassák, ha így mégis odakényszerülnek az öreg férfihez, amint berontanak a lakásba, ablakot nyitnak, és öklődnek a szagtól, az öreg ember szagától, öklődnek attól a mindentől, ami még a gyerekkorukból ottmaradt, s a lehető legrövidebb időt maradnak csak, egy másodperccel sem tovább, s abból a nagyonrövid időből is az indulásra való készülődéssel töltik a felét, s esetleg még elpakolnak valami tárgyat, mondván, hogy az apának arra már nem lesz szüksége. Végül idegen emberek kezére kerül az asszonnyal együtt, ha még az is él, majd pedig azokban az idegen kezekben lehelik ki a lelkület, ha épp ott vannak azok az idegenek legalább, vagy csak a kórházi elfekvő hideg ágya, bár ez csak egy hasonlat, hisz az ágy csak később, a halál után lett hideg. Hogy innéttől csak ezt nézheti, meg a feleségét, akinek az arcán mintegy tükörként tanulmányozhatja, hogyan válik taszítóvá egy emberi test, hogy az, amit húsz éve még annyira rajongva szeretett, most rondán összegyűrt, és a szaga is rossz, hiába használ egyre több krémet és

kölnit, valami átüt azon a bőrön, valami kegyetlen rossz, orrbahasító szag. Azt gondolta, ez a pusztulás szaga. De jött ez a fiatal tanárnő, és ez a fiatal nő behozta azt a finom illatot az életébe, ami épp ellentétes volt a felesége szagával, mert az az életnek volt a szaga. Legalábbis sokszor mondogatta a nőnek, hogy csak a bőrébe szagol és megfiatalodik, annyira jó az a szag.

Erre a férfira mért is haragudna a szerelő, hiszen most ötven közelébe érve ő is ezt szeretné, de kinek kell egy karbantartási ágazatvezető. Ki gondolna úgy őrá a fiatal nők közül, hogy nem csak a franciakulcsot van kedve megemelni, hanem egy női szoknyát is, s hogy a vasasmunkán megedzett kéz mennyire tudna még simogatni. Ezt senki nem gondolná, ezért a szerelő nem is borotválkozott például, amit az igazgató sosem mulasztott el. Volt, hogy munkásruhában ment be a kocsmába, hetek óta hordott, olajos, kikopott göncökben, borostásan. Azzal, hogy elképzelhetetlennek tartotta, hogy a dolog megtörténjen, rögvest le is mondott magáról, hogy még véletlenül se legyen úgy tálalva a teste, amitől esélyessé válhatna. Arra is gondolt, ha esélyesként mutatná magát, még nagyobb kudarc lenne megélni az esélytelenséget, hogy úgy menni a boltba, ahol tele van fiatal kereskedelmi tanulólányokkal, hogy szépen fel van öltözve, a megnövekedett hasát eltakaró ruhában, kiborotválkozva, az arcáról párállik a barbon arcszesz illata, s mikor ebben a ruhában és illatban megpróbálkozna valamelyik tanulólánnyal, vagy inkább a harmincasok közül az egyikkel, akinek kibírhatatlan a házassága, s így mutatkozik alapból is egyfajta indokoltsága a külső kapcsolatnak, akinek rögtön beajánlaná a tegezést, hogy szevasz Kati, hogy vagy, akkor ez a nő azt mondaná erre a finoman borotvált arcra és illatra és szép ruhára, mely álcázni volt képes az elődomborodó hasat, hogy: Maga menjen innen.

A gyerek mikor később már gimnazistaként, ahová felvételi nélkül, egy elbeszélgetés alapján felvették, hiszen ott volt a tanulmányi versenyen elért eredménye. Amikor később visszament a tanárnőhöz, csodálkozott ezen a házasságon, hogy mért lehetséges ez. Aztán egyszer a tanárnő, s ez az egyszer már jóval a gimnáziumi évek után volt, azt mondta, hogy a főiskolán nem sikerült, s akinek a főiskolán nem sikerül, annak nincs más lehetősége, legfeljebb, ha Pestre kerül, de ő oda nem tudott, mindenképpen egy olyan helyre kellett menni, ahol a tanács biztosít pedagógus-lakást. És ez egy ilyen hely volt. S hogy akkor a hely adottságait kellett a későbbiekben figyelembe vennie, s hogy olyan alapelvárásai voltak csupán, hogy ne legyen alkoholista, taszítóan ronda, és szeresse a leendő gyerekeit.

S a szerelő ilyen volt. Tulajdonképpen, ha a gyerekek nem kamaszodnak, ilyen is maradt volna. Ha azok a gyerekek mindig kicsik maradnak, s örülnek annak, amikor az apjuk felteszi őket a traktorra, és azt gondolják, hogy ez az én édesapám annyira jelentős ember, hogy még egy ekkora nagy gépre, mint a traktor vagy a kombájn is felteheti a gyerekeit. Nem sok gyerek ülhet ilyen helyen, s ez bizony a mi édesapánk miatt lehetséges. De a gyerekek felnőttek, elkezdtek kamaszodni, s minden alkalmat megragadtak, hogy a büszkeségtől mellét kidomborító férfinak nagyokat rúgjanak a gyomrába, míg végül pár év alatt egy nyomorult romos alak lett belőle, aki mindig a földre lógatta a fejét, alig mert bárki szemébe nézni, akinek az arcáról a régi vidámság, amivel a gyerekeket megviccelte, végérvényesen eltűnt, hogy átadja a helyét valami merev szigorú ráncnak, sőt ráncrendszernek, ami mint egy rácsozat takarta nemcsak a valahai arcot, hanem a lelket is. Aztán – hogy egy kicsit előreszaladjunk, s olyanról is beszéljünk, amit akkor a tanárnő nem tudott elmondani a gyereknek, hiszen még nem történt meg – hamarosan súlyos betegséget kapott, a szívével lett valami, négy évig kezelték, gyógyszerek, kímélő életmód, az asszony rendesen ápolta, a gyerekek is bejöttek a kórházba, mikor épp ott volt, aztán meghalt. Az asszony először hiányt érzett, mert nem tudta, mit fog csinálni abban az időben, amikor a férfi dolgaival volt elfoglalva, végül felszabadult, vidám özvegy lett, akinek harmonikus lett a kapcsolata a gyerekeivel, és a gyerekei feleségeivel, majd az unokákkal is. Nagy vasárnapi ebédeket rendezett, ahol mindenki kellőn jóllakhatott. Aztán evés közben néhány vicces történet erejéig megemlékeztek a szerelőről is, aki ezt a házat összehozta mind a pénzével, mind pedig a kétkezi munkájával, hisz számos részletét az építkezésnek egyedül csinálta. De ezt a szerelő ekkor még nem tudhatta, sem a korai és fájdalmas halálát, bár vidéken nem is számít korainak, ha valaki majdnem megéli a hatvanat, sem azt, hogy mennyire felszabadítólag hat a feleségére az ő pusztulása. Vannak, akik a tanárnő életének ezt a változatát ismerik, de mások egy másikat, amikor épp nem a férj vagy nem csak a férj, hanem a feleség is betegség áldozata lett, talán idegösszeomlást kapott az egyre romló magaviseletű gyermekanyagtól, bár az is lehet, hogy az egy másik történelemtanárnő volt, és egy másik traktoros, nem emlékezhet az ember az összes történelemtanárnőre, az összes traktorosra, az összes betegségre, ami történelemtanárnőket és traktorosokat sújtott.

Végülis mindenki megértett mindent. Mert a dolgokat meg lehet érteni, hisz ami megtörténik, az érthető, hogy megtörténik. A szerelő megértette az igazgatót, megértette, hogy a fiával azért lett ilyen a viszonya, mert az igazgató gyereke, a gyerek megértette a tanárnőt, hogy mért ezt a megoldást választotta az élete számára, megértette, hogy más megoldás nem volt, úgyhogy nem is választhatott volna mást. Az igazgató meg a tanárnő sokszor beszéltek a gyerekről, hogy tulajdonképpen az ő tehetségére alapul az ő kapcsolatuk, mert ha a gyerek nem nyeri meg a versenyt, feltehetőleg nem is tudnak elmenni azt megünnepelni, satöbbi. Az igazgató nyilván akkor is módot talált volna arra, hogy kipróbálja az új kolléganőt, ahogy addig is annyiszor, az évekkel ezelőtti fiatal kolléganőkkel, holott ebben az iskolában még senki nem nyerte meg a megyei tanulmányi versenyt.

10.

A gyerek egy belvárosi gimnáziumba került, a Kecskeméti utca közelében, mert ilyen volt a főváros, hogy tele volt vidéki utcákkal, amely rendelkezett kollégiummal is. Igaz, nem volt messze a falu, ahol laktak, a szülők mégsem akarták, hogy a gyerek, akár az apa, bejáró legyen. Otthon megbeszélték, hogy az nem lenne jó ennek a gyereknek, hisz az apa ugyan hozzászokott, mert hozzá kellett szoknia, nem adhatta fel a lakhatást, amit az asszony apjától kapott, a kertet meg a házat, meg végül meg is szerette a vonatot, ahol már munka előtt összetalálkozott a munkatársakkal, akik szintén vidékről jártak be, csak nem pont abból a faluból, ahonnét az apa, és előkerült mindig egy kis hazai, s az olyan jó idő volt a napból, amikor az üres gyomorba belegördült a pálinka és megcsavarta a beleket, s fájdalom karcolta meg belülről a hasfalat. Azok számára, akik nem élték át ezt az élményt, nem volt részük az ingázásban, furcsának tűnhet, de a munkáscsapat mindennap várta már ezt a fájdalmat, és közülük senki nem kötötte ezt később se össze azzal a betegséggel, például a gyomorrákkal, ami sokuk számára halálos volt, vagy ha nem az, hát biztosan az lett az áttét, mert mire észrevették, vagy egyáltalán elmentek orvoshoz, először ugye a hülye körzetihez, aki semmit nem tudott, a parasztok szerint pénzért vette a diplomát, mindenre kalmopirint meg algopirint írt fel, s ha nem javult a beteg, akkor utalta be Vácra, így a betegség észlelése és az orvos, aztán a kórház között néha fél év is eltelt, s nincs az a rák, amelyik fél év alatt nem szed össze magának néhány áttétet, például a nyirokmirigyekre,

vagy valamelyik belső szervre. A lényeg, hogy ott a vonaton erre senki nem gondolt, hanem szerette azt a fájást, ahogy az apa is. De a szülők nem akarták a gyereknek ezt az utat, mert ez mégis napi három óra plusz… Igaz, a vonaton nemcsak inni, hanem olvasni is lehet, meg a buszon is, de akkor sem jó. Még arra is gondoltak, hogy jót fog tenni a gyereknek, ha hozzá hasonló más gyerekekkel lesz együtt, akik szintén feltehetőleg tudósok akarnak lenni, azért kerültek a belvárosi gimnáziumba. És az is fontos, hogy állandó szakszerű felügyelet alatt vannak. Tanárok óvják őket, nehogy elkallódjanak, akik a nevelési feladatok mellett intellektuálisan is partnerei tudnak lenni egy-egy ilyen kis tehetségnek, nem úgy, mint az apa meg az anya, akik inkább csak örülni tudtak a gyerek tudásának, de azt bővíteni, vagy akárcsak hozzászólni, hogy így vagy úgy helyes-e, amit gondol, hogy például tényleg egyistenhit volt-e az egyiptomi birodalomban, amikor Ehnaton trónra került és hogy azt Mózes súgta-e a fáraónak, vagy a fáraó Mózesnek – nem voltak képesek.

A kollégium valóban tárháza volt az új élethelyzeteknek és ismeretségeknek. Mindjárt a felsőbb éves tanulók, akik példaképek is voltak, s egyben félelmetes agresszorok, és minden alkalmat megragadtak, hogy az elsőéveseket sajátos katonai módszerekkel szoktassák hozzá a kollégiumi rendhez, melynek lényege, hogy az elsősök tulajdonképpen szolgái lesznek a negyedikeseknek, de ennek fejében, amikor majd ők is negyedikesek lesznek, szolgáikká tehetik az elsősöket. Nagyon kedvelték az úgynevezett csillagrúgatást, aminek az volt a lényege, hogy az alvó elsőéves lábujjai közé papírcsíkot fűztek és meggyújtották, az álmából felriadó tanuló veszettül rugdalózott, hisz égett a lába, a felsőévesek pedig röhögtek, ezen az egyébként, ha nem tudnánk, hogy az eleven hús ég ott, tényleg komikus rugdalódzáson. Ez a szórakozás azoknál a tanulóknál sikerült a legjobban, akik annyira mélyen aludtak, hogy nem rögvest ugrottak fel, s így volt ideje a bőrnek megpörkölődnie, aztán felébredve sem tudták lokalizálni, honnét ered a hasító fájdalom, további teret engedve ezzel a tűznek. Ekként a felsőbb évesek, s néhányan az alsóbb évesek közül, akik kedvében jártak örökösen a nagyobbaknak, s ezért be voltak eresztve a szórakozásba, szóval a kis kompánia egész hosszan mulathatott. A nevelő tanárok is elfogadták ezt a rendszert, sőt áttételesen még védelmezték is, elkerülték azt a folyosószakaszt, ahol hallható volt ez a szenvedés, az elsősök keserves kiáltozása, hogy a kurva életbe, ez fáj. A tanárok engedték, mert így kevesebbszer kellett nekik büntetést kiszabniuk, elég

volt csak a negyedikeseknek sugallni, hogy kit kéne megrendszabályozni, s akkor azok ezt végrehajtották.

A gyerek az iskolában megismerkedett budapesti lakosokkal is, hisz az osztálytársak többsége ilyen volt. Egyszer egy tanár mesélte el neki, hogy tulajdonképpen nem a jó tanulmányai miatt van itt, hanem mert van egy rendelet, hogy az ilyen elit iskolákba, mint konkrétan az, ahová jár, is kell járatni egyszerűbb származású gyerekeket, s ezért van ott az osztályonként hat kollégista, ami így majdnem húsz százalék. Kötelező ezeket a gyerekeket, akik közé a gyerek is tartozott, felvenni, központi utasításra, meg a fejlődés miatt amúgyis kellenek még egyetemi végzettségűek, nem elég, ha csak azoknak lesz diplomája, akiknek a szülei is diplomások voltak. S nekik, tanároknak is jó így, mert a vidékiek örülnek, hogy itt tanulhatnak, s nem mernek a tanári akarattal szembeszegülni, ennek eredményeként pedig az egész osztály magatartási átlaga feljavul.

A gyerek, ahogy a tanár már beígérte, mert beszélt arról is, amit a gyerek nem idézett fel egyszerre a húsz százalékos kötelezőséggel, de épp akkor mondta a tanár, hogy a diplomás szülők szívesen meghívják ezeket a vidéki gyerekeket vendégségbe. Szóval a gyerek eljárt ezekhez a pestiekhez, mert valahogy, ahogy a tanár is magyarázta, hisz neki volt tapasztalata, a gyerek már sokadik évfolyam volt itt a kollégiumban, a pesti családok is úgy érezték, hogy ezt a bizonyos százalékot nekik is érvényesíteniük kell, hogy ilyen módon közel kerülhetnek az egyszerű emberekhez, az egyszerű emberek gyerekein keresztül, és senki nem mondhatja róluk, ezekről a sokszor magas beosztású budapestiekről, hogy nem elég demokratikus gondolkodásúak, nem szeretik, esetleg megvetik a vidéki lakosságot, a parasztokat vagy netán a cigányokat. Minden ember ember – ezt vallották, s néha a munkahelyükön is elmesélték, hogy ott volt náluk a gyerekük vidéki barátja. Hát, ezek a vidéki gyerekek még nagyon jólneveltek, tisztelettudóak, nem olyanok, mint az ő gyerekeik, akiket a szabadelvű nevelés végérvényesen lerontott, ezektől a vidéki gyerekektől még az ő fiuk is tanulhat tisztességet, mesélték, mert nem vették észre, hogy ezek a vidéki gyerekek, csak mert nem tudják, hogyan kell megszólalni, azért hallgatnak, mert nem tudják, kit lehet tegezni és kit magázni, azért hallgatnak. S ha ezt tudnák, akkor a szavaikkal, vagy egy géppisztollyal, ha az is kéznél lenne, véget vetnének egy-egy családi ebédnek, amikor a rokonság eldicsekszik azzal, hogy mennyire tehetségesek a gyerekeik, a közeli és távolabbi rokonok, hogy mennyire jól megy mindenkinek az élete. Annyit járnak

külföldre, hogy nem fér bele a sok út a naptárba, és most cserélik a balatoni nyaralót egy nagyobbra, vagy lehet, hogy nem is cserélik, hanem megtartják a régit is, jól jön majd a gyerekeknek.

A gyerek az egyik ilyen családnál, mikor délutánra és nem ebédre volt hívva, ismerte meg például a melegszendvicset. Amiben nemcsak az volt újdonság, amilyen volt, hanem az is, hogy nem a társa édesanyja, hanem az apja készítette el. Finom volt a belül olvadt, fölül pirult sajt, a ropogós kenyér, nagyon ízlett a gyereknek, s arra gondolt, ha majd ő is tudós lesz, akkor ideköltözik egy ehhez hasonló lakásba, és reggeltől estig melegszendvicset eszik. Készít a gyerekei barátainak is, főként a vidéki barátoknak, akik annyira örülnek, ahogyan ő is örült, mikor megroppan a trappista a foguk alatt, hadd egyenek, a fejlődésben lévő szervezet nagyon igényli a tartalmas táplálékot. És ez tartalmas volt, nem sajnálta róla a sajtot, ahogy a gyerek haverjának az apja sem sajnálta.

Késve érkezett vissza a kollégiumba, megrovásban részesítették.

Hétvégén várták a szülők, hogy hazamenjen, és ez meg is történt havonta kétszer. Az otthon töltött napokon, ahogyan gyerekkorában is, nem kellett semmit csinálnia. Az apa nem gondolta, hogy a gyereket is kiviszi a földekre, hogy hamarébb kész legyen a kukoricakapálás. A gyerektől ezt nem lehet elvárni, mert ez a gyerek ugye másra van szánva. A hosszú nyári szünidő alatt sem segített a szülőknek, ha akart volna, talán akkor el is küldték volna. Az anya vagy az apa kiáltott volna a kukoricaföld közepéről, mikor feltűnik a gyerek a rosszabb kapával, amit talált az udvarban, hogy megy segíteni a szülőknek, mégiscsak gyorsabb így, az apa vagy az anya, néha egyszerre mindkettő elkiáltotta volna magát, ha a gyerekben felvetődött volna a segítség gondolata, nehogy már ezzel töltsd az idődet, az neked drágább, mint a földtúrás, és a szülők ezt követően megvetően beszéltek a munkáról, ami az ő feladatuk volt az életben, s fellélegeztek, hogy a gyermeküknek ezt már nem kell csinálnia, hogy ezért a sok fáradalomért az lesz a kárpótlás.

A gyerek olvasott, egész nyarakat átolvasott, hatalmas, vastag, főként történelmi és filozófiai tárgyú könyveket, amiket tartani is erőt igényelt, nemhogy befogadni a tartalmukat. Az osztályban többen tervezték, hogy történelem szakra mennek, ez késztette arra, hogy filozófiával foglalkozzon. Gondolta, az mégiscsak nagyobb szám, mint egynek lenni a négy fiú közül, akik szintén történelem szakra készülnek. Az osztályba is behordta magával a vastag könyveket, mindenki csak azt látta, hogy pl. Hegel

történelemfilozófiai írásai. Sokan csodálták is ezt a fiút az osztályból, hogy egy ilyen nehezen érthető könyvet végig tud olvasni, ami tele van értelmezhetetlen mondatokkal. Az egyik lány beleolvasott szünetben, épp ott, ahol a gyerek nyitva hagyta a 217. oldalon és azt látja, hogy ezzel kezdődik egy bekezdés, hogy mivel a kristály, ez a nyugalmas cél, azért a mozgás más valami, mint a kristály célja, tehát a cél még nincs, mint idő, és megkérdezte a gyereket, hogy te ezt érted, mire a gyerek kapásból azt felelte, hogy ez egy könnyen érthető mondat ebben a könyvben, mert ezen kívül van számos olyan, ami az ő számára is nehezen érthető. A lány persze nem szeretett bele ettől a gyerekbe, amire a gyerek titkon számított, hanem hülyének tartotta, hogy ilyennel cseszi el a gimnáziumi éveket, a gyerek pedig nem értette, hogy mit kellett volna mondania, hogy a lány ne forduljon el tőle a padtársa felé, aki egy kövérkés lány volt, és ne olvassa fel újra hangosan ezt a mondatot, hogy ezzel a lánnyal, aki különben a rosszabb tanulók közé számított, s a gyereknek egyáltalán nem tetszett, mert testesnek tartotta, s ő csak a makulátlan küllemű lányokat szerette, amilyen a mondatot felolvasó lány is volt, nem tudta, hogy mit kellett volna mondania, hogy ne röhögjenek rajta, hogy ne villantsák össze a szemüket, a gyerek számára szeretnivaló és nem szeretnivaló lány, hogy mennyire hülye ez a gyerek.

Amikor elmentek hozzájuk látogatóba azok az osztálytársak, akik szemben a hangosan Hegel-mondatot olvasó lánnyal, sokra tartották a gyereket, a gyerek anyja kitett magáért. Négyfogásos ebédet csinált, amiből két fogás főétel volt, és egyfogásnak volt tekintve a négyfajta sütemény, amiből ott volt például a zserbó, ezt önmagában is félnap elkészíteni, a mézeslapokat kisütni és a csokoládémázat kikeverni, s a budapesti barátok tényleg jóllakhattak, annyit ettek, amennyit otthon soha, mert az ő anyjuk az olyan volt, hogy inkább a munka, és nehogymár elvárja tőle a család, hogy ebéd. Reggel magára kente a festéket, és irány a munkahely. A gyerek meg eszik a menzán, jó az neki, meg korszerű dolog, hogy így meg van szervezve, hogy a társadalom nem kényszeríti a nőket, különösképpen a budapesti és diplomával rendelkező nőket, akiknek a képzése rendkívül sokba került a társadalomnak, szóval nem kényszeríti, hogy az ilyen értékes munkaerőnek a gázsparhelt előtt kelljen állnia napi két órát, hanem megszervezi ezt a problémát, s este meg ott van a hideg. Ha a férfi esetleg háborgott, hogy mégiscsak lehetne valamit, vagy legalább a mosogatás, akkor a nő azt mondta, hogy te ugyanúgy megteheted, vagy a gyerek, az

sem kicsi már, és mért volna a férfi ideje értékesebb, s amikor a férfi a nemi különbségre tett célzást, a nő végérvényesen kifakadt, hogy ő nem cseléd, akkor mást kellett volna feleségül vennie, aki főzni tud, de buta mint egy tök, és el van attól ájulva, hogy a férfi egy szar egyetemen tanársegéd, s néha meghívják külföldi konferenciákra, persze csak a keleti blokk államaiba, legtöbbször ott sem a fővárosba, de ő nem ilyen, az ő képességei hasonlóan jók, mint a férfié, sőt jobbak. Amikor a férfi azt gondolta, hogy most kéne felpofozni ezt a rohadék rikácsoló banyát, aki az ágyban is háromból kettőször beint neki, és állandóan családi körben akarja átélni a feminista forradalmat, nem tehetett semmit, mert a nő mintha megérezte volna, rögtön a családon belüli erőszakról kezdett beszélni, hogy tudja, hogy a férfi erősebb, és ez az egyetlen eszköz, amivel a hatalmát biztosíthatná, de reméli, arra a szintre nem süllyed. A férfi valóban nem süllyedt arra a szintre, beleharapott a párizsiba és hallgatta azt a zörgő hangot, ahogy a fogak pépesítik a vacsorát, s ahogy a nyál testmeleggé hevíti a hideg ételt.

A gyerekek nem ettek ilyen kiadós ebédeket, legfeljebb néha, amikor a nagymamák bedobták magukat, akkor, vagy ha itt volt Amerikából egy disszidált rokon, aki a tengerentúli jósorsát bizonyítandó meghívta őket a Gellértbe. A rántotthús is ízlett nekik, meg a sültkacsa is. Jól ki voltak éhezve, mondta a gyereknek az asszony, olyan jó volt nézni, mennyire ízlik nekik. A gyerek nem szólt semmit. Épp most ért vissza a busztól. Kikísérte a telihasú haverjait, akik arról beszéltek, hogy mennyire nehéz lehet ennek a fiúnak innét, egy ilyen háttérből a Hegelt olvasni. Hogy marha nehéz, és nagyon lent vannak neki a szülei, s hogy a gyerek mekkorát emelkedett ehhez képest a Hegellel. A gyerek nem értette, miről van szó. Ő ugyan gondolta, hogy ez nem olyan, mint egy városi környezet, de nem gondolta, hogy ennyire lent van. Hogy ennyire látványosan alul. S épp ezen gondolkodott, amikor az asszony dicsérte neki a társait. Fájt neki akkor valami, de nem tudta az asszonyt, aki az anyja volt és örült, hogy két napot rászánhatott erre az ebédre, szeretni, mert mégiscsak vétkesnek érezte őt abban, hogy ő innét származik.

11.

Filozófia szakra jelentkezett, bár az iskolában azt mondta a világnézetünk alapjai tantárgyat oktató tanárnő, aki rendkívül jól tudott mindent, például

már ekkor, két évvel az esemény előtt információja volt arról, hogy lesz magyar űrhajós, mármint nem csak elvileg, hanem tényleg, hogy az oroszok, ő úgy emlegette, a szovjet partnerek és a magyar illetékesek ebben már megállapodtak. Szóval lesz. Már válogatják, vagy éppen ki is választották őket. Mert kettő lesz, s ő ezt is tudta, hogy ebből a kettőből csak egy fog az űrbe repülni, mert a társa az egy orosz lesz. Azért ugye a szovjetek sem hülyék, hogy kieresszenek az űrbe felügyelet nélkül két magyart, 56-ban is mit csináltak ugye, csak egy pillanatra nem figyeltek oda és máris kitört a botrány. Ez a tanárnő már akkor beszélt arról, hogy milyen szörnyű kudarc annak a másodiknak, hogy itthon marad, s hogy róla nem fog senki sem beszélni, legfeljebb akkor, ha a kudarc szimbólumát akarják felmutatni, hogy íme itt van, ez az ember, aki kudarcot szenvedett, de nem úgy, hogy ezt testileg vagy anyagilag végérvényesen megsínylette volna, hogy legalább a fizikai szenvedés csökkenteni tudná a lelki fájdalmat, hanem épp ellenkezőleg, az ő kudarcát egy rendkívül eredményes testi felkészítés, minden izomzatra kiható edzés előzte meg, s a kudarcnak az ára is rendes volt, állítólag nem is rubelben, mint az egyszerű halandó várná, hanem dollárban fizették. Szóval ez a tanárnő, akinek a férje magas beosztásban dolgozott, ez ment oda a szünetben a gyerekhez, mert volt benne egy ilyen szociális érzék, amit később ez a férj, amikor az asszony azt mondta, hogy ő fáradt és ezért hagyja most békén, nem akar ilyen testi szintre lealacsonyodni, akkor, amikor annyi szerencsétlenség van a világban, most már megszűnt a vietnámi válság, de ott maradt a közel-kelet, meg az éhező indiai és afrikai polgártársak, szóval ne… Ekkor mondta erre az érzékre a férfi, hogy szociális fóbiája van az asszonynak. Mert az nem normális, hogy valaki azokkal érezzen együtt, akik ezer kilométerre laknak innét, akiket se arcról, se névről nem ismer az ember, s közben meg itt van ő, a férje, s az ő irányába semmi, holott, hát csak nézzen rá, ugyan nem éhezik, de lelkileg már tényleg teljesen kész van. Nem elég, hogy állandóan fúrják, mert a hivatalok ilyenek, pedig ő nem akar mást, nem akar följebb jutni, neki ez a magasság épp elég, azt sem akarja, hogy kinevezzék Moszkvába a külügytől, vagy pláne nem, hogy nyugatra, egy olyan országba, ahol számára nem szimpatikus, az emberek kizsigerelésére és a gátlástalan önzésre épülő, rendkívül konzervatív társadalmi rend van még divatban. Mégis jönnek ezek a fiatalok, akik meg csak följebb és följebb akarnak jutni, s ők nem a férfi állására fenik a fogukat, hanem azokra a külügyes dolgokra, de nem szedhetik kettesével a lépcsőt, ezért aztán

először a férfitől kell megszabadulniuk, s lehet, hogy nem kellett volna lemondania erről az előbbrejutásról, hogy nincs olyan, hogy megállj, mert az már visszalépés, s hamarosan a végső bukás, egy vidéki vállalat, vagy még annál is rosszabb, egy szakközépiskola igazgatói széke várja, mert ilyenről is hallott, s akkor mindennek vége, például az ő életének is. De mindez nem elég az asszonynak, még neki is kell, hogy belerúgjon, na nem ténylegesen, bár ő már annak is jobban örülne, egy rúgásnak, hogy legalább annyi testi kommunikáció volna közöttük, de nem, még ezt is megtagadja. Mire eljön a hétfő, ő tényleg úgy megy be a munkahelyére, mint egy préda, akit valójában csak elhatározás kérdése, hogy eltiporjanak-e vagy ne.

Ez a nő akkor ettől a szociális érzéktől vezérelve, amely érzék mégis működött közelebbi távon is, például a gyerek irányában, csak egészen közel nem, amilyen közel épp a férje volt, odament a gyerekhez és a következőket mondta: Ne jelentkezz filozófia szakra.

A gyerek nem értette ezt a mondatot, s pláne nem a mondatot követő magyarázatot, mely az ő esélytelenségéről szólt. Nem értette, mert nem is érthette, hiszen ő nem azért jelentkezett erre a szakra, hogy felvegyék, hanem mert olyan szakot kívánt megjelölni, ami már a nevében feltűnést kelt az osztályban, s így önmagában elismerést hoz a számára. Azt az elismerést akarta elérni, amit a származása miatt egyébként nem tudhatott, mert nem tudta olyan módon kifejezni magát, hogy egy magyar–történelemmel, pláne egy műszaki egyetem gépészkarával is megfelelő figyelmet tudjon elérni. Maradt a filozófia, amire a realitásokat tekintve semmi esélye nem volt, már a kiírásban volt egy olyan mondat, vagy talán ezt az előkészítőn mondták, hogy mennyire sokat nyom a latba, ha valaki ezeket a klasszikus bölcselőket, például a Hegelt vagy Marxot eredetiben olvassa.

A gyerek nevetett az előkészítőn, mert azt hitte, ilyen emberek nincsenek, pedig voltak. Ez kiderült számára a felvételin, amikor a szóbeli előtt kis kupacokban beszélgettek a jelentkezők, a lányoknak rövid haja volt, a fiúknak szakállkezdeménye, már így felvételi előtt is úgy néztek ki, mint a valahai újhegeliánusok, s az általa ismert szerzők műveinek címe németül vagy angolul hangzott el, köztük például a Szellem fenomenológiája (Phänomenologie des Geistes), amit már magyarul sem volt könnyű megérteni. S egy rövidebb, a termelési eszközökről szóló talán Marx-dolgozat kapcsán, amit az egyik gyerek felhozott mint alapművet, mondta a másik, hogy kerestem az idegennyelvű könyvtárban, de valaki

kikölcsönözte, mire az előző gyerek nevetett, hogy ő volt az, s hogy ez egy olyan kötet, vagyishogy épp az a példány, amit korábban szerinte a Fehér Ferenc is olvasott, mert megtalálta a margón a Nyugatra üldözött filozófus kezejegyét. Most döbbent rá a gyerek, hogy mi mindent kéne tudnia, hogy abban a körben megfelelő figyelmet érjen el. Mondjuk, olyan neveket kéne ismernie, Fehér Ferencet például, amely nevekről eddig még soha nem hallott, a nyelvtudásról már nem is beszélve, mert itt kevés az, hogy filozófia szak, mert itt az az alap: ezek az emberek itt mind filozófia szakra jelentkeznek.

Amikor bement és kihúzta az utópikus szocialistákat, amit tulajdonképpen szeretett és ismert is, mielőtt Owenről vagy Saint-Simonról, Saint-Simon herceg emlékiratairól, amit olvasott, s pontosan tudta a kiadást is, Kriterion, Bukarest 1979, mikor ezekről az álmodozókról kezdett volna beszélni, beleszőve Az ember tragédiájának falanszterjelenetét, s azt a néhány sort, amit idézni is tudott, Éva Ádámhoz intézett mondatait, hogy „Lemondjak-e hát rólad mindörökre, hogy elvessz a tömegben, és szemem fürkésző gonddal hasztalan keressen a száz egyenlő idegen között", mielőtt ebbe belefogott volna, a felvételi bizottság egyik tagja megkérdezte, hogy bármelyik auktort, így nevezte meg a filozófusokat, olvasta-e eredeti nyelven. S mikor azt mondta, hogy nem, akkor érezte, hogy tulajdonképpen kár is elmondania azt, amit tud, mert az őket ezen a számára is ismert nyelven egyáltalán nem érdekli, hisz azt bárki tudhatja, aki elolvasta a fordításokat, illetve a róluk szóló, különben sekélyes szakirodalmat. Talán egy fiatal oktató mutatott némi figyelmet, aki megérezte benne a sorstársat. Lukáccsal foglalkozott, de vidéki volt ő is, és emlékezett arra a kemény munkára, amivel bedolgozta magát a lukácsi életműbe, s nem is a magjába, csak az ifjú Lukácsba, akiben akkor, mikor ő kezdett, csak kevesen kutakodtak hazai fertályon, s neki az volt a szerencséje, hogy mire elvégezte az egyetemet, az ifjú Lukács, mondhatni, fontosabbá vált, mint az öreg. Szóval számára a véletlen gyártotta le a helyzeti előnyt, s ha még hozzávesszük, hogy az ifjú Lukács-mintára elkezdett foglalkozni az ifjú Marxszal is, aminek megintcsak váratlanul reneszánsza indult ebben az időben, egyértelművé vált, hogy ő bent maradhat a tanszéken. Elvett egy lányt, aki nem csak olvasta, ismerte is Lukácsot, már gimnazistaként eljárt hozzá a Belgrád rakparti lakására, mondhatni rajta volt a mester kezenyoma, ahogy Fehér Ferencé a Marx-dolgozaton. Talán ezt a kéznyomot vágyta ez a férfi. A lánnyal, majd később asszonnyal, a fiatal

tanár feleségével sokat beszéltek arról, hogyan lehetne a világot igazságosabbá tenni, s a viták, éjszakába nyúló beszélgetések során egyszer eljutottak oda, hogy nekik nem kellhet gyerek, mert a család egy olyan képződmény, ami megakadályozza a szellem szabad fejlődését, s az embert azokba a kötöttségekbe kényszeríti, amiből a magántulajdon, s ezen keresztül minden emberi rossz ered.

Ennek a tanárnak később egy tanítványától született gyereke, mert az a tanítvány már egy más korosztályhoz tartozott és másképp gondolkodott erről a kérdésről. Legalábbis ezt mondta otthon az asszonynak, mikor már amúgy sem lehetett volna titokban tartani kettejük kapcsolatát, hisz a tanítvány hasa árulkodó volt, ötödik hónap, hogy más a lány véleménye a világról, s hogy ő nem lehet olyan, aki ezt a lányt ebben a szabad döntésében megakadályozza, ezt a felesége is elfogadhatja, hisz tud annyit a világról, s van annyira korszerű nő, hogy ezt megértse, hisz nála például a gyermek nemvállalása volt a korszerű, de ennél a korosztálynál a gyermekvállalás az.

Akkor a nő elkezdett üvöltözni, egy rohadt érzéketlen bunkónak nevezte a férfit, aki hiába ölelgette a nagy, magyar viszonylatban, egy ilyen filozófusokban szegény ország viszonylatában pedig nyugodtan mondható, hogy óriási filozófus kezenyomát, mert nem tudott még ez sem változtatni rajta, maradt egy rosszul nevelt, a civilizált világba, sőt, itt az asszony a felsőbb körök megjelöléssel is élt, amiről fel sem tűnt neki, hogy némiképp ellentmondásban van az igazságos társadalom alapeszméjével, tehát a férfi ebbe a felsőbb körökbe asszimilálódni képtelen szar alak, és ezt ő mindig is sejtette, hogy így lesz, s nem szabad egy ilyen férfit választania, és igaza volt a szüleinek, bár ők inkább csak azt hangsúlyozták, hogy egy nemzsidó férfival életveszély összekötnie az életét, mert ki tudja, kik voltak az ősei, lehet, hogy az apja 44-ben ott lökdöste géppisztollyal a lány szüleit és nagyszüleit a vasútállomáson a marhavagonokba, hogy a lelkileg mindenki számára, de a nagyszülők és az anya kisebbik testvére, a nagynénje és a nagynéni minden gyereke számára testileg is végzetes útra elinduljanak. Szóval rosszul választott, s az pedig végképp nem lehet, hogy az legyen a korszerű, ami évekkel ezelőtt korszerűtlen volt, mert akkor nincs a világban fejlődés, holott a fejlődés miatt történik minden. Hogy jobb legyen a végén mindenkinek. Hogyha ez így lenne, ahogy a férfi mondja, akkor azt is el lehetne képzelni, hogy hamarosan az istenhit is felkerül a korszerű ember étlapjára, az meg lehetetlen – üvöltözött, s nem is gondolta, mennyi igazság

van abban, amit mondott, mert a férfi, mikor végül elhagyta a lukácstanítványt, templomban házasodott meg ezzel a tanítványával, s a gyermeküket is megkeresztelték, a kis Gyurikát, mert végérvényesen az istenhit sem tudta ezt a férfit elszakítani a mestertől.

A férfi csak állította az asszonynak, hogy a szabadság mibenléte érhető tetten a lány döntésében, a szabadakarat, amit gyorsan levezetett történetileg, mindez azért történt, pedig emlékezett rá, hogy az igazi ok az volt, hogy nem volt nála óvszer, s kicsit ivott is, ekként az óvatosság hőzöngő óvatlanságba fordult: a lesz, ami lesz állapotába, amit aztán már másnap megbán az ember, de hiába, mert a terheit egy életen át viseli.

Ez a felvételiztető egyetemi oktató akkor, a már említett származás miatt, s hogy ezt a származást, mintegy szagra megérezve az ifjú kollégán, odaszólt, menteni akarva őt a végső pusztulástól, hogy mivel foglalkozik, hogy mi az a téma, ami különösen érdekli, mely területe a filozófiatörténetnek. Ekkor ugrott be a gyereknek az, amit valahol hallott vagy Tolsztoj kapcsán olvasott, hogy a magyar anarchizmus. Az jó, bólogatott a férfi zavartan, s nem merte a kérdést feszegetni, mert a magyar filozófiatörténetnek ez a területe, finoman szólva nem tartozott a kedveltek közé. A gyerek is jól járt, mert legfeljebb egy nevet, Schmitt Jenő Henrik például, tudott volna mondani, de azt, hogy az ő gondolkodása miben állt, azt biztosan nem tudta volna megosztani a nagyérdemű felvételiztető bizottsággal.

Később ez a mondat mentette meg a gyereket a teljes összeomlástól. Megkapta még nyáron az elutasító levelet, s akkor csak azt mondta mindenkinek, mert olyan területtel foglalkozik, amit ezen az egyetemen és egyáltalán ebben az országban, az éppen adott diktatúra keretei között tulajdonképpen mindenki gyűlöl. Mi az? Kérdezte az egyik osztálytársa, söröztek a Kispilzeniben, az osztálytárs a sikeres felvételijét ünnepelte egész nyáron, ekkor is épp, sőt, ez a szokottnál is nagyobb ünnep volt számára, hisz egy sikertelenül felvételiző mellett méginkább meg tudta élni az egyetemrekerülés nagyszerűségét, azt a perspektívát, amit az élete számára ez az egyszerű tény jelent, mire mondta a gyerek, hogy a magyar anarchizmus. Aha – mondta az osztálytárs, s hogy nem gondolta, hogy voltak ilyenek Magyarországon. Akkor a gyerek, azt gondolván, hogy egy bukott ember, amilyen ezesetben ő volt, képes hitelesen és érvényesen, szavainak jelentőséget szerezve megszólalni, elmesélte, hogy ezek mennyire nagyon jó emberek voltak, s hogy mindenkinek jót akartak a

világon, jólétet és szabadságot, mire az osztálytárs teljesen elcsodálkozott, mert ő úgy tudta, az anarchisták időzített bombákkal pakolják tele a fontosabb hivatalokat, meg elrabolnak vagy lelőnek mindenféle figurákat, gyárosokat, királyokat, hogy ezzel hozzák zavarba az állam működését, hogy, mondhatni, felbomlasszák azt a rendet, ami a többség számára mégiscsak a biztonságot jelenti. A gyerek elnevette magát, hogy az is anarchizmus, amelyik a terror eszközével él, de van egy másik fajtája, s ez volt a magyarokra jellemző, a magyar anarchistákra, ami éppen az emberséggel próbálja megváltoztatni az állati elvekre épülő világot, s a célja az, hogy az önfeláldozás és a szeretet erejével kormányozza az embereket az uralomnélküli világba, ahol mindenki szabad lehet végre. Amikor az osztálytárs ezen nevetni kezdett, a gyerek Gandhiról mesélt, aki erőszakmentes forradalommal űzte ki az angolokat Indiából, fegyvertelenül a fegyvereseket. De az osztálytárs nem hitt ennek a gyereknek, kétségbe vonta, hogy ez megtörtént, mert még nem hallott ezekről az eseményekről, holott immáron ötven éve történtek. Nem olyan világot élünk, mondta az osztálytárs tovább röhögve, Közgázra vették fel, később reformközgazdászként látta újra a gyerek, amint a magántőke létjogosultsága mellett érvelt egy éjszakai tévéműsorban, hogy az állam mennyire gondatlan gazda, nem olyan, mint a magántulajdonos, amilyen ő is lett hamarosan egy privatizációs ügyletnek köszönhetően. Nem olyan világot élünk, mondta, hogy dobd vissza kenyérrel, legfeljebb egy csontszáraz veknivel, és piszok gyorsan, míg a másik nem kap észbe, és nem terít le egy husánggal. Dzsungel, érted, farkastörvények, mondta, és elemelte a pultról a korsót.

12.

Mert vidékiek vagyunk – mondta az apa a kocsmában, mikor a munkatársaival beültek meló után, nem siettek a vonathoz, van később is. Ja – nyomatékosította egy másik. Egyszerű emberek. Azért van, hogy ezek ott Pesten nem látják, hogy van az a gyerek, aki erre készült egész életében, hogy az legyen, ami lenni akart. Nincs nekik szívük, meg amúgyis utálják az olyanokat, akik mi vagyunk. Igaza volt annak a gyereknek, aki itt volt, hogy nem a miénk a hatalom. Hatalom, egy lófaszt, szarnak itt miránk, csak menj és melózd halálra magad, de azt nem engedik, hogy a gyerekéből legyen valami. Persze, ha ide akarna a fiad jönni, hogy itt gályázzon

érettségivel, akár a feladatnál messze magasabb képesítéssel, itt dolgozzon reggeltől estig, emelgesse a szögvasakat, na, azt lehetne. Lehetne – mondta az apa –, a kurva anyjukat, csak azt engedik a gyerekeinknek, amit nekünk is engedtek, de én nem hagyom ennyiben, mert a gyereknek annak kell lennie, aminek lennie kell, nem lehet más, csak azért, mert az egyetemek tele vannak érzéketlen, nemtörődöm tanárokkal, s hogy ő mindent megtesz ezért a gyerekért, nem kell neki egy évet dolgoznia, csak tanulni, aztán úgy lenyomja a pesti gyerekeket, mint a Krekács Béla a fél barackot reggel. Majd megkéri a felesége unokatestvérét is, hogy segítsen. Mert annak sikerült. Nemcsak elvégezte a Kertészetit, de bent is tartották tanárnak, neki ez összejött. És az mit tud segíteni? – kérdezte a harmadik férfi. Hogyhogy mit? Hogy az is ott van, az a szak a Kertészetin, ahová a fiad akar menni? Az nem ott van – mondta az apa –, az egy sokkal nagyobb dolog, oda csak hármat vesznek föl, a Kertészetire meg háromszázat, de jövőre abból a háromból az egyik az ő fia lesz. Akkor hogy tud az a rokon segíteni? – akadékoskodott a munkatárs, ha másik hely. Most figyelj, ez is olyan, hogy ha te szólnál a vizeseknek, nem megcsinálnák neked otthon, ha elbaszódott a vízcsap, nem odamennének, hogy rendberakják. Az egyetemek is olyanok. Majd átszól a rokon telefonon, hogy ez a gyerek az én rokonom, és hogy úgy viszonyuljatok hozzá. Ja – mondta a munkatárs –, így már értem, ezzel a vízcsapdologgal megvilágítottad nekem.

A gyereknek csak tanulnia kellett, a férfi kifizetett minden előkészítőt, hogy járhasson. Hetente ebből a vidéki faluból négy délutánt töltött Budapesten. Februárban kellett újra beadni a jelentkezési lapokat. S ő megint a filozófiát jelölte meg. Bár valaki említette, hogy meg kéne mást is, mert a végén behívják katonának, s akkor mindennek vége, az ugye két év, és két év után az ember már biztos nem tud visszajönni, így mondta: az életbe, ami alatt azt értette, hogy agyilag teljesen leépül a sok alkoholtól, meg attól a fegyelemtől, erőszaktól, ami tudvalévően uralja a katonai közeget. És még esetleg azzal is számolni kell, hogy úgy lerobban idegileg, hogy öngyilkos lesz vagy megbolondul, s akkor már tényleg búcsút inthet nemcsak a filozófia szaknak, hanem minden szaknak és minden egyetemnek, ráadásul nem politikai okokból, amire még lehet az ember büszke, tekintheti magát áldozatnak, hanem azért, mert egy katonai diliházban folyatja a nyálát vagy éppen meghalt.

A gyerek egyelőre nem gondolt erre, hogy más, egy könnyebb szakot is megjelöljön, maradt ebben az évben a filozófiánál, s amikor a

pályaalkalmassági vizsgálatnál összefutott azzal a lánnyal, aki szintén a felvételi miatt volt ott, hogy orvosi papírt szerezzen arról, hogy lehet művészettörténész, mert ilyen hülye rendszer volt, hogy arról is kellett orvosi papír, hogy például művészettörténész, meg filozófus. Mikor ezzel a lánnyal beszédbe elegyedett, s ez a lány, aki különben elég jó külsejű volt, csak egy kicsit kövér, helyesebben kövérkés, szóval annak a lánynak is kerek-perec ezt mondta: filozófus. A lány megismételte utána a szót, s a hangjában volt valami olyan kedvesség, ahogy a gyerek eddig még embertől nem hallotta ezt a szót mondani. Mert a szülei úgy mondták, mintha egy idegen városnevet említenének, az osztálytársai mint azt, hogy orvosi, szóval ezzel a lágysággal, mint hogy selyemharisnya: még senki.

A lány együtt ment el a helyszínről a gyerekkel, s útközben beszélgettek. A gyerek érezte minden szóban ezt a selymes lágyságot, amit még soha nem érzett, mert bár intellektuális képességei tekintetében rendkívül kielégítő volt, mindez nem mondható el a külső megjelenéséről. A szülők nem is bukkantak a nyomára, hogy vajon melyik őstől való ez a szerencsétlen kinézet. De, mondta az apa, ha valamelyik ilyen volt, annak is akadt felesége, merthogy különben nem lennénk itt, s majd ennek a gyereknek is lesz. Biztos lehet benne az asszony, hogy ringathat még a karján unokákat, amire rettenetesen vágyott. Volt arról egy elképzelése, hogy milyen érzés, amikor már öregen, de jó erőben ez a dolog megtörténik, nekik már nincs felelősségük a dologgal, csak az öröm lesz. Persze ekkor még nemcsak azt nem lehetett tudni, hogy ezzel a gyerekkel megtörténik-e ez, de azt sem, hogy a férfi, a gyerek apja ezt a kort, amennyiben a gyerekkel megtörténik, megéri-e. Meg – mondta a férfi –, nem is nagyon számít, hogy külsőleg milyen egy férfi, nem az a lényeg egy férfinál, hanem a belső, mondjuk, filmszínésznek nem lenne jó. Hát nem is akar – mondta az asszony, és elaludtak. Megnyugodtak, bár a gyerek még nem volt otthon.

A lányban volt valami olyasmi, hogy ő most bele tud szeretni bárkibe, például ebbe a fiúba is bosszúból, mert épp egy hete hagyta ott a barátja. Azt mondta, hogy ne haragudj, de beúszott a képbe, és akkor megnevezett egy lányt, aki szintén abba a gimibe járt, ahová a lány, és arról volt ismert, hogy minden fiú őt akarta, szemben a lánnyal, akinek azért a formái kissé teltebbek voltak, mint illett volna az életkorához. Akkor eldöntötte a lány, főleg mikor a volt barátja szembejött vele a Felszabadulás téren azzal az új kapcsolatával, majdnem egymásbaütköztek, aztán zavartan csak annyi,

hogy szia, szia. Szóval akkor eldöntötte, hogy ezt megbosszulja, és élesztgette mindennap minden órában a bosszút magában, s a gyerek épp ebbe a nagyon életképesre növekedett bosszúba sétált bele. De ő azt nem érezte, mert nem lehet különbséget tenni a valódi szerelem és a bosszúból elkövetett szerelem között. Olyan ez is, mint a gyilkosság, hogy az áldozat számára mondhatni mindegy, hogy mi volt a szándék, már ott hever vérbefagyva, s aztán a férfit, aki szintén előjött a szobából, a tettes azt is elintézte.

Öreg házaspár volt ez, a falu szélén laktak, kettesben, mert a gyerekeik beköltöztek a városba, ott jobbak a munkalehetőségek, mondta egy alkalommal a férfi a szomszédnak, de azért nem tagadhatja, mennyire rossz ez, hogy ők ilyen messze, mi meg itt maradtunk a mamával. Van ebben valami szomorú. Nekik ekképpen mindegy volt, hogy nyereségszerzés céljával követték el a gyilkosságot vagy más miatt. Ott hevertek a konyhakövön. A gyilkos meg héthatáron – ahogy a mesékben szokott – már túl járt. A városból megérkeztek a gyerekek. Volt egy telefon, amit nem is tudtak hinni, hogy mindkét szülő megölve fekszik a konyhakövön, hogy kinek ártottak azok a szerencsétlenek, ekkor megfogalmazódott némi vád is ellenük, mármint a szülők ellen, mert már mióta mondták, hogy cseréljék ki az utcaajtót meg a zárakat, de ők nem, ennyire takarékoskodtak, vagy mért. Az nem jutott eszükbe ezeknek a városon lakó gyerekeknek, hogy az összes hús, ami a disznóból van, kivéve a körmök és a bőrök, amiből az anyjuk főzött kocsonyát évente két alkalommal, hogy más minden a városi lakásban landol. S hogy ez volt ezeknek az embereknek az egyedüli, amiért még élni tudtak, hogy mindenüket odaadják, s most az életüket is, kicsit áttételesen ugyan, de ezekért a gyerekekért adták, mikor a gyilkos keze közé kerültek.

A gyerek épp így zuhant a lány bosszújába bele, olyan boldogan, mint az az áldozat ott a falu szélén, aki megszabadult az élete végéig tartó szomorúságtól. Mert így érezték az öregek, hogy ez a szomorúság életük végéig fog tartani, és bár nem tudták, hogy az pont mikor van, hogy épp holnap, ahhoz a naphoz képest, amikor legutóbb mondták a szomszéd férfinek, tehát azt nem tudták, de a megállapítás mégis igaz volt. Mint azé az emberé, aki azt mondta, hogy én életem végéig szeretni fogom az életet. És hajnalban beült a kocsiba, s innét kár is folytatni, mert úgy végződött, mint minden más halálos baleset, azzal az egy különbséggel, hogy a többi efféle eseménynek nem ez az életet szerető férfi volt az áldozata.

A lány bosszúálló volt, bár, mondta a barátnője, aki meglátta őt s a gyereket, így együtt, hogy mennyire nem előnyös a külseje, hogy te kin fogsz ezzel bosszút állni. A lány mondta, hogy a volt szerelmén, azon a szemétládán, meg az egész világon, az összes férfin, hogy lássák, mindegy milyenek, ő dönti el, az ő szeszélye, éppen adott hangulata, lelki állapota, hogy kit választ magának, s ha akarja, akkor egy pont ennyire rossz külsejű embert. A barátnő mondta, hogy te csak magaddal cseszel ki ezzel a viselkedéssel. Ez senkit nem érdekel, s mindenki röhögni fog rajtad, hogy a – itt megnevezte a volt szeretőt – után egy ilyen rossz adottságokkal rendelkező, ráadásul teljesen esélytelen fickóval jössz össze. De a barátnőnek nem volt igaza, mert a volt fiú, amikor meglátta őket kettesben ezzel a rossz külsejűvel, megint szerelemre lobbant. A lány büszke volt arra, hogy megtalálta a megoldást, és az sem lett volna baj, ha nem ez lett volna, mert még akkor is viselhette volna ennek a rossz külsőnek a terhét úgymond penitenciaként a világ bűneiért cserébe élete végéig. Egy szent lehetett volna, s közben attól sem kellett volna tartania, hogy az a gyerek elmegy és más nők után veti magát, mint minden férfi, ha a kezdeti szexuális vágyak megcsappannak. Nem győznek hazugságokat kieszelni, hogy mért húzódott el a tárgyalás, mért nem sikerült erről vagy arról a kiküldetésről már aznap hazajönni. S még attól sem riadnak vissza, hogy együttérzést csikarjanak ki az otthonhagyott nőből, hogy nem mertek elindulni este, mert a hírekben is bemondták, például azt a színészt, aki éjszaka, és mi lett a vége, hogy hiába szerette annyira az életet, nem szerethette elég sokáig. Az asszony meg átérezte ezt a problémát, s inkább tartotta felelősségteljesnek a férfit, aki nem kockáztat, mint olyannak, aki minden percet megragad az együttlétre a szerelmével, az ő otthonfelejtett feleségét pedig messziről leszarja. Ez volt az asszony tévedése, mert ez a férfi valójában mindent megragadott, hogy kihasználja a külső helyszínen töltött éjszakát, és elmenjen együtt az új nővel egy bárba, aztán a szállodába, hogy kiélvezzék a ritka együttlétek boldogságát. S mikor másnap este végre az otthonhagyott asszony mellé került, mikor az asszony vele akart tölteni pár édes percet, a férfi elutasította, hogy ez a kiruccanás marha fárasztó volt, a vezetés és a stressz, hogy bejöjjön az üzlet, és az asszony nagyon szép, de tényleg értse meg, neki most nem megy. És az asszonynak itt is megértőnek kellett lennie, olyannak, aki fel sem veszi a szóbeszédet, hogy az ura csalja fűvel-fával, mert nem akarta szétrobbantani a családot.

De ennél a gyereknél, gondolta a lány, ettől nem kell tartania, ráadásul negyven fölött már egyformára romlanak a testek, s ez a gyerek sem lesz olyannyira kirívóan rossz külsejű. S ha mellé áll, akkor lesz belőle valami, mert az ő ereje ilyen méretű. Ő képes felemelni egy ilyen embert, mint a gyerek, már az, hogy kitart mellette, hogy megkapja őt, már ez akkora erőt adhat a gyerek életének, hogy képes lesz tűzön-vízen át. És elindulhat majd az a tudósi pálya, aminek végeredményeként olyan képeket látott, hogy idős korában ez a férfi kilép az Akadémia ajtaján, s az éppen a körforgalomban arra vetődő busz utasai rámutatnak, hogy nézd ott van a… A tekintetek lassan, ahogy a busz haladt, mert ez egy olyan része a budapesti közlekedésnek, ahol igazából nem is lehet gyorsan haladni, mert bár ott volt a buszsáv, de biztos betolakodott oda egy csomó újgazdag audival, meg taxis. Szóval ebben a lassú tempóban fordult az utasok feje balról jobbra, míg végül a sziluettje is elveszett ennek az embernek. Érdekes, hogy akkor azok az utasok nem azt mondták erről a férfiről, hogy előnytelen a külseje, hanem hogy mennyire karakteres arc az övé, minden ránca redője a mély gondolkodásról, a hihetetlen tudásról, a tudomány fölötti felelősségérzetről árulkodik.

A lány ezzel szemben egy más élethelyzetbe került azután, hogy összefutottak a volt szerelmével, mert ez a volt fiú, akin bosszút állni igyekezett, megint beleszeretett. Felhívta telefonon este, mikor a gyerek már nem ott volt, hanem a Budapesthez közeli faluban a szülők házában. A telefonon még aznapra találkát beszéltek meg, s a lány kis veszekedést követően kibékült a fiúval. Este még felhívta a barátnőjét, hogy mennyire bejött neki ez a dolog, s hogy kár volt a barátnőnek annyira ez ellen ágálnia. Holott – ezt a barátnő jól tudta, de nem akarta elmondani, s elrontani a lány örömét, olyan időkre tartogatta ezt az információt, mikor a lánynak nagyobb fájdalmat tud okozni. Most egy ilyen információt, hogy a fiú tulajdonképpen azért ment vissza a volt szerelméhez, mert az az ismert szépsége a gimnáziumnak két hét után kirúgta. Sőt, még az is kiderült, hogy az alatt a két hét alatt sem volt kizárólag a fiúé, mert többek között a fiatal matektanárral is viszonya volt, akinek ugyan épp nemrég született gyereke, de talán ettől a szüléstől megromlott a férj és a feleség között a viszony testileg, s a matektanár úgy gondolta, a korrepetáláson kínálkozó alkalmat felhasználja ezen problémáinak orvosolására. A lány amúgyis érettségi előtt állt, következésképp féllábbal már kint az iskolából, úgyhogy csak bocsánatos bűnnek gondolta a cselekedetet, a felesége meg nem számít,

nem vesz el tőle semmit, csak olyan dolgot adományoz a tanítványnak, amire az asszony momentán nem tart igényt.

A barátnő mindezt most nem akarta elmondani, mert a lány bizonyára úgy magyarázta volna az eseményt, ahogy neki a legelfogadhatóbb, akár szembemenve a tényekkel, hogy ez a fickó csalódott az attraktív nőkben, s arra gondolt, választ inkább egy olyat, aki megbízható, bár nem néz ki annyira jól, mint amilyen a fiú volt, mert a fiú látványos szépség volt, s nem kell örökké rettegnie, hogy most egy idegen krapekot talál a közös ágyukban. Inkább majd ő fekszik más ágyakba, a haverjai meg az ismerősei feleségeivel. Ő nem egy hülye, nem egy balek, akivel az élet meg efféle agyatlan kis picsák kedvük szerint játszhatnak. Pont ezen gondolkodott, mikor összefutott a lánnyal, s a fejben játszódó elméleti munkának a gyakorlat hozta a megoldását.

Nem, most ezt nem mondom – gondolta a barátnő, és csak később mondta el, amikor a lány észrevett valamit a férjénél, mert mondanunk sem kell, hogy ebből a kapcsolatból később házasság lett. Elpanaszolta a barátnőnek, hogy neki valami nem tetszik ennél a férjnél, s hogy mit csináljon, s akkor a barátnő kitálalt az esettel, s ez a tálalás végülis megkönnyítette, hogy a lány két gyerekkel a válás mellett döntsön.

A gyerekek megsínylették ezt az eseményt, a huzavonát is és az anyagi romlást, ami ezt követően történt, mert az elvált férj rögtön belecsúszott egy újabb kapcsolatba, hiszen a nő, akinek jelenlétét a lány érzékelte, csak úgy véletlenül teherbe esett. Mondta a férfinak, hogy ő pedig védekezett, de vannak ilyen véletlenek, ezer közül egy alkalom, s most még jó, hogy elválik, mert így lehetősége nyílik ezzel a szerelmével összeköltözni, s nyíltan vállalni a gyereket, bár ha nem lett volna ez a terhesség, talán fel sem vetődik benne a válás gondolata. Ekként alakult ki a férfi új családja, s bár jól keresett, jogtanácsos volt egy nagyobb cégnél, annyit nem, hogy a volt családot is megfelelően tudja támogatni, különösképpen akkor, amikor a lakáshitel mellé még egy újabb gyerek is becsúszott. Úgy érezte, kibaszott vele a sors, pedig ő baszott ki, ha őszinték akarunk lenni, mindenkivel. Főleg a két gyerekkel, a nagyobbikkal leginkább, aki fiú lévén erősen kötődött az apjához, s ez a kötődés később, kamaszkorban gyűlöletté erősödött, de mindez a gyűlölet sem tudott azon változtatni, hogy a felnőtt férfi mintáját ösztönösen az apáról vegye le, s a problémáira megoldásként is az apa megoldásait használja. Rombadöntött ő is egy házasságot, s

elhagyott, talán nem is kettő, hanem három gyereket, mert akkor már bizonyos körökben a három gyerek volt a minta.

Azon a napon mondta el a barátnő, amit már első pillanattól tudott, amikor a lány gyanút fogott, s a lány hálás volt érte, hogy ilyen sokáig magába zárta ezt az információt, s nem rontotta el ezzel az ő szép éveiket. És eszébe jutott a gyerek, akit a megismerkedésüket követő harmadik napon már szélnek is eresztett. Ne haragudj, mondta neki, te nagyon értékes ember vagy, rengeteg dolgot tudsz mindenről, meg én is egyetértek azzal, hogy a világon minden rossz a hatalom birtoklásából fakad, és hogy a gyerek épp azért foglalkozik az anarchizmussal, hogy újra felszínre hozza azokat a neveket, akik ez ellen voltak, s épp ezért vesztek a névtelenségbe, hogy látszódjék, lehetne másképp is. Szóval, mindennel egyetért, de visszajött a régi szerelme – becsületes lány volt, mindent elmondott egyenesen –, és amikor megjelent, akkor ő már tudta, hogy nem tudott végérvényesen megszabadulni tőle, hogy ez valószínűleg egy olyan mély érzelem volt, ami – ha ez a találkozó tegnap az Astoriánál nem történik meg, akkor is visszajött volna.

A gyerek akkor még arra gondolt, hogy megvív ezzel a fiúval, s egyszer egy sörözőben a véletlen úgy is hozta, hogy ott volt a lánnyal, s a gyerek mondta, most legyűröm ezt a fickót, s megpróbálta úgy terelni a beszélgetést, hogy olyan dolgokról essen szó, amiben ő nagyon otthon mozog. A fiú csendben figyelte a gyerek igyekezetét, csak akkor szólalt meg, amikor a gyerek, immáron diadalittasan, hogy rengeteg érdekes dolgot mondott, s a lány már egészen el van tőle ájulva, most már épp azon gondolkodik, hogy mért ejtette ezt a gyereket, aki ilyen tehetséges, hogy hat sör után is, mert a gyerek akkor már elég ittas volt, hogy még most is kívülről tudja pl. a kínai császárok uralkodási idejét, azt a rengeteg, már nevében is problematikus embert, a Han, a Csin, a Vej, a Su, a Vu és a jó isten tudja még milyen dinasztiák képviselőit, egészen Csitől, a Hszia-dinasztia első császárától a Ming-dinasztia utolsó uralkodójáig, Csu Jun-csienig, aki, mikor a nép 1644-ben fellázadt ellene, felakasztotta magát, s így véget vetett nem csak a saját életének, hanem a Ming család mintegy háromszáz évnyi uralmának is, egyszerre a létnek és a hatalomnak. A gyerek úgy érezte, nem egyszerűen visszaszerezte a lányt, de még döntéshelyzetben is van, hogy ő, mármint a gyerek, a visszakéredzkedő lányt akarja-e vagy nem. Ekkor jött elő azzal a szándéka szerint a kettejük között folyó küzdelmet végérvényesen eldöntő kérdéssel, hogy a fiú tudja-e,

ki az a Batthyány Ervin. Mire a fiú azt mondta, hogy az, akit lelőttek negyvenkilencben a Batthyány téren? Nem, nem, röhögött a gyerek, kiloccsant a sör a szája szélén, és az ajkára csorgott, onnét törölte le a kezével. Nem, az más, az egészen más ember. Figyelj, mondta akkor a fiú, én ezt leszarom, és az összes kínai császárt is, mert ez az, ami engem kurvára nem érdekel, aztán odaszólt a lánynak, hogy mostmár menni kell. A gyerek ott állt még a sör maradékával, s a Batthyány Ervin nevével a szájában, s így nézte végig, amint a lány kisétál a fiúval.

Egyszerűen nem értette, mi kellene még ennek a csajnak, mi a lófasz, s arra gondolt, talán a férfi erőszakkal tartja magánál, hogy a lány fél tőle és ezért nem mert mellette dönteni. Amikor másnap felébredt, darabokban volt minden benne, a magyar anarchizmus összekeveredett a szerelemmel és az alkohollal. Mintha az irányzat egy új ága kezdene felsejleni benne: egy radikális, melynek lényege a léttel mint uralmi formával való végső leszámolás.

13.

Beadtad a jelentkezési lapot? – kérdezte a férfi, mikor este vacsoránál ültek. Hárman voltak a kiskonyhában az asztalnál. Az apa, aki felajánlotta ezt a lakhatási lehetőséget, amit aztán a férfi korszerűsített, bevezette a vizet és járdát épített az udvari ajtó és a vécéajtó között, hogy ha már kint kell szarni, legalább ne legyen az ember nyakig sáros. Mert falun nagyon tud esni az eső, persze csak akkor, amikor nem kell, amikor épp munka volna, akkor, s mikor a növények már ki vannak tikkadva, és minden szárad el, amikor aszályveszélyt jelentenek be. Persze soha nem aszályt, csak annak a veszélyét, mert ha aszályt mondanának, akkor biztosan fizetnie kéne az államnak, de így nem, mert egy bajnak a veszélye csak annyit jelent, hogy fel kell készülni rá és nem magát a bajt. Ha például kolerajárvány veszélyével kell számolni, mert a keleti szomszédoknál vagy a délieknél ez a járvány már megjelent, akkor ez nem jelenti azt, hogy megdöglenek az állatok, csak hogy megdögölhetnek. Igaz, aminek lehetősége van megtörténnie, az meg is történik. És tényleg kipusztultak a tyúkok, hiába jött az állatorvos és próbálkozott az oltással, csak a pénzt vitte el, használni nem tudott. A gyerek látta, amikor a kolera veszélyébe belepusztult állatokat elhantolták a kert végében, a gyerek anyjának az anyja, aki ritkán

hallatta a szavát, holott sokminden az ő reszortja volt, például az elhullott állatok eltakarítása, szóval ez az asszony dobálta a gödörbe a megmerevedett tetemeket, tömegsír lett ott, az ő huszonnyolc tyúkjuknak a temetője, mert nem hivatalosan ugyan, de végük lett, nem a járványnak, hanem a járvány veszélyének lettek áldozatai, ahogy ebben az esetben, az aszály esetében sem történik meg hivatalosan a növények teljes kitikkadása, hivatalosan ez nem történhetett meg takarékossági okokból. Szóval a járdát azokra a nemvárt, sőt egyenesen szükségtelen esőkre gondolva építette a férfi meg pár haverja a harminckettesektől.

Hárman ültek ott, mikor a férfi ezt megkérdezte, mert a pótapa, aki felajánlotta a lakhatás lehetőségét, a vártnál hosszabb ideig, de már nem élt. A férfi, mikor odaköltözött, épp ezt gondolta, hogy csak addig kell kibírni, amíg él, s ebben nem tévedett, csak ő akkor egy sokkal rövidebb futamidőre gondolt, de olyan ez, mint az autóknál, hogy vannak szerencsés szériák, amik egyszerűen túlélik a várható élettartamukat. Ilyen volt az öreg is, hetvenhat múlt, mikor meghalt, ami vidéken ritka, férfiban különösen. Ráadásul még élhetett volna akár tovább is, ha megjavítja az istálló fölött a deszkákat, ha kicseréli azt a pár korhadtat, amit már egy évvel azelőtt észrevett, mikor a szénát pakolták föl, hogy na itt van egy kis probléma, hiába leélte már ez is az idejét, vele öregedett az emberrel. Azért csak ki kéne cserélni, mondta neki az asszony is, akinek elmesélte, a deszkákat milyen állapotban találta. De teljesen elfeledkezett róla, mire lefogyott a padlásról a takarmány. Tudniillik, amíg sok volt, hozzá sem lehetett férni a deszkákhoz, meg nem is kellett, hisz a takarmány olyan alapot biztosított, hogy lehetetlenség volt, hogy netán beszakadjon, még akkor sem, ha az ember rámászott a tetejére, például esős napokon.

Már csak az öreg járt föl, szerette hallgatni, ahogy kopog a cserepeken az eső, és el is aludt ott sokszor ebben a kopogásban, s azok az órák jöttek elő álmában, amit az asszonnyal töltöttek ezen a szénával tömött padláson fiatalon. Menynyire szép volt, mintha a gombok pattognának le a ruhákról, olyan volt az a kis kopácsolás, aztán hirtelen az eső váltott, egy másik felhő ért ide és abból veszettül zuhogni kezdtek a jégkövek. A férfi agyába vágódtak bele, a fájdalom átgázolt az egész testen, le-föl járkált, egészen addig, míg végül az ember nagy nehezen kikeveredett az álmából. Nem tudta pontosan meghatározni az időjárási helyzetet: a langyos nyári eső váltott és most jég veri? Úristen, vége a szőlőnek – erre gondolt, és hogy még mennyi mindennek vége, de arra nem gondolt, hogy neki is éppen

ősszel, mikor regisztrálják a veszteségeket, na akkor lesz, hogy végigmegy az immáron kiürült padláson, rálép pont arra a deszkára, ami szét volt rohadva.

Ha csak egy kicsit lép mellé, már akkor nem történik semmi, vagy csak jóval később, amikor legközelebb jár arra, de az lehet, hogy egy év múlva lesz, s közben esetleg kicseréli a deszkát, s akkor végképp nem történik semmi, legalábbis a padlás nem lesz oka az öreg halálának, ami persze akármi is történik és akármikor, de nem elkerülhető. De ez esetben minden pont úgy jött össze, hogy az a törött deszka épp a jászol sarka fölött volt, s az öreg ráesett mellkassal erre a sarokra. Egy pillanatra elvesztette az eszméletét, de aztán hamar magához tért és érezte, csak a levegővétellel van baj. Eltörtem a bordámat, talán többet is, csak ennyi, gondolta, különben megúsztam. Ez az állítás megfelelt az igazságnak, mert valóban eltörte három bordáját, csak a következtetéssel voltak hibák, hiszen ez számára korántsem azt jelentette, hogy megúszta. Nem gondolt arra, hogy a fájdalmaknak más oka is lehet, például a lép és a máj sérülése, ami egy hét múlva hirtelen rosszullétet okozott, majd mire a mentő bevitte a váci kórházba, meghozta a halált is.

Az öregasszony túlélte az urát, ahogy ez statisztikailag is illik. Elég sokáig. Bár ahhoz képest nem nevezhetjük soknak, hogy az után az öt év után, amivel még az öreg férfi halálát követően élt, rengeteg öt év következett, még a papok sem tudták, mennyi. Mert hiába döntötték el, hogy most éppen hányadik pecsétet törte föl a bárány, a két pecsét közötti időtávot semmiképpen sem tudták meghatározni. Még azt sem lehetett tudni, hogy ötéves egységekben vagy fényévekben számítható ki, milyen messze van a feltámadás, amikoris mindenki hasonló adottságokkal újra a föld színére lép.

Mindenesetre egy idő után, sajnos az apa számára a vártnál később, hárman maradtak, s ez végülis megfelelt az élet ismert rendjének. Tulajdonképpen szerencsések voltak, hogy a generációk ritmusban hagyták el az árnyékvilágot. Mert lehetett volna, mondjuk, úgy is, hogy először meghalnak a fiatalabbak, aztán az öregek, vagy netalán a gyerekek, még egész kicsi korban, például mert egy autó, mikor kiszalad az utcára, amire senki nem gondolt, vagy leesik a szénakazalról, s épp ott van az öreg szalmahúzókajmója és pont belemélyed a gyerek fejébe. Hát ez épp annyira lehetett volna, mint az, amit megszokottnak tekintünk.

Három szerencsés ember vacsorázott a konyhában, mikor az apa megkérdezte a gyereket, hogy beadta-e a jelentkezési lapot. A gyerek mondta, hogy igen. Az jó. Meg majd az unokabátyád segít – mondta az apa és beszívta a levest a kanálból. Nem kell – mondta a gyerek. Hogyhogy nem? – kérdezte a férfi, meg hogy ez neki, mármint ennek az egyetemi tanárnak a Kertészetin tulajdonképpen semmi. Mert most – és megnevezett akkor egy vidéki főiskolát, ahová inkább gondolta beadni a lapot, mert immáron két kudarcos felvételi után, mert időközben egy újabb felvételit is elbukott, s a katonaság réme egyre fenyegetőbbé vált – be kell látnia, hogy nincs esélye aközé a három közé kerülni, akik itt filozófiát tanulhatnak, inkább oda, az is egy diploma, s azzal még könnyebb elhelyezkedni, mert tanári állás mindig van, akár itt vidéken is, de Pesten mindenképpen, szemben a filozófusival, amilyen állások nincsenek is, mert nincs olyan, hogy vállalati filozófus például, vagy iskolafilozófus, ahogy a pszichológusoknál van. Az se rossz – mosolyodott el az anya, hogy csökkentse az apa csalódottságát, amit amiatt érzett, mert a fia lemondott egy olyan foglalkozásról, amiről neki, mármint az apának tulajdonképpen fogalma sem volt, de önmagában szimbolizálta számára azt a világot, amiről nincs elképzelése sem, azt a helyet, ahová az ő gyermekét át akarta küldeni, hogy ne ide, hanem odavalósi legyen a felnőtt élete során.

Az apa nem szólt semmit, hagyta az asszonyt beszélni, és este sem szólt, amikor ágybakerültek, hogy ő most csalódott a gyerekben, hogy nem erre gondolt, hogy ez lesz, s nem is érti, mi késztette az ő fiát erre a döntésre, s nem hagyta erre az asszonynak elmondani, hogy innét is kikerülhet bárki, s hogy a fő a diploma, majd elvégzi kiegészítőn az egyetemet, van olyan, úgy sokkal könnyebb vagy estin. Erre aztán az apa nem tudta azt válaszolni, hogy az olyan, mintha nem a főbejáraton menne valaki vendégségbe, hanem besurranna a kertkapun hátulról, a patak felől, mint egy tolvaj, hogy az olyan dolog, amit nem kívánhat az ő fiának. Az anya erre a következőt nem mondta: de az is lehet, hogy itt marad a közelünkben, például ebben a pestkörnyéki faluban, a mi falunkban, s lesz belőle iskolaigazgató, mint ahogy, majd később lett is, de erről nem beszélhetett, s nem törhette össze ezzel végérvényesen az apa szívét, mert az apa hallgatott, és ebből a hallgatásból sodródott bele az álomba. A sok munkától s a hajnali keléstől annyira kimerült volt, hogy immáron évtizedek óta nem álmodott semmit, ami rossz volt, főképpen olyan napok után, amikor el tudta volna képzelni, hogy milyen szép képek jönnek neki be éjszaka. Például amikor

Hajdúszoboszlón voltak a szotüdülőben a munkatársakkal. Akkor ott olyan szép színes volt minden, a víz pont úgy csillogott, mint a fényképeken, és a fiatal bikinis lányok is, szinte semmi nem volt rajtuk, vagyis neki az a kis takarás már semmi volt. Hát az ő apja ezt el sem tudta volna képzelni, hogy lehet az élet ennyire jó is. Biztos, ha akkor álmodik, nagyon szép éjszakája lett volna, de nem álmodott. S ennek a haszna csak az efféle nehéz napok után volt meg, mint a mai is volt, amikor az álomhiány megóvta őt az éjszakai rémektől.

14.

A gyerek egy vidéki főiskolára került. Meg lehetne nevezni a várost, hogy például Szegedre, ami egyébként épp megfelelne a valóságnak, de valójában, ha valaki Budapest felől érkezik, nem érez semmiféle hierarchiát a vidéki városok között. Ugyanolyan istenhátamögötti helynek látszik mindegyik. Amikor leszáll a vonatról és beletoccsan az első pocsolyába, és tiszta latyakos szar lesz a nadrágja, csak annyit tud kinyögni magában, hogy mi a faszt keresek itt. S csak később, az ottlakás során, az alatt a rengeteg ott töltött kilátástalan idő alatt talál ki efféléket, hogy mondjuk, Szegeden mennyivel jobb, mint Debrecenben, ha épp Szeged a tartózkodási hely, de a Debrecenben élő pont fordítva, arra a következtetésre jut, hogy isteni szerencse, hogy nem Szegedre került, ösztönből tudta, hogy oda nem szabad. Némelyek hierarchiát is állítanak föl, egy példa a lehetségesek közül: Pécs, Szeged, Debrecen, Miskolc. De valójában semmiféle rendszer, semmiféle kényszerű elfogultság nem tudja kioltani e városok lényegi azonosságát, amit talán egyszerűen úgy lehetne megfogalmazni, hogy Budapesthez képest nincsenek, ahogyan Budapest sincs például Londonhoz vagy Párizshoz képest, ahogyan ezek a városok se léteznek a mindenség fővárosához képest, ha a mindenség fővárosa egyáltalán létezik.

Aki a vidéki városba kerül, tulajdonképpen a nemlétbe zuhan bele, abba az időbe, ami elemi erővel helyezkedik szembe azzal a tévképzettel, hogy a világ valami felé tart. Mert ott semmi nem tart semmi felé. Ha eljut például a gyerek az állomás melletti kocsmától valamely távolságba, ott egy újabb kocsmát talál, ami szakasztott ugyanolyan, mint az előző. Ezért gyakran elindulni sincs az embernek kedve az állomástól, hanem inkább ott veti bele magát ebbe az állóvilágba. Hasonlít ez a lét ahhoz, amilyen a természettudományi múzeum állattani kiállítása, hogy minden madár épp,

mint a valódi, csak nem mozog, mert ki van tömve és üveg a szeme, amin csak a külső fény csillan meg, de belülről nem süt át rajta semmi. A nemlét ez, ahogyan nemlét Budapesten lenni Londonhoz képest, és nemlét Londonban lenni a mindenség fővárosához képest. Erre gondolt a gyerek az első napokban, mikor abban az állomásmelletti kocsmában ült és ivott, hogy tulajdonképpen a létezés, az tulajdonképpen a nemlétezés. Még szerencse – mondta a mellette ülő társ, hogy a sör az van, mert az már nagyon rossz lenne, ha az se lenne. Mert azt, hogy mi nem vagyunk, még csak el lehet viselni, ha van sör ugye és segít nekünk ezt a lételméleti problémát elfelejteni. Minden, az egész világ ontológiai alapokon áll – mondta a gyerek, már nagyon sokat ivott, s most indult azon az úton, hogy a filozófiai pallérozottságával próbáljon hatást gyakorolni. Az alkoholfogyasztók körében él ez az alapvetően helytelen vélelem, hogy mikor a többség az itallal teljesen lebutította magát, az a néhány, aki még képes artikuláltan beszélni, efféle bölcseleti gondolatkonstrukciókkal tud hatást gyakorolni a környezetére, kiváltképp a nőkre, holott jobb ilyenkor az egyszerű hétköznapi közlés szintjén maradni, igyunk még, vagy csapassuk szét egy felessel, vagy a nőnek, hogy akkor leszopsz hátul a mosdóban, s nem belekeveredni egy hosszú fejtegetésbe, amit senki nem ért, az sem, aki belekezdett, hisz mire a mondatok végére ér, már teljesen elfelejti az elejét, hogy micéllal is fogott ő ebbe az egészbe bele. De épp ennek az italmennyiségnek a sajátja az is, hogy senki nem méri fel a realitást, sem a saját képességét, sem a társak képességét a figyelem és a gondolkodás terén.

A gyerek beszélt, a többiek hallgattak, csak néha szólt az egyik, aztán egy másik, hogy sört. Etika sincs, csak arról van szó, magyarázta, hogy olyan szabályok szerint élünk, amely szabályok lehetővé teszik az életedet. Valaki felállt, hugyoznom kell, mondta, a gyerek tovább beszélt, nem olyan ment el, akinek a hiánya miatt feleslegesnek érezte volna a további mondatokat. Ez egyértelműen látszik abból a felvetésből, hogy ne ölj. Egy erkölcsi parancs, ami tulajdonképpen ontológiai állítás, hiszen ha ölsz, akkor megszünteted a létet. És esztétika sincs, csak olyan esztétikai tárgyak, amelyek ellehetetlenítik az életedet, és olyanok, amelyek lehetővé teszik. A műalkotás tétje a lét, és nem a szépség. De ha nem vagyunk – utalt vissza az egyik társ a gyerek korábbi állítására –, akkor baszhatod az ontológiát. A gyereknek felcsillant a szeme. A nemlét – mondta – része a létezésnek, sőt a nemlét csupán a létezés felől határozható meg, mint ahogy a lét is csak a

nemlét felől, mertha valamelyik hiányozna, akkor ezeket a fogalmakat akár le is húzhatnánk a vécén – magyarázta. – Hegellel együtt – fűzte hozzá, mert ezt viccesnek találta, de a kérdést felvető már a pincért leste, mert üres volt előtte a korsó, s hogy egy kicsit gyorsítana egy fél unikummal, a gyerek betársult, s ezután már senki nem próbálkozott, hogy elmagyarázzon valamit a világról, mert az alkohol még a kétismeretlenes egyenleteket is megoldotta belül, nem még az életet.

A gyerek az első évben valójában keveset töltött ebben a nemlétben, mert hamarosan telefont kapott otthonról az apja állapotát illetően, s ez kötelezettségeket rótt rá, amely kötelezettségek elszólították a vidéki városból. Így aztán alig tudott foglalkozni azzal a reménytelen szerelemmel, amit már az első napon mint érzelmi irányt meghatározott magának. Kinézte az évfolyamból a legszebb lányt, helyesebben nem a legszebbet, hanem azt a szép lányt, akinek az arca olyan sugárzóan intellektuális volt, és közben még jól is nézett ki. Általában ez a lánytípus ejti meg a legtöbb férfi szívét. Mert az egy tévképzet, hogy a széplányok az igaziak vagy az okosak. A szépekkel csak kefélni lehet, meg nagyképűsködni a haverok előtt, ez az általános felfogás, de különben unalmasak, és rendkívül sokba kerülnek. Az okosakkal meg az a baj, hogy minden gesztusukon ott van ez a gondolkodásérzet. Hogy mikor végre ágybalököd, akkor is van egy mondata, hogy bocs, leveszem a szemüvegem, amitől rögtön elmegy a kedv. S ő tényleg odanyúl a szemüveghez, négy dioptria, de könnyített üveg, karcmentesítve. És ahogy a szemüveg elhagyja az orrnyerget, napvilágra kerülnek a szemek. Ám a tekintet hirtelen nem talál külső fogódzót, sokkal erősebb a belső látás, legalábbis így néz ki, hogy a lány belülre néz, valami mélység felé. S ez a mélységes kút, amiben elveszik végülis a testi akarat, a férfié, és nem bírja ott annak a kútnak a fenekén többé megtalálni. De ez a lány épp nem ilyen volt, hanem olyan, mint a széplányok, kinézetre, de a tekintetében volt valami sokatmondó, meleg és egyben intellektuális, legalábbis látszatra, mert egyébként épp olyan volt enélkül a gesztus nélkül, mint az átlag szép, de buta lányok. A férfiak mindenesetre ennek az álintellektualitásnak hódoltak, merthát persze igazinak látták. Gondolatban még a nyáluk is elcsorrant, amikor ez a lány egy jelentősebb megszólalásnál azt tudta mondani, hogy tényleg így gondolod, és hosszú haját a füle mögé gyűrte, a tenyerét lecsúsztatta a nyakára, s aztán lágyan elmosolyodott.

A gyerek ezt a lányt nézte ki magának, akit az ő küllemével, előre lehetett sejteni, reménytelen megszerezni, de úgy volt vele, hogy egyáltalán nem bízott abban, hogy a rosszabb adottságú lányokat sikerülni fog, ezért hülyeségnek gondolta, hogy ne a legszebbet válassza az amúgyis lehetetlenekből. Mert minek tervezne romániai utat az ember, ha tudja, hogy oda sincs pénze elmenni, akkor ugye inkább India vagy Kína, aminek van súlya, ha beszél róla. Mert hogy valaki Romániába akar utazni, de nem tud, hogy azt mondja, hogy én egy romániai utat tervezek, hát jobb akkor, ha ki se nyitja a száját. Egy romániai útról csak úgy lehet beszélni, hogy voltam és bevitt a szeku és megvertek, meg a kinti haverjaimat is megverték, vagy hogy fegyvereket csempésztünk át a határon, pisztolyokat kenyérbesütve, mert készülünk a hatalomátvételre Székelyföldön satöbbi. Ilyen útról csak utólag lehet beszélni, mint a csúnyalányokról is, hogy be voltam nyomva, de megszereztem. Azt, hát, nem mondod komolyan, volt hozzá gyomrod. Ágybavittem bazmeg, mert tényleg nagyon szétlőttem magam, és meg kell mondjam, nagy élmény volt. Nem hiszem, bazmeg, az nem lehet. De hidd el, ezek a nők még tudják, mit kell csinálni az ágyban, megdolgoznak az eseményért.

15.

Maradt a gyereknek India, mert Románia is lehetetlen volt, vagyis az a szép lány, aki mindenkinek tetszett és kellett, akit végülis egy hallgatag, magyar-töris fiú szerzett meg. Mert ahogy a nőknél van ez a szép kontra intellektutális típus, úgy a férfiaknál a hallgatag és a locsogó, s a nők, különösen az olyanok, mint a lány is előnyben részesítik a hallgatag típust, akitől egy életen át lehet várni a meglepetést, hogy valami nagyon mélyet fog mondani, persze rendkívül halkan és rendkívül röviden, mondjuk két-három szóval lerántja a leplet a világ megismerhetetlen részéről, s a lány akkor azt mondhatja magának, hogy na, ezért megérte ebben a csendben megöregedni. Ilyen volt ez a fiú. Annyira tudott nézni a semmibe, olyan áthatóan, s annyira tudott nem megszólalni, hogy egyszerűen a lánynak nem lehetett nem beleszeretnie. Bár állítólag amikor kettesben maradtak, megszólalt és egyáltalán nem misztikus szavak hagyták el az ajakát, hogy megismertetlek az elsődleges anyaggal, ami a szellemből épül fel, s ha magunkhoz vesszük, úgy utazhatunk a transzcendenciába, mint egy hétköznapi csempész Csehszlovákiába tornacsukáért, amikor megszólalt,

akadozva, mert gyakorlatlan volt a beszédben, s nem volt neki egy testvére, mint Mózesnek Áron, aki segített volna, akadozva azt mondta bele a lány szerelemtől olvadt szemébe, hogy beviszi majd Budapesten a jobb társaságokba. Az jó, mondta a lány, bár nem tudta, mit ért ez alatt a jobb társaságok alatt a fiú, s hogy épp azokra a fiúkra és lányokra, és azoknak a fiúknak és lányoknak a barátaira és testvéreire gondol egyébként, akik a gyerek faterjának a gyárában is voltak felmérni, hogy kinél van a hatalom, akik most éppen illegális sajtómunkát végeztek, konspiratív találkákat szerveztek, örökösen menekülésben voltak, gondolatban, de leginkább a nagymamáktól örökölt belvárosi nagylakásokban dekkoltak, ott gyűltek össze, s a belügyi szervek által bemikrofonozott térben tárgyalták meg a körülöttük lévő világ anomáliáit, az igazságtalanságokat, s szőttek terveket az átalakításról. Előadásokat szerveztek, ahol úgymond nemcsak a cenzúra, de még az öncenzúra is ki volt játszva, ekként csakis a színtiszta igazság került szóba, illetve a lehallgató készülékeken és besúgókon keresztül a titkosszolgálati aktákba. Ezek az amúgyis fesztelen előadások gyakran még annál is fesztelenebb házibulikba torkolltak, ahová eljöttek az oktatók feleségein, valahai és épp aktuális szerelmein kívül azok az egyetemista lányok, akik nemcsak az egyetemek hivatalosan kinevezett tanáraitól akartak tanulni, hanem ezektől az úgymond illegalitásban oktató hősöktől is, és itt, szemben a szokványos egyetemi szituációval, lehetőség kínálkozott, akár a négyszemközti, nagyon bizalmas együttlétekre is. A hősök harmincasok voltak, s kedvelték ezt a friss, a világra éppen nyílni készülő korosztályt, lenyűgözte őket a tisztaság, az impulzív gondolkodás, s nem utolsósorban az életkor, s az ebből adódó fizikai előnyök. Kevésbé voltak válogatósak, mint a lányokkal egykorú fiúk, az ő időbeni státuszukból nézve szinte nem is volt olyan lány, akit figyelmen kívül kellett volna hagyni. Alig győzték a világra nyitást elősegíteni, persze nem pusztán intellektuális csatornákon, hisz tudjuk, s ezek a lányok is megtudták hamarosan, a világ érzékelésének számtalan útja van, egyiket sem szabad figyelmen kívül hagyni, ha a teljesség felé törekszünk.

Később, de ez már akkor volt, amikor ennek a lánynak és fiúnak az asszimilálódása okafogyottá vált, meg lehetne nevezni egy időpontot, például 1990, de minek ilyeneket megnevezni, hisz az életünk csak látszólag köthető egy efféle konszenzuálisan elfogadott s az objektivitással kérkedő időmeghatározáshoz, valójában rendkívül relatív, a saját időbenlétünk alapján határozódik meg, sokszor egy hivatalos év kettőnek-

háromnak látszik, máskor egy félnek sem, ezért aztán töröljük is a fentebbi évszámot, s inkább használjuk a később megnevezést, ami pontosabban fedi a valóságot, mint egy semmitmondó szám.

Később ezek a hősök zsíros állásokba kerültek, jelentős hivatalok, fontos intézmények és hatalmas vállalatok élére, olyan pozíciókba, amelyek ellen abban a legendás korban küzdöttek, olyan pozíciókba, amelyek létjogosultságát annakidején alapvetően megkérdőjelezték. Ám az egy más típusú hatalmi berendezkedés volt, illegitim, idegen hatalom segítségével megszerzett és megtartott, szemben a mostanival, vagyis éppen azzal, amiről itt szó van, amiben ezek a hősök végre előkászálódhattak a nagymamák tágas, de amúgy leromlott lakásaiból, a lefojtottságból a fényre, hisz ez immáron egy teljesen más társadalmi berendezkedés keretei között történt, ami a magántőke és a népképviselet szentségére épül, ekként erkölcsileg senki által nem megkérdőjelezhető.

Eltelt tíz, aztán tizenöt és húsz év, és hőseink éveik megnövekedett száma ellenére tovább folytatták kalandozásukat az egyetemista vagy egyetemista korú lányok körében, hiszen megvolt hozzá az anyagi erejük, s a kellő médiajelenlétük következtében a népszerűségük. Szerencsére a világ is úgy változott, hogy a fiatal lányok számára, legalábbis azon fiatal lányok számára, akiket ők megszereztek maguknak, ez az életmodell vált kedveltté, mert ezek a fiatal lányok, szemben a korábbi fiatal lányokkal, akik ma már, vagyis épp ebben az időben, amiről most szó van, egyáltalán nem voltak fiatalok, megvetették a lerobbant lakásokban penészedő pénztelen művész- és tudóspalántákat, akikről senki, még az alternatív kulturális média sem tudta elképzelni, hogy lesznek valakikké, tulajdonképpen az édesanyjuk is lemondott róluk, az apjuk meg már eleve.

Néhányan persze a régi hősök közül is perifériára sodródtak, mindenki nem férhet a húsosfazékhoz, ez már alapvető törtvény, vidéki egyetemekre kerültek vagy rosszul fizető vállalati tanácsokba. Ők már nehezebben tudták, főleg hatvanhoz közeledve megszerezni a huszonéves lányokat, pláne azokat közülük, akik nem szenvedtek valami kiismerhetetlen pszichikai defektusban. Mivel se pénzük, se hírnevük nem volt, a legalantasabb zsarolásokkal próbálkoztak. Az egyik például azzal tartotta sakkban a nagy nehezen összekapart, nem is annyira fiatal, mert harminc felé járt s volt két gyereke, szeretőt, hogy leukémiás, alig van pár éve hátra, és ezért nem mondja fel a feleségével a kapcsolatot, ami persze érzelmileg neki már semmit nem jelent, s ezért nem tud a fiatal nő összetörni egy

házasságot, holott szeretett volna, hiszen az övét is összetörte kétéve egy másik nő. Végül aztán összeomlott ez a kapcsolat, mert hiába mondta a tanár, hogy a kemoterápiától kopaszodott meg, egy darabig ezt hitte a szerető, de amikor a halál végül elmaradt, a kapcsolat is széthullott, hiszen ez ugye épp erre a várható elhalálozásra épült, ami nem történt meg. A bomlást egy véletlen is elősegítette, amikor a szerető egy régi, a legendás időkben, azaz mintegy húsz évvel az épp aktuális idő előtt készült fotón felfedezte, hogy az ő szerelme már akkor is kopasz volt, ekkor rájött a hazugságra, amit legfeljebb egy gyors halál korrigálhatott volna, de erre a vidéki egyetemre került tanár nem vállalkozott. A másik harcostárs öngyilkossággal fenyegetőzött, ha nem szereti eléggé a kiszemelt partner, akibe, mint stílusosan mondta: halálosan szerelmes. A lány véletlenül sodródott bele a történetbe, Marionnak hívták, francia volt és fotózást jött tanulni, de egy ilyen nyitott franciának nagyon nehéz párkapcsolatot találni egy idegen országban, ahol számára ismeretlen gesztusokkal és teljesen érthetetlen nyelven vagy tört angollal akarták a fiúk tudtára adni, hogy vágynak rá. Már három éve élt itt és nem volt még senkije, de még alkalmilag sem, mert azt viszont nem akarta, amikor egy házibulin odajött hozzá a férfi, ötven fölött volt, nagyon kedvesen szólt a lányhoz, elmondta, hogy kicsoda, beszélt a fiatalságáról, azokról a meseszerű időkről, amikor egy stencilgéppel együtt bujkált egy budai villa pincéjében. Jól beszélt angolul, a lány ennek is örült, nem francia, de azért mégiscsak egy olyan nyelv, amit ő is ért, szóval a férfi mondta, hogy a lány fotói, amit a lány közben előpakolt, mennyire tetszenek neki, világszínvonal, nem is gondolta volna, hogy ilyet láthat Budapesten, hisz Budapest finoman szólva mégsem a világ központja, és épp megy New Yorkba, ami viszont tényleg csúcshely, s szervezne neki ott egy kiállítást, ismeri az ottani alternatív művészvilágot, jószerével a haverjainak mondhatja a legtöbbet, mármint azokat, akiket nem ragadott el a túlzott heroinfogyasztás vagy az aids, és rögtön beígérte a fotóalbumot is, ez neki nem ügy, számtalan kiadó vezetője az ő valahai harcostársa.

A lány nagyon örült ezeknek a lehetőségeknek, s amúgysem idegenkedett az idősebb férfiaktól, tizenöt volt, mikor meghalt az apja. Lett ebből egy kapcsolat, ami csak néhány hónappal később mutatkozott rossznak, helyesebben hamisnak a lány szemében, egy olyannak, amibe csak érdekből s a pillanatnyi, alkohollal is megalapozott érzelmi állapota miatt ment bele, ráadásul a sors úgy hozta, hogy megismerkedett végre egy fiúval, aki

nagyon tetszett neki, s pont olyan volt, amilyenre vágyott, mindig nevetett, tudott pár szót franciául, pont a legfontosabbakat, hogy ma chérie je t'aime, je t'adore, je te desire, j'ai envie de toi és pluszban még nagyon jól is nézett ki, bár korábban azt gondolta, hogy nem szereti a szőke fiúkat, ez az alkalom bebizonyította, hogy de, épp a szőke fiúkat szereti.

El is mondta a lány a férfinak, hogy bocs, ez egy tévedés volt a részéről, persze az igazsághoz hozzátartozik, ekkor már kiderült az is, hogy nem lesz New York-i kiállítás, és album sem, mert nagyon drága, s egy kiadó se vállalkozik rá. Szóval elmondta, hogy neki ez nem jó, és akkor mondta a férfi, mennyire szerelmes, és ez az ő élete, ez a kapcsolat, s ha elmegy a lány, akkor jön az öngyilkosság, amit a lány nem vállalhat magára, hogy miatta haljon meg valaki, ráadásul egy olyan ember, mint a férfi, s a lány valóban nem vállalta, és maradt, de a maradással elvesztette a fiút, akiről úgy gondolta, igazán tudná szeretni. Végül egy más formában, mégis bevállalta az öngyilkosságot, mikor már hatodszor is próbált leválni a férfiról, s a férfi hatodszor is előjött ezzel a zsarolással, akkor a hetedik alkalmat nem várta meg. A férfi este jött haza, kicsit részegen, mert ivott is, ivott, hisz érezte, a lány nem szereti, vagy ivott, mert mindig is ivott, ez volt neki a gyógyszer a kudarcra, hogy a többi harcostárs, akivel az államhivatalok lerombolásáért küzdött, most mennyire magas pozícióba került ezekben az erkölcsileg megkérdőjelezhetetlen hivatalokban, s a lányt ott találta az ágyon, még nem hidegedett meg a teste, de az életet már nem lehetett visszavinni bele.

16.

Ezt mondta egy alkalommal a fiú, ezt az akkor és számukra mindenképpen jónak látszó társaságot, amikor a többiek már részegek voltak és kikötöttek a rosszabb kinézetű lányok mellett, akik nem utasították el a büdös és eltorzult arcú fiúkat, s ez ennek a lánynak nagyon tetszett, meg neki is kellett valaki erre az éjszakára. Tulajdonképpen a lány szépsége, és nem a fiú tehetsége lett a belépő ebbe a társaságba, de ezt a fiú nem tudhatta előre. Végül persze a lány sem tapasztalhatta meg, mert alighogy elkezdtek ebbe a társaságba járni, a fiú furcsa fájdalmakat kezdett érezni a tarkójánál, aztán a homlokán is. Hamarosan egy vizsgálat kiderítette, hogy nem is értik az orvosok, hogyan nem vette észre a férfi a növekedő tumort, ami már akkora, mint egy tyúktojás itt ebben a zárt rendszerben, ami a koponyacsont

által határolt tér, hogyan nem okozott rettentő fájásokat már időkkel ezelőtt. Okozott, mondta a férfi, de úgy látszik, későn. Semmi baj, kivágjuk, aztán minden rendbe lesz, mondta az orvos, s gondolatban már megcsörgette a különleges minőségű fémből készült szikéket, kis fűrészkéket, amilyenek egy háztartásban soha nincsenek, pedig egy ilyen szerszámmal azért nagyon lehetne húst szeletelni pörkölthöz. Sokszor eszébe is jutott az orvosnak, hogy hazavinne párat az asszonynak, de félt, hogy megtalálják nála a portán, s akkor azt olyan rossz lett volna mondani, hogy bocs, véletlen a zsebemben maradt. Mert azt még elnézték, hogy ügyeletben lecsúszik egy-egy üveg viszki, meg hogy az ápolónők segítenek kibírni az éjszakát, de a lopás, az lopás. Az bűn.

Ki? – kérdezte a fiú és a fejét markolta, szerencsére épp ebben a rettenetes pillanatban jött valami eszméletlen fájdalom, ami megkímélte a lelki összeomlástól, amit a betegsége s a várható műtét miatt kellett volna éreznie. Nem tudott arra koncentrálni, hogy mennyire ki van vele cseszve, csak, hogy múljon el ez a fájdalom, s hogy odaadná nemcsak a daganatot, de a fejét is, ha ezzel meg tudná szüntetni. Igen, mondta a sebész, ő volt a kórházban a fejspecialista, de ha úgy adódott, nem rohant el egy csípőműtét elől sem, kivágjuk, s csillogott a szeme, mintha azok a jó fémek a gondolataiból odavetnének sugarakat.

Ki is vágták gyorsan, hisz a tumor előrehaladott állapotban volt, a halogatás csak rosszat hozott volna, s egy ilyen műtét egy ennyire fiatal szervezetnek semmi. S ha nem újult volna ki a daganat, valóban semmi baj nem lett volna belőle, mert ugye akkor az nincs, de kiújult, s harmadikként a vidéki főiskola hallgatói közül, ketten autóbaleset áldozatai lettek, ez a fiú is elhagyta a nemlétet.

A lány akkor magára maradt, pár évet itt töltött Budapesten, de nem talált partnerre. Jöttek azok, akik nem házasodtak meg, nem akadtak horogra a szokott időben, de ezeknél mind volt valami pszichés terhelés. Egyszerűbb esetekben italról vagy gyógyszerfüggőségről volt szó, a bonyolultabbak skizofrének, mániás depressziósok voltak. Hol iszonyú kedvesek voltak vele, hol üldözőbe vették, követték mindenütt. Olyanná vált az élete, mint egy amerikai lélektani horror, amiről ezelőtt mindig azt hitte, hogy az amerikai forgatókönyvírók eszelik ki, hogy a bevételekből hónapokat töltsenek a Bahamákon. De ez valóság volt, a férfi tényleg követte, s ehhez az üldözéshez képest szinte semmi, vagy gyerekes játék volt az, ami korábban történt, de később kerül szóba, amikor a gyerek szegődött a

nyomába. A férfi követte, s aztán otthon előjött azzal, hogy mit kerestél a Hajós utcában, a lány meg nem tudott mit mondani, mert nem ismerte nagyon a budapesti utcaneveket, és csak makogott. Ugye, megmondtam, ugye, én tudtam, és a férfi nekiesett a lánynak és nyolcnapon túl gyógyuló sebeket ejtett rajra, úgyhogy nyolc napra be is zárta, s csak akkor engedte ki, amikor már látta, hogy ezzel nem lehet orvoshoz menni. Egyébként nem félt különösebben az orvosi látlelettől sem, mert az orvosok is férfiak voltak, aztán ki akar egy másik férfinak betenni. Ők is ütik az asszonyt otthon, vagy ha az asszonyba beleuntak, akkor a gyerekeket. Össze kell tartani. Csak biztonságból zárta be a nőt, mert előfordulhat egy női orvos is vagy egy buzi, szóval neki nem kell ez a zűr. Van így is elég az életében, például, hogy ne menjünk messzire: a lány.

Amikor aztán ettől a férfitől megszabadult, akkor egy internetkávézóban, ez már a kilencvenes évek, a lány már nem volt túl fiatal, harmincöt kb., jött össze az amerikai sráccal. Saint Louisban lakott, számítógépekkel kereskedett, de különben szaxofonozott egy zenekarban hetente kétszer, szóval csak a pénz miatt volt kereskedő, egyébként művész. De ki tud manapság a művészetből megélni. Még egy akkora országban sem lehet, mint Amerika. Nagyon kedves volt, ez a lány ehhez nem is volt szokva, úgyhogy ebbe a kedvességbe, hát ha nem is szeretett bele, de megszerette, s mikor a srác fölajánlotta, hogy neki otthon nem jött össze, lenne-e a lány a felesége, akkor a lány habozás nélkül azt mondta, igen. Össze is házasodtak kint az Államokban, s majdnem egy év együttlét alatt derült csak ki, hogy az amerikai fickó tulajdonképpen miért is nem talált magának partnert. Akkor elváltak, a fickó összeköltözött a basszusgitárossal, a lány meg ottmaradt, hogy először nős amerikaiakkal, majd elvált férfiakkal próbálkozzon egészen haláláig. Ezzel a tragikus sorssal némi örömöt szerzett az itthon maradt barátnőknek, akik már megijedtek, hogy a lány az amerikai házassággal végül mégis révbe jut.

Ezt a lányt nézte ki magának a gyerek, de nem tudott ezzel a reménytelen szerelemmel érdemben foglalkozni, hogy a sóvárgást és a szenvedést ráengedje az egész lényére és a baráti körére, amitől később annyira elviselhetetlenné vált éveken keresztül mindenki számára, mert az anyja telefonált, hogy a faterjával gond van, a váci kórházban fekszik, s hogy már egy ideje észlelték, de nem akarták megzavarni az ő felvételijét, hogy megduzzadt a lába, bizonyára a visszerek vannak benne a dologban, s ezt megpiszkálta az orvos még tavasszal, s mondta, hogy semmi, csak egy ún.

hematóma, ami egyszerűen csak vérömlenyt jelent. S azért lehet ez, mert ott az erek ázalognak, meg vannak kopva az érfalak. Ki is kotorta onnét ez az orvos, mire várnának, ez már a budapesti klinikán volt, de hamarosan a korábbinál nagyobb duzzanat jelent ott meg. Mindenki elcsodálkozott, de arra gondoltak, most még a korábbinál is jobban eresztenek azok az érfalak, szóval csak erre. Így aztán váratlan volt… Már az váratlan volt, hogy szövettanra küldtek valami kis mintát. Az minek kell, doktor úr, kérdezték, de az orvos azt mondta, hogy ez csak rutin. Mindenkivel megcsinálják, aki az ortopédiára kerül, mert akkor már ott volt. Mért pont ott, senki sem tudta, hogy miért utalták át az érsebészetről, hát nem lúdtalpa van neki, ugye, magyarázta a gyerek anyja a telefonban. Később persze megtudták, hogy ott foglalkoznak az efféle elváltozásokkal, amiről hamarosan, az anya s az apa számára is rendkívül váratlanul, kiderült, hogy a szarkóma nevet viseli, és a rák egyik fajtája, s hogy a lábát az apának akkor pár nap múlva fogják levenni. A gyereknek most, mondta az anya a telefonban, bár eddig sose kérték, például a kukoricakapálásnál vagy a betonozásnál, mikor a faterja azt a príma járdát csinálta a vécé és az udvari ajtó közé, de most mégis kell. Így aztán a gyerek alig töltött időt abban a vidéki városban, s az anya gondjai ránehezültek, hogy fel Pestre, be a kórházba, nézni azt a féllábú apát, akinek megtört valami a szemében. Persze a fény. Csakhogy mért törik meg, amikor eddig nem tört meg? Biztosan valami belülről nem támasztotta meg a szemgolyó domborulatát, s kicsit behorpadt, s ez a horpadás változtatott a fény korábbi útján. Esetleg ezt érzékelte úgy az ember, hogy szem van ott eltörve, holott az nem volt, csak az élete.

Így is mondta a férfi, hogy valami eltört bennem, de nem adom föl. Ne is adjad, mondta az asszony, az nekünk rossz lenne, ha te feladnád, meg nem olyan fából faragtak téged. Nem adom. De a rák sem gondolkodott másképp, hallotta a férfinak ezeket a fogadkozásait, s akkor még nagyobb munkába lendült. Először csak a tüdő egy kisebb foltjában tűnt föl, s minden remény megvolt, hogy a kémiai kezelés, a különböző tisztító kúrák és a speciális ásványbeviteleket szolgáló, néha óránként szedendő gyógyszerek ezt a kis foltocskát úgy kitörlik onnét, ahogyan a zsírcsöppet törüli le az ember a szájaszéléről, mikor pacalt eszik. De nem. A folt a kontrollvizsgálat kimutatása szerint ott maradt, sőt kicsit növekedett is. Ekkor újabb terápiák következtek, a férfi halála előtt háromszor kopaszodott meg a kezelések hatására. Akkor is épp kopasz volt, mikor végül meghalt. Ezért aztán az asszony nem is engedte, hogy a koporsót

kinyissák, s néhányan belebámuljanak az ő ura arcába, hogy de meggyötört a betegség, s hogy utána a kocsmában röhögjenek, hogy ezzel az emberrel s tulajdonképpen az egész családdal jól elbánt a sors, s hogy ez az ember is hiába jártatta a pofáját, hogy mi lesz az ő ágából, hát ez lett, egy szétpuffadt hulla. Zárva maradt a koporsó, a falusiak csak találgathattak, milyenné vált a lélektől megfosztott test, de bizonyosságot nem szerezhettek.

17.

A gyerek egészen a halálig, majd később a halál után még egy ideig sokat járt haza s a különböző kórházakba, s emiatt egy évig kimaradt a reménytelen szerelemből. De a következő évben teljes erőből a lány után vetette magát. Figyelte, mikor vége volt az előadásnak, és pakolták össze a jegyzeteket, kifelémenet az előadóból ügyesen, mintha véletlen, mellésodródott és ott loholt mellette a folyosón, aztán az utcán is, vagy éppen lassan vánszorgott, ahogy a lánynak menni volt kedve, holott a lány nem kedvből csinálta ezt, csak arra akart rájönni, nincs-e olyan tempó, amit a gyerek nem bír, s akkor végre megszabadulhatna tőle. De nem volt.

Ha végre sikerült leráznia, akkor is olyan érzése maradt, hogy valahol követi, bujkál tíz méterrel mögötte, mint egy titkos ügynök. Később arra gondolt, hogy ez biztos csak valami pszichózis, amiatt, hogy örökösen ott van, holott ő azt akarná, hogy ne legyen ott, mint az ember lába, amikor levágják, még évekig érzi, hogy például viszket. Már-már megmagyarázta az egészet pszichés alapon, de egyszer észrevette, amint egy házsarok mögül felvillant a gyerek leskelődő arca, aztán egy másik mögül is. És akkor rájött, hogy ez a gyerek akkor is ott van, amikor úgy tűnik, nincs ott.

Elment egy pszichológushoz, hogy elmesélje, mert a barátnője azt mondta, hogy ez biztos fóbia, nem hiszi, hogy egy húszéves fiú ilyet csináljon. A pszichológus harmincas férfi volt, mondta, hogy ő egy kései gyerek a családban, mert a szülei, mikor visszakerültek Auschwitzból, mindketten elveszítették azt, akit szerettek. Vagyis a faterja talán nem efektíve a halál révén, az övé elmenekült, mert az egy gazdag lány volt, s hogy akkor is volt egy ilyen dolog, hogy zsidótanács. Ja, bocs, nem mondtam, mondta a pszichológus, hogy zsidók vagyunk, de gondolom, az Auschwitzból már leesett. Le, mondta a lány. Szóval a zsidótanácson keresztül, nem tudja, mért lehetett, de végülis a faterjának ez a menyasszonya, akit a szülők amúgy sem akartak volna a faterjához adni,

mert a faterja szegény volt, semmi öröksége, állása is csak gyenge fizetéssel, állami hivatalnok volt éppen, az akkor amúgy sem volt egy perspektivikus pálya egy fiatal zsidó férfinak, a lényeg, hogy ez a lány az Egyesült Államokban kötött ki a szüleivel. Ott nyitott a család egy jogképviseleti ügynökséget, amivel itthon is foglalkoztak egyébként. De a mamája szerelme az ott maradt, vagy még ott sem tudott maradni, mert addig sem jutott el. Hogy szar életük volt, vagyishát ez a törés szarrá tette, mindent átértékelt bennük a múltjukhoz és az egész világukhoz való viszonyukat, s nem is tudtak már szeretni, inkább a fájdalom, a veszteség hozta őket össze a negyvenes évek végén, s ő ebből, a szerelmi szempontból tulajdonképpen nem értékelhető frigyből született. S hogy valószínűleg neki innét erednek a gondjai, szóval ez a rapid személyiségprobléma valójában az ő szülei sorsából fakad. Már próbálkozott azzal is, hogy jobban zsidó legyen, de annyira keveset tud az egészről, hogy nem érezte jól magát az igazi zsidók között. Mert mondania sem kell, a szülők tagadták ezt az egész dolgot, s azt mondták neki, hogy magyar, de hamarosan ez a probléma is meg fog szűnni, mert nem lesz olyan, hogy magyar, meg cseh, meg román, csak olyan, hogy ember. Mindenki egyforma lesz. Ő mikor gyerek volt, nevetett, arra gondolt, hogy mindenki indián, hogy mindenki indián lesz. A magyarok is. Aztán pár éve megpróbálkozott a teljes kikeresztelkedéssel is. Felvette a katolikus vallást, elment egy paphoz, aki különben szintén zsidó volt eredendően. Eddig még nem is volt baj a dologgal, csak amikor misére kezdett járni, úgy érezte, figyelik, mert meg van róla győződve, hogy nálánál zsidóbbnak ember nem néz ki a földön.

Mikor aztán a pszichológus a felé irányuló tekinteteket kezdte elemezni, a lány közbeszólt és mondta, hogy tulajdonképpen nem azért jött ide a barátnője tanácsára, merthogy kíváncsi volt a pszichológus problémáira, hanem épp ellenkezőleg, hogy neki is vannak problémái. Olyasmi, mint amit a férfi a templomban érzett, például annál a mondatnál, hogy értünk keresztre feszítették, szóval, hogy ott ő azt érezte, hogy mindenki hátrafordul és a pofájába bámul, hogy te ott voltál, mi, te aztán érintve vagy abban a dologban, ugye, vagy a faterod, vagy a nagyfaterod, vagy annak a faterja, s úgy érezte, a hívők egész serege visszaszámolja az ő eredetét a krisztusi időkig, s látják őt ilyen hülye zsidó slafrokban, amint azt kiabálja Pilátus előtt, hogy feszítsd meg. Szóval, hogy követnek, mondta a lány, azt érzem, de nem az összes keresztény, hanem egy ember. És nem tudom, mit

csináljak, s hogy egyáltalán ez valóság-e, vagy képzet. Szóval, mert azt nem hiszem, hogy épp a hiszekegy alatt is ez történt, amit éreztél.

Erre a férfi, aki nagyon elcsodálkozott azon, hogy ez a lány nem azért jár hozzá, mert az életére kíváncsi, hanem mint páciens, most nem is tudta, mit csináljon, hogy kérjen-e tőle pénzt és meghallgassa, vagy hagyja az egészet, esetleg szerelmi szituációvá alakítsa ezt a pszichoanalitikai helyzetet. Alapvetően ez utóbbi mellett döntött volna. Vagyis eddig minden ilyen helyzetben ez utóbbi mellett döntött volna, de most volt valami gikszer, hogy az egyik munkatársának a rendelőjében kötötte föl magát az egyik páciense, akivel ugyan tényleg alig volt viszonya ennek a szakmai szempontból egészen kiváló kollégának. Szinte, mondhatni, baráti vagy terápiás alapon feküdt le néhányszor, s nem is akarta forszírozni a kapcsolatot, mert neki felesége volt, s a nőt labilisnak vélte, olyannak, aki könnyen félreért egy ilyen humanitárius segítséget, ami az analízist végző orvos férfiúi adottságait is felhasználja. De a nő csak tovább akarta ezt a gyógykezelést, amikor a férfi döntött, és azt mondta az egyik, épp az eset előtti legutolsó kezelésen, most lezárja, s hivatkozott mindenféle etikai problémákra, ami az ő szakmájából, felelősségtudatából, orvosi esküjéből stb. fakad, s végül megszakította a kapcsolatot. A nő másnap, mielőtt beért volna a férfi a rendelőjébe, már ott volt, s hivatkozva az asszisztensnél a közte és a férfi között lévő bizalmi viszonyra, amit egyébként az asszisztens egyáltalán nem nézett jószemmel, hiszen már régóta pályázott a pszichológus szeretőjének státuszára, de most éppen ez az idegbeteg liba akadályozta ebben. Szóval emiatt a bizalmas viszony miatt végül az asszisztens beengedte a nőt, s a nő ott szép csendben felkötötte magát a függönykarnisra.

A férfi látta is, amikor érkezett a klinikára, letette a kocsit a munkatársaknak kijelölt parkolóban és felnézett a harmadikra a rendelő ablakára, és látta, hogy valami kabátszerű lóg a sötétítőfüggöny mellett, s ez a kabátszerű anyag, mint később, mikor nagy lendülettel, hogy elküldi a picsába ezt a nőt, mit képzel, hogy üldözi, belökte az ajtót, kiderült számára, az volt a nő teste. Vizsgálatok sorozata jött akkor, belső, amit az igazgató főorvos írt elő, és külső, rendőrségi. Még szerencse, hogy bizonyíték semmire nem volt, s így minden bizonnyal a börtönt elkerülheti ez a munkatárs, de nem valószínű, hogy túl sok beteg szeretné megtudni tőle, miképpen szabadulhat meg a pánikjától, a depressziójától, vagy esetleg attól a másik énjétől, ami már teljesen az idegeire megy. Ez jutott eszébe a

fickónak, amikor lemondott erről a nagyon vonzó lányról, aki a gyereknek is és majdnem minden értelmesebb fiúnak kellett ott a főiskolán, de végül a rövidéletű hallgatag magyar-töri szakos fiú szerezte meg, s azt mondta érzelemtől mentes, sajátosan pszichológusokra jellemző hanghordozással, hogy mondja meg a gyereknek, hogy nem. Ennyi? – kérdezte a lány. Hát nem ez a cél? – kérdezte a férfi. De, csak azt hittem, ez egy bonyolultabb dolog. Á, dehogy – mondta a férfi, a relativitás elmélete az bonyolult, de az ilyen eset csak ennyi.

Névnapja volt a lánynak, amikor a gyerek beállított az albérletébe, hogy figyelj, akkor most mi ezt megünnepelhetnénk, hoztam hozzá csokilikőrt. A csokilikőrt utálom, mondta a lány, s hogy különben is az van, hogy mással fogok ünnepelni. Mással? – kérdezte a gyerek, s hogy kivel, akkor megnevezte a lány azt a fiút, aki később agydaganatban meghalt, s végül feltehetőleg önkéntelenül ezzel a halállal rettenetes életpályára kényszerítette a lányt. A gyerek akkor elgondolkodott, s azt mondta, hogy ő azt hiszi, félreértette a lány figyelmét, hogy ő arról azt hitte, hogy szerelem, mert ő így érzett, hogy szerelem, de ha nem, hát nem. Szóval, megérted, hogy én nem? Meg – mondta a gyerek, csendesen megnyitotta a bejárati ajtót, a teste és az üveg méretére tárta és kifordult, hogy szia. Akkor a lány rettenetesen elcsodálkozott, s kissé hitét vesztette a pszichológiában, azokban a bonyolult elméletekben, amelyek az összes lelki defektust valami utólagosan javíthatatlan gyermekkori traumához kötik, s mindent elkövetnek, hogy a sérült meggyűlölje a családját, az anyját, mert túl korán abbahagyta a szoptatást, az apját, mert fürdetés közben szexuálisan inzultálta, a nagyobbik testvérét, mert már megvolt, mikor ő született, a kisebbiket meg, mert odatolakodott. Ennek köszönhető, hogy később sem kért segítséget úgynevezett szakembertől, s biztos volt abban, hogy ezt helyesen teszi.

A gyerek a csokilikőrt markolászva ment ki a lépcsőházból, egy panelben volt az albérlet egészen a város szélén, itt távoli pontnak számított ez a hely, Budapesten még szinte belváros. Gyalog indult vissza a saját lakhelyére, ahol a haverjaival élt, s közben azt latolgatta, hogy mi volna a hatásosabb, ha most végezne magával, vagy az, ha ezt a végzési határozatot közölné a többiekkel. S végül, bár látta maga előtt, amint mindenki, köztük a lány is eljön és végigzokogja a temetését, úgy döntött, ezt csak addig tudja így élvezni, amíg nem történik meg, ezért aztán hazament, és bejelentette a döntését. Ömlött a könnye, mikor a bejelentést tette, hogy ez amiatt van,

mert ez a lány se jött össze, hogy ő erre tette az életét, s hogy minden szar, már filozófus se lehet, mert ki a faszt érdekel ebben a városban, egyáltalán ebben az országban Schmitt Jenő Henrik és a magyar anarchizmus. Ivott is közben, meg a többiek is, másképp talán el sem lehetett volna viselni, a gyereknek ezt a csalódottságot, a többieknek meg a gyerek hisztériáját. Végül már elég részegen összetört egy tükröt, belevágott az öklével, mi a faszt csinálsz, morogtak a haverjai, de nem mozdultak, csak akkor, amikor egy cserépdarabbal elkezdte nyiszálni a vénáját. Akkor az egyik haverja fölállt, a kurva istent, mondta, és gyomron vágta teljes erőből a gyereket, a test meggörnyedt, összerántotta a fájdalom, a fickó akkor térddel felrúgta az állkapcsát és belökte a kisebb szobába, hogy most itt fogsz dögleni az ágyon, és addig nem dugod ki a hülye pofádat, amíg ki nem józanodsz. A gyerek törülgette a száját, az összecsapódó fogak megsértették a nyelvet, ömlött a vér, mert tele van ott minden vérerekkel, és nagyon fájt, még így is érezte, az alkohol csillapítása mellett is, hogy fáj. Ott maradt a matracon, ami a fekhelye volt, hugyozni sem mert kimenni, maradt ott borosüveg, abba eresztette bele.

18.

Nem kellett volna, mondta az egyik azok közül, aki kint volt, ennyire durván. De, mondta, aki a gyereket gyomron vágta. Orvos kéne neki, nem verni. És mit csinál az orvos? Megírja belőle a doktoriját, aztán ha kész van, leszarja és belöki egy intézetbe, hogy aztán ott tényleg lehülyüljön, mondta a másik. Egy nőt kéne neki összeszedni, az segítene, mondta, aki vert és rögtön föl is vetett egy nevet, akiről ő is és a többiek is tudták, hogy tulajdonképpen csak azért, hogy a sok fiatal fiú közelében legyen áldozatokra is képes. Például arra, hogy tényszerűen a gyerek barátnőjének nézzék, s ne a nálánál sokkal vonzóbb szintén ottlakó másik fiúénak. De ezért az áldozatért cserébe fel tudják ajánlani, hogy ha nem is józan állapotban, de részegen, illetve ha más végképp nem elérhető, akkor megkaphatja ezeket a jobban kinéző fiúkat is. Na, akkor ezt meg kéne szervezni, mondta a gyomorszájas, aztán részletesen átbeszélték a lépéseket, hogy miképpen ígérik be ezt a lehetőséget ennek a főiskolás lánynak.

A lány egyébként nem nézett ki túl rosszul, kicsit molett volt, s rettenetesen akart mindenkit magának. Nem betegség volt ez nála, hanem

afféle kompenzáció, ami egyházi iskolát járt embereknél, akár fiúk, akár lányok, gyakran előfordul. S ez a lány épp oda járt, apácákhoz, ami egyébként tudás szempontjából rendkívül hasznos alapot jelentett. Bár mire használhatta volna azt az alapot egy ilyen lány, miféle épületet építhetett volna rá? Hát semmilyet. Legfeljebb, hogy kevesebbet kell majd készülnie órára, mikor egy vidéki településen elhelyezkedik tanítani. Sőt, egyáltalán nem kell készülnie, mert azok közül a gyerekek közül maximum egy mutat némi érdeklődést, az is csak azért, mert az anyakomplexusát épp ebbe a tanárnőbe vetíti bele. Nem azért, mert elvesztette az anyját, hanem épp azért, mert megvolt, és annyira iszonyodott tőle, öregnek és elhasználtnak látta, holott alig volt néhány évvel idősebb a tanárnőnél, de az egyszerű falusi asszonyok kinézete fiatalon is öreg, ők eleve anyókának születnek, akikhez az ő fiuk nem viszonyulhat szerelemmel, legfeljebb, ha ilyen betegsége van, hogy öregasszonyokat akar magának. Ezzel szemben a tanárnő olyan volt, akit a fiú el tudott képzelni magának, akár egy életre is. Lehetett volna neki anya és feleség egyszerre, egy speciális ápolónő, aki megszabadítja attól a tehertől, ami a születésével zúdult rá. A tanárnő tudásvágyként értelmezte a gyerek igyekezetét, s csak akkor derült ki számára, hogy valójában miről van szó, mikor észrevette, hogy a padok között sétálva ez a gyerek tükröt helyez a földre és ezzel a tükörrel akar belesni az ő szoknyája alá. Akkor ez a tanárnő, aki a mi esetünkben még csak egy főiskolás lány, tehát jóval előtte van ennek az eseménynek, egyáltalán nem tudja eldönteni, hogy pedagógiailag mi a helyes lépés. Hogy megszégyenítse-e az egész osztály előtt ezt a tanulót, s ekként kockára tegye az egyetlen figyelő tekintetet, vagy hunyjon szemet a gyerek leskelődése fölött. Nem szólt, úgy döntött, hanem beszüntette a padok közötti sétafikát.

Mért is kellett neki ezt az egyházi iskolát járnia, annyiszor feltette a kérdést magának, holott egyszerű volt a válasz, az apja mondta egyszer az anyjának, amikor az osztályfőnök elment tőlük. Ez a tanár azért kereste meg a szülőket, hogy elmondja, a lány mennyire tehetséges, s nem kéne szakmunkásképzőbe adni, vagy a gatyagyárba varrónőnek, annál több van benne, bármi lehet, tanár is, vagy orvos. S amikor ez a tanár elment, aki egyébként hasonló agitáció után került középiskolába, majd egyetemre, s végül vissza a szülőfaluja általános iskolájába, mert próbálkozott egy ideig városi állással is, de nem bírta fizetni az albérletet, pontosabban ha már azt kifizette, akkor szinte semmi nem maradt a megélhetésre, s pluszmunkára

esélye nem volt, mert ugye az iskolai jutalmak, túlórapénzek is mind azoknál a kollégáknál kötöttek ki, akiknek családjuk volt. Érthető, hogy nekik jobban kell a pénz, hisz minden szájat be kell otthon tömniük, nem csak a sajátjukat. Ennek a későbbi osztályfőnöknek viszont semmi esélye sem volt ilyen kondíciókkal családot alapítani, s átkerülni a jobban fizetettek csapatába, úgyhogy, számtalan vidéki származású társához hasonlóan, végül visszament a faluba. Most pedig, mivel ő is egy tanárnak, egy tanár figyelmének köszönhette a szerencséjét, ha ténylegesen szerencsének tekinthető, hogy abban a nyomorult másfélezerfős faluban kell egyetemi diplomával elkorhadnia, hogy minden képesítést megkapott hozzá, hogy a sorsát rettenetesen kiúttalannak, s ebből adódóan boldogtalannak, céltalannak lássa. Most talán nem tudatosult benne, de épp ezt a boldogtalanságot, a teljes tönkremenetelt akarta megosztani ezzel a lánnyal, helyesebben felajánlani. Az apa, mikor elment a tanerő, azt mondta az asszonynak, hogy mehet, de nem lesz belőle kurva, mint az összesből, aki innen elkerült. Be kell adni a Matrónába például, ami egy szigorú és körültekintő oktatási intézmény, nem engedi erkölcsileg lezülleni a tanulókat. Itt végzett a lány, s szerezte meg azt a tudást, illetve a letiltások miatt azt a hihetetlen vágyat, amivel akarta a fiúkat, akarta mindet, válogatás nélkül.

A gyereknek, mikor egy bulin összejöttek, egy lakótelepi ház hatodik emeletén, imponált a lány végzettsége, mert náluk a családban is elég erős volt a vallási elkötelezettség. Kicsit azt is gondolta, hogy a Matrónába járni majdnem azt jelenti, mint az anarchizmussal foglalkozni ebben az országban. S bizonyos aspektusból, az éppen fennálló államrend szempontjából vizsgálva a dolgot, ami ha nem is üldözte, de elítélte a vallást, s a vallások követőit menthetetlenül elmaradottnak tartotta, ebben neki igaza is volt. Ám más nézőpontból vizsgálva a két dolog szöges ellentéte volt egymásnak. Hisz egy anarchista, mégha vallási alapon áll, Tolsztoj vagy Gandhi követője, akkor sem fogadhat el egy olyan hierarchiát, mint az egyház, ahol egy egész világrendszer épül az ember szabadságának megszüntetésére. Persze minden istenre hivatkozva, mintha a hatalmi rendszer csúcsán az Isten volna, holott csak a pápa van, aki egyházi köntösbe bújtatva rabolja ki a világot, és nem csak a zsebeket és a testeket, ahogyan a világi hatalmak, figyelme a lelkeket sem kerüli el.

A lélekrablókhoz való kötődés nem akadályozta meg a lányt abban, hogy bizonyos viselkedések terén, s ilyen volt a szexualitás, hasonló legyen az

anarchistákhoz. Ezért nehéz eldönteni azt, amit az ő apja olyan egyértelműen eldöntött az osztályfőnöknő távozása után a konyhában, hogy most tényleg mi is alapoz meg micsodát az ember jellemében. Mert ráadásul voltak olyan osztálytársak a Matrónában, akik egyenesen megvetették, illetve afféle biológiai kényszerűségnek tekintették ezt a testiséget, mint a szarást például, amit elzárva végez az ember, s utána is mindent elkövet, hogy a szag ne érződjön, ablakot nyit, ha van a vécén, s még az emlékét is kitörli az eseménynek. A lány rögtön, a gyerek el is csodálkozott, hazament vele, s mindjárt megtörtént, az, amiről a gyerek azt hitte, hosszú hónapokig tartó agitálás után kerülhet sor, amikor már ajándékokkal halmozta el a lányt, s alaposan megismerte a lelkét, s a lány is megismerte az övét, s hogy akkor már, mondjuk fél év után, megengedhetik azt, hogy testileg is megmutatkozzanak egymás előtt. De nem kellett várni, tényleg egy este elég volt, hogy mindez a lelki előjáték meglegyen, s máris belecsaphattak a sokkal izgalmasabb testi folyamatokba.

Az éjszaka, nem kell részletezni: felemelő volt. A gyerek véleménye a test-lélek viszony tekintetében megváltozott, reggel nem pusztán a testi, hanem a lelki megújulást is átélte, s mondta is a haverjainak, hogy nem a test ül a lélek faszán, hanem a lélek a testén. Azok meg röhögtek, mert ők is így gondolták, csak ez a megfogalmazás nem jutott eszükbe, meg rettenetesen örültek, hogy nekik is, ha provizórikusan beüt egy testi probléma, hogy épp ugrik egy kapcsolat vagy az este folyamán épp rossz nőre tesznek. Van ilyen, főleg mikor sokat iszik az ember, hogy egész éjszaka azt érzi, hogy az az iksz nő az övé lesz, s mikor realizálná a dolgot, a háttérből előlép valaki s lazán, minden különösebb agitáció nélkül lenyúlja a lányt. Arra persze nem jöttek rá, hogy a belső érzékelés csapja be ilyenkor az embert, mert ugye az alkohol, meg az önmagunkkal, a lehetőségeinkkel kapcsolatos elfogultságnak is rabjai vagyunk, vagy a nő érzékelteti magát úgy, mintha. Épp valami terelési hadművelet okán, például azért, mert annak a fiúnak, akit akar, állandó nője van, vagy felesége, aki előtt rejtve kell legyen ez a dolog. S amíg az az állandó nő ott van, addig az a másik nő minden más fickóval próbálkozik, azt a látszatot keltve, hogy neki azok kellenek. Mikor az az állandó kapcsolat, mivel egyáltalán nem gyanakszik veszélyre a társa tekintetében, azt mondja, én mostmár álmos vagyok, szóval ledőlök, s a fickó azt válaszolja, oké, mindjárt megyek én is, egy óra múlva, de nekem még kell egy kicsit itt, szóval hogy ezután, ami már jócskán éjfél körül van, ekkor a vágyott csaj

egyetlen laza mozdulattal, tiszta a terep, lecsap erre az árnyékban megbújó fickóra, és cserbenhagyja azokat, akiket korábban hitegetett a viselkedésével. De az a póruljárt fiú ilyenkor már senkit nem talál, mert a többiek időközben minden lehetséges partnert elvittek. Nem lehet tudni, miért történik meg ez a melléfogás, hogy belső vagy külső magyarázata van, esetleg mindkettő, de gyakran előfordul, megmérgezve így a kudarc keserűségével az éjszaka hátralévő részét, s némiképp átértelmezve az este korábbi, pozitívnak látszó szakaszait. Ám most, ebben az új helyzetben itt van még ez a lehetőség lakáson belül: a gyerek nője.

Mintegy évig tartott a kapcsolat, s ha lehet azt mondani, a gyereknek ez nagyon jó volt, bár tagadhatatlan, hogy hiányzott neki az a sóvárgás, amit az iránt a legszebb nő iránt érzett. Mindegy: valami van, ez a fontos, s az ottlakók később nagyon neki is mentek annak a társuknak, aki miatt ez az egész megbomlott, mert az véletlenül már reggel érkezett haza, persze részegen, látta, hogy szabad a nő, s rögtön elkezdett vele lenni, nem jutott eszébe, hogy ellenőrizze, nincs-e a gyerek a láthatáron. Különben nem volt, mert beült a vécére, neki a szarás elég rosszul ment, idegi alapon, vagy csak szeretett ott újságot olvasni a büdösben. Mindenesetre ez körülbelül húsz-huszonöt perc volt, ha sietett, akkor is. Tulajdonképpen ez elég is lett volna az érkezőnek, mert neki a nőtől tíz percnél nem kellett több, még tán annyi sem, de épp úgy érkezett, hogy a gyerek már negyedórája elment vécére, s ekként tíz percen jóval belül kijött. Mindjárt látta, kezet nem mosott, csak ment vissza a lány mellé, látta, hogy ott púposodik valaki a félhomályban, s hogy az nem más, mint az ő egyik haverja. Nem szólt, csak akkor üvöltötte el magát, mikor visszatért a kenyérvágó késsel, akkor egy kurva nagyot, hogy mindenki fölriadt a panelben, hogy megöllek, te geci, és nekiesett ennek a haverjának, s csak később adott hálát az istennek, hogy ez a haverja észnél volt és fürgén ki tudott a nő mellől vagy róla ugorni, így aztán nem lett baj. Kirúgta a kezéből a kést, aztán még a farmerjét is fel tudta kapni, s kisuhant a lépcsőházba, ott rángatta magára a nadrágot. Tavasz volt, de hideg kint, félmeztelen ment egyszál farmerben, zokniban keresztül az újvárosi parkon, alsógatya nélkül, az erős vászon dörzsölte az ágyékát, az érzékeny, meleg női testre ráállt részt. A túloldalon lakott valaki, akinél ruhára számíthatott. Félve lopakodott át a parkon, nehogy lekapcsolják a rendőrök. Az neki most nem kell, amúgy is volt egy fegyelmi ügye, valamelyik kitüntetett napon, március tizenötödikén vagy október huszonharmadikán, ott volt Pesten és elkapták. Be is rántották, de egy

éjszaka, se szó, se beszéd elengedték, talán mert mellette állt egy olyan közismert ellenzékinek, aki védve volt a külhoni sajtó által. Még egy húzása van, mondta a rendőr, mikor visszaadta az iratait, s ő ettől félt, hogy elkapják megint, s azt mondják, épp ez volt az a húzás, és kitiltják Magyarország összes egyeteméről. De nem jött rendőr abban a reggeli órában épp arra. Majd később. Akkor viszont nem politikai jellegű volt a találkozó. Az apja kocsijával ment a hármas úton, skoda volt, alig egyéves, narancspiros, amikor maga sem érti, s később már vizsgálni sem tudta, hogyan került át a szembejövő sávba, de átkerült. S mire valójában pontosan meg tudta volna fogalmazni a kérdést, hogyan, s netán erre a kérdésre adhatott volna ilyen választ: mert elaludtam, mert öngyilkos akartam lenni, mert elromlott a kormány, addigra már belecsapódott a buszba. A buszsofőr ismerte a gyerek szüleit. Nem sokkal azután, hogy a vizsgálati fogságból kiengedték, hisz bűntelen volt jogi értelemben, elköltözött a környékről. Nem bírta ezt a terhet cipelni. Azt gondolta, ha elhagyja a helyet, megszabadul tőle, de később rájött: semmitől sem szabadulhat az ember, s beállt azok népes táborába, akik alig ötvenévesen csak arra ácsingóznak, hogy végre meghaljanak. Amikor ekként a rendőr érkezett, mondhatni elévültnek volt tekinthető a korábbi priusz.

Becsapódott a lakásajtó, amint kimenekült a lány mellé tolakodó, ő volt az első különben abban a sorban, amiben az agydaganatos magyar-töris a harmadik, a gyerek fölmarkolta a padlószőnyegről a kést, hogy végez a nővel, ha a másik nem jött össze, legalább ő. Csak folyjon a vér, azt akarta, de mire lehajolt, markolt, felegyenesedett és szúrni akart: valahogy lecsillapodott, s csak azt mondta a különben már szedelőzködő bukott szeretőnek, hogy most már akkor ki vagy rúgva. A lány meg, mert látta, nincs veszélyben, visszaszólt, hogy őt aztán nem kell kirúgni, hisz magától is épp elmenni készül. Sőt, már mióta el akar, mert itt mindenki elmebeteg, pszichikailag terhelt, különösen a gyerek, akinek az volt a mániája, hogy betanítja vele Schmitt Jenő Henrik egy írását, A szellemi vallás katekizmusa címűt, mikor neki már mindenféle vallásból teljesen elege van. Ami minimális érzelmi viszonyulása volt az efféle földöntúli dolgokhoz, azt az apácák egy életre kiölték belőle. S valóban, ez a dolog nem jött vissza neki csak kb. negyvenéves korában, mikor a férje otthagyta a gyerekekkel. Akkor éledt fel benne a vallás, méghozzá téboly formájában. Minden, amit az apácák beletöltöttek, most aktivizálódott. Belépett egy konzervatív politikai közösségbe, ahol hasonló sorsú társaival egy szigorúbb erkölcsű

társadalom létrehozásáért léptek föl, egyébként itt a régi anarchista mester egy-egy gondolatát is felhasználta, bár erről nem volt tudomása, afféle tudatalatti lett Schmitt is, mint az egész főiskolai időszak azokkal az éjszakákkal együtt, amikor mindig más fiút kapott meg, illetve más fiú kapta meg őt. A gyerek még egy pillanatra megmarkolta a kést, mikor látta, hogy a nő még azt az érzést is ki akarja zsebelni belőle, hogy ő, mármint a gyerek, aki tulajdonképpen bérli ezt a lakást, ezt a szobát, ahol a nő ingyen, csak azért mert a gyerek szerette, lakott, hogy ez a rohadék még a kirúgás gesztusától is meg akarta fosztani, de végül csak kifordult, és hagyta, hogy elmenjen köszönés nélkül.

19.

Néha elfelejti az ember a sorsát, hogy ez vagy az történt vele, vagy azok sorsát, akiknek a sorsa befolyásolta az övét. Nem jut eszébe, hogy ez az ember azért teszi ezt vagy azt, mert ez vagy az történt vele, hogy például katolikus iskolába járt, s hogy az egésznek semmi köze az ő személyéhez, hogy rajta kívüli dolog, mégis az ő életét szarja szét, s hogy annak a lánynak az életét is ilyen életek tették ilyenné, akiknek szintén valaki tönkretette az övékét. Például hogy papnak adták, vagy papnak ment. Egy olyan ember, akit a szülei állandóan csak kínoztak, hogy semmire sem jó, és akkor bosszúból, hogy megszakadjon a családi vérvonal, beáll papnak. Vagy éppen olyan a család, hogy a mama, akibe a gyerek szinte szerelmes, azt mondja ennek a fiúnak, hogy te csak istennek vagy mondjuk szűzmáriának lehetsz a hitvese, senki másnak, mert minden más csak bűn. És ez a gyerek az anya iránti szerelemtől áthatva azt mondja, hogy akkor legyen meg ez a frigy. Az anya persze csak azért mondja ezt az egészet, mert az a férfi, aki apja volt a fiúnak, már egészen korán, a fiú születése előtt lelépett. Előtte persze telebeszélte a fejét mindenféle dolgokkal: jövő, család, szép ház, boldogság, satöbbi, holott csak a nőt akarta testileg megszerezni, s a nő azóta tudja, hogy ez a testiség maga a fertő, és ezt adta át ennek a fiúnak, amit a férfitől kapott. A férfi persze, aki ezt tette… De ezt már nem is tudjuk, csak találgathatjuk, hogyan lett megalázva egy nő által tizennyolcévesen, mikor majdnem belehalt, annyira szerette azt a nőt. De a nő egy másik fickót választott, akinek volt, nem is pénze, talán

befolyása, a lakáskiutalásokhoz volt közel, és mindjárt lett nekik egy lakásuk a József Attila lakótelepen.

Ez a sok elfelejtett sors mind hatott a gyerekre. Tulajdonképpen az egész világ ilyen összeesküvés, amit ellenünk szőnek a többiek. Azért élnek, hogy az életükben felhalmozódott sérelmeket ránkzúdíthassák a lehető legkörmönfontabb módon, hogy mire észreveszed, már ott állsz egy késsel a kezedben és éppen végezni akarsz valakivel. Féllábbal a börtönben, mint a gyerek is emiatt a hülye csaj miatt. Még akkor is ott lógott a kezében, mikor a harmadik társuk hazaért. Ő vette ki onnét, hogy inkább igyanak valamit. S ott a bor mellett gondolt arra, hogy mégsem kellett volna lemondani a szakemberről, arról a pszichológusról, akit már korábban ajánlani akartak neki, akinél az a szép lány is volt, mert azt ismerték, néha lejárt a kocsmába, ahová ők is, és beszélt a zsidó ünnepekről, a Jom Kippurt nagyon szerette, mert akkor a bűnöket egy papírra lehetett írni és be lehetett dobni a Tiszába, tulajdonképpen nem a Freud, magyarázta, hanem a Jom Kippur volt a pszichoanalízis őse, meg persze beszélt a fasisztákról is, a náci magyar csürhéről, mert nem is lehetett volna úgy a zsidókról szót ejteni, hogy ezekről megfeledkezünk. Biztos ezeknek a szakembereknek igazuk van, gondolta, aki hazaérkezve kivette a kést a gyerek kezéből, hogy nem szabad az efféle hályogkovács megoldásoknak bedőlni, hogy szerelem például, mert a lélek annál bonyolultabb szerkezet. Azt hiszed, hogy azt a fekélyes gócot vagy gennyes dudort lemetszetted róla, de nem. Az bizony észrevétlen ottmaradt, s mikor a borítás, a kötözést, nevezzük így a szerelmet –, mert így nevezte a férfi is, szóval azt ott eltávolítod, hát megint láthatóvá válik, szóval csak álcázva volt. És erre, bár akkor már a pszichológust nem tudta felhozni példának, mert nem volt abban az állapotban, szóval magának a pszichológusnak a sorsa is példa lehetne, hisz még alig lett negyven, mikor egy nőnek, akibe beleszeretett… Vagyis: kezdjük az elején.

Volt ez a nő és együtt voltak már egy ideje, mikor a férfi influenzás lett, s akkor azt mondta ennek a nőnek, hogy ez is bizonyítja, hogy az antiszemitizmus alapjaiban elhibázott. Mi van? Kérdezte a nő, mert annyira meglepődött, hogy a férfi nem azt mondta, hogy megint elfogyott a papír zsebkendő, vagy hozd be a cévitamint, hanem ilyen zsidós dolgot, hogy, mondta a férfi, akkor lenne igazuk, ha például én zsidóként nem kapnám meg az influenzát. A nőnek akkor hirtelen először kihagyott, aztán oldalra vert a szíve, hogy itt valami őrült nagy gáz van, ő ugyan nem hallgatott

pszichológiát, érettségi után rögtön egy bankban helyezkedett el, de a férfitől sokat hallott a különbféle defektusokról, személyiségtorzulásokról és -sokszorozódásokról, és akkor eldöntötte, hogy megválik ettől a kapcsolattól. És így is tett. Különben később találkozott Amerikában, ahová került, azzal a lánnyal, akivel korábban a gyerek próbálkozott, és később a pszichológus is kezelte. Nézték egymást és úgy érezték, már régóta van közöttük valami titokzatos kapcsolat, mintha ismerték volna korábban is egymást. Sajnos nem volt idejük kideríteni, hogy ez az ismerősségérzet nem az volt, hogy mindketten magyarok, hanem a pszichológus. Az ő személyiségének maradványa, ami bennemaradt mindkettőjükben. És azt a dolgot más sem tudta, hisz nem volt ott senki olyan, aki ismerte volna az ő életük történetét, s hogy milyen közös pontok vannak abban. Visszatérve a férfira, akkor elindult abban az irányban, hogy ideológiai alapokra helyezze az életét, hogy kifundáljon valamiféle ideológiai panelt, ami úgymond a lassan-lassan veszni látszó életenergiákat helyettesíti.

Hasonlóan más, negyven körüli férfiakhoz, akik vagy a pénz vagy a nemzeti érzés, vagy valami más, például a hivatás mákonyában éltek, ő a létét mint zsidó sorskérdést próbálta megfogalmazni. Azt hihetnénk, hogy az erőtlenedő nemiszerv helyett választott ideológia egy férfit végérvényesen kiiktat a hímek sorából, mert egy ilyenre azt mondja a nő, hogy le vagy szarva. Nem. Épp ellenkezőleg, ezen egyébként a pszichológus is meglepődött. Nemhogy elvesztette volna kapcsolatát a másik nemmel, inkább felpezsdült a kapcsolatrendszere. Mikor ilyeneket mondott, hogy a jeruzsálemi falnál olyan metaélménye volt, mintha megjelent volna neki isten, ahogy Mózesnek, a Szináj hegyén, míg a többi zsidó, megszabadulva végre az arrogáns vezértől, bálványt imádott éppen a sivatagi táborban, míg lenn ez a vigadalom tartott, amivel jár a bálványimádás, dalolászás, ivászat, s az est derekán azoknak a klasszikusan régi asszonyoknak a meghágása, az Úr átadta a parancsokat az ő egyetlen hívének, s elküldte, hogy menj a tiéidhez és vidd a táblákat, mert már nagyon várják, hogy szétverd velük az ő fejeiket. Igaz, ő, mármint a pszichológus kőtáblákat nem kapott, de isten jelenlétét bizonyították a fotók, amiket később, már hazatérve előhívatott, s rajtuk voltak azok a különös fények, villanások, amiket ott csak a lelkével látott. Amikor ezt mondta, s a képeket lobogtatta a levegőben, hihetetlen, de a nő, aki épp alkalmilag mellette volt, már bent matatott a gatyájában.

Ettől az időszaktól kezdve megszaporodtak a nők körülötte, de már nem egyszerű szeretők voltak, hanem hívők. Ők hittek ennek a férfinek a különleges képességeiben, ők az életüket áldozták azért, hogy ez a különleges képesség kondícióban maradjon, mindent megtettek, de hiába, mert maga a férfi képtelen volt ezt a különlegességet elhinni magáról. Egy alkalommal ült otthon egyedül, s hirtelen, honnét is jött a gondolat, nem tudta, de fel sem merült benne, hogy tudnia kell, azt gondolta, hogy az, hogy ő zsidó, egy jelentéktelen ügy ahhoz képest, hogy ember, s hogy ember, az is egy jelentéktelenség az istenhez képest. Amikor mindezt akkurátusan, ahogy az egyetemen tanulta, végiggondolta, az addigi élete bűnként jelent meg előtte, magát megátalkodott gazembernek, a sátán küldöttjének látta, olyannak, aki hamis gondolatokkal, hogynemondjuk hamis prófétaként, s ez egy zsidóhoz kivált méltatlan szerepkör, túljárt mindenki eszén. Ebben a világos pillanatban, ami egyébként néha mindenkivel megesik, hogy nemcsak az agya működik, hanem mindegyik érzéke, a szíve is például, szóval úgy döntött, hogy tovább nem. Be volt neki készítve a méreg, s akkor az is világossá vált, hogy ennyire előrelátó volt, hogy a személyiségének egyik része már tudta jóidőben, hogy hamis úton jár, de ő eddig észre sem vette, hogy a személyiségének egy része készül a korrekcióra.

Megüresedett egy állás a klinikán. Valaki odakerült. Tulajdonképpen ahhoz is elmehetett volna a gyerek, ha még ott lett volna abban a városban, de akkor már nem.

20.

Amikor ettől a katolikus iskolában nevelkedett lánytól a gyerek megvált, az élete hasonlatos lett a többi főiskoláséhoz. Bár lehet, hogy eddig is olyan volt, csak túl közelről nézve látszott másmilyennek. Például a tanárok, akik már évtizedek óta ezen a főiskolán dolgoztak, nem látták másnak ezt a gyereket, csak épp olyannak, mint a csoporttársai voltak, meg amilyenek minden csoportban voltak, mióta ott tanítottak. Egyforma az összes: tanuló, mondogatták, mikor tanszéki szinten közösen leitták magukat. Legfeljebb az öltözködés terén mutatkozik némi változás, de ők már ehhez is hozzászoktak, hogy trapéz vagy mini, nekik az tök mindegy volt. Na, a mini néha, ha például a lányok vizsgáztak, na, az azért érdekelte őket. Volt olyan, aki például megkockáztatta, hogy rátegye a tenyerét egy-egy ilyen kilógó

nejlonharisnyás combra a meséljen a mohácsi vészről Ágika mondat kíséretében. A kéz még sikálni is elkezdett. Az öreg bőr rücskei bele-beleakadtak a harisnyába, nehogy kiszakítsa tanár úr, csak ennyit mondott a lány, nem azt, hogy menjen maga a büdös kurva anyjába a mohácsi vészével együtt, s ez alatt nem azt a hatalmas s a nemzet szempontjából tragikus ütközetet értette, hanem a férfi feleségét, aki épp ott volt könyvtáros a tanszéken, s valóban a tanulók mohácsi vésznek hívták a külleme és az elviselhetetlenül rikácsoló hangja miatt. Szóval ez a tanár például a gyerekben nem látott semmi különöset, legfeljebb egy tudományos diákköri dolgozatot, mert az átlagnál nagyobb volt a tudása, és azt azért ki lehet belőle facsarni, és akkor lesz egy kis út a konferenciára, valamelyik másik vidéki városba, ott meg annyit lehet inni, amennyit végre akar, mert az a rohadt kurva nem pofázik bele, hogy te sem csinálsz semmit naphosszat, csak bevedeled a borodat, aztán baszol a gyerekeidre. Én, én azért gürizek, sipákolt a tanár, a gyerekekért. A borodért gürizel, mondta a vész, a tanár meg éveken át bizonygatta, hogy hazahozza a pénzt, az összeset, és a gyerekekért csinálja az egészet, meg a nőért. Aztán egyszer, mint a mesében a királlyal és a kisgyerekkel volt, meztelennek látta ezt az asszonyt, mert nem vitte be a pizsamáját a fürdőszobába, véletlen, annyi a gondja, hogy gyakran megfeledkezik erről-arról, most például a pizsamájáról, s úgy jött ki teljesen csupaszon. Na, akkor gondolta a tanár, hogy elmész te a kurva anyádba ezzel az undorító hájkupaccal, ezzel a gyűrött bőrrel, hát nincs neked már olyanod, ami miatt én elviseljem ezt a borzalmat, amely borzalom alatt az asszonnyal együtt töltött időt értette. S valóban nem viselte sokáig, mert a nő kirúgta. Persze a tanár nem így gondolta, hanem úgy, hogy majd ő lép le egy fiatal és tehetséges tanítvánnyal. De nem. Ennek a nagyon elöregedett asszonynak, akit mezítelenül taszító hájkupacnak látott a tanár, ennek lett a partnere egy fiatal férfi, akinek volt valami szexuális fóbiája, hogy kicsi a nemiszerve vagy micsoda, fitymaszűkület, mert a hülye szülei leszarták ezt, basztak orvoshoz vinni, hogy egy kis metszéssel segítsenek rajta, és ezért nem mert hozzá korban illőkkel kezdeni, csak öregebbekkel. Annyira rettegett a kudarctól, hogy ránéz egy lány és azt mondja, hol van? Micsoda? – kérdez vissza, s akkor a lány nevetve az ágyékára mutat. Arra gondolt, egy öreg, már bejáratott nővel mindez nem történhet meg, hisz azok sem működnek már jól, meg már nincsenek is olyan nagy igényeik, szóval, ha gond van, akkor rá lehet fogni az életkorra, hogy azért nem működik a fiatal férfi. De

nem kellett semmire ráfogni semmit, mert az öreg nő is nagyon működött ebben a konstellációban, el is csodálkozott magán, hogy ennyi érzelem van még benne, ennyi vágy volt lefojtva a hülye férje miatt, a fiatal férfi meg, mivel nem voltak gátlásai, pont úgy tudott cselekedni, mint bármelyik kortársa, ahogy természetesen nem tudott volna a hozzá illő nőkkel, hisz akkor a görcsök lefedték volna benne a vágyat.

Talán a korábbi évek sem, de az a másfél év, míg végül a diplomaosztást követően el kellett hagyja ezt a vidéki várost, hogy a nemlétből esetlegesen a létbe helyeződjön vissza, legalábbis abba a létbe, amit relatíve, Magyarország tekintetében annak lehet tartani, az a másfél év semmiképpen nem indokolta, hogy eljárjon orvoshoz, hogy külső beavatkozásra változzon benne valami. Úgy látszott, magától is megtörténik mindez. Persze nem lehet tudni, hogy tényleg a gyógyulás tünete volt-e, hogy immáron alig lehetett róla hallani, nem kelt híre kocsmai üvöltözéseknek, asztalborogatásoknak, mint korábban, vagy egyszerűen arról van szó, hogy a környezete, amelyik bármit is észlelhetett volna az életéből, olyannyira le volt kötve a maga problémáival, hogy elfelejtettek erre a gyerekre figyelni. Mindenki azzal volt elfoglalva, hogy a befejezéshez szükséges vizsgákat és dolgozatokat elkészítse. Hogy a jövő szempontjából szükségesnek látszó lépéseket megtegye. Megszaporodtak a házasságok. Most, utolsó futamként a nők kierőltették ezt a lépést a partnereikből, nehogy úgy járjanak, mint a gyerek valahai történelemtanárnője, aki egy falusi traktoroshoz kényszerült, sorát nyitva ilyenformán a leendő válásoknak, azoknak a fertelmes viszonyoknak, amelyekben egymást darálja szét két ember, s mintegy észrevétlen teszik tönkre közös erővel a gyerekeiket, akik aztán hamar, már tizennégyéves korban eldöntik, hogy ők ezt az életet, amit a szüleik, soha, de mégis megismételnek mindent. Az elváltak kölkei a válást, a marakodóké a marakodást, hogy minden menjen tovább abban az elviselhetetlenségben, amihez ezerévek óta hozzászoktak.

Talán épp ez volt az oka, a leendő élet tervezgetése és elindítása, amikor mindenki megteszi a tragédiához szükséges első lépéseket, tulajdonképpen ez volt az oka, hogy észre sem vették a gyereket, és pláne nem tűntek föl nekik a gyerek problémái, ha netán mégis voltak. A gyerek problémamentesnek látszott, vagy épp nem látszott, azért tűnt problémamentesnek. Ezért aztán mindenki úgy tekint ezekre az évekre, hogy a gyerek végülis belátta, mind testi, mind szellemi adottságai, mondhatni, korlátozottak, de kinek nem, még Einsteinnek is az volt.

Mondta egyszer az egyik fickó az Alsóvárosiban, hogy az se volt tökéletes agyilag, s a leghíresebb színészek is tele vannak mindenféle testi nyavalyával, meg kudarcokkal, amiket a párkapcsolatukban elszenvedtek, úgyhogy senkinek sem fenékig tejföl az élete, ahogyan neki sem, mondta magáról ez a fickó, és hosszan beszélt arról, mennyi nehézség sújtja az ő életét. Ez a különben mindenki számára őszintének látszó hang nagyon imponált annak a lánynak, aki ebben a társaságban üldögélt, véletlenül, mert a fiúk épp összefutottak vele az utcán és elhívták. Ennek a lánynak meg épp az volt problémája, mint a legtöbb végzős lánynak, hogy tudta, vagy most szerez még ez alatt a fél év alatt férjet, vagy lőttek az egésznek, s egy egészen rossz forgatókönyvet kell kövessen az élete, pusztán csak egy ilyen semmiség miatt, hogy pont nem ez alatt a négy év alatt jött össze neki a szerelem, mert későn érő például, azért, vagy mert nem annyira látványosan szép, vagy szép, de olyan a viselkedése, hogy abból egyetlen fiú sem gondolna arra, hogy ez a lány is szeretne valakit. De immáron tudta ezt a problémát, és épp ezért csatlakozott a társasághoz, s amikor később hazament az albérletbe ezzel a fiúval, akkor is arra gondolt, hogy bizonyára most megoldódott ez a gond. Holott nem. Csak a ruhái oldódtak meg, s aztán reggel vissza az egész. Mikor a fiú észrevette, hogy pici piros folt marad a lepedőn, mondta is neki, hogy ha tudom, biztos nem, mert én nem vagyok egy geci, érted, én nem gondoltam. Emlékszem, hogy jártatok a, és itt mondott egy nevet, s mondta, hogy az a fiú elmondta, hogy ilyen téren köztetek minden ok. Szóval ilyenformán az a fiú oka lett annak, hogy ez a lány épp egy részeg fiúnak adta oda a lányságát, abban a reményben, hogy ez a fiú kijózanodva még jobban fogja szeretni, mint részegen, mert ha a letompult érzékek ennyire lelkesednek érte, gondolta, akkor mennyire tudhatnak az életerős, teljesen a tudatuknál lévők.

De épp ellenkezőleg lett. A kijózanodással a fiúnál elmúlt a rajongás, és csak sajnálkozott a lányon, de nem érzett egyébként iránta semmit, legfeljebb a semmit. A lány pedig elment abból az albérletből a sajátjába, s ott kicsit sírt, és valami rossz nőtt a szívében a férfiakkal szemben, ami rosszat végülis az a férfi, aki feleségül vette, egy építkezési vállalkozó volt, elég rendes ember, Szolnokra költöztek, az a férfi, aki különben egyáltalán nem érdemelte volna meg, mert mondhatni a nőt a tenyerén, szóval pont ez a férfi kapta meg. Hiába virágzott a vállalkozása, a nőtől csak ridegséget kapott, megalázást, a munkájának, a testének, a szokásainak örökös kritikáját, ami aztán lassan de biztosan felőrölte az önbizalmát. Ez pedig

hamarosan a vállalkozása terén is meghozta az első, majd ezt követően a sok-sok kudarcot.

A nő először sajnálta és szánta, de mint tudjuk, a sajnálat és a szánalom a párkapcsolatokban nem jelent hosszútávú kötést. Mikor ez a férfi, aki vétlen keveredett a nő sérelmébe, amit attól a részeg fiútól elszenvedett, végül teljesen tönkrement, a nő is kidobta. Szerencse, hogy a lakás nem volt közös tulajdon, s nem volt benne a vállalkozásban, mert különben az is elúszott volna. De így a nő maradhatott a gyerekekkel, a vállalkozó meg Pestre ment, hogy csatlakozzon a hozzá hasonló sorsú bukott emberekhez, s télen hajléktalanszállón, jóidőben pedig a budai hegyekben töltse a napjait. Megváltozott a beszédmódja, leromlott az artikulácója, ahogyan a ruhája és a teste, s teljesen úgy nézett ki kívülről, mint egy szerencsétlen, boldogtalan ember, s ezért aztán sikerült szánalompénzre szert tennie, egy budai utcasarkon, a Márvány és Alkotás kereszteződésénél kéregetett. De épp ez a küllem mutatta, hogy erre a feladatra alkalmas, mert ennél jobb külsővel lényegesen kevesebbet keresett volna, neki munkaeszköz volt ez a leromlott test, ami felébreszti a budai felebarátokban a szánalmat, holott életének ebben a rövid, mert sajnos ilyen körülmények között gyorsan elöregszik az ember és meghal, szóval ebben a rövid életszakaszában ez az ember valójában boldog volt. Szabadnak érezte magát, mentesnek a különböző családi és hivatali felelősségek alól. Néha ugyan, mikor nagyon eltaknyosította a szívét az alkohol, sírt a gyerekei után, de valójában ez is inkább boldogság volt, az önsajnálat öröme, mintsem igazi fájdalom, ami életmódváltásra, netán az elvesztett asszony visszaszerzésére késztette volna.

A fiú, aki akkor a lánnyal végezte az estét, mondta, hogy mindenkinek vannak hibái és mindenki sérülékeny, s talán ez alatt a másfél év alatt a gyerek is ezekkel a hiányosságokkal, tehát a realitással nézett szembe, mikor nem traktálta a társait öngyilkossági víziókkal és más efféle idegőrlő dolgokkal. Holott nem erről volt szó, hanem egyszerű figyelmetlenségről. Nem vették észre, vagy lehet, már meg is szokták a gyerek hóbortjait, hogy olyan nála az, hogy elmetszem az ereimet, mint másnál az, hogy na ma este bebaszok. Mindenesetre nem észlelték, hogy bármi probléma lenne, s mikor néhány év múlva olyan híreket hallottak felőle, hogy tulajdonképpen rendeződni látszik az élete, mert az iskolában, amelyik az ő szülőfalujának iskolája volt, először helyettes lett, vagy tán helyettesnek sem kellett lennie, hanem egyszerűen egylépésből, mint egy univerzális sakkbábu, például a

huszár, megspórolva a parasztok nyitását, rögtön igazgatóvá lépett elő, ahogyan az anya egyszer ezt a jövőt majdnem megosztotta az apával, akivel ezt különben kár is lett volna megosztani, hiszen amúgy sem érte meg, mikor ezeket a híreket hallották, egyáltalán nem lepődtek meg.

21.

Megüresedett egy állás a klinikán, ennyi maradt a pszichológusból, ez az álláshirdetés. Persze nem sokáig, hisz tele volt a város állástalan lélekbúvárokkal, akik alig várták, hogy egy állami intézményben szerezzenek tapasztalatokat, hogy végre megismerkedjenek olyan lelki sérültekkel, akik náluk, mármint a pszichológusnál is rosszabb állapotban vannak, s ilyenformán gyógyírt jelentenek a pszichológus számára. Valaki odakerült hamarosan. Aki nem figyelte közelről az eseményeket, szinte észre se vette, hogy pár napig nincsen rendelés. Az asszisztensnő is maradt, beleszeretett ebbe az új munkaerőbe, aki különben nő volt, de az asszisztensnek már tele volt a töke a férfiakkal, akik, legfeljebb kihasználják, ha egyáltalán figyelnek rá. Brutálisan behatolnak, maguk alá gyűrik, az sem érdekli őket, hogy hol vannak, hogy meg van-e igazítva az ágytakaró, le van-e engedve a redőny, holott pont nem erre, hanem finomságra, simogatásra vár, kedves szavakra, hogy szeretlek, vagy ugyanerre más nyelven, ha külföldiek. Az új helyzet végre lehetőséget biztosított arra is, hogy felfedezze, másirányú az érdeklődése, és milyen szerencse, hogy a pszichológusnő sem gondolta másképp.

Ehhez az új munkaerőhöz is elmehetett volna a gyerek, ha még ott lett volna, de már nem. Addigra elhagyta a számára négy évig otthont adó vidéki várost, és hazaköltözött, épp abba a házba, amit a nagyapja adott az ő apjának, s aztán most, hogy már az ő apja is meghalt, megmaradt neki meg az anyjának. Igaz, tett egy próbát, hogy beköltözik Budapestre.

Anyu, mondta otthon, akkor én most oda megyek tanítani, mert ott vannak a könyvtárak. Azt nem akarta mondani, hogy úgy érzi, ott nagyobb az esélye, hogy összeismerkedik egy nővel, akibe szerelmes lesz, s az életének ez a fele megoldódik, nem, csak a könyvtárra hivatkozott, a magyar anarchistákra, akiket másképpen nem lehet elérni, csak ott lehet kutatni, régi folyóiratokból, az Erőszak nélküliség, Az állam nélkül vagy a Társadalmi Forradalom, esetleg a Testvériség, ha az a szombathelyi lap

megvan, megsárgult lapjairól kijegyzetelni, mit gondoltak a világról, mert könyv, ugyanmár egy ilyen országban, még Bakunyinról se, meg Kropotkinról se, pedig azok mégiscsak világsztárok voltak. És akkor kicsit magára is gondolt, hogy olyan országban él, ahol az ő lehetőségei, mondhatni zár alatt vannak, szinte semmi. Az asszony nem akarta csak így elengedni, hogy szabadon, lelkiismeret-furdalás nélkül elhagyja őt a gyerek. Elkezdte magyarázni, hogy mért észszerű ittmaradni, hogy itt van ez a nagy ház, ami ugye ingyen, Pesten meg a gyereknek ki kell fizetni az albérletet, az a fizetése fele, és akkor hol van a megélhetés, holott még családja sincs. Ha meg még családja is lesz, hát ne adja az isten.

Bár az asszony is úgy gondolta, hogy a gyereknek jobb lenne a városban, nem tudott lemondani róla. Neki az látszott jónak, ha a gyerek ottmarad, ott házasodik meg, s ő vigyázhat az unokákra és megmondhatja a menyének, hogy én most anyád helyett anyád leszek, úgyhogy elmagyarázom neked, hogy kell az én unokámat pelenkázni, mert én még azt is jobban tudom. Igaz ezek a papírpelenkák nagyon különböznek a régitől, hisz akkor csak rongy volt, meg gumibugyi, nem győzött az ember mosni, meg vasalni, mert vasalatlan nem lehetett, hisz a kemény anyag kidörzsölte volna a hajlatokban a puha bőrt, s a kicsi gyerek csak vonyított volna naphosszat a fájdalomtól, hogy az anya szíve meghasadt volna, mert annyira fájt volna a gyerek fájdalma, ezt is elmondja a fiatal feleségnek, hogy mennyire könnyebb így egy asszonynak, papírpelenkával, és még az a sok háztartási gép, ahhoz képest, hogy volt idő, amikor a patakban mostak, annyira fejletlen volt minden. A lány nem bírta hallgatni, kivolt idegileg is meg fizikailag, mert az a hülyegyerek, az asszony unokája, egész éjjel bömbölt és épp oda jutott, hogy gyűlölni kezdte ezt a gyereket, a fáradtság miatt, meg a férjét, az asszony fiát, aki bűnös volt ebben a dologban, legalábbis a teste, és akkor megutált minden érzékiséget. Amikor a férfivel az ágyban kénytelen volt együtt lenni, mert elvárta, hogy hetente legalább kétszer ez megtörténjen, gyűlöletet érzett, s ettől a gyűlölettől száraz maradt azon az érzékeny helyen és eszeveszett fájdalmat jelentett neki a behatolás, fájt, mint a kicsi gyerekeknek a véresre dörzsölt hajlatok, s ez a fájdalom még hozzáadódott az alapgyűlölethez.

Az asszony erre a gyűlöletre pakolta rá a szavakat, hogy mennyivel jobb neki az élete, mint a régebbi nőké volt. Ebben persze az is benne volt, hogy fogja be a pofáját és egy szót se mondjon a bajairól, s az is, hogy majd én megmondom, miről mit kell gondolni, mert én vagyok az öregebb, és

különben is szétszedem ösztönből legalább az életedet. Nem leszel te helyettem a nő a családban.

Erre gondolt az asszony, amikor a gyereket arra akarta rábeszélni, ami a gyereknek ugyan feltehetően rossz, de neki jó, mert ha nem is lesz felesége, mert ugyan kit tudna itt a gyerek találni magának, mindenki ismeri, tudják róla, hogy iszik, és van ez a szerencsétlen külleme, hogy mindennek mondható, csak vonzónak nem, s azt is tudják, hogy az iskoláztatása során is elbukott, hisz tudósnak kellett volna lennie, de nem lett, csak történelem–magyar szakos általánosiskolai tanár. És a vidéki emberek nem hülyék, ugyan ők egy szar főiskolát sem tudtak volna elvégezni, hozzájuk képes a gyerek rendkívül képzett volt, de magához, mármint ahhoz az elváráshoz képest, ami az ő lényében, többek között az apa által, be volt harangozva, ahhoz képest egy nagy nulla volt.

Azért ittak vele a kocsmában, mért ne ittak volna. Azzal ittak, aki ott volt, a gyerek pedig ott. Doktorúrnak, meg professzornak szólították, mikor már eléggé ittasak voltak. Doktor úr, mikor éltek a kínai császárok, kérdezték, és a gyerek egy fröccsért fogadásból felmondta a dinasztiákat; hogy volt például a han-dinasztia kora, meg a tang és a szung és a csin birodalom. A kocsmában nevettek, hogy hamm, ez egy ilyen étkezésre épülő ország, azért is olyan híres a kínai konyha, hamm, röhögtek és elmondták, hogy tudja-e a gyerek, hogy hogy hívják a kínai koldust vagy valami hasonlót, hogy Nincs-Kin-Csem, de a gyerek nem röhögött velük, koncentrált, mert már megkopott benne ez az ismeret, ez a még gimnáziumban felszedett s a főiskolás évek alatt is élénken maradt tudás erről a különleges országról, ahol volt annyi ideje az embereknek, hogy feltalálják a papírt, a lőport meg az iránytűt, és megépítsék a barbárok ellen a nagyfalat, koncentrált, hogy és akkor voltak olyan császárok, hogy Si Csing tang, Csao Kuang-jin, Cseng-cu, évszámokat nem tudott melléjük tenni, s arra sem emlékezett, hogy kronológiailag rendben vannak-e, azt azonban még mindig biztosan tudta, hogy az utolsó ming-császár Csu Ju-csien végülis felakasztotta magát, mikor a nép fellázadt ellene, ezzel a halállal lehetővé téve azt, hogy megszabaduljon a kínai nép a császárságtól, s szabadon éljen, de végül mégis a császárságnál is rosszabb mandzsu uralmat választotta, mert nem fejlődött még ki a kínai anarchizmus, ami elméletileg megalapozhatta volna egy a személyiség szabadságára és a minimális vagy inkább nemlétező államra épülő társadalom megszületését 1644-ben.

Furcsa, hogy egy történetet nem lehet tulajdonképpen rendesen elmondani, mert az ember nem tudja azt, amit a másik tud. Most például azt, amit a gyerek tudott, a kínai császárokat. Úgyhogy még véletlenül sem lehet visszaadni azt, ami ott történt. Hiába mondta el minden este a sorozatot, ami a valahai tudása és a történelemkönyvek tényanyaga szempontjából már elég sekélyes volt, bár senki nem tudta, az eredeti tudás milyen minőségű volt, mert soha nem jutott senkinek eszébe, hogy leellenőrizze, hogy pontos-e az, amit a gyerek mond, soha senki nem nyitott ki egy kínatörténetet vagy egy világtörténelmi kronológiát, hogy megnézze, legalább az 1644-es dátum megfelel-e a történelmi tényeknek, elfogadták, hogy így van, s mostmár nem is volna érdemes ezután kutatni, hisz a megfogyatkozott tudás immáron tényleg csak kivonata volt a valahainak. De a kocsmában még ezt a megtizedelt, lesilányult ismeretet sem volt képes senki megjegyezni, s másnap akárcsak részeiben is reprodukálni. A kocsmában lebzselő férfiak véres, duzzadt szemekkel lógtak a gyereken, de az agyuk olyan állapotban volt, hogy ott megragadni új információ nem tudott, legfeljebb időlegesen, percekig.

Amikor például a Licsko Pityut bevitték a kórházba, és az orvosok mondták, hogy hepatitisz, akkor a Pityu az asszonynak, aki bejött látogatni, nem tudta pontosan elmondani, hogy mi, csakhogy valami hepavalami, azt mondta, és hogy elég szarul érzi magát. Az asszony ebből persze nem tudta megfejteni, miről is van szó, s csak annyit válaszolt, hogy nem kellett volna annyit vedelni, hogy hazajöhetett volna, amikor olyan finom babfőzeléket főzött, vagy amikor otthon az első szoba fölött megcsúsztak a cserepek és vissza kellett volna igazítani, hogy ne ázzon be a padlás, utána meg a szoba egy nagy foltban a saroknál, de ő nem, és biztos minden emiatt a nem miatt van. Dehogy emiatt, mondta a Pityu, holott tényleg emiatt volt, bár nehéz ezt teljes biztonsággal eldönteni. Talán ha ez az ember olyan lett volna, hogy hazajár, akkor is meglett volna minden úgy, mint amikor nem járt haza, mert otthon is megitta a magáét, vagy nem is az ital volt az oka, hanem más, de lehet, hogy akkor egy másik betegség, például az infarktus végez vele, amit a rengeteg otthonléttől, attól az elviselhetetlen légkörtől kapott, ami a családban uralkodott. Felesleges is lett volna a Pityunak ezt a külföldi elnevezést megjegyezni, mert az orvos az asszonynak, mikor a látogatás végén bement hozzá, korrigálta a hibás szót, s azt mondta, hogy igen, azt mondtam, hepatitisz, de tulajdonképpen májrákról van szó, ami azt jelenti, hogy a férfi meg fog halni. Az asszony akkor sajnálatot érzett ez

iránt az ember iránt, s ez a sajnálat eltakarta egy időre az örömöt, hogy végre megszabadul tőle. A Licsko Pityu meg is halt, és nem sok mindent vitt magával a sírba, hát a kínai császárok listáját meg a máját biztos nem.

A gyerek anyja erre az otthoni sorsra akarta a gyereket rábeszélni, mert meghalt neki az apja és az anyja, s persze nem sokkal később a férje is, senki mása nem volt a gyereken kívül. Úgyhogy még egy tragikus sorsú, mert ezt a lehetséges sorsot nevezhetjük annak, gyerek is többet ér, mint egy semmilyen, egy pestenélő, akit legfeljebb havonta egyszer, ha lát az unokáival együtt, csak jönnek és mennek, nem nézheti, hogyan nőnek föl. Egyszer csak azt veszi észre, hogy legutóbb még óvodások voltak, most meg már házasodnak. Az esküvőre persze csak az illem miatt hívják meg, nem azért, mert szeretik.

A gyerek végül ebbe belement, mert nem akart ő sem külön lenni, elég volt már neki a főiskolán ez a cigányélet, hogy nincs az embernek otthona, innét is be tud járni a könyvtárba, ha nagyon akar. Persze nem akart. Meghát osztott és szorzott, mikor megismerkedett a budapesti élet költségeivel. Hát igen, az ingyenház nem ugyanaz, mint egy tíznégyzetméteres albérlet súlyos tízezrekért. S volt épp egy állás is az iskolában, mert az a tanárnő, aki hozzá annyira közel volt, idegösszeomlást kapott, nagyon kikészítették a gyerekek. Főleg az utóbbi osztálya, észre sem vette és kész volt. Reggel még rendben ment minden, de este már érzett némi problémát, hogy a szíve, és azt hitte ez egy infarktus, de nem, csak olyan volt, mintha az lenne, és reggelre már orvost kellett hívni, aztán mentőt, s mikor kijött, alig negyvenéves volt, még szép nő is lehetett volna, de nem volt az, a szemei táskásak, az arcbőre gyűrött, hasa volt és szörnyű, a testi állapota szempontjából előnytelen ruhákban járt, nagyon sokszor mackónadrágban, amit még a házassága elején vásárolt, és azóta kitérdesedett teljesen. Csúnya volt így.

Mikor kijött a kórházból, már egyáltalán nem volt nőnek nevezhető, még tanárnőnek sem, mert többé nem tudott visszamenni az iskolába. Otthon maradt, s mikor a férjének is megszűnt az állása, mert a szövetkezet tönkrement, és nemhogy ágazatvezetőkre, de még ágazatokra sem volt szükség, egy kis iroda maradt, ami a vagyonfelméréssel foglalkozott, és semmi más, akkor ez a férfi is otthon kezdett élni. Először próbálkozott azzal, hogy a szövetkezetből megszerzi a traktorokat, hogy azzal megint elkezd dolgozni, de hamar belebukott. Mikor a traktoroknak valami alkatrészt kellett volna megvenni, akkor rájött, hogy ő nem tud annyi pénzt keresni, hogy azt is meg tudja vásárolni. Így aztán abbahagyta, s a kényszernyugdíj bevételeiből ő is a kocsmát kezdte finanszírozni, ahol különben össze is barátkozott a gyerekkel.

22.

Ott maradt a gyerek a faluban az anyjánál. Abban a házban, ahová az apja oda lett híva annakidején, hogy a gyerek nagyfaterja legyen neki az ő új apja, amit aztán ennek az új apának egész életében nem tudott megbocsátani, hogy egy olyan házban kellett élnie, s végül meghalnia, amit nem róla, hanem a felesége apjáról neveztek el, és neveztek meg. Amikor valaki azt mondta, hogy menj el ehhez az emberhez, mármint a gyerek apjához, akkor nem ennek az embernek a nevét mondta, hanem a felesége apjának a nevét. S bár a férfi magát a vérvonal indítójának tekintette, a gyereket is úgy határozták meg, hogy annak a háztulajdonos embernek az unokája. Ebből a meghatározatlanságból, megnevezetlenségből, amely épp nem a teremtett világra, ahol fajok és népek indulnak el a fejlődés útján, hanem a teremtés ideje előtti világra emlékeztetett, magára a káoszra, amelyből ezt az apát még a halál sem ragadta ki, hiszen amikor megtudták a faluban, nem azt mondták, hogy ő, s itt egy nevet említettek, hanem egy keresztnév, s a kérdő tekintetre megnevezték a háztulajdonost, akinek elvette a lányát, annak a háztulajdonosnak a veje, így mondták, s akkor már mindenki tudta, ja ő. Hiába csinált járdát, aztán betonozta végül be az egész udvart, hogy papucsban is ki lehetett menni a budira akár, és rakatta át a tetőt, és vezettette be a vizet a harminckettesek segítségével, és vakolta be kétszer is az épületet, az a ház soha nem tudhatott a saját háza lenni, mert a téglát, ami lehetővé tette, hogy a vakolat valamire kerüljön, még az a

fogadott apa rakta le, helyesebben az ő megbízásából a kőművesek, s ilyenformán őt sem említették soha önállóként, csak mint annak a háztulajdonos férfinak a rokonát. A gyereket persze ez nem zavarta, mert őszintén szólva jobban kötődött ehhez a nagyapához, mint a saját apjához, ahogyan ez szokott lenni a legtöbb fiúval. Ez a nagyapa figyelmes volt vele, már kicsi korában melléfekhetett az ágyban és mesélt a háborúról, azokról a hősies cselekedetekről, amik a nagyanyja szerint soha nem történtek meg, csak a nagyapa és a kisfiú relációjában bírtak valósággal, megsimogatta, mikor a mesének vége lett, hogy aludj, de ő nem tudott aludni, mert a harcok tovább folytak a fejében, sokszor egyedül vagy legfeljebb a nagyapa társaságában kaszabolta le az oroszokat és a németeket, döntötte őket a földre halomszám, hisz ellenségek voltak mindahányan, aludj kisfiam, mondta az öreg, mikor kicsit később még látta, hogy meg-megcsillan a gyerek szeme a sötétben, nem tudta, mért nem alszik, hogy kardvasak forognak ott teli vérrel.

Ilyen volt a nagyapa, épp amilyennek egy nagyapának lennie kell, szemben az apjával, aki örökösen dolgozott, és folyamatosan elégedetlen volt a gyerek sorsának alakulásával. Ha nem is mondta, akkor is látszott rajta, hogy hát bizony én nem ilyen fiút akartam. Ez volt az arcára írva, ez a csalódtam benned fiam, igaz, csak a gimnáziumi évektől, amikor először szembesült a gyerek bizonyítványával, ami messze alatta maradt a vártnak, de a gyerekben ez rögzült, és nem emlékezett már azokra az időkre, amikor az apa szeme, mint egy tócsa, ha eső után kisüt a nap, úgy csillogott, mikor a gyereket szóbahozta például a Varga Lacinak szántás után, bár ebben a csillogásban ott volt azért a bor is, az a jó kis gyümölcsös ízű otelló, amit együtt fogyasztott az apa a traktorossal.

Szóval a gyerek szívesebben származtatta magát a nagyapától, mintsem attól, akitől tényleg származott, s ha valaki például azt mondta, hogy olyan vagy, mint az apád, és külső vagy belső hasonlóságra hivatkozott, rögtön tiltakozott és az anyai vonal jelenlétét hangsúlyozta, amit a parasztok kicsit megmosolyogtak, mert az anya közismert szépség volt a faluban, sőt a környéken, az egész járásban tudtak róla, s ennek a szépségnek finoman szólva nyomát sem lehetett felfedezni a gyereken. Az, hogy az orr metszése vagy a szem állása mégis, ez nem jelentett semmit, mert a gyerek arcának általános csúnyasága eltakarta a figyelem elől ezeket a jellegzetesen anyai vonásokat.

Az öreg igazgató nagyon örült, hogy a gyerekkel ez lett, hogy tulajdonképpen nem lett belőle semmi, az végképp nem, ami elvárható lett volna. Örült, mert így megoldódott a történelemtanítás problémája, ráadásul egy olyan emberrel, aki mégiscsak a faluhoz tartozik, s magát az igazgatót örökösen arra figyelmezteti, hogy az ő igazgatása alatt mennyi sikert tudhatott elérni az iskola, sőt ezen túlmenve azokra az édes percekre, amit a történelemtanárnővel töltött együtt, aminek révén minden történelmi dátum, akár a mohácsi vész vagy a világosi fegyverletétel, adott esetben a nemzet legtragikusabb pillanatai is, őt a boldogságra emlékeztetik.

Behívta a gyereket az irodába. Gyere, öregem, mondta, s hogy ezután persze szerbusz, szerbusz, és felejtsük el, ami régebben volt, hogy ő diák ebben az iskolában, az igazgató meg igazgató. Nem egyszerű ezt a tyúkudvart kormányozni – mondta vigyorgó arccal –, állandóan ezek a női gondok, hogy főzés, meg menstruáció. Mindenre fel kell készülni, s ha minden jól megy, ő amellett lesz, kimondja itt kerek-perec, minek köntörfalazni, hogy a gyerek igazgató legyen, az ő utódja ebben a székben, mutatott konkrétan a székére. Űrhajós jellegű ülőalkalmatosság volt, forgatható, állítható magassággal, ritka volt az ilyen a hetvenes években, amikor az igazgató beszerezte, s ha egyik tanítványa nem kerül ahhoz a külker céghez, amelyik a legmagasabb vezetőknek és a legmagasabb hivatalokba importálta a bútorokat, soha nem jut ilyen székhez, de mintegy húsz évvel később csak a divatjamúltságát látta a gyerek, s rögvest arra gondolt, amennyiben igazgató lesz, azonnal kicseréli. Én ezt neked elősegítem, mondta, és kis poharakat vett elő a páncélból és konyakosüveget, hisz hamarosan nyugdíjba megyek.

A gyerek nézte ezt az igazgatót. Annak idején nyolc éven át látta szinte mindennap, s annyira ismerős volt az arca, mint egy színészé. Valószínűleg van ilyen, gondolta, hogy olyanná válik a mindig látott arc, mintha annyira híres vagy érdekes lenne, mint egy híres ember. Hogy mi? – kérdezte magában, mert nem értette, mire gondol, hogy mit is ért ez alatt. Hogyan lehetne az az igazgató olyan, mint egy filmszínész? Azért, mert csak őt látják, s mert a képernyőt hiába markolássza az ember, hiába próbálja elkapni azt az ismert arcot, bemondót például, annak nincsen semmi valósága. A valóság az igazgató képében jelenik meg, egy jelentéktelen ember képében. A világban lévő jelentéktelen dolgok, mint amilyen jelentéktelen pl. az igazgató, éppen ezért nem tudnak kipusztulni, mert a jelentős dolgok helyett csak ezek, amelyek valósággal rendelkeznek.

Megoldódnak – mondta az igazgató, s ezzel megzavarta a gyereket a gondolkodásban. Mik oldódnak meg, kérdezte volna a gyerek, de nem tudta, hogy ezzel a szóval az igazgató egy mondatot zárt-e le, hogy elmondta, hogy ezek és ezek a dolgok megoldódnak, vagy éppen egy mondatot kezdett el, hogy megoldódnak ezek és ezek a dolgok… Nem kérdezett vissza, csak hallgatta, hogy az igazgató a tantestületről beszél és elemzi a hozzájuk való viszonyát, s hogy ezt a viszonyulást ajánlja a gyereknek is, ha majd igazgató lesz. Legyen egyszerre szigorú és bizalmas is, s a bizalmasságnak van egy olyan szintje, ami már tényleg megold egyet s mást a férfinak, még akkor is, ha van felesége, ugye, mondta, s vállon csapta a gyereket, hogy megértjük egymást, ugye meg. Meg – mondta a gyerek és egyszerre érzett undort, hogy undorodik ettől az embertől, aki meztelenül megtapogatta a történelemtanárnőt, épp akkor, amikor még szép volt és nem kapott agyvérzést vagy idegösszeomlást, meg semmit, még náthát sem. A legszebb volt, még szinte gyerek, de már minden szerve működött, s ezzel az érintetlenséggel közösült az igazgató. Az ő ötvenéves, kövérkés teste, az ő alkoholos lehelete ment annak a szép tanárnőnek a szájába, mikor megcsókolta. És ott volt még a fokhagymáshúsnak is a szaga, amit a felesége főzött neki tegnap vacsorára, és nem ment el, hiába mosott fogat, még este is. Pedig a faluban este senki nem mosott fogat, mondta is kémia órán az igazgató, hogy ez is egy kémiai kísérlet, mert kémia szakos volt, hogy amennyiben az ember este nem mos fogat, akkor reggel már hiába, mert nem tudja azokat a bűzöket onnét kiűzni. A gyerekek gondolkodtak egy kicsit, hogy lehet, hogy igaz, lehet hogy nem, de ők maguk is, ruházatukban és bőrükben voltak annyira büdösek, konyhaszag és izzadtság, hogy ahhoz képest épp elégnek gondolták a reggeli fogmosást. Sőt, volt gyerek, aki még azt is feleslegesnek tartotta. Mert a szag is arány kérdése, hogyha például a száj szaga alatta van a testének, akkor a testszag felerősödik, s felhívja mindenki figyelmét arra, hogy ennek az embernek testszaga van. Arra kell törekedni, hogy a test és a száj szaga épp azonos mértékű legyen. S az igazgatónak – magyarázta akkor a gyerek, különben őrsvezető volt a fiúknál, és ezen az őrsi foglalkozáson, aminek kettős célja volt, egyfelől a szánkózás, másfelől előtte egy kis elméleti oktatás, most éppen a szájszagról, magyarázta, hogy az igazgatónak azért kell ezt tennie, mert annyira tiszta és illatos a teste, használja azokat a finom arcszeszeket, amiket az újságban is reklámoznak, hogy a legenyhébb szájszag is feltűnne az ő esetében. Ahogyan feltehetőleg

a fiatal történelemtanárnőnek is feltűnhetett ez az enyhe fokhagymaillat, a feleség szaga, lehetne így nevezni, amit az igazgató odalehelt a szájába, aztán a nyakára. Tulajdonképpen a feleség szagában tudtak csak egymáséi lenni, hisz még a borotválkozás utáni illat is a feleségé volt, mert ő vette, hogy na, ezt használd, mert ez nagyon finom illat, s amikor a történelemtanárnőnek tetszett ez a szag, akkor valójában a feleség gondosságát és ízlését dicsérte.

Nézte a gyerek az igazgatót, s látta azokat a mozdulatokat, ahogy először még felöltözve odanyúl a tanárnőnek. A körme kicsiket roppan a harisnyanadrág pólusain, a kéz épp ott, ahol a nadrág varrása van, ott ér révbe, és simogatja ezt a varrást, ahol alul a nyílás helyezkedik el, s forrást fakaszt a kéz. Nem gondolt arra, hogy milyen furcsa, hogy ott, ahol a ruhán varrás van, ott az emberen nyílás, s arra végképp nem, hogy ez a világban más területeken is hasonlóképpen van-e. Hogy esetleg azért nem tudhatunk meg lényeges dolgokat, mert ott, ahol például az isten lehetővé tenné, hogy a közelébe jussunk, ott az ember valamiféle zárat szerel fel, elvarrja a tudást maga elől. Ilyenre nem gondolt, csak arra, hogy valószínűleg ez a varrás, annak a kidudorodásai kellemesen érinthetik a nőnek azokat a finom érzékeny részeit, s felerősítik a kéz simogatását, s a nő előbb fogja úgy érezni, hogy megválhatnak a ruháktól, erre gondolt, mert praktikus ember volt, hogy ez milyen szerencse, hogy az öltözködés nem pusztán gátolja, hanem elő is segíti a szeretkezést.

A gyerek lejátszotta fejben ezt a találkozást, az igazgató és a tanárnő testének találkozását az irodában, az asztalon a konyakospoharak között, és okádni is lett volna kedve, rá az igazgatói iroda szőnyegére, rá az asztalra, a történelemtanárnő helyére. Ez a normális, gondolta, hogy így érez ilyenkor az ember, és nagyon meglepődött, hogy a gondolatai egyszerre vágyat is ébresztettek benne. Vágyat arra, hogy ő is megcsinálja azt, amit az igazgató. Szóval megoldódnak, mondta az igazgató. A gyerek nem szólt semmit. Hazament és otthon a vécében oldotta meg a problémákat. Egyelőre csak ez mutatkozott járható útnak, hisz nem volt még igazgató.

23.

Ahogy az igazgató mondta, három év múlva a gyereket választotta meg a tantestület, és az önkormányzat is őt akarta. Ez egyértelműen közös akarat

volt, aminek eredményeként a gyerek státusza, mint egy gránittömb, olyan kemény volt és megingathatatlan. Hogy ez mennyiben adódott a gyerekből, s mennyiben a korábbi igazgató kapcsolataiból, ezt nem lehetett eldönteni. Sőt, még egy olyan dologgal is számolni kellett, hogy a matekoson meg a gyakorlati tanáron kívül nem volt férfi a tantestületben. A gyakorlati tanárról viszont köztudott volt, hogy alkoholista és megcsalja a feleségét és veri is, a matekostól meg kicsit mindenki tartott, hogy túl szigorú, meg nagyon tud számolni, s az nem vezet majd jóra a jutalomosztáskor, ráadásul számos, erre az időre kínossá váló politikai kapcsolatot ápolt, egyesek titkosszolgálati múlttal is gyanúba keverték. Az önkormányzatnál pedig szinte minden képviselő férfi volt, akik nehezen tudták volna elképzelni, hogy egy nő legyen az iskola igazgatója, s férfiként tehát csak a gyerek, aki szintén ivott, de nem verte a feleségét, hisz nem volt neki, s politikailag tiszta volt, jöhetett számításba. Az meglepő, hogy a tantestület is egyöntetűen a gyerekre szavazott, holott mindenki nő volt, illetve egy ellenszavazat volt, helyesebben tartózkodás, ami a gyereké volt, bár mások szerint a gyakorlati tanáré vagy a matekosé, aki titokban szintén aspirált a vezetői állásra. A nők mind a gyerekre szavaztak, nem éltek az ellenjelölés lehetőségével, talán mert nem bírták volna elviselni, hogy valaki közülük, éppen a nők közül, akiknek a státusza eddig tulajdonképpen azonos volt, hogy közülük valaki az ő saját akaratuk révén kiemelkedjen, s a jövőben ennek a nőnek az utasításai szerint kelljen dolgozni. A rosszindulat, ami nagyon erős, a szerelmi érzést és a gyerekszülést követően szinte egyedülálló érzés a nők lelkivilágában, teljességgel lehetetlenné tette, hogy női igazgatója legyen az iskolának. Bár az is elképzelhető, hogy a férjek biztatták otthon a feleségeket, hogy jó lesz a gyerek nekik. Nem férfiúi szolidaritásból, vagy netán mert gyűlölték az olyan embereket, mint a gyakorlati tanár, aki néha képes akár véresre is verni a feleségét, s elképzelhetetlennek tartották volna, hogy egy ilyen, a családi erőszak bűnében érintett férfi legyen az igazgató, hanem azért, mert arra gondoltak, hogy a gyerek külseje annyira előnytelen, hogy azt még egy igazgatói állás sem tudja úgymond korrigálni. A gyerek igazgatósága esetén nem kell attól tartani, hogy a feleségeik örökös veszélynek vannak kitéve, hogy az igazgatói szexuális akarat bármikor rávetheti magát ezekre az asszonyokra, életkortól függetlenül, akiket egyébiránt ők már egyáltalán nem kívántak, és ha vágy ébredt bennük, inkább leitták magukat, mintsem ezekkel az

asszonyokkal csillapítsák, de azt azért mégsem tudták volna elviselni, hogy más élvezkedjen az ő birtokuk testén.

Részleteit tekintve nem tudni miért, de a gyerek lett, mert más nem is lehetett volna. Meg is ünnepelték, először az igazgatói irodában, ahol az igazgató mondta, hogy látod, ez is megoldódott, és így fog majd neked minden megoldódni, s itt rápillantott a gyerekre, azzal a kizárólagosan férfipillantással, amiben meztelen nők és szexuális aktusok hevernek, amit a gyerek annyira utált elvileg, de gyakorlatilag mégis felkorbácsolta benne a vágyat, s nem tudott ebből a bizalmas pillantásból úgy kivergődni, hogy azt mondja az igazgatónak, menjen maga a picsába, vén szar. Itta a konyakokat, s hallgatta, hogy azt mondja az igazgató, hogy az én házam mostmár a te házad lesz. Én építettem, és gondoztam harminc évig, de mostmár neked adom. Hisz eljövend az idő, mikor le kell mondanunk, s én most lemondok a te javadra, gyermek. Legyél te ura ennek a világnak, s váltsd meg a poklok tüzétől, és rombold le, de építsd fel harmadnapra. Tégy meg érte mindent, amit megtenned hivatott. Míg ekként beszélt az igazgató, mert előző nap ebéd közben véletlenül a katolikus rádió szólt, nem tudott róla, de a felesége időközben megtért. Nem is tudhatta, hiszen titokban történt mindez. Az asszony titokban hallgatta az igét. Vasárnap még a miseközvetítést is, s ott beszélt egy pap a bűnökről, a megváltásról s a feltámadás utáni életről, s ez a felemelő hangvétel szinte észrevétlen, hisz nem tudta, hogy mit hallgat az asszony, az titkolózott, nem volt nagyon rátekerve a hang, ő meg egyáltalán nem figyelte, mit csinál, annyira nem érdekelte, hatott az igazgatóra. Míg ekként osztotta az igét, mintegy megkenve istennel minden szavát, a gyerek fejében a sátán ült diadalt, hatalmas női testeket szállított oda, s koccintott az érkezés alkalmával, koccintott az üzletre, hogy ím, én megadom neked, amit kérsz, a világ szépségét, a gyönyöröket hordom kamionszám, neked csak el kell fogadnod, neked csak annyit kell mondanod: akarom. És a gyerek elfogadta ott a fejében ezeket az ajándékokat, nem is tudta, melyik testhez kapjon éppen, annyian voltak már ott, és mind a mellét nyújtogatta felé, és az ágyékát nyújtogatta felé, és felkínáltak minden járatot. Ivott megint a sátánnal, ivott, mert vele cimborált ő, aztán ezzel a kuplerájjal a fejében, meg a sátánnal átment a kocsmába, mert az igazgató mondta, hogy ő oda már nem bírna, öreg ő ahhoz, hogy két menetet lenyomjon egy napon. Az igazgató nem ment a kocsmába, helyesebben az igazgató ment a kocsmába, mert ettől a naptól fogva a gyerek volt az igazgató.

Hogy kik és hányan voltak ott, a gyerek később nem emlékezett. Csak az iskola és a kocsma közötti út jött vissza másnap, hogy azt megtette, de hogy a kocsma ajtaját kinyitotta volna, s ott a bentlévők örültek volna annak, hogy a mai naptól fogva az ő kutyájuk kölke, mert nevezhették a gyereket annak, lett az igazgató, s nem valami jöttment, egy olyan, aki más faluból, pláne a fővárosból keveredett ide. Szóval ez egy megtiszteltetés, még nekik is, akik nem kifejezetten az iskolalátogatás felől vannak meghatározva, hanem a kocsma irányából. Nekik is megtiszteltetés, hogy egy jó haver lett az iskola igazgatója, egy olyan férfi, aki közülük való, az apjuk haverjának a fia és a nagyapjuk haverjának az unokája. Mert az igazgató, mármint aki mostmár nem az igazgató, csak volt igazgató, mindig csak a tanácselnökkel, meg az orvossal ivott a presszóban, a kocsmába át se jöttek, holott szomszédos volt a két épület, egyik faluk még közös is. Itták a rafiskávét, amit rendes ember sohasem, ha rumot, hát rumot, ha kávét, hát kávét, de főleg pálinkát és keverve semmiképp. De ez a gyerek, ez mégiscsak más, lecsúsztatja a torkán az ötvenhatfokosat is, ami tényleg annyira erős, hogy hányás után, félig már megemésztve is lemarja a bicikliről a festéket, ha épp rámegy a vázra, mikor az ember bedől vele az árokba hazafelémenet és hány. Hiába, a gyerek itt edződött a faluban, genetikusan ered a faluból, s ha el is ment iskolába, azért nyaranta hazajött, és akkor megtanították arra, hogy mi a magyarok istene. És a gyerek nem utasította vissza ezt az oktatást, nem akart sem a nemzet, sem valamiféle kiismerhetetlen földöntúli hatalom ellensége lenni.

24.

A gyerek éjszaka érkezett haza, s aztán, ahogy a napok teltek, éjszakánként, hisz az első nap után rendszeressé váltak ezek a kocsmai leállások. Sokak szerint az első alkalomból is látszott az a folyamat, ami ekkor elindult a gyerekkel. Mások már az alkalom előtt tudták, hogy ekként fog cselekedni, mert éretlen az igazgatóságra. Meg amúgy is – és itt mondtak egy nevet – annak a vejének a fia, az mégsem lehet igazgató. Mert mi volt az? Egy házgyári munkás, egy senki, aki még házat sem tudott magának építeni. Hát az ő gyereke, egy ilyen gyerekéből hogyan is lehetne igazgató. Persze amikor a gyerek anyjával összefutottak az utcán, csak mosolyogtak, hogy de jó, hogy a te fiad, és nem valami jöttment. Az asszony is mosolygott, s mondta, hogy kár, hogy az apja a gyereknek ezt nem tudta megélni,

mennyire büszke lenne, s aztán baktatott tovább a napi párizsi-kenyérrel, s azzal a szomorúsággal, hogy ez így most még nem jó, mert ha lenne egy lány, aki szülne neki gyerekeket, az az asszonynak mennyire jó lenne, s persze nem gondolta végig, de azt gondolta, alapvetően a gyereknek is jó lenne, hát hogyne lenne jó, az lehetne a motorja az ő életének, miképpen az apjának is volt a gyerek. Esténként ott virrasztott a konyhában, már vége volt a tévének, legalábbis azokon a csatornákon, amiket ő fogott, a villanyt lekapcsolta, ne legyen felesleges fogyasztás, csak az udvarit gyújtotta meg, hogy a gyerek be tudjon jönni, attól volt kicsi derengés a konyhában, vagy néha a holdtól.

Várta a gyereket, hogy ellenőrizze az állapotát, hogy a látványtól erősebb legyen benne az aggodalom, hogy érezze, sőt fájdalmasan átélje, mint amikor kétévesen egész éjjel köhögött a baba, s ki kellett hívni a sürgősségit, mert kruppos roham lett a vége, s majdnem fulladás, anya ő most is, hiába nőtt meg a gyerek, nem tud nem anya lenni, mert aggódik, s ez az aggodalom s a gyerek jövőjén való gyötrődés lekötötte őt, jobban ébrentartotta, mint a sorozatok, bár azoknak ebben a késői időpontban már amúgyis vége volt. Mondta mindig érkezéskor, csapódott az utcaajtó, a kutya csak egyet vakkantott, megismerte a lépteket, mikor a gyerek nagy nehezen besodródott a házba, hogy nem lesz ez így jó. Persze a gyerek ezekre az aggódó szavakra másnap nem emlékezett, mert haza már nem egy konkrét helyről, például a kocsmából, hanem az emlékezeten túlról jött, s tulajdonképpen maga sem értette, hogy miképpen talált rá a lakhelyére, mi történt útközben, hogy volt-e társa, vagy egyedül, hogy kutyák vonyítottak-e végig a Pesti úton, ahogy a házak mellett elhaladt, s valójában csodának tartotta, hogy mindene megvolt reggel, a ruhái és még a pénztárcája, s a táskája is, amiben a hivatalos cuccokat cipelte.

Nem lesz ez így jó – mondta az anyaszerű anya a gyereknek, de a gyerek erre az anyaszerűségre egyáltalán nem emlékezett másnap, sőt, inkább azt érezte, hogy rettenetesen magányos, akinek se apja (ez ugye igaz volt), se anyja (ez persze nem felelt meg a valóságnak, de miért is gondolnánk, hogy a valóság az, amit látunk, mikor a valóság a gyerek számára az volt, amit ő érzett, s ebben a valóságban neki nem volt anyja). Ha megházasodna, gondolta az anyaszerű anya, immáron az ágyban fekve, az óvó mondatokat követően, akkor megszűnhetnének ezek az éjszakák. A gyerek a gondolatai alapján juthatott volna hasonló következtetésre, mint az anya, hogy megházasodik, és megszünteti ilyen módon a magányát, de az a magány

neki már oly régóta belakott volt, s a gondolatai annyira ebből voltak eredeztetve, hogy mégsem jutott erre a következményre. Hogyan is tudná elpanaszolni az éjszakai társainak, vagy esetleg a régi barátainak a főiskoláról vagy épp a gimnáziumból, akikkel időnként felvette a kapcsolatot, hogy mennyire nehéz neki, ha nem elég, hogy igazgató lett, de még felesége is van. Ilyen adottságokkal a magányt senki nem tudhatja hitelesen képviselni. Úgyhogy bár indokolt lett volna, nem nézelődött, nem kutatott társ után, volt egy asszony, aki szívesen fogadta, ha néha, akár részegen is beugrott hozzá, s ez neki elég lett, biológiailag rendezte a problémát. A tantestületben alig volt olyan, akin megakadt volna a szeme, ha egyáltalán cél lett volna a szem megakasztása, fehér köpenyben járt mindenki, olyan egyformán ápolónőnek néztek ki, s ő nem akart egy ápolónőnek a társa lenni.

Nem, nem lehet a férje ápolónőnek, ami magában hordozza, hogy az ember örökösen úgy érzi, még a saját otthonában is, sőt főként ott, hogy beteg, s a végén tényleg ágynak esik és szinte észre sem veszi, de meghal. Ettől a kocsmában nem kellett tartania, ahol végülis azt az időt töltötte el, amit otthon kellett volna azokkal, akik szintén ott töltötték, az ő faterjának a megmaradt munkatársaival, akik persze már rég nem dolgoztak, tehát, ha az apa élne, akkor sem lennének már, csak volt munkatársak, mert az a munkahely hamarosan, tulajdonképpen az apa halálát követő években megszűnt, s a hatalom gyakorlásából így aztán tényleg kiestek azok a munkások, sok más társukkal együtt. Némelyek megpróbáltak elhelyezkedni, persze sikertelenül, hisz túlkorosak voltak vagy alulképzettek, aztán már nem is próbálkoztak, annyira megviselte őket a munkanélküliségből eredő kilátástalanság, az az érzés, hogy semmire nem vagy jó, amit otthon a feleség még tovább erősített, hogy semmire. Az ember meg hallgatta, s ha verekedős lett volna, nyilván felpofozza az asszonyt, de nem volt az, meg az asszony tényleg fején találta itt a szöget. Valóban nem volt ő már semmire se való, ezt érezte belül, csak rossz volt, hogy az asszony azt ki is mondja, még a gyerekek előtt is, akik már elég nagyok voltak ahhoz, hogy így gondolkodjanak róla, s kétségbe vonják még azt is, amit addig tett, a hajnali keléseket, a melót otthon a szőlőben hétvégeken, meg hogy egyedül, egy haverja segített csak, átrakta a cserepet a házon, meg hátravitte a három fázist a favágatóhoz és ott szalagfűrésszel maga meg tudta vágni a tüzelőt, szóval mindazt, ami nagy dolognak számított az ő s egyben a család életében, elfelejtették, vagy úgy vették,

mintha nem is ő csinálta volna, mindig is úgy lett volna. Szóval ezek a hálátlan gyerekek, mert minden gyerek hálátlan, hiába ad meg nekik ez vagy egy másik apa mindent, amit képes megadni, ők csak arra vágyakoznak, amit nem tudott megadni nekik. Hogy például mért nem vitte őket a tengerre, mint voltak olyan gyerekek, mondjuk, nem a faluban, hanem a tévében, ráadásul ugye ezt a tévét is ő vette, amiből az ő megalázására szolgáló információkat szerezte a család. Közben még a világ is összeesküdött ellene, mert a tévé ára rendkívül alacsony lett, s az ő heroikus küzdelme, hogy megszerezze, valóban nem volt értelmezhető az új, alacsonyabb árak viszonylatában. Ezek a hálátlan kölkök is azt mondták, hogy az apu semmit nem tett az életért, és eleve egy kudarcra ítélt valaki, akinek az élete semmi haszonnal nem járt, hacsaknem azzal, hogy a gyerekek eldönthetik, hogy így ők biztosan nem fognak élni.

Ez az apa attól fogva a szokottnál gyakrabban és hosszabb időt töltött házon kívül, vagy a főzdében volt, vagy az ábécé előtt ácsorgott feketecimkés cseresznyepálinkával a kezében, s ennek a távollétnek az eredménye lett, hogy hamarosan, még a gyerek igazgatóvá választása előtt meghalt, hogy átadja a levegőt azoknak, akik nálánál tehetségesebben képesek élni, például a gyerekeinek.

A gyerekek persze nemhogy nem lettek tehetségesebbek, még azt az életet sem voltak képesek élni, mint az apjuk, mert belőlük már a szorgalom is hiányzott. Pontosabban az apa példája miatt megvetették az örökös munkát, azzal ugye semmire nem lehet menni, mert mi lett az ő apjukból: egy hulla, egészen fiatalon, azt követően, hogy még a gyerekei is megalázták. Ők aztán nem dolgoztak, legfeljebb néha-néha alkalmilag. Ennek következtében hamarosan segélyre kényszerültek, s az innét és az alkalmi munkavállalásokból befolyó összeget költötték egyébként a legolcsóbb alkoholra. Az anyjuk, látva ezt a romlást, s mert a nyugdíját is elcsaklizták ezek a gyerekek, úgyhogy még gyógyszert sem tudott vásárolni, hamarosan meghalt. Akkor felszabadult a ház és lehetővé vált, hogy a gyerekek eligyák először a háznak minden tartozékát, még az anya ruháit is, és persze a tévét, amire az apa annyira büszke volt, végül a házat is, rengeteg fért a belükbe. És mikor már nem volt semmi, öngyilkosok lettek. Ezzel a két fiú valóban az apa életének kudarcát tudta szemléltetni. Ha az apa ezt látta volna, mert mondjuk, látott volna valamit a jövőből, vagy netán megéli ezt az eseményt, bár megélni nem élhette volna meg, mert akkor biztos nem így, helyesebben így biztos nem alakulnak a dolgok,

tehát ezt kár is fölvetni, hogy mi lett volna, ha az apa. Mindenesetre, ha igen, márminthogy ezt előre látja, akkor biztos már ő lemond a sok munkáról, s ő lesz az, aki elissza a szülei házát és öngyilkos lesz. A szérűben felköti magát egy szilvafára, ahogy tették azt néhányan szerelmi okokból, persze ha ezt látta volna az ő apja, akkor már ő felköti magát, szóval, ha mindazt, amivé a világ vált, látták volna az ősök, akkor már jóval ezelőtt kihal az emberiség, s nem marad fenn a világ mintegy nyolcadik csodájaként.

Mindenesetre ez a férfi és más hasonló sorsúak nem voltak ott, de néhányan igen, akiknek a szervezete annyira erős volt, hogy nem hagyta magát elpusztulni. Néhányan még megvoltak, hogy elviseljék az örökös bántást, s hogy ezt a bántalmaztatást végülis a házon kívül töltött egyre növekvő idővel jóváírják. Ezek mondták a gyereknek, hogy nagyon jó az, gyerek, hogy itt maradtál, mert ha nem maradsz itt, akkor ki lenne itt helyetted. Ezen gondolkoztak is, hogy ki lenne a gyerek helyett például ott velük szemben, vagy az iskola élén. Törték a fejüket, de nem jutott senki eszükbe, és akkor az egyik azt mondta, hogy akkor mi itt ülnénk vagy állnánk, s azokban az időkben, amikor most a gyereket nézzük, meg hozzá beszélünk, a semmibe néznénk és a semmibe beszélnénk. Az azért szar lenne úgy élni, hogy a semmivel beszélget az ember, mondta a másik és megveregette a gyerek vállát, hogy dejó, hogy itt vagy.

Persze a gyerek nem így érezte. Volt benne valami olyan, hogy őt igenis kiűzték a fővárosból, hogy oda akart ő menni, és oda is ment, hogy itt vagyok, a magyar anarchizmus a kisujjamban, de azt mondták, hogy takarodj, persze nem így, ebben a formában, hanem azt kérdezték, hogy milyen nyelven tudsz, mert ha te akarsz velünk kutatómunkát végezni, azt el kell ám nekünk árulnod mert ugye a Schmitt Jenő Henrik is Berlinben végezte az egyetemet, s a legfontosabb műveit mégiscsak németül írta, elég a Die Gnosis két kötetére utalni. És a gyerek csak bámult, nem tudta azt mondani, hogy egyetlen ember rabsága, történetesen az ő rabsága is tagadja mindenki más szabadságát, nem tudta ezt a Bakunyintól vett mondatot sem elmondani, makogni sem kezdett, mert a makogás is a mandulájára tapadt, ami most megduzzadt a szégyenérzettől, hogy nyakoncsípték a leggyengébb pontjánál, az ő tudásának legsérülékenyebb sarkocskáját találták meg, vagyis a nemtudást, mert nem tudott semmilyen nyelven. Amit tanult kicsit angolból, mert az volt a gimnáziumban, azt el is felejtette. Nem mondták ezek a fővárosi, korban hozzá közeli emberek, akikkel valaki közös ismerős

hozta őt össze, hogy végre egymásra találhasson az a néhány ember, akinek azonos az érdeklődése, nem mondták a pofájába, hogy takarodj innét, hogy lángpallossal foglak kiűzni ebből a városból, hogy a magodat is eltörlöm, ha a városfalakon belülre merészkedsz, hanem olyan helyzetbe hozták, hogy kénytelen volt eliszkolni, felszólítás hiányában is, hogy maga mögött hagyja a megaláztatást, ami érte, a szégyent, az égő arcát, az ő csipkebokrát, ami ebben a nyelvet nem tudó pusztaságban lángralobban.

Kiűztek onnét, gondolta, s a kiűzetésre bejött neki egy mesés kép arról a helyről, ahonnét kiűzték. Mint ez első ember, aki sóvárogva gondol vissza az édenkertre s gyűlöli azokat, akik ottmaradtak, hisz az ő helyén vannak. A tollas és pikkelyes állatokat, a lombhullató és örökzöld fákat, mindenkit, aki ottmaradhatott a haláltudat előtti térben. Mért lehetnek ők ott, ahol nekem kéne lennem, gondolta, hazafelé botorkálva az úton, ráadásul, milyen hülye dolog ez, hogy ezt az utcát, ahol ő lakott, éppen Pesti útnak hívják, mert valóban ez volt a pesti út, amin Pestről lehetett érkezni, a pesti út, amin soha nem lehet Pestre jutni, csak a kocsmába, legfeljebb, vagy azon túl pár száz méterre: az iskolába.

25.

A gyerek eljutott az iskolába, hisz reggel oda vezetett a pesti út, zárva volt még a kocsma, s a kisboltba nem akart beugrani, hogy már reggel azzal induljon a nap, amivel este végződött, azt alkoholizmusnak gondolta, függőségnek, amikor az anyag uralja az akaratot, helyesebben ő maga az akarat. Felment az első emeletre az igazgatói irodába és onnét igazgatott eleveneket és holtakat, holott ez az igazgatás nem az volt, amiről úgy gondolta, a sors neki rendelte. Olyan volt, mint egy Habsburg trónörökös, aki a német-római császári cím helyett végül a mexikói trónt kapja, mert azon a fontos helyen már ül valaki. Egy fejletlen, zűrzavaros országét, ahol uralkodása ötödik évében, 1867-ben, nem is érti miért, hisz semmit nem tud arról az országról, a nép fellázad és őt is leöli, talán csak egy egyszerű ösztöntől hajtva, hogy felforgassák a társadalmi rendet, ami egy ilyen rendetlenséghez szokott nép számára teljesen elviselhetetlen volt. Így töltötte a napokat a gyerek is az igazgatói irodában, fogalma sem volt, hogy mért van ott és meddig, nem győzte elhajtani magáról azokat a nőket, akik rátapadtak, mint a legyek, hogy gondozzák az ő életét. Ami persze nem az ő élete volt, hanem egy igazgató élete. Mert bár a férfiak otthon azt

gondolták, hogy kevés egy iskolai igazgatóság ahhoz, hogy a gyerek negatív testi adottságait korrigálja, tévedtek. Az igazgatóság, ebben az iskolai szituációban és ráadásul egy ilyen kicsi és jelentéktelen budapestkörnyéki faluban éppenhogy a legtöbb volt, a maximum. Ráadásul ezek az ápolónők olyan helyzetben voltak, hogy nem volt a bennük rejlő testi lehetőség kihasználva. A férjek már régen nem közelítették meg őket, holott még nem jutottak abba a korba, amikor már illik lemondani róluk, mert felér egy kínzással a testi érintkezés, s eleve volt bennük egy vágy, hogy valahol, adott esetben bárhol kielégüljenek. De rossz állapotban voltak, meghíztak, mindenütt lötyögött rajtuk valami plusz, vagy éppen a csontjaikra száradtak, s a bőrük összeaszadt, s emiatt csak olyan helyen mertek próbálkozni, amiről azt gondolták, kevésbé vagy egyáltalán nem hoz kudarcot. Például a gyereknél. Csodálkoztak is, mikor a gyerek elutasította őket, s arra gondoltak, hogy a gyerek tulajdonképpen buzi, annak született, vagy azzá lett, mert ilyen kinézettel nőt nem sikerült szereznie, maradtak a férfiak, azoknál nem számít a küllem. Nem gondolták, hogy épp ellenkezőleg: aki a nőknél nem jöhet számításba, az a férfiaknál végképp nem. Szóval a gyereknek, hogy buzi legyen, még nehezebb lett volna, mint a nőkkel kapcsolatba kerülni.

Buzi az, mondta az egyik nő, mikor kisomfordált szégyentől kissé megpirosodva az igazgatói szobából, hogy ő ajánlkozott, de a gyereknek, hát inkább nem is részletezem… Nincs abban vér, az olyan az a gyerek, hogy nincs. Ekkor jött be a képbe az az alsós tanítónő, aki még szabad volt, nem is lehet tudni, mért nem házasodott. Vagyis hogyne lehetne tudni. Azt mondta az a tanítónő, egyébként a szomszéd faluban lakott, onnét járt be busszal, néha kocsival, amikor még volt ki behozza. Azt mondta röhögve, majd én letesztelem ezt a dolgot, s fogadott egy üveg mócárt likőrbe és egy másik üveg bélizbe, amit a nők a rendszerváltás után, mert néhány évvel ez után a politikai esemény vagy inkább eseménysor után voltunk, leginkább kedveltek, hogy ő megoldja.

Nem kell, itt mondtak egy nevet, ami a lánynak a neve volt, pl. hogy Mari, persze nem épp ezt, csak egy hasonlót, nem kell ilyenbe belemenned, részben nem akarták egy szar likőrrel egy ekkora hülyeségbe beleűzni a lányt, akit ennél jobb sorsra tartottak érdemesnek. Utálták is azt a varrodás vállalkozót, aki ennyi évig fenntartotta vele a kapcsolatot, a felesége mellett persze. És ígért fűt és fát, főleg, hogy otthagyja azt a hülye picsa feleségét és ezzel a lánnyal fog együtt élni, mert kibírhatatlan az a nő, egy jó szava

nincs, soha nem mondja a varrodásnak, hogy de jól eladtad ezeket a szabadidőruhákat. A lány meg éveken át várt erre a pillanatra, s mikor azt mondta, hogy mostmár eleget vártam, akkor mondd meg otthon, hogy velem akarsz, akkor a férfi, ez a vállalkozó, visszakérdezett, hogy most mire gondol, hogy mit akar vele. A lány erre, hogy együtt élni. Hogy én, kérdezte a vállalkozó. Hát azt mondtad, mondta a lány, és én mostmár mindjárt harminc, szóval már itt az idő. A férfi meg, hogy milyen idő. Hát gyerek, meg ilyesmi. Nekem már van, mondta a férfi, ez a vállalkozó, hogy ő még egyet semmiképpen, mert mennyire szar most minden azon a terepen, ahol dolgozik. Itt van ez a sok kurva kínai, hát bazmeg, örülök, ha ezt a kettőt felnevelem, akik már amúgy is vannak, ma már, mai fejjel már ezekbe se vágnék bele, legfeljebb egy fejszét, röhögött, meg egyébként sem gondolná, hogy ott tudná hagyni a feleségét, mégiscsak ő szülte a gyerekeket neki. Mire a lány, hogy én is szülnék, és akkor én is olyan lehetnék, mint ő. Erre a férfi, hogy ez nem történhet meg, mert nekem nem kell már gyerek, szóval a lány semmi esetre sem lehet olyan, mint a férfi felesége, szóval menjen ez a lány mostmár a picsába – mondta a vállalkozó, s hozzáfűzte, hogy ő nem akarta ezt ilyen durván, mert mégiscsak volt valami bizalmas közöttük, de a lány erre kényszeríti őt a magatartásával. Na így történt, hogy hatévnyi kapcsolat után a férfi úgy lepattintotta a lányt, mintha egy fikát pöckölne el a körméről, amit korábban az orrából vakart ki, galacsinná gyúrta és a szőnyegre pöccintette, ahol nem látszott, mert ez egy sötét szőnyeg volt. Így veszett ki a férfi figyelméből az alsós tanítónő.

A lány gyötrődött darabig, de volt benne annyi tartás, hogy ezt nem mutatta. Az iskolában persze megtudták a történetet a többi tanárnők és ezért utálták ezt a vállalkozót, meg kicsit örültek is, hogy nem jött össze a lánynak, mert a vállalkozót nagyon gazdagnak vélték, s ha összejön, akkor a lány tényleg kapott volna legalább egy kis dévót, de lehet, hogy egy kismercit, és járt volna nyaralni, nemcsak a Tiszatóhoz, ahová ők is elvetődtek, vagy Horvátországba, hanem mindenféle szigetekre, ahova az ilyen gazdagok járnak. És azt nekik nagyon rossz lett volna látni, hogy a lány kiszáll a kismerciből, aztán elmeséli, mi volt a Bahamákon. Örültek egy kicsit ennek a kudarcnak, meg utálták is a vállalkozót, hogy ezt a kudarcot okozta a lánynak, merthogy szerették a lányt. Azt azonban mégsem akarták, hogy a gyerekkel keveredjen össze, aki hát úgy nézett ki, ahogy, s még arról is tudtak, hogy iszik, meg hogy ahhoz a nőhöz is eljár a faluban, akihez ugye rendes embernek nem volna szabad. Nem akarták

ilyen helyzetbe űzni a lányt, másrész amiatt is rossz lett volna, hogy akkor ez a lány sikert könyvelhetne el, amit a kolléganők nem, sőt aminek kapcsán a kolléganők csak kudarcot. És esetleg akkor azzal is szembe kellene nézni, hogy ez a lány sokkal jobban néz ki náluk, és fiatalabb is, ami egyébként igaz volt. De ha nem sikerül neki semmi a gyereknél, akkor ő is majd megöregszik és elhízik, és a krétaportól szétszaródik a bőre, és a gyerekektől kinyíródnak az idegei, szóval minden esély megvan arra, hogy épp olyan legyen, mint ők, sőt még rosszabb, hisz nem lesz férje, és nem születnek gyerekei, legfeljebb mikor harmincnyolc, akkor valahonnét beszerez egyet, akinek persze nem lehet tudni, ki az apja, szóval rettenetes életet fog élni.

A lány erősködött, hogy nem a béliz miatt, hanem csak mert érdekel, afféle próbatételként, mint a népmesékben, amiket a gyerekeknek szokott felolvasni, mikor látja rajtuk, hogy fáradtak, s nincs kedvük a számtanhoz. Próbatétel, ismételte, aztán felállt, hogy bemegy az igazgatóiba. És bement.

A nők összeröhögtek, s alig várták, hogy újra nyíljon az ajtó, és kilépjen az a lány, akit egyszer már megalázott a vállalkozó. Hogy most egy újabb szégyennel megverve kikotródjon az irodából, s elmondja, hogy ez a fasz, ez egy fasz, hogy egy ilyennel nem lehet mit kezdeni. Biztos, hogy buzi vagy pedofil. Tényleg, lehet, hogy azért jött ide tanítani. Mert lehetett volna belőle más is. A szülők azt mondták, hogy nem ez lesz belőle, hanem valami más Pesten. De ő nem lett más, hanem idejött, hogy gyerekeket fogdosson. Vannak ilyenek, ez egy betegség, ugye, és nem is a legrosszabb. Olyanokról is hallani, akik embereket darabolnak föl, meg a mélyhűtőben tartják a korábbi feleségeiket. Mindenféle népek vannak. Nagyon kevés a normális. Olyan világ ez, hogy nem is lehet annak maradni. Meg az is lehet, hogy a klímaváltozás, hogy van ez az általános felmelegedés, meg lehűlés is máshol, hogy ezek a globális éghajlati módosulások okozzák, hogy az emberek is így elromlanak, még azt sem lehet mondani róluk, hogy elállatiasodnak, merthát egy állat ilyesmit, mint a darabolósgyilkosok, soha. Szóval talán ennek a változásnak a következménye, hogy a gyerekből sem tudós lett, hanem iskolaigazgató, ahol feltűnés nélkül ki tudja élni a pedofil hajlamait. Korábban azt is lehetett hallani, hogy esetleg pap lesz, na és pap is mért lesz az ember, hát pont ezért. A hittanórákon akarja a gyerekeket birizgálni, nem is az úrfelmutatásért, meg a túlvilági boldogságért. Ki gondol itt a túlvilágra, hát ma már senki, egyáltalán, de lehet, hogy soha sem gondolt rá senki, csak ki van az egész találva, nem csak a túlvilág, mert

az persze, hogy ki van, hanem az is, hogy voltak olyan korok, amikor az emberek tényleg elhitték, hogy van, és akkor ott föltámadnak. Hogy meghalnak és utána ilyen levegőszerű lényekként kelnek újra életre, és semmi nem fog nekik fájni, még a szívük sem. Hát ez egy nagy marhaság, gondolták a tanárnők, s hogy a lány mindjárt repül onnét kifelé.

De nem repült. S mikor hosszú idő után végre kijött, hát egyáltalán nem úgy volt piros, mint ahogyan a korábbi delikvensek, hanem másképpen. A szeme villogott, meg mondta, hogy még nem kell megvenni, de lassan gyűjthetitek a pénzt a bélizre. A kolléganők nem látszottak boldognak. Alig tudtak uralkodni magukon, hogy nehogymár ennek a csajnak, akit még a gatyagyáros is, így hívták a vállalkozót, elhajtott a picsába, nehogymár neki összejöjjön ez az igazgató, aki pedofil és buzi, egy alkoholista… Ne hülyéskedj már, mondta végül az egyik, hát nem lesz az jó, hogy egy ilyennel. Hogy a faszba néz ki, hát azt nem lehet elképzelni, hogy egy ilyet hosszasan nézzen az ember, pláne egy életen át. Még azért ott nem tartunk, mondta a lány, csak valami elindult és nehogy azt higgyétek, hogy akik valahogy kinéznek, azok olyanok is maradnak, hát negyven körül már semmi különbség, mindegyik olyan, mintha gereblyével borotválkozna.

26.

Hogy mi történt ott, nem lehetett tudni, talán a gyerek éppen a tegnapi anyag feldolgozása közben abba a stádiumba ért, amikor az általános gyűlöletet, azt az érzést, hogy minden, ez alatt az egész világot értve, tulajdonképpen nincs is másért, hogy az atya csak azért hozta létre az egész kócerájt, hogy a gyereket tönkretegye, hogy még élve elpusztítsa, hogy olyan fájdalmakat telepítsen belé, amelyek szinte kibírhatatlanok, de arról nem gondoskodik, hogy a kibírhatatlanságot meg tudja szüntetni, mert a fájdalom mellé odaadta az életakaratot, ami teljesen megmagyarázhatatlan, hogy miként, de megakadályozta, hogy a gyerek felmásszon a padlásra, mint a, itt mondott egy nevet, aki különben a nagybátyja volt, szóval genetikus kapcsolat volt közöttük, aki felkötötte magát, és otthagyta a két gyermeket. Ez a két gyerek épp egyidős volt a gyerekkel, vagyishát az egyik kicsit fiatalabb. A gyerek először, az esetet követő években sajnálta őket, aztán kamaszkorában irigyelte kicsit, amikor undort és megvetést érzett az apja iránt, az apja szaga iránt és ruházata iránt. Arra gondolt, hogy tulajdonképpen az ő nagybátyja megszabadította a gyerekeit ettől a

gyűlölettől, s ezért ezeket az unokatestvéreket, szemben az általános és a saját korábbi vélekedésével, rendkívül szerencsés sorsúaknak tartotta. Benne, mármint a gyerekben nem volt annyi erő, hogy ezt megtegye, helyesebben épp annyi erő volt benne, minden fájdalom ellenére, hogy ne tegye meg.

A nagybátyja meg tudta, az asszony miatt. A szerelem talán az olyan, hogy még a teremtő akaratát is le tudja gyűrni, felül tudja írni. Mert ha működik, akkor azért, hisz az ember ki tud szökni az örökös félelemből, hogy agyonnyomja az ő kicsiny idejét a teremtő végtelen ideje, s meg fog halni, persze nem tudja, mikor, sem azt, hogy mi fog akkor történni. A teremtő ezért a szabadságérzetért gyűlölte annyira a szerelmeseket, s egész maradék karbantartói tevékenysége, amit még a világgal megtett a teremtést követően, arra irányult, hogy lehetőleg össze-vissza zavarja ezt az érzést, és szeri-száma nincs a tragédiáknak, amiket ezzel okoz. De érdekes módon így is sokszor saját akarata ellen cselekszik, mint a nagybácsi esetében, aki ugyan a szerelem útján nem az életet kapta meg, hanem a halált, ám ezzel éppen úgy kiszökött a teremtői akaratból, mint a boldog szerelmesek. Az persze rossz érzés lett volna a nagybácsinak, ha megtudja, hogy mindaz a feltételezés, amit ő a feleségéről gondolt, hogy titkon, míg ő az erdőket járja, mert különben erdész volt, nagyon jó állás, ingyen kapott fát télre, meg ismerte az összes gombát, úgyhogy a legértékesebb gombákból ettek fazékszámra, még télre is szárítottak. Volt egy kis üvegház a kertben, azt is ez a férfi építette, tavasszal a palántáknak, paprika, meg paradicsom, aztán később saláta, azt eladásra is. Mikor azok már nem voltak ott, akkor a polcokat telepakolták leszeletelt gombával, s ezzel biztosítva volt a téli gombaleves is. Meg aztán nagyon szabad állás volt ez, mert nem létezett olyan, hogy főnök. Olyan helyen nem tud főnök lenni, ahol ennyire behatárolhatatlan, hogy az illető erdész hol mozog. Azt ugyan lehetett tudni, hogy a szomszéd falu erdeit nem járja, de hát ettől még pont úgy nem lehetett megtalálni, mintha azt is járhatná, hisz a kisebb rész is annyira nagy és átláthatatlan volt. Szabad volt ez a munka, és magányos, megvolt a lehetősége a férfinak, a gyerek nagybátyjának, hogy gondolkodjon, és gondolkodott, egy csomó dolgon, a növényeken, meg a házon, a gyerekeken, akiket annyira, aztán sorra került a felesége is. Ment a fák között, mint valami görög mesehős, és elképzelte az ő feleségének a haját és a bőrét, s mindent, amit tenne vele, ha most nem éppen itt mászkálna az erdőben. Persze az is eszébe jutott, hogy az a szegény asszony most egyedül

van. Ő napestig vándorol, s néha még kint is kell aludnia, mert jönnek vadászok, és azokra felügyel. Milyen rossz lehet ez annak az asszonynak. Amikor ezt a rosszaságot kigondolta, akkor jutott először eszébe, hogy miképpen orvosolhatja ezt az asszony. Hirtelen felvillant egy férfi, aki középvezető volt a téeszben, kisfőnök, ahogy a faluban hívták, különben éppen Kis volt a neve, s valahogy alacsony termetű is, megörökölte alkatban is a nevét. Mindenki tudta, az egész falu számára ismert volt, hogy bárki nőre lecsapott, akit meglátott, hisz általában az efféle alacsony termetű emberek állandóan kompenzálnak a termetük miatt, s ez a férfi éppen a nők terén tette ezt. És az a férfi, gondolta az erdész, nem is lakik túl messze az ő házától. Nem bizony, sőt egészen közel. S akkor az erdész minden különösebb erőlködés nélkül, mintha bizony a szél fújta volna a fejébe a képeket, már el tudta képzelni, hogy megesik az az eset, ami különben nem esett meg. Sőt, minden emléke, aztán minden további jel, amit később észlelt, az ő igazát látszott bizonyítani, s nem azt, ami valójában történt, helyesebben nem történt. Például ahogy köszönt az a férfi, úgy érezte, hogy az asszonnyal olyan nagyon bizalmas, olyan undorítóan nyálas, vele meg, mintha lenne valami megvetés vagy lenézés a hangjában. Nem az, hogy szevasz, nem azt mondta azzal a szevasszal, hanem valami ilyesmit, te hülye fasz, én megbaszom a te feleségedet, amikor az erdőt járod, amíg te a fákkal haverkodsz, meg az őzekkel, addig én megdolgozom az asszonyt a saját ágyadban. Akkor aztán az erdész dühbegurult és számon kérte ezt a viszonyt az asszonyon, aki persze tiltakozott, s ez a tiltakozás is éppenséggel bizonyítéknak látszott az erdész számára, aki ettől végérvényesen elkeseredett. S aztán, hát nem is érdemes részletezni, még mi történt, hasonló jelenetek vagy tízszer, végül az egyik után az erdész felmászott a padlásra és fellógatta magát. Lehet, csak ijesztgetésül, és tényleg meg is ijedt az asszony, mikor fölment, hogy hozzon egy kis tripikálét a tyúkoknak, vagy búzát. Alighogy közeledett a magok dombja felé, látja ott, ahogyan a férfi lóg a félhomályban. Mit csinálsz, kérdezte, de a férfi nem válaszolt, úgyhogy az asszonynak kellett megválaszolnia a kérdést: a férfi meghalt, azt csinálta. Pedig oka nem volt valójában, ok nélkül tette, hogy meghalt, hisz nem indult be semmi az asszony és aközött az ágazatvezető között. Csak a férfi halála után, hisz az örökös féltékenységgel az erdész önkéntelenül felkeltette a figyelmet az asszonyban a férfi iránt. Nem sokkal a temetés után, talán hat-hét hónapra, ki is alakult egy titkos viszony, merthogy az ágazatvezetőnek felesége volt.

Ez a titkos viszony aztán lehetetlenné tette, hogy az asszony újra megházasodjon, s így, leszámítva azokat a futó órákat, mikor az ágazatvezető beugrott hozzá, éppen azzal a céllal, amivel férfiak beugranak efféle özvegyasszonyokhoz, ezen kívül magányosan élte le az életét, s öregségében senki nem maradt mellette. A gyerekei elhagyták, mert számukra a később kialakult kapcsolat egyértelmű bizonyítéka volt annak, hogy az apjuk joggal kötötte föl magát. Amint lehetett, először tanulni, aztán dolgozni, elmentek messzire a falutól, s az anyjukat, akit kimondatlanul is gyilkosnak, méghozzá apagyilkosnak tartottak, mármint az ő apjuk gyilkosának, soha többet nem látogatták meg. Szóval volt ebben a családban genetikus hajlandóság a fájdalom megszüntetésére, de a gyereknél ez sajnos nem működött, talán mert nem volt a képben egy olyan asszony, mint az erdész felesége.

A lány feltehetőleg épp ez után az általános, mindenre kiterjedő gyűlölet után lépett be az igazgatóiba, mikor az anyag feldolgozása az önsajnálat és az ebből eredő túlérzékenység stádiumába jutott, amikor a gyerek úgy érezte, hogy minden sejtje le van hámozva, és a test több milliárd ponton szomjúhozza a szeretetet. A tanárnő, aki a másik faluból járt immáron egy hónapja kizárólag busszal, mert a gatyagyáros visszalépett a házasságtól, vagyis hát visszalépett a házasságába, szóval talán ez volt az oka, hogy nem lett ez a lány onnét kiküldve, hanem le lett ültetve és meg lett kávéztatva. De az is lehet, hogy a gyerek épp nem az érzékenység, hanem az észszerűség alapján gondolkodott, s ránézett erre a lányra, felmérte a benne rejlő lehetőséget: lehetne például a feleségem, akinek közreműködésével folytatható volna az apja által kezdett vérvonal. Igaz, korántsem tudná neki azt jelenteni, mint az a szegedi lány, akit mindenki akart magának, s aztán a végén csak egy Los Angeles-i buzi tudta megszerezni, vagy az nem is ő volt, mindegy, a lényeg az, hogy ez a lány neki annyit soha nem tudna jelenteni. Meg azt is érezte, hogy ezt a kapcsolatot a lány kezdeményezi, s ez már eleve csökkentette benne a szerelem esélyét. Egész eddigi élete során hozzászokott, hogy ő koslat a nők után, ez volt neki az olaj az ő lelkének tüzére, a fordított eset nem tud kiváltani belőle igazi érzéseket. Ha nem kell érte megküzdeni, olyan, mint az ingyenebéd, hogy az ember csak kínjában gyűri le, vagy az ingyenes koncertek, amikor végig az ember fejében van, hogy biztos csak félgőzzel játszik a zenekar, vagy épp olyan zenekar, amelyik már csak ingyenkoncerteken kap fellépési lehetőséget, s már hallani is vélte a melléfogásokat, az alulintonált éneket, a

szétesettséget. Szóval ilyen volt neki a lány, egy ingyenkoncert, ami túl nagy érdeklődést nem tudott kiváltani a gyerekben, csak azt az észszerű belátást, hogy manapság már annyira drágák a koncertjegyek, hogy egy ilyen kedvező alkalmat mindenképpen ki kell használni.

27.

Mi van, hogy nem jössz – mondták neki a kocsmában, amikor éppen ment. Most itt vagyok, mondta a gyerek, mire a többiek, hogy máskor nem. Igaz, hogy a mi kutyánk kölke vagy, de egy kutyának lehet annyiféle kölke, amennyi. Mert itt a faluban se tudja senki megmondani, hogy ki a kutyának például az apja. Meg azt is el lehet képzelni, hogy egyszerre több apja is van, mert annyira különbözőek, annyira nem hasonlítanak se egymásra, se az anyjukra. És elég csak arra a vircsaftra gondolni, amit a bakkutyák csinálnak azokban az udvarokban, ahol tüzel a szuka. Hát hányan hatolnak bele, s könnyen lehet, hogy a kutyában belül minden összekeveredik, és aztán olyan vegyes kölkök születnek, akik senkire nem hasonlíthatnak, mert nem volt olyan apjuk, hogy ez vagy az. S a gyerek is nyugodtan lehet egy olyan kölök, akire rá sem lehet ismerni, mint ahogy ez most látszik. Hogy igazgató lesz, aztán elfelejti, hogy honnét jött. Hogy őt is olyan anya szoptatta, mint azokat, akik a kocsmában eddig a haverjai voltak.

A gyerek hallgatta, hogy áttételesen a kutyákon keresztül, szidják az anyját, aztán csak annyit mondott, hogy van valaki, aki miatt nem lehet, mert az akadályozza az idejövetelt. Mire azok, mostmár nyíltan, hogy menjen a gyerek anyja a kurva anyjába… Itt megakadtak, hogy egy anya hogyan is mehet az anyába, ez nagyon megzavarta őket, de aztán megismételték, hogy az az asszony, a könnyebbség kedvéért az anyaságot elhagyták, menjen az anyja picsájába. Erre mondja a gyerek, hogy nem róla van szó, az őt nem érdekli, mondjuk, leszarja az anyját. Ez a beszéd, ütögették a vállát. De akkor meg mi a fasz van? Mire a gyerek, hogy a szomszéd településen talált magának valakit, aztán elmondta, hogy kit, s hogy ő előtte van annak, hogy család, és ezzel a lánnyal, különben tanítónő itt nála az iskolában. Munkahelyi szerelem, röhögött valaki hátulról, hát pedig abból soha nincs házasság, csak válás. Az olyan, az a dolog, hogy már van valamelyiknek férje vagy felesége, akkor szokott lenni. Volt például egy ember, egy könyvtárban dolgozott, és pont ötvenévesen jött arra rá, hogy ő nem olyan ember, mint a felesége mellett volt, vagy lett. És

akkor rögtön meglátta azt a harmincéves nőt, aki olyanná tudná tenni, amilyenné lenni akart. Azt a nőt, akinek különben elemi érdeke volt, hogy olyanná tegye, mert nem volt ott más férfi, aki kimenthette volna az elöregedésből és a magányból, ami harminc fölött jár a házasságon kívül maradt nőkre. Mert van egy ilyen szociológiai tény, hogy a munkahelyeken minden facér nő, főleg harminc körül, még akkor is, ha különben nagyon rendes, mondjuk, senkit nem csap be és nem lop, meg nem törtető satöbbi, ebből a szociológiai tényből adódóan tulajdonképpen szétrombol egy-egy házasságot, hogy azzal teljes anyagi és lelki csődbe juttassa a volt feleséget és az elhagyott gyerekeket, s persze a férfit is, aki a férje lett, a gyerekei apja, akinek sem anyagilag, sem érzelmileg nem voltak megfelelőek a kondíciói, hogy egy újabb családot alapítson. Szóval ilyen a munkahelyi szerelem. Még az a nagy szerencse, hogy a gyereknek nincsen felesége meg gyereke, mert bizonyára ezt a nőt az sem akadályozná abban, hogy utolsó s egyben egyedüli lehetőségként, hisz közelstávol nincs más megszerezhető férfi, lecsapjon rá.

De nincsen feleségem – mondta a gyerek, és elkezdte törni a fejét, hogy ha nincsen, akkor is lehet-e szó egy efféle szociológiai helyzetről, hogy a lány számtalan kedvessége, figyelmessége, amikor például azt mondta, hogy soha nem érezte ezt még férfival, sem testileg, sem lelkileg, nem a pszichológia felől, hanem a szociológia irányából írható le. A saját döntése jutott eszébe, hogy ő miért választotta ezt a nőt, hogy abban a megfontolások nagyobb hangsúllyal estek latba, mint az érzelmi kérdések, és hogy mennyire érdekes, hogy a megfontolások hogyan válnak végülis érzelemmé. Most éppen, mikor már testileg is megismerte ezt a lányt, és eltervezték a jövőjüket is, hogy miképpen lesz együtt, szinte szerelmet érez iránta. Lehet, hogy ez a szerelem, gondolkodott, nem az a sóvárgás, amit az eddigi nők iránt érzett, különösen a szegedi lányt érdemes itt megemlíteni, hanem egy általános sóvárgás egyfajta élet iránt, amibe beletartozik, hogy kell hozzá egy nő, és ebbe a sóvárgásba éppen ez a lány tudott belesétálni. Szóval ő tulajdonképpen a szerelembe volt beleesve, s nem a nőbe. De hogyan lehet az, törte tovább magában a gondolatot, hogy más nők, többek között az a sok felkínálkozó alsós és felsős oktató mindezt a szerelemvágyat nem volt képes kielégíteni. Egy pillanatra felvetődött benne, hogy azok praktikusan nem feleltek meg ennek az elvárásnak, például férjük és gyerekük volt, vagy már nagyon le voltak öregedve. Minden bizonnyal a lehetséges választékból ilyenkor a legjobbat szűri ki az ember, van egy

ilyen ösztönünk a szűrésre. Aztán hirtelen arra gondolt, hogy ennek a lánynak van olyan szépsége, és lelke is van neki, ami miatt. Az már nem jutott eszébe, hogy mindez, hogy szép, tehát megmutatom az összes köcsögnek, akik eddig összeröhögtek a hátam mögött, hogy na ki köt ki emellett a csúf alak mellett, hogy nekem is tud olyan feleségem lenni, mint másnak, meg hogy rendesebbnek látszik, hogy mindezek is praktikus megfontolásokon alapulnak, hogy az egész döntés a szerelem ügyében tulajdonképpen efféle ösztönös, soha nem megfogalmazódó, mégis észszerű megfontolások alapján történik.

Ő az, aki miatt – mondta a kocsmában, s hogy hamarosan házasság. Ja, mondta valaki, hogy emlékszik arra a családra. Volt ott egy férfi, de az hamar elpatkolt, a lány meg apa nélkül nőtt föl. Hát most nem akarja a gyereket riogatni, de amikor egy férfi korán meghal, akkor érdemes megvizsgálni a feleséget. Mondjuk nem az, hogy arzén meg olvasztott gyufafej, meg sósav, a nőknek vannak ennél sokkal alattomosabb módszereik is. Egy csomóan meghalnak fiatalon, mondta a gyerek, például balesetben. Ezeknél mindnél érdemes megvizsgálni a házastársat, folytatta a férfi, mert például hová rohant az az ember is, és mondott egy nevet a faluból, aki feltekeredett egy kanyarban a fára a kocsival együtt, hogy úgy kellett az egészet vasfűrésszel meg lángvágóval leoperálni, még a fa is szarrá ment. Ha tudják előre, egyszerűbb lett volna a fát kivágni és lehúzni a törzséről, mint egy gyűrűt, a kocsit meg a fickót… Szóval hová rohant, na hová, kérdezte az ember és az ujjaival megbökdöste a feje fölött a levegőt. Hová? – kérdezte a gyerek. Azt most nem tudom, hogy hová, de az asszony küldte – az viszont biztos igaz.

A kurva anyját – szóltak közbe mások, hogy akkor a, és itt megnevezték azt az özvegyet, aki különben egyedül nevelte a gyerekeket, és soha többet nem ment férjhez, ezt az egész férfi dolgot kizárta az életéből, mert annyira fontos volt neki a halott férfi és a gyerekei. Persze egyesek szerint már eleve nem akart férfit, és azért tudott ilyen könnyen ellene mondani a bűnnek, helyesebben, mivel ebben az esetben egy újabb házasság nem nevezhető bűnnek, szóval a szerelemnek. Akkor az az asszony ölte meg, a, és itt megnevezték a férfit, pedig az milyen fasza gyerek volt, a kurva anyját, hogy megölte.

Ez hülyeség, mondta a gyerek, mert egy csomóan akkor is meghalnak fiatalon, ha nincs nekik feleségük. No-no – mondta az, aki leginkább értője volt ennek a gyilkosságsorozatnak, ott is van szerető, meg ott is van neki

anyja. Akkor azokat kell megvizsgálni. Az asszonyok, még az anyák is képesek a gyilkosságra. Hát hányan vannak, akik például betegségbe hajszolják a gyerekeiket, az örökös aggodalmukkal, csak hogy ők maradjanak a gyereknek a legfontosabbak, hogy úgy érezze a gyerek, hogy nélkülük elpusztulna, s a végén meg tényleg el is pusztul. Aztán van olyan anya, aki meg éppen a nemtörődömségével végzi el ugyanezt a mészárosmunkát. Szóval, mondtak volna valamit, de nem emlékeztek rá, hogyan tévedtek erre a terepre, hogy a gyerek lehetséges házassága volt az ok, s hogy ismerik a családot. Ittak, míg beszéltek, s persze előtte is.

Gyere gyakrabban – mondták a gyereknek, a gyerek meg mondta, biztos, hogy jövök, de épp elfelé ment, haza az anyjához, aki örült, hogy ennyire ritkán látja a fiát ilyen állapotban, hogy eljutott a jó útra. Minden ember eljut oda, gondolta. Még az ő fia is. Volt neki a fejében valami olyasmi, hogy a világban a jó az mindig legyőzi a rosszat, csak ki kell várni. Bár ennek minden, például az ő élete is ellene mondott, de mégis hitt benne. Olyan ez a hit, mint a gyermekkori nyelvtanulás, hogy aki már kicsi kora óta ezt hallja a hittanórákon, az nem tud ettől a meggyőződésétől, amit különben tudásnak vél, a világ ismeretének, elszakadni. S mikor a legszörnyűbb dolgok történnek vele, például rákos lesz, s nem egyszerűen meghal, hanem előtte széttrancsírozzák, amivel nem a gyógyulás felé viszik, mint ígérték az orvosok, hanem tovább a betegségbe, az iszonyatos fájdalmakba, s a korszerű orvostudomány csak hosszítja ezt a rettenetes fájást, és szenvedést, s nem afféle emberségből, hogyan is lehetne emberségből fájdalmat okozni, hanem mert a biztosító addig fizet, míg tudnak ezzel a beteggel valamit csinálni, persze ők bent tudják, hogy minden reménytelen, nem is feccölnek bele túl sok energiát, csak belökik a műtőbe, aztán egy fűrésszel lenyisszantják a szarkómás lábát, utána meg kikapják a fél tüdejét, mert ott volt az áttét, s addig farigcsálják, míg alig marad belőle valami, amit hozzátartozók a koporsóba tudnak tenni, de a kórház számlájára ömlik a pénz, és ez lehetővé teszi, hogy az egészségügyi intézmény tovább működjön, lehetőséget kínálva az újabb betegeknek a szenvedésre, az újabb mészárosmunkának. Az ilyen ember még ekkor is kitalál valamit, hogy ez a jóért van, mondjuk azért, hogy megtisztuljon, megszabaduljon az élete során elkövetett bűnöktől, hogy aztán a halála után tényleg már minden nagyon jó legyen. Persze meglepődött volna, ha látja, hogy halála után nincsen semmi, vagyis a semmi van, azazhogy ő egyáltalán nincs, amiért épp ezt a semmit aztán nem láthatja.

Az asszonyban is mélyen benne volt ez a hit a jóról, holott még az sem volt biztos, hogy tulajdonképpen mi a jó. Hogy az például jó-e, ha valakinek felesége lesz és gyereke, hogy ez az úgynevezett jó nem valami tragikusan rossznak az előfutára? Vagy éppen ez lehet egy olyan rossz dolog, ami egy pazar jövőnek az előlege. Például, hogy a férfi vagy a nő amiatt, mert megélte a boldogtalanság minden másodpercét a házasságban, immáron képes lesz korábban elképzelhetetlen mértékű szerelembe esni. Vagy hogy elkerülje az otthoni fertőt, örökösen a munkahelyén lebzsel éjszakákig, s ebben a rengeteg időben végülis kitalál egy olyan fontos dolgot, amiért hatalmas pénzt kap, óriási világméretű elismerést. S ennek a férfinak vagy nőnek, aki így járt, éppen ez volt bevallatlanul is a vágya, hogy kiötöljön egy akkora dolgot, mint a relativitáselmélet, s ennek az alapja csak egy kibírhatatlan házasság lehet. Mérhetetlenül boldognak érezte magát az elkövetkező néhány évben, amíg a szervezete és az idegrendszere bírta a világhírrel és a rengeteg pénzzel járó mellékhatásokat.

De az asszony nem gondolkodott efféléken, s hogy egyáltalán miből mi ered, hogy ered-e a rosszból a jó, vagy bármely cselekedetből egy másik cselekedet, vagy ez is csak afféle hit kérdése, hogy az ember összeköti a dolgokat, hogy ne essen minden darabjaira a fejében. Ő csak azt látta, hogy a gyerek most jó útra tért, mert mért ne nevezhetnénk jónak, hogy házasságra készül, s ez aztán lehetőséget biztosít a gyermek vagy gyermekek születésére. Hogy a gyerek végülis ne a haverokkal múlassa az időt a kocsmában, hanem otthon, ennek ugye egészségügyileg is mérhető pozitív hatása van. Annyira kedvezőnek látta ezt a fordulatot az asszony, hogy el is dicsekedett mindenütt, például a szomszédban is, hogy mennyire rendben lesz mostmár az élet, s hogy milyen kár, hogy ezt az ő férje nem érhette meg. A szomszédok örömöt színleltek, ahogy ez illik, de mikor elment az asszony, a szomszéd férfi odasúgta a feleségének: Na, várjuk csak ki a végét. Milyen végét, kérdezte a feleség, s akkor a férfi erre az asszonyra nézett, s az arcára volt írva az a vég, amit ő már kivárt.

28.

Az esküvő után, ami a szokásosnál gyorsabban lett megszervezve, a gyerek mondta otthon az asszonynak, éppen a konyhában voltak, és ebédet főzött az új nőnek és a fiának, hogy megpróbálják külön. Az asszony hátat

fordított a gázsparheltnek, az arca nyirkos volt, az ebéd gőzétől. Nem jó nektek itt, kérdezte, a gyerek meg mondta, hogy jó, de egy új családnak külön kell, és az új nő bólogatott, hogy külön, hisz ezt már jóideje megbeszélték a gyerekkel, csak az alkalmas pillanatot várták, hogy bejelentsék, s ez a pillanat épp annak tűnt, vagy hát nem lehet számonkérni, hogy mért nem más pillanatban hangzott el ez a bejelentés, mikor épp ebben hangzott el, miért is vonnánk kétségbe, hogy ez volt az alkalmas pillanat.

Jó, mondta az asszony, de azt gondolta, nem jó, csak tudta, hogy ilyenkor azt kell mondani, hogy jó, mert ismert olyanokat, aki ellenálltak és végérvényesen elvesztették a gyerekeiket, nemhogy velük nem maradtak, hanem még a faluban sem, volt aki még az országot is elhagyta, s évi két üdvözlőlap maradt belőle: Kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog újévet, vagy Üdvözletünket küldjük, s itt egy nyaralóhely megjelölése volt. Jó, mondta a nemjó hangsúlyával, s hogy ebéd után előkotorják azokat a takarékleveleket, amiket még az apa rakott be a postán, hogy a gyerek majdani budapesti lakásvásárlásához hozzá tudjon járulni. Hogy ne mondják azok a pestiek, a gyerek elképzelt pesti feleségének a szülei, az új, a gyerek házassága révén szerzett rokonok, hogy ők tették lehetővé az ő gyerekének a fővárosi lakhatást. Hogy utána az a gyerek egész életén át lekötelezettnek érezze magát, ahogyan vele is volt, mikor a felesége apjának házába költözött. Hát nem, az ő gyerekének más élete lesz. Nem kell neki a hálaadást végigcsinálnia minden vasárnapi ebédnél, ami az efféle budapesti családoknál tulajdonképpen kötelező, a szülők itt kötelezik a gyermekeiket arra, hogy a szülőkhöz való tartozást megvallják, olyan ez náluk, mint egy vallási szertartás, egy mise, amikor el kell mondani a családi hiszekegyet, a hiszek egy családbant, aztán az anya prédikációt tart a gyerekei sorsáról, utána a felajánlásairól beszél, az ebéden túl, ami persze már önmagában is egy adomány a gyerekeknek, s hogy milyen jó dolgokat eszelt ki számukra, a kapcsolatrendszerét és a pénzét hogyan tudja a gyerekei boldogulására fordítani, amennyiben a gyerekek továbbra is hálásnak mutatkoznak. Befizeti őket például egy tuniszi útra, lásztminit, mert nekik úgysem lesz annyi pénzük, hogy ezt megtegyék. És akkor térdre ereszkednek ott az ebédlőasztalnál a gyermekek, az anya megszólal: családunk teste, és a gyerekek akkor elfogyasztják az ebédet. Néha egyszínalatti ez az étkezés, hisz az asszony valójában utál főzni, s az étkezéseket csak a hatalomgyakorlás miatt tartotta meg, ha tehette, a levest

elkerülte, néha azonban mégis volt, hogy komplett legyen az ebéd, vagy mert a második pl. császármorzsa volt, ami nem tekinthető igazi fogásnak, szóval az efféle kiegészüljön valami tartalmassal.

Nem, mondta a gyerek apja, én összeszedem annak a lakásnak a felét, majd én fogom kifizetni és elismervényt is fogok kérni az eladótól, ha elfelejtenék, mert olyanok a pestiek, mindent elfelejtenek, nem emlékeznek rá, hogy mit kaptak a vidéki rokontól, csak arra, hogy kaptak egy kapcsolatrendszerrel nem rendelkező, egy az ő világukba nem asszimilálható rokonsággal bíró férjet a lányukhoz. Azt rögtön elfelejtik, hogy volt ott pénz is a gyerek mellett, és ha az nem lett volna, akkor azok a pesti rokonok, akik különben budaiak voltak, de ott a faluban mégiscsak pestiekként említették őket, nem lettek volna képesek megvenni nemhogy egy lakást, de még egy kutyaólat sem.

Ezeket a takarékpapírokat keresték most elő, s ebből vettek egy kis házat, mert itt vidéken a pesti lakás fele is elég volt egy ház megvásárlásához, hisz volt ez a nagy különbség, ami miatt tulajdonképpen nem vetődhetett volna fel, hogy a gyerek akár önállóan vagy egy nincstelen feleség kíséretében, amilyen a lány volt, fölköltözzön Pestre, mert egy fél lakásban nem lehet ellakni. A röghözkötöttségnek ez egy korszerű módszere volt, ami valójában nemcsak a gyereket sújtotta, hanem számtalan budapestit is, ha azt vették volna a fejükbe, hogy például Londonba vagy New Yorkba költöznek. Mert ezekben a városokban az ő lakásuk értéke sem hozhatott volna tán még egy felet sem, szar helyen sem, ahol csak négerek meg arabok élnek, akiknek másságát egy civilizált európai csak akkor tudja becsülni, ha nem jönnek le a tévéképernyőről. A pénz tehát, ami ott fél lakásra alig, az itt, ezen a budapestkörnyéki településen elég volt egy egész házhoz, két szoba veranda, konyha, mellékhelyiségek és persze udvar, ahol lehetne tyúkokat is, de jobb a fű, ami épp volt, nem messzire a gyerek szüleinek, helyesebben nagyszüleinek házától, de mégis függetlenül attól.

Ahogy a lakás megvolt, hamarosan gömbölyödni kezdett a lánynak, aki persze ezesetben mostmár papírforma szerint is asszony volt, a hasa. Látták ezt bent a többi nők az iskolában, és mondták, hogy jaj, ez nagy változást fog hozni az ő életében, mert egy nő mégiscsak azért nő, hogy gyereket szüljön, így teljesíti be a rászánt feladatokat. Efféléket mondtak, s csak amikor a lány hazament, korán, mert hol hányinger kerülgette, hol meg szédült, szóval egyelőre ennek a nemes feladatnak a rossz oldalát élte meg, csak akkor, amikor a lány a rosszulléttől űzve kitette a lábát az iskolából,

mondták azt, hogy szegény csaj, így nevezték, mert szerettek magukról és egymásról úgy beszélni, mint csajokról, holott az életkoruk és a testalkatuk egyáltalán nem indokolta, szegény csaj, mondták, a gyerek is olyan lesz, mint az apja. Az rettenetes, annyira ronda gyerek! Miképpen tud egy anya viszonyulni egy ilyenhez. Mégis az én fiam, ezt mondogatja mindennap, s közben meg arra gondol, hogy bárcsak ne volna az én fiam, hanem lenne másé, az enyém meg egy másik gyerek lenne.

A faluban nagyon számolgattak, hogy most hogyan is van ez a születés, mikor már megszületett a gyerek. Hat és fél hónapra, na nehogymár koraszülés legyen, amikor három kiló harminc volt, és ötvenhárom centi. Nehogymár, ha hat hónapra születik, akkor még két kiló sincsen és ott tartják, beteszik az inkubátorba, mint a csirkéket a keltetőgép alá, aztán vagy megússza az idő előtti bevetést, vagy történik vele valami visszafordíthatatlan, például megvakul abban a műanyagfényben. Végül arra a következtetésre jutottak, hogy a lány a jutalom fejében, hogy pedagógusnapon, amikor szokás volt, a gyerek, mint igazgató, neki több pénzt adjon. Ilyen egyszerű magyarázata van a történetnek, ezért jött össze a főnökével, és megesett a dolog. Mert az biztos, hogy saját akaratból semmiképpen sem akarhatott ehhez a gyerekhez menni. Szép is volt, meg nem az a típus, aki egy ilyen küllem mellett, amilyen a gyerek, akar egy életen át tartózkodni, esetleg bosszúból, hogy megleckéztesse a vállalkozót, s rajta keresztül az összes férfit, aki jobban néz ki a gyereknél, szóval a többséget, vagy karitatív okokból, mert megsajnálta a gyereket ezért a küllemért. Hát ilyenért semmiképpen. Csak az képzelhető el, hogy előnyökért adta oda magát, s aztán baj lett, mert a gyereknek nem volt nagy gyakorlata ebben a vigyázásban. Vagy éppen az volt, hogy amikor ez a dolog összejött, akkor már nem volt nála óvszer. Vidéken nincsenek ilyen automaták például a művelődési ház vécéjében, hogy kiszaladt volna, hogy, na, várjál meg, hozok egy olyan dolgot. Meg ha lett volna, akkor sem lehetett volna megoldani. Az egész művház azt leste volna, hogy ő átszalad a suliból, mert a művház épp sréviz szemben volt az iskolával, be a vécébe. S mért menne épp oda hugyozni? Az iskola is tele van vécékkel. Mindenki tudná, hiába rejtené el a kis csomagocskát kijövet a zsebébe, mindenki tudná, hogy ő most éppen baszni készül. Páran még oda is szólnának, hogy mi van, gyerek, baszni mész?

Szóval nem volt, de hiába is lett volna ilyen automata, ezért aztán a lánynak azt mondta, hogy tud ő vigyázni, hogy ismeri ezt a módszert, és

semmi baj nem lesz. De nem tudott. A hirtelen esemény, ami váratlan is volt, meg kicsit más, mint amikor ahhoz az özvegyasszonyhoz ment, mert ez egy fiatal és jó illatú lány volt, úgyhogy teljesen megfeledkezett az akaraterőről, ami kellett volna ahhoz, hogy még időben elhagyja a lány testét. Érezte, most pont a határig jutott, de mégsem kifelé mozdult, hanem befelé, s mire annyira észhez tért, hogy tudta, mit kell cselekedni, már rég késő lett.

Nahát, pont így esett teherbe a lány, mondogatták a faluban, s ezért volt az egész házasság, nem véletlenül annyira sietősen. Mondhatni, az új gyermek bűnben fogant, s erre a bűnre épült rá kettejük kapcsolata. Nincs ennek jövője, ilyen alapokon, hát nem igaz, mondogatták, hisz egész életük másról sem szólt, mint megtalálják azt, hogy az ő életüknek mi az a jellegzetessége, sajátossága, amivel különb más életeknél. Hogy miért lehet az, hogy ők azzal az emberrel például le tudták élni az eddigi életüket, akivel leélték, holott semmi nem indokolja, legfeljebb, ha az embernek az a mániája, hogy az életét próbatételként fogja föl. Hogy például sikerül-e azzal a férfival, aki a házasság után pár évre elhízik, hetente legfeljebb egyszer borotválkozik, fogat soha nem mos, a lehelete olyan, mint az állott moslék, és mindenéből ömlik a trágyaszag, mert az állatok után valójában hiába is mos kezet, beleivódik ez a szag a bőrébe. És ez az ember néha, amikor nem annyira részeg, hogy nem is tudja, hol van, hogy azt se, hogy van neki felesége, vagy csak tehene, és most ott fekszik az istállóban, azt gondolja, a tehénszarnak a szagában, amit ő különben jó szagnak érzett: Amikor nem ennyire részeg, akkor ez a férfi rámászik az asszonyra, az asszony pedig a már említett próbatétel részeként tűri, hogy a férfi a dolgát elvégezze az ő testének felhasználásával. Ezt tanítja a lányának is, hogy nem kell félni, pár évig sokszor akar, de addig még jó is vele, aztán csak kevésszer, azt meg nem érdemes eltiltani, mert csak meghülyül tőle. Meg az se jó, ha valaki azt hazudja, hogy akkor megvolt a dolog, amikor épp a férfi olyan részeg volt, hogy nem emlékszik, mert a test megmutatja magát, azt nem lehet becsapni. Adni kell, amit akar, aztán békesség van. Akkor azt hiszi a hülye – így nevezte a férfit –, hogy valaki. Ja, igen, mert még van utána az a feladat is, hogy úgy kell csinálni, hogy neked is jó volt, magyarázta a lánynak, ahogyan neki is az anyja, mert csak akkor érzi magát valakinek. Amúgy mindegy, mit érez, mert egy senki. Szóval örökösen azokat az erkölcsi alapokat s csak rájuk jellemző sajátosságokat kutatják, amiért például egy ilyen férfival való kapcsolatot elviselik egy életen át. S

hogy ez miért különb, ez az élet, mint másé, többekközt a gyereké, ami ebből a szempontból már most látszik, hogy össze fog omolni.

A gyerek házasságát valóban az az esemény alapozta meg, amiről a faluban beszéltek, talán kitalálták, vagy valaki, aki éppen ott takarított a folyosón, például a takarítónő, s hallotta, amikor a lány azt mondja, hogy vigyázz, a gyerek meg, hogy fogok, meg nincs nálam óvszer, a kultúrházban meg nincs óvszerautomata, de ha lenne, akkor sem lenne jó, mert mindenki látná, hogy mért megyek oda, nem kell izgulni, majd vigyázok. És a takarítónő azt is hallotta, mikor a gyerek mondta a lánynak, hogy bocs, de elkéstem, ne haragudj. Nem lesz belőle baj, sokszor kéne ahhoz, hogy baj legyen. Egy alkalom, az csak egy. Van ilyen arányszám, hogy hány szeretkezésből hány az, ami ilyen eredménnyel jár, ezt még bioszból is tanultuk, magyarázta a lányt nyugtatandó a gyerek. Az igaz, ha pont az az egy történik meg, ezt már nem mondta, ami eredménnyel jár, akkor az arány száz százalékos arra az alkalomra nézve. És itt épp ez történt, hogy a tízből kettő arány csak úgy tudott volna kijönni, ha ez után az alkalom után is még szeretkeznek, s akkor azok már eredménytelenek lettek volna, de ez pont eredményes volt.

Mindez nem azt jelenti, hogy az ő házasságuk a lány előrejutási vágyára, jutalom iránti igényére alapult volna. Mert az történetesen, ha ismerik a lányt, tudták volna, hogy nem számít. Ugyanakkor azt sem lehet mondani, hogy attól, hogy nem arra alapult, már bizonyítja, hogy egy őszinte érzelemre alapult, mert mint ismert, a lány élete, ez a kapcsolat a bosszúra épült, hogy ő most megmutatja a gatyagyárosnak, hogy nem fogja szétszarni az életét. Hogy létrehoz egy családot, méghozzá egy iskolaigazgatóval, aki ebben a relációban, negatív külső adottságai ellenére is valaki.

29.

A gyereket Gabikának nevezték az apja és a nagyapja és a dédapja után. Nem feltétlenül azért, mert épp azt a nevet akarták adni, amely nevet ezek az ősök viseltek, hanem azért, mert pont egy másik nevet akartak adni. A lány mondta, hogy ő megszakítja ezt a sort, amit a gyerek követett emlékezet szerint harmadikként, de ha lettek volna írásos dokumentumok, vagy valaki bement volna a paphoz, hogy megnézze az anyakönyveket, lehet, hogy már évszázadok óta. Ő ezzel leszámol, mondta, és ennek a

gyereknek más nevet ad, azt, hogy Gabika. A lány kicsit arra is gondolt, hogy ezzel valami új kezdődik a világban. Hogy az ő élete, ami ezzel a gyerekkel meghosszabbodott, s előreláthatólag a végtelenségig fog tartani, hogy ez az élet, ami az övé, az most a kezdete valaminek, egyszerűen mondva az időnek. Ha a múlt jut eszébe, például az az apa, aki nem bírta a családot tartani, s idő előtt kidőlt a sorból, ez a múlt csak afféle készülődésnek tűnt a szemében, ami csak azért volt, hogy az igazi dolog létrejöjjön, az ő személyében indított idő. Az egész tényleg csak olyan, mint a Jézushoz képest a zsidók története, csak azért van elmondva az a sokminden, az a rengeteg zűrzavaros esemény, hogy végre meglegyen az igazi, aki az egész világot visszahelyezi az életébe, amin kívül kószáltak ezideig, nem csak a pogányok, akik perszehogy, a pogányok, azok főleg, de a zsidók is. Szóval ez a névadás jelezte, hogy innéttől ő mondja meg, hogy mi lesz, hisz innéttől az élet csak felőle s az időt meghosszabbító gyerek felől értelmezhető.

A gyerek anyja ugyan kicsit haragudott, mert szerette volna, ha az ő férjének, a gyerek apjának emléke továbbél a gyerek gyerekének nevében, de végül beletörődött. Arra gondolt, hogy majd magában úgy hívja, az elhálálozott férj nevén, akivel valójában kezdődött a vérvonal, bár erről a lány semmit nem tud, hisz ő csak úgy belekeveredett ebbe a történetbe, véletlenül, szükséges vagy inkább elkerülhetetlen rosszként, hisz nélküle, helyesebben egy ilyen komponens nélkül nem folytatható az apa által megindított idő, és az anyának titkon majd ezen a néven jelenik meg a gyereknek a gyereke, s ha arra gondol, hogy Gabika, akkor olyan lesz, mintha egy idegenre gondolna, de ha arra gondol, és most itt a gyerek apjának és egyben a gyereknek a nevére is gondolt, tehát ha arra a névre gondol, na akkor fog ez az utód megjelenni. Aztán még azt is elhatározta, hogy majd egyszer, mikor ez a kisgyerek felnő, odahívja magához, néha úgy gondolta romantikusan, hogy a halálos ágyához, ahol az emberek – szokás szerint – megbánják legrémesebb bűneiket, s elárulják a legféltettebb titkaikat. Például, hogy egész életükön át volt egy titkos bankszámlájuk, szeretőjük, vagy hogy van egy plusz gyerekük egy másik városban. S az a gyerek erről nem is tud, hanem csak azt hiszi, hogy neki nincs is apja. Mikor kicsi volt, arra gondolt, az ő anyja olyan, mint egy bibliai asszony, aki szeplőtlen fogantatott, csak később gondolta azt, hogy egy rohadt ribanc, aki bárkivel ágybabújt, és azért nincs neki apja, mert az anyja nem tudott egy emberre rámutatni, hogy ő az az ember, sokra meg

nem lehetett. Holott a valóság az volt, hogy ez a férfi ott dolgozott, abban a városban, egy építkezésen talán, s ott ismerkedett meg ezzel a fiatal nővel, aki az anyagbeszerzésnél dolgozott, véletlenül, mert nem vették föl az egyetemre, s a szülei azt mondták, neked dolgoznod kell, mert ha nem tanulsz, akkor mi nem tartunk el, s érettségivel oda lehetett elhelyezkedni, s ezt követően meg már nem is álmodozhatott az egyetemről, mert egy év alatt a korábbi tudása is lezüllött. Tavasszal már be sem adta a jelentkezési lapot, felesleges lett volna.

Ennek a véletlennek köszönhetően maradt ott az anyagbeszerzésnél, mint diszpécser. Mindennap találkozott a dolgozókkal, akik jöttek, hogy mire van szükségük arra a napra. A férfi is közéjük tartozott. Már három hete távol volt a feleségétől, igaz, hazament hétvégén, de az nagyon kevésnek bizonyult, nem is tudta eldönteni, hogy érzelmileg, vagy testileg, mert nem tudta megkülönböztetni, mindenesetre nagyon vágyott erre a lányra, bizonyára másra is vágyott volna, de más nem volt ott, csak ő. Semmiképpen sem akarta elszalasztani, hisz egyéb lehetőség közelstávol nem mutatkozott, ezért aztán minden különösebb megfontolás nélkül ösztönből letagadta a családját.

A lány örült, hogy végre egy rendes ember, akivel összekötheti az életét. El is tervezték a jövőt, mire vártak volna, hisz adva volt minden a dologhoz, a gyerekek számát és a házukat. A férfinak nem volt fantáziája egyébként, de nem is volt szüksége rá, mert csak elmondta, hogy mi van otthon, leírta a saját gyerekeit, hogy olyanok lesznek az ő leszármazottaik, és a házukat, a felesége ruházatát, hogy olyat fog venni a lánynak. A lány gond nélkül adta oda magát, mert részben megbizonyosodott az őszinte szándékról, ami persze ebből a szempontból nem, csak a megszerzés szempontjából volt őszinte szándék, részben pedig fiatal volt, és az ő teste sem aludt.

Aztán a férfi eltűnt, lezárult az az építkezés, a lánynak pedig kimaradt először, ezt még nem vette komolyan, de a másodiknál már pánikba esett, főleg, hogy a férfi nem hallatott magáról. Az orvos meg is állapította, s ő akkor elhatározta, hogy megkeresi a férfit, de csak a buszmegállóig jutott. Megkérdezte, hogy hol lakik, és ott mondták a helyet, hogy forduljon a boltnál jobbra és azon az úton, ami különben a vágóhíd felé tart, ezért hívják Vágóhíd utcának, de most valami más a neve, de azt senki nem tudja, esetleg Dózsagyörgy vagy ilyesmi. De amúgysem lehet eltéveszteni, nincs ott más utca a bolt után, ez nem egy bonyolult település, és azon az utcán van a – számolt a helyi lakos –, a patakhíd után a harmadik ház balra.

Na, az ott annak a férfinak a háza, de most csak a felesége van otthon. A férfi a mávnál dolgozik, nemrég találta ezt a munkát, mert korábban rossz volt, hogy építkezésekre járt, s alig tudott itthon lenni, a gyerekeknek is hiányzott, s az asszonynak is persze, és most épp szolgálatban van. Mire a lány, hogy ő nem azt keresi, akinek felesége van, hanem azt, akinek nincs. Olyan itt ezen a néven, és megismételték a teherbe esett lány által mondott nevet, nem található, mondták a buszmegállóban. Csak olyan, akinek felesége van és két gyereke. Mikor a lány, aki két és fél hónapos magzatot hordott magában, részletezte a küllemét, hogy úgy néz-e ki, s a helyi lakos mondta, hogy úgy, akkor rájött, hogy igen, az a férfi az. Elveresedett ott, és mikor kérdezték, hogy miért keresi, mondta, hogy csak véletlenül. Itt kellett átszállnia és gondolta, hogy megkérdezi, nem tudna-e találkozni vele, mert osztálytársak voltak a gimnáziumban, de mindegy, megy tovább, és felszállt az éppen érkező buszra, hogy messzire hagyja ezt a falut, ezt a buszmegállót, az ő életnyi szégyenének helyszínét.

Gondolta megtartja a gyereket, ha egyedül, hát egyedül, esetleg kerül valaki, akivel együtt. Aki elvállalja a máskölkét, s megérti az ő botlásának okát, mondjuk úgy, a tragédiáját, amit éppen ez a megértő társ tudna orvosolni. Megtartotta a gyereket, s végül néhány próbálkozás után megértő társ nélkül nevelte fel.

Amikor a gyerek, talán tizenhat volt akkor, a szemére vetette ezt az apadolgot, nem tudott mit mondani, nem volt felkészülve arra, hogy ezt számonkéri az a fiú, akinek odaadta az életét. A fiú mondta, hogy én azt nem kértem, ne játszd előttem a mártírt, azért tetted, mert ez volt neked a jó, és eszedbe se jutott, hogy nekem mi a jó, hogy egyáltalán jó-e az, hogy megszületek, semmire nem gondoltál, csak magadra, hogy legalább nem leszel egyedül.

A lány, aki akkor már negyven fölötti s a rengeteg munkától koránál öregebbnek látszó asszony volt, hisz egyedül kellett összeszednie a pénzt, amibe egy gyerek került. Olyan ez, mintha egy hatalmas kölcsönt venne fel az ember fiatalon, s utána ezt a kölcsönt törleszti élete végéig, s amikor már majdnem visszafizette, akkor a bank egy utolsó részlet elmaradásánál azt mondja, hogy akkor most végrehajtót küldök és elárverezem a bútoraidat, mert rossz adós vagy. Én tizenöt évig fizettem, mondja az adós, de a bank csak, hogy kilencven nap, lejárt a kilencven nap és ne beszéljünk a múltról, itt a jelen hiányok számítanak. A gyerek épp így rontott rá az anyjára, majd mikor betöltötte a tizennyolcat, rögvest elköltözött otthonról. A lány azt

sem tudta, hová, s mikor a tévében elsírta magát a Csellengők című műsorban, hogy szeretné, ha újra hazajönne és hogy ő mindent megtesz azért, hogy jó legyen neki, a gyerek látta ezt a műsort és azt mondta, hogy azt akarod, mi, hogy továbbra is a te társad legyek az életben, hogy ne unatkozz, hát ezt aztán várhatod, egy nagy büdös lófaszt, még ezt is mondta, voltam én neked tizennyolc évig a játékod, a te életed indoka, hát tovább nem leszek.

Szóval a halálos ágyon például egy ilyen gyerekről számol be a haldokló, hogy keresse meg a felesége ezt a gyereket, aki bizonyára látni akarja legalább az apja sírját. És mit ad isten, a gyerek tényleg látni akarta, és ahelyett, hogy megvetette volna ezt a férfit, aki szarban hagyta, s ha őszinték akarunk lenni tönkretette az anyja s bizonyos szempontból az ő életét is, azt a férfit ez a gyerek így halála után tisztelni kezdte, hogy volt bátorsága elhagyni az anyját, akivel tényleg nem lehetett volna egy napot sem együtt tölteni, olyan rémes ember volt, és fényképet tett ki róla az albérletében, ahol élt az anyától való szabadulást követően.

A gyerek anyja erre gondolt, hogy mikor ez a felemelő pillanat elérkezik, hogy ott fekszik a halálos ágyán, aminek persze volt egy apró szépséghibája, hogy meghal és nem tudja azt a jövőt látni, amit e titok elárulása, hogy a te neved tulajdonképpen ez és ez, szóval, amikor a gyerek a nevet meghallja, s mint valami küldetést követi a név adta utat, arra gondolt, hogy ezt már nem látja. Egy kicsit félt, hogy amennyiben nem sikerül elárulnia ezt a nevet, mert későn ér oda a gyerek a haldoklóhoz, amikor már nem haldokló, hanem halott, akkor a gyerek egész életében nem fogja megtudni, hogy kicsoda, s nem is fogja érteni, mitől vannak pszichikai nehézségei. A szoptatás elmaradására gyanakszik majd, vagy az apja alkoholizmusára, a szegénységre, ami végigkísérte a gyerekkorát, holott erről szó nincs, minden baj forrása, hogy nem tudja, valójában kicsoda, s ekként nem tudhatja, mi a feladata az életben, mert a név kötelez, és neki ez nem a neve.

30.

Tulajdonképpen ennek a rossznevű gyereknek a létével kezdődtek a problémák, vagy éppen folytatódtak. A bajok, ahogy a parasztok mondták, amibe beleértették a rákot, a vak gyereket, a részeges férjet, a házasságtörő

feleséget, a száj és körömfájást, ami megtizedeli a marhaállományt, és a kolerát, ami miatt meg kell válni az összes szárnyastól, szóval minden olyat, ami ellehetetleníti az életet, azt a gyarapodásra és a hittanórákon elsajátított erkölcsi elvekre épülő életet, amit egyedül elfogadhatónak véltek. És nem is volt olyan család, amelyiket valamelyik baj ne érintett volna, s ha netalán nem, akkor azok éppen várólistán voltak, s hamarosan felütötte a fejét náluk egy rémes betegség vagy haláleset.

Nehéz eldönteni, hogy valaminek hol van az eleje, hogy mi miatt lett ez vagy az, s hogy ami éppen kezdőpontnak látszik, nem pont egy már régen megkezdett folyamat része. Így aztán nem lehet tudni, ha nincs ez a rossznevű gyerek, akkor is megtörténik-e, ami most, hogy a gyerek kiül a verandára, míg a lány pelenkázza a kisfiút a nagyszobában, és elővesz egy műanyagkanna bort, amit abból a szőlőből készített, amit még az apja telepített, mikor épp nem a harmincketteseknél dolgozott. Pontosabban felújított, mert volt már itt korábban is egy szőlőültetvény, csak a tőkék nagyrésze elöregedett, s akkor mondta ez a férfi, hogy most ő újratelepíti a megfáradt bokrokat, és a tőkéknek több mint a fele ilyen volt, s az évek során a másik fele is kicserélődött, mégsem nevezték át a földet a gyerek apjának földjére, hanem maradt az a megnevezés, hogy a gyerek anyjának az apjának a földje. És ennek az onnét származó bornak nekifogott, ami különben ingyen volt és szintén a nagyapja nevén szerepelt.

Mondta is a lánynak, mikor kijött a szobából, hogy hagyja ezzel a borral, mert ő azért nem fizet, csak annyi, hogy haza kell cipelni a pincétől, és annak semmi köze nincs a családi kasszához, az ingyen van, és nem azért nincs pénz, mert elkölti, hanem mert a lány gyesen van, és a gyes az semmi, az csak a látszat, hogy az állam gyerektartást fizet, valójában olyan, mint az elvált vállalkozók, akik a minimálbérből löknek oda pár ezret az elhagyott feleségüknek és a két ottmarad gyereknek, azt is csak azért, mert a bíróság kisajtolta belőlük. Mire a lány azt mondta, az az idő, amit az ingyenbor elvisz, az ivásra fordított és a részegségben eltöltött órák, az kerül pénzbe. A gyerek vállalhatna erre az időre valami munkát, akár korrepetálást, mennyi a hülyegyerek az iskolában, vagy ha nem, akkor segíthetne a lánynak a gyerek rendezésében, ahogy más férfiak is, vagy a háztartásban, például a mosogatásban.

Undorodom a szennyes edénytől, mondta a gyerek, hogy belenyúljak az ételmaradékoktól ragacsos tányérokba. Én nem undorodok, mondta a lány majdnem kiabáló hangon, vagy ha én is, akkor ebéd után dobjunk mindent a

kukába. Te megszoktad, azért nem, de nálunk ezt nekem nem kellett, mondta a gyerek. Az a baj, mondta a lány, hogy neked otthon semmit nem kellett. Nekem mást kellett, nem ezt, nekem más volt a dolgom, nem ez, mondta a gyerek, le-föl húzgálva idegesen a fejét a műanyagkanna mögött, mintha bábjáték lenne, mintha a felbukkanó fejre valaki egy hatalmas palacsintasütővel mindig rávágott volna, hogy visszacsússzon takarásba, s aztán ritmusra megint előbújjon, felkínálva magát egy újabb csapásnak, a lány következő mondatainak, hogy semmire, még papírpelenkára sincsen pénz. Ez azért felháborító, mondta a gyerek, ezt a szót használta, de nem ennek a szónak a jelentése látszott az arcán, e szó jelentésénél sokkal nagyobb indulat, talán az alkohol vagy a lány jelenléte miatt, hogy ez a két dolog, a lány és a bor nem bírták elviselni egymást. Felháborító, mondta, hogy egy gyerek miatt, csak azért mert szarik, meg hugyozik, hány fát kell kivágni a délamerikai esőerdőkben. Ez ellen szíve szerint inkább küzdene, mintsem elősegítse a fogyást, hogy ő is a pénzével részese legyen ennek a földellenes akciónak. Vissza kéne hozni a rongypelenkákat, mondta végül, a lány meg, hogy leszarom a környezetvédelmet, érted, a zöldpártokat és a biozöldséget, a szélenergiát, az ózonlyukat, a szelektív szemétgyűjtést, leszarom az egészet, és te is leszarnád, ha lenne elég pénzed papírpelenkára. Nyugaton erről másképp gondolkodnak az emberek, mondta a gyerek, azok már tudják, hogy mire kell figyelni, hogy ne fossa össze magát a föld, mert arra aztán nincsen pelenka. Tetszett neki, hogy így fogalmazta meg. Hagyjál már ezzel, hagyjál! – kiabált át asszony. – Nehogymár azok mondják meg nekem, hogy mit csináljak, akiknek még a fogkeféjük is árammal megy, meg szarás után is zuhanyoznak. Az a baj, bazmeg, mondta a gyerek, mert már eleget ivott ahhoz, hogy így beszéljen, az itallal cserélődött némiképp a szókincse is. Az a baj, bazmeg, hogy te semmit nem értesz, a gyerekszar szaga kiáztatta az agyadból azt a keveset is, ami benne volt. Mért, neked mi van benne, kérdezte a lány, mi van a te fejedben? Mikor a gyerek arra a rengeteg olvasmányra célzott, amit elolvasott, élén Schmitt Jenő Henrik összes magyarul elérhető művével, s hogy tudja például a kínai császárok listáját, vagy legalábbis tudta valamikor, a lány röhögött, hogy mire mentél vele? Annyit tudtál csak megtanulni belőle, hogy el ne tévedj a kocsmaajtó előtt, hogy odatalálj az anyádhoz, meg vissza, ha újra porzott a veséd, csak annyit sikerült megtanulnod: többet nem.

Figyelj, mondta akkor a gyerek, nem tudod te, hogy nekem milyen nehéz. Te vagy az igazgató, mondta a lány, még tanítani sem kell. Az igaz, mondta

a gyerek, de nekem kell menni a polgármesterhez, én felelek, érted, mindenért, a fűtésért is, meg az összes gyerekért, és a tanárokért, és én erre a felelősségre nem készültem, nekem más volt mondva, hogy mi lesz belőlem, nehéz megszokni, hogy nem az lett, és akkor még te is baszogatsz. Hogy a pénz, meg a gyerek. Legalább itthon lenne rendben minden. Mért baj neked az, hogy megiszom ezt a bort, ami különben ingyen van, mért baj az, hogy nekem valamitől könnyebb? Vagy jobb lenne, ha elmennék a kocsmába, az jobb, ha itthon se? Jobb, mert azt rettenetes nézni, az üvegajtón át, ahogy fogy a kannából az ital, te pedig hülyülsz le a verandán, pedig itt a kicsi is. A gyereket, azt szeretem, azt nagyon szeretem. Nem így kéne, mondta a lány, így nem lehet mást szeretni, csak magadat. Az anyád mondta? – kérdezte a gyerek. Mit, kérdezett vissza a lány. Hogy – akarta mondani a gyerek, de ő sem tudta, mit kellett volna mondania a lány anyjának, úgyhogy csak azt mondta, hogy az a dög, az a rohadt kurva, tudom, mit csinált az apáddal, hogy mért van a te apád a temetőben, de velem te azt nem fogod, nem, bazmeg, velem te azt nem… Az utolsó szavakat a lány már nem hallotta, mert a gyerek felsírt, talán a hasa, vagy mert hangosak voltak a verandán, s csak egy két-szárnyas üvegajtó volt ott, és az is rosszul zárt, mert a korábbi tulajdonos bontásokból szerezte meg a nyílászárókat, és hát nem voltak első osztályúak, legalábbis a második felhasználáskor már nem.

A gyerek ült a verandán, és nézte az asztalterítőt, csak egy kisvillany égett, a minták megmozdultak ott, éppen a szeme előtt, először csak: mintha virágok lennének. Igazi virágok. Sárgák, pirosak és kékek. Aztán később elmozdultak onnét a színes foltok, és fekete szörnyalakok lettek, a gyereknek hol lecsukódott a szeme, és akkor a szemhéj belsején támadtak a rémek, hol meg hogy ezeket elűzze, kinyitotta, de akkor a félárnyékos terítő alakjai rontottak rá. Nem bírom – mondta magának –, nem bírom. Majdnem sírva fakadt, mert annyira megrendült a saját életétől, amit nem bírt, s hogy mennyire magára maradt ezzel a nehezékkel.

31.

Mi van? – kérdezték a gyereket a kocsmában, mert bár legtöbbször otthon a verandán ült és ivott, megtörtént, hogy a kocsmát is használta, főleg olyan alkalmakkor, mikor előző este a felesége valamit mondott az ő ottani elfoglaltságáról, és tegnap mondott. Arra, igaz, nem emlékezett, hogy mit,

csak hogy bántó volt és érzéketlen, hogy az ő felesége nem érzi, ami vele van, hogy milyen nehéz annak a feladatnak megfelelnie, amivel a tudományos pálya elmaradása és az igazgatóság jár, s nem mellette áll, hanem önmaga mellett, vagy az anyja mellett, akit eleve utált, legalábbis ekkor már utált a gyerek, mert megváltozott vele a házasságot követően, amikor rájött, hogy ebben a gyerekben tényleg nincs benne az a perspektíva, amit hinni vélt, és nem lesz belőle valami nagyobb beosztású ember például a minisztériumban, mint hallotta, hogy a gyerek nagybátyja is valami ilyesmi. Jó, azután, hogy többet megtudott ez az asszony a gyerek családjáról, hisz voltak ünnepek, amikor ott volt, búcsú például, arról a rokonról is kiderült, hogy harminc éve van ugyanazon a szinten. Persze azzal indokolja, hogy itt csak a szakma számít, nem kell neki elköteleznie magát politikai irányban, holott csak a saját tehetségtelenségéről van szó, mert ki az, aki ilyen elvi alapon hagyja magát szerencsétlennek lenni, meg a családját szegénységben. Ha meg tényleg így van, s különben lenne adottsága arra, hogy előrébb kerüljön másfélszeres fizetéssel, de nem teszi, akkor is egy marha. A gyerekről is látta a lány anyja, mikor végignyávogta az összes vasárnapi ebédet, így mesélte a szomszédban az asszony, hogy végignyávogta, ezt a lekicsinylő szót használta a gyerek beszédmódjára, hogy a szomszédok már ebből is lássák, mennyire semmibe veszi, hogy neki ez a felelősség mekkora nagy, a leves alatt és a hús alatt, s néha még a süteményt sem tudta úgy megenni, hogy ne panaszkodott volna. Mekkora? – kérdezett vissza néha az asszony, s a gyerek akkor szélesre nyitotta a szemét és mélyen nézett az asztalon túlra, mintha valami lenne oda elrejtve a levegőbe. Óriási, mondta, a gyerek feleségének az anyja el sem tudja képzelni, hogy mekkora, mert egy nagyobb bevásárlószatyornál nehezebbet még nem vitt, pedig ez egy zsák búzánál is nehezebb, mintha egy betonkeverő dőlt volna rá a testére.

A gyerekben nincs perspektíva – látta ezt a lány anyja és innéttől fogva nem szerette a gyereket. Meg lehet pontosan nevezni azt a határt, ahonnét nem, addig se igen, de attól fogva egyáltalán nem. A végső döfést az adta, mikor a barátnője elhívta, hogy menjen el velük a használtautó-piacra, mert az ő férjének az a mániája, hogy vegyen magának egy béemvét, olyasmit, mint a gyereknek is van. Mert a gyereknek volt egy béemvéje, vagyishogy skodája volt először, a faterjától maradt rá, de egy baleset során a skoda szinte teljesen megsemmisült, nem is lehetett érteni, hogy a gyerek hogyan úszta meg, de vannak ilyen csodák, alig egy kis gerinchúzódással meg

horzsolásokkal, s a bajt okozó lendróveres, hogy ne legyen bíróság, mert akkor ugrik a jogsi, részegen semmibevett jobbkézszabályt elég nehéz megúszni, mondta a gyereknek, hogy vesz neki helyette egy másik kocsit, és ez lett a béemvé. Épp olyat akart venni a lány anyja barátnőjének a férje, s a feleség csak azért akart menni, nehogy átbasszák a fejét, mert olyan hülye különben, azt hiszi, ért az autókhoz, pedig semmi, az árus már messziről látja rajta, hogy ez az, akit meg lehet szívatni, és kellő időben azt mondja, hogy egy százassal olcsóbban csak magának, mert magáról látom, hogy nagyon értékeli, és jó kezekben lesz satöbbi. És akkor a hülyeférj simán megvesz dupla áron egy lopott kocsit és oda akkor minden, mert fél évig sem tudják használni, mikor egy igazoltatásnál megnézik az alvázszámot, és hiába volt sósavval kimaratva, simán kiderítik, hogy mi a dörgés, és rögtön elveszik. Ők meg ott állnak, az egész család, ráadásul a férje még a szomszédból is elhívott valakit, hogy megy a Balcsira, és jöjjön, mert marha jó ez a kocsi, és vesznek matricát a pályára és kettőhússzal fognak menni.

Tulajdonképpen, ha nincs ez a kettőhúsz, akkor nem történik meg az eset, mert pont ez tűnt föl a rendőröknek, hogy állnak ott, éppen szervezik, hogy beugranak Siófokra csajokhoz, lóg a fülükön a mobiltelefon, és száznyolcvanig fel sem tűnik nekik, hogy valaki gyorsan megy, de a kettőhúsz az igen. Mondja az egyik rendőrfickó a másiknak, nézd már, hát leszakad a pofám, hogy azzal a szar kasznival hogy teper… Persze csak pár kilométert tudott a gép ezzel a sebességgel menni, utána vissza kellett venni a lendületből, mert tényleg szétesett volna, úgyhogy az út nagyobbik részén pont százharminccal mentek, ami szabályos volt, csak itt, ahol a rendőrök álltak, tepertek kettőhússzal, így aztán nem volt nehéz beérni őt.

Hova siet, bassza meg – mondta az egyik, mikor beérték és kiállították a forgalomból, nem mentem gyorsan, mondta a férfi, csak százharminccal. Most, mondja a rendőr, de az előbb kettő fölött, hát van róla mérés, meg fénykép. Na, a faszi akkor beismerte és mondta, hogy fizet érte, csak ne legyen komolyabb, meg is állapodtak volna, mikor aztán a rendőr addig baszakodott a forgalmival, meg az alvázzal, meg az adatokkal és beszólt a központba, hogy nézzenek már utána. Bazmeg, ez egy lopott kocsi – kiáltotta el magát, ez bazmeg, el van lopva, rajta van a listán. Én nem, én nem loptam – hebegett a férfi, vettem az autópiacon, itt van az adásvételi. Jól átbaszták magát, mondta a rendőr, de hát megyünk a Balatonra, itt van a sógor is a szomszédból, hát ne csinálja már, és neki még egy tizese van erre

a dologra, mire a rendőr, már nem lehet semmit, az a helyzet, hogy a központban is tudják, hogy itt van az autó, úgyhogy sittre vágnák, hogyha most elengedné. Akkor hogy menjünk Siófokra? – kérdezte a férfi. Hát ezzel a kocsival nem, mondta a rendőr, mert ezt most mi lefoglaljuk. És akkor kiszállítják őket, a pokrócokkal, meg a rántotthússal együtt, és ott állnak majd az emhetes leállósávjában az egész család meg a szomszéd. Hát ezt nem akarta a barátnő, ezért kísérte el a férjét és hívta a barátnőt is, a gyerek feleségének az anyját, hogy segítsen.

Ez a segítség azonban sem a feleség, sem a barátnő részéről nem volt eredményes. A végén épp az történt, ami miatt elkísérték, hogy az emhetesen ott ültek a pokrócokon és ették a rántotthúst, hogy most mi a faszt csináljanak. De ez csak később történt, most, ugye, még meg sem volt az autó. Szóval elmentek a piacra, és akkor látta a lánynak az anyja, hogy egy pont olyan kocsi, mint a gyereké, háromszáznyolcvanezerért kapható. A kurvaistenit, mondta az asszony. Mire a férfi, hogy mi van, Marikám – valami ilyesmit, ha éppen Marikának hívták volna az asszonyt, ahogyan hívhatták is volna, mert ez már túl volt a Juliskás, Mariskás időkön, de még előtte az Erikás, Edinásnak és pláne előtte a Biankásnak és Nikisnek. Persze lehetett volna például Kati, vagy Erzsi is, ami bármikor lehet egy ember, meg éppen Marika is, de nem az volt, és azon kívül is lehetett volna valami egészen különleges neve is, amiről a jóisten sem tudja, hogy honnét szerezték be a szülők, például volt a faluban egy Paula, aki nem a Mézgacsaláddal egyidőben, hanem a gyerek anyjával egyidőben, vagyis messze a televíziózás előtti korban született. Szóval ezt az asszonyt akárhogy is hívhatták, valahogy ez volt a legszörnyűbb a névadásban, ez a bárki lehet bármi. Egyáltalán nem úgy van, mint a tárgyaknál, amik éppen azok, például fűrész vagy asztal, amik. Az embereknél ez teljes mértékben a szülői, ezernyi szempontból befolyásolt akarattól, és rettenetes, elég csak a ruházkodásra nézni, hát hogy öltöznek általában, figyelembe sem veszik a testalkatot s a személyiséget, összevissza, a legelképesztőbb holmikat képesek magukra ölteni, a legszörnyűbb színösszeállítást, hogy néha már azért fohászkodik az ember, hogy vezessenek be egyenruhát, mint Kínában és az egyházi iskolákban, egy ilyen ezernyi érdektől befolyásolt és önmagában is rettenetes ízléstől függött az emberek neve, de ez a férfit nem érdekelte, mert ő pontosan tudta és gyerekkora óta megszokta, hisz majdnem egyidősek voltak, ennek az asszonynak a nevét, és azon a néven szólt hozzá.

Ennyibe kerül? – kérdezte az asszony. Ennyibe – mondta a férfi. Márminthogy ennyi az ára? – kérdezte újra az asszony hitetlenkedve. Ennyi, sőt ezen még rajta van a kereskedői jutalék is. Ez volt az utolsó csepp a pohárba, mármint nem a kereskedői jutalék, hanem az összeg alacsony volta. Az asszony akkor végérvényesen megutálta a gyereket, akinek egy szar kocsija van, olyan, amit párszázezerért meg lehet venni, és hiába béemvé, a béemvéből is vannak szarok, mint például az ő vejének a kocsija. S hogy ő, mármint az asszony ezt az autót értékesebbnek hitte hosszú ideig, s emiatt többre becsülte a gyereket, csak erősebbé tette benne a gyűlöletet, amit a lánya férje iránt érzett.

32.

A gyerek úgy érezte, hogy az ő felesége emellett a rohadékasszony mellett áll ahelyett, hogy mellette, a férje mellett állna, s ez biztosan tegnap is kiderült, minimum ez kiderült, mert ez, ugye, mindig kiderül, bár nem tudta visszaidézni pontosan az eseményeket, hogy megint a pénz volt-e, amiből ő nem bír többet, adva van a fizetés az igazgatói járulékkal együtt, vagy a mosogatás, amit eleve utált, esetleg a műanyagkanna, ami falként emelkedett az asztalon épp a homloka előtt, szemmagasságban, hogy néha azon át nézte csak a lányt, vagy mindez együtt. Ezért jött most ide a kocsmába, és mondta a fickónak, aki kérdezte, hogy az van, hogy otthon is szar, meg az iskolában is, kivagyok már a sok hülye picsától, vagy menstruálnak, vagy meg nem. Mindig van velük valami. Nem jó annak lenni, aki vagyok. Minek? Igazgatónak. Az előző igazgatónak jó volt, hogy ő igazgató. Mert ő az akart lenni – mondta a gyerek, én meg nem az. Meg más is van. Micsoda? – kérdezték. Meghalt az egyik legjobb haverom – mondta a gyerek, délelőtt hívta a suliban egy haverja Pestről és ő mesélte, hogy hallotta-e, hogy meghalt az a srác a fősuliról, aki rajzos volt, marha tehetséges, a legtehetségesebb, biztosan emlékszik rá a gyerek. A gyereknek csak nehezen ugrott be, hogy kiről van szó, aha, szóval meghalt. Igen, mondta a telefonáló, már egy éve. Kurva sokat ivott, az volt, hogy elment otthonról a felesége és akkor még pálinkát is rá a szokásos borra, és mire az asszony hazaért, a fickónak már vége volt, vagyis élt még a mentőben, de felesleges volt a fuvar. Hozhatták vissza másnap. Bazmeg – mondta a gyerek az irodában és kinyitotta a páncélt, amit annakidején az igazgató is, és elővette onnét a repikonyakot, töltött és ivott, talán többször

is, a haverja halála, épp arra hívta fel a figyelmét, ami a haverja halálának az oka, és ivott. Az az ő haverja volt és mostmár nincsen, úgy érezte, mintha ő maga szenvedte volna el ezt az eseményt, érezte, hogy hasogat a gyomra és szétreped és bevérzi az egész belsejét, az összes belső szervet, s végül ezek a szervek belefulladnak a vérbe.

Amikor ezt végigfuttatta, a legjobb haverom volt – mondta magában, s hogy hiába volt tehetséges, vagy éppen az volt, hogy az volt, és nem kellett Pesten, mehetett abba az istenhátamögötti faluba, de nem bírta ott, és elkezdett nagyon inni, mert mi mást tehetett volna. Szóval a halál közvetlen oka az ital, de az ital közvetlen oka a falu, a falubaköltözés közvetlen oka pedig Budapest, ahol nem fogadták be, mert nem akarták, hogy valaki olyan is ott éljen, aki jobb náluk, jobb az összes budapesti festőnél, akik megállapodtak már régen abban, hogy senki nem árulja el, hogy a másik milyen nagyon szar festő, s akkor a másik sem fogja elárulni. Budapesten csak szar festők vannak, a jókat, amilyen például a gyereknek ez a haverja volt, nem engedik maguk közé. Így, ezzel az alattomos módszerrel ölik meg ezeket a tehetséges festőket, mert nekik sincs azbesztből a szervezetük, főleg, ha számításba vesszük, hogy milyen minőségű italokhoz jutnak hozzá, abból az ócska félállásos tanári fizetésből. Szóval csak idő kérdése, és kinyúlnak.

A kurva anyjukat, mondta a gyerek a kocsmában, hogy így elbántak a budapesti festők az ő haverjával. Így? – kérdezték a többiek. Így, bazmeg, az asszony meg végignézhette ezt a halált, pedig neki is volt agydaganata. Mije – kérdezte az egyik ember, agydaganata volt – mondta a gyerek, az nem lehet, bazmeg, meg még azt ne mondd, hogy volt két gyerek, és azok meg bekerültek az intézetbe, mert ilyen nem történik, még Afrikában sincs, ahol mindenki écces. Pedig pont így volt, mondta a gyerek, hogy volt neki két gyereke, és az asszony is meghalt azóta, és hová kerülhettek volna máshová, mint Fótra a gyermekotthonba, és azt aztán tudni lehet, hogy milyen jövő vár rájuk. Olyan gecik, annyira utálják a tehetséges embereket, hogy még a családjukat is kiirtják.

A gyerek elmondta ezt a történetet, és a kocsmában mondták utána, hogy a gyerekkel nagy baj van, mert olyanokat mond, hogy azt már csak az tudja kitalálni, akinek valami baja van, a fejükre mutattak: ott belül. Holott ez a történet majdnem szó szerint igaz volt, csak annyiban nem, hogy a gyereket nem a festők űzték vidékre, hanem egy tartozás elől menekült, amit még fiatalon szedett össze, és görgetett, s a korábbi heroinfogyasztásával volt

kapcsolatban, s talán az igazsághoz hozzátartozik, hogy a két gyermek nem Fótra került, hanem a halott anya testvéréhez, aki úgy nevelte őket, mint a saját gyermekeit. Semmit nem sajnált tőlük, hisz sajátja nem lehetett, nagyon rendesen, úgyhogy rettent csodálkozott, amikor először az egyik ment el tizennyolc évesen, ahogyan annakidején a gyerek öngyilkos nagybátyjának a gyerekei, vagy annak az asszonynak a gyereke, aki egyedül nevelte fel, apa nélkül, szószerint vállalva a nélkülözést és boldogtalanságot, s mondta neki, hogy te nem vagy az anyánk, aztán, amikor ez lehetséges volt, a másik is lelépett, s ő ottmaradt anyagilag és érzelmileg teljesen kifosztva. De mért épp ezt történt volna? Nem hihető, hogy ennyi emberrel ugyanaz történt, hogy a hálátlan gyermekei teszik boldogtalanná. Pedig a véletlenszerűség, ami jellemzi az emberi sorsokat, éppen úgy magában hordozza, hogy mindenkivel ugyanaz történik, mint azt, hogy teljesen más. Akár a kockadobásnál, ha háromszor hatost dob az ember, akkor sincs biztosíték arra, hogy negyedszer nem hatos lesz, hanem egy egészen más szám, például négyes, hogy az imént említett nővér sorsa, mivel már másik két alkalommal is hasonló sorsot ismerhettünk meg másképp, a fentebbiekkel ellentétesen alakul. A gyerekek valóban elmennek tizennyolcévesen, de nem azért, mert gyűlölik a pótanyát, hanem mert az egyetem egy messzi városban van, ahová bejárni nem tudhatnak, kollégisták lesznek, majd a diplomát követően a lány is, és a fiú is jól jövedelmező állásba kerülnek, a lány az ingatlanüzletbe asszimilálódik, mert az ebben az időben viszonylag szabad terep volt még, a fiú pedig egy gazdasági tanácsadócéghez helyezkedik el, ahol több tucat közgazdász sertepertél, és minden különösebb felelősség nélkül oszt tanácsokat súlyos milliókért, s juttat a honorárium kifizetését követően csődbe cégeket. A két testvér felnőttként is megtartotta a jó viszonyt, egymáshoz közel vásároltak házat az agglomerációban, na jó, nem az agglomeráció központjaiban, pl. Budaörsön vagy Budakeszin, hanem a peremvidéken, Zsámbékon, s a pótmamát, akit mindvégig szerettek és hálásak voltak neki azért, hogy nem állami gondozásba kerültek, borítékolva így az életük szétzüllését, felköltöztették magukhoz, helyesebben a lányhoz, mert ott volt egy kicsike ház is az udvarban a nagyház mellett, s a néni, mert akkorra már ez a nővér tényleg néni lett, ott éldegélt és vigyázott az unokákra, helyesebben a pótunokákra, s a gyerekek nagyon szerették, mert ő is szerette a gyerekeket. Mesélt nekik az ufókról, mert amióta látott egy ilyen műsort a tévében, örökösen az ufókról álmodott, s mondta, hogy mekkora hülyeség ezeket

nem azonosítható tárgynak nevezni, amikor pontosan lehet tudni, hogy ezek az angyalok, s persze csak kevesen látják őket, mert milyen világban élünk. Milyenben? – kérdezték a gyerekek. Gyalázatosban, mondta a néni, holott az ő élete számára ez a világ pont a jóságos arcát mutatta. Ám az igazsághoz hozzátartozik, hogy a kocka nem a négyest mutatta.

33.

Kurva szar – gondolta a gyerek hazafelé menet, hogy meghalt a legjobb haverja, s amikor a lány megkérdezte, hogy mi van, akkor is azt mondta, hogy kurva szar, hogy meghalt a legjobb haverom, mire az asszony mondta, hogy erről a haverodról nem is hallottam még, nem gondoltam volna, hogy ez neked a legjobb haverod volt, s hogy azok, akikről úgy tudtam eddig, hogy a legjobb haverjaid, akkor azok micsodák. A gyerek nem szólt semmit, utálta az asszonyt, hogy ennyire nem volt benne érzés, és más haverjai felemlegetésével tovább fokozza az ő fájdalmát, s még e fokozott fájdalom láttán sem sajnálja őt azért, mert a legjobb haverjával így elbánt az élet.

Van valami vacsorára? – kérdezte. A konyhában – mondta az asszony. Akkor a gyerek kiment, hogy megegye. Paprikáscsirke volt, nem is tudta eldönteni, hogy azt a felesége főzte, vagy az anyja hozta, mert az anyja hozni szokott, hogy ne kelljen az asszonynak mindig főznie. Hidegen ette, lábasból. Hideg vacsorát kell ennem, mondta magában, hogy itt még a melegétel is hideg, a hideg meg be van fagyasztva, nevetett, de csak belül, mert a logika tovább vitte a gondolatot, de aztán hamarosan visszalendült a hideg melegvacsora érzetébe, ami fájdalmas volt, legalábbis mindent elkövetett, hogy fájdalmas legyen. A nagyüvegből uborkát halászott elő, az uborkalétől csordult meg az arcán a paprikás szaft, mert különben nem, csak ott fénylett volna egyhelyben, az arcbőr sem tudta annyira átmelegíteni, hogy folyós legyen, de ahogy az uborkát harapta, kifreccsent oldalra a lé, és azzal együtt kezdett el folyni a szaft, csak akkor törölte le, amikor elérte az ajka alját. A kézfejével. Aztán előkotorta a műanyagkannát, a kisszekrény mellé volt csúsztatva, és újra felépítette szemmagasságban a falat, poharat tett le, koppant, ahogy ivott, a pohár széle maszatos lett a szájától. A lány kijött a konyhába, s azt akarta mondani, hogy megmelegíti, vagy hogy mért eszed hidegen, de végül nem mondta, nem akarta, hogy a gyerek azt mondja, mostmár mindegy,

jóllaktam, vagy hogy nem volt ki megmelegítse, amikor épp hozzáfogtam, ilyen a sorsom, úgyhogy az asszony, rettegve attól, hogy a kedvessége a legdurvább szavakat fogja a gyerekből kifakasztani, inkább azt mondta, hogy mért kell még most is inni, holnap az iskola, meg épp elég volt az, ami a kocsmában. Inni kell, mondta erre a gyerek, mert szomjas vagyok erre a hideg szarra, meg nem akarom elbaszni a gyomromat – így beszélt, mert ivott, s akkor sok szó megváltozik a nyelvén. – Az alkohol meg olyan, hogy rendben tartja a gyomrot, s akkor újra eszébe jutott a legjobb haverja, aki meghalt egy éve, hogy az ő gyomrával hogy elbánt az alkohol, de az nem az alkohol volt, helyesbített a gondolatain, mert az alkohol már csak következmény volt, és neki nem azért kellett innia, mert a gyomrát elbaszta a megmerevedett zsíros szar, hanem mert a lelke volt szétbaszva, és ahhoz kellett annyira sok ital, hogy az rendbe jöjjön. Az az igazi tét, a lélek rendbehozatala, az nagyobb, mint a gyomoré. S a léleknek, a gyerek haverjának a lelkének nem volt semmi elég. Végül a gyomor meg nem bírta, vagy megbeszélte a lélekkel, hogy figyelj, nincs más megoldás, itt ülhet ez a test még évekig, tarthatja fogságban ezt a lelket, de minek. A lélek is érdekelt volt a kiszabadulásban, mert ez egy alapvető vágy a lélekben, hogy örökösen meg akar szabadulni a testétől, ami korlátok közé szorítja. Test nélkül szárnyalhatna, bejárhatná a világ minden szegletét, de így, testtel együtt, szinte mozgásképtelen, a kocsmáig elvánszorognia kibírhatatlan fáradtság. Jó, mondta a lélek a gyomornak, akkor most én annyi alkoholt igénylek, amennyivel ki tudjuk lyukasztani a faladat, s pont akkor, amikor nincs a közelben senki, az agydaganatos lány elmegy a gimnáziumi osztálytalálkozóra, nincs túl nagy kedve, dehát lehet, hogy ez az utolsó, ha nem tudják megműteni, márpedig nem tudják, ezt mondta az orvos, és a sugár sem használ, ezt még nem tudta, hogy nem, csak később derült ki, hogy felesleges volt a haját kihullatni, és annyi rossz napot okoznia magának élete utolsó szakaszában. Szóval akkor, mikor ez a feleség elmegy otthonról, a gyerekeket meg beadja a testvéréhez, hogy a férfi nyugodtan ellegyen. Szóval akkor. Persze, hogy ki hozta a döntést, a test-e vagy a lélek, nem lehet tudni, az biztos, hogy ez a Pestről menekült festő épp akkor ivott ilyen mennyiséget, amikor nem volt a közelben segítség.

A lány kiment a konyhából, mert nem akarta folytatni, nincs az az ember már abban az állapotban, hogy értelme lenne valamiről meggyőzni, a szeme, mint az ablak, üres, csak a gyűlölet szikrázik benne, amit a lány

iránt, s rajta keresztül feltehetőleg az egész világ iránt érzett. Bement a szobába, a rossznevű gyerek ott volt a franciaágy mellett kiságyban, és lefeküdt. Amikor a férfi bejött a konyhából, már majdnem aludt, de hallotta, hogy elkezdi, az igazgatóság, hogy igazgató vagyok, az az oka mindennek. A nő örült, hogy most nem ő van soron, hogy ő az oka mindennek. Hagyd abba – mondta akkor, kicsit a félálomból kiszólva, halkan. – Nekem fontosabb a te egészséged, mint az, hogy most te vagy az igazgató. Nekem fontosabb, hogy te boldog legyél, egy boldogtalan emberrel mit is kezdhetnék.

A gyereknek nagyon jólesett ez a biztatás, hogy a felesége most mellette áll abban a döntésében, amit tulajdonképpen már meghozott, hogy az első adandó alkalommal felmond, csak az adandósághoz az is kell, hogy a felesége mellette legyen, s most mellette van. Nem tudta, hogy ez egy általános női tulajdonság, hogy a feleség örökösen a férj bukását akarja elősegíteni, hogy aztán a bukott embert megtapossa, hogy diadalt ülhessen a megtiport ember fölött, hogy íme, azt hitted, lesz belőled valami, hogy mocskos testeddel belakod a világot, hogy szennyes akaratoddal meghódítod a földet, de nem vagy képes semmire, nem lehet belőled semmi, ha én nem akarom, csak egy félredobott felmosórongy. A nők ösztönös pusztítási vágyáról ekkor még semmit nem tudott a gyerek és most örült, hogy érti őt az asszony, s odahúzódott mellé, és hazudozott, de nem tudta, hogy mindaz, amit mond, hazugság. Hazudozott, hogy akkor majd minden más lesz, igaz, persze minden más lett, de nem olyan értelemben, mint ahogyan itt elgondolta. A lány orrába vágott a szájban bomladozó alkohol és hús szaga, mintha belelógatta volna a fejét a mosogatótálba, hogy az orra majdnem a vízhez ért. Késő van már – mondta a lány, hogy fáradt, s próbálta az orrát kiszabadítani a szagból, de nem sikerült, a gyerek annyira fújtatott, hogy nem volt hová menekülni. Először az orr szokott bele a szagba, mikor észlelte, hogy nincs más választása, aztán a test többi része is elfogadta az elkövetkező perceket, a gyerek akaratát.

34.

Az alkalmas időpont nem akart eljönni, mert jogilag bonyolult lett volna ciklus közben lemondani. Mivel indokolhatta volna, hogy nincs kedve, vagy mert elege van az egész szarból, és nem érdekli az iskola, ez volt az igazság. Hogy egyáltalán semmi nem érdekli, mert az ő élete el van már

eleve bukva, csak dolgozni kell valamit a megélhetés miatt, pedig egyáltalán nem akar, ha például örökölt volna egy nagyobb összeget, akkor ez a dolog fel sem vetődne benne, hogy dolgozzon, pláne, hogy iskolaigazgató legyen. Lemondani nem lehet, legalábbis egyelőre azt hitte, hogy nem, s hiába sikerült a feleségével is alátámasztania a döntését, most úgy tűnt, ki kell várni a ciklus végét. Volt még másfél év, s a gyerek ez alatt a másfél év alatt az esték nagyrészét a verandán tölti, s a lány akkor már azt mondja, az egyik ilyen estén, amikor végre le tudta tenni a gyereket és maradt némi ideje bármit is mondani, hogy szólok az anyádnak. Az anyádnak, kérdezett vissza a gyerek, az anyádnak ehhez semmi köze. Utálta a lány ilyenkor a gyerek hangját, mert utálni való volt, mintha mindig volna a nyelve alatt egy kanál zsír, s a nyelv abban tapicskolna, s a szavak is mind zsírosan és csuszamlósan hagynák el a száját és összezsíroznák a levegőt is, meg a lányt, aki ebben a levegőben állt. Nem az én anyámnak, mondta a lány, mert az már tudja. Mit tud, mit tud – kiabált a gyerek. – A te kurva anyádnak mindent kell tudnia, annak mindent el kell mondani. Fogd be a mocskos pofádat, mert felébred a gyerek, szólt vissza a lány. Az anyád, fogta csendesebbre a gyerek, mert nem akarta megzavarni a kicsi álmát, az mindent tud, az aztán nagyon tud mindent, hogy mit kell a férjével csinálni, azt is tudta, oda is került, a temetőbe a marha, mert nem vette észre, hogy kivel él együtt, mert nem figyelt, de velem nem.

A te anyádnak – mondta a lány hangsúlyosabban, mint korábban, hogy annak fogja mostmár elmondani, párszor már célzott rá, hogy a gyerek a verandán a műanyagkannával, ha nem éppen a kocsmában, de az asszony csak azt mondta, hogy a férfiak mind isznak, olyanok, csak akkor érzik magukat jól, ha isznak, és ha nem ver… Ver? – kérdezte a gyerek anyja. Nem ver – mondta a lány. Hát akkor – folytatta a gyerek anyja –, akkor nem kell az egésszel foglalkozni. A verés, az más, azt nem lehet eltűrni, azt én se hagynám, de ez a gyerek nem ilyen, soha nem tudna megütni senkit, pláne egy nőt, aki ráadásul a gyereke anyja. Hagyd csak rá – mondta végül az asszony –, ilyenek. A gyerek meg még jobban ilyen, mert ő más, mint a többiek, már gyerekként is más volt. Azt hitték, fontos ember lesz belőle, hogy ő meg a férje, a gyerek apja mindent megtettek azért, hogy ez meg is történjen, és volt egy terv, mint valami háborús stratégiát, úgy ejtette ki a száján az asszony a szót, hogy terv, amely terv szerint a gyerek most nem itt él, hanem egy nagy lakásban Budapesten és egy tudományos intézetben dolgozik, vagy valamelyik minisztériumban, nyáron a gyerekeit külföldre

viszi nyaralni, legalább Horvátországba, de néha Korzikára, Krétára s más különös helyekre, amilyenekről a faluban mégcsak nem is hallottak, s ezért ezeket most ez az asszony sem tudja elmondani, aztán ezek a gyerekek, az ő unokái, a legjobb budapesti gimnáziumokba járnak, az egyetemet külföldön végzik, jó, akkor még csak úgy gondolták, hogy Varsóban vagy Moszkvában, de a mostani tudásunk szerinte az lehetne London vagy Berlin is, vagy akár a tengeren túl. Szóval ez volt várva, de nem sikerült neki, mert annyira nehéz ezt a lépést megtenni úgy, hogy neki nem volt meg az a kapcsolatrendszer, ami a vetélytársaknak megvolt, és a gyerek nem tudta megteremteni, és érezte mindig, hogy őt ott nem nézik szívesen, és nem akarják, hogy ott legyen. És van egy gazdasági probléma is, hogy az ő pénzük nem kompatibilis, ezt egy más szóval mondta, mert ezt a szót nem ismerte, de ezt akarta kifejezni, hogy amit a szülők adtak, az Budapesten semmit nem ér, míg a budapesti hasonló gyerekek, ha csak egy negyven négyzetméteres kislakást örököltek a nagyanyjuktól, mert a nagyapjuk már régen nem élt, csak az öregasszony maradt meg, mert a férfi, a fene tudja miért, nem is ivott, de korán meghalt, sima gyomorvérzéssel indult, ezzel került kórházba, a gyerekei sem értették, hogy lehet, egész életükben vádolták a magyar egészségügyet, az orvosokat, s különösen egy kórházat, talán a Tétényi útit, ahol az öreg meghalt, hogy ezzel a betegséggel máshol, például ha 56-ban disszidálnak, sikerül átjutniuk a zöldhatáron és egzisztenciát építenek az Egyesült Államokban, akkor mindez nem történik meg, s majdnem eljutottak addig a gondolatig, hogy a férfi a hazafiság áldozata lett, nem pedig a lustaságáé, ami miatt esze ágában sem volt sem a forradalomban részt venni, ami miatt biztosan szökni kellett volna, vagy kivégzik, s az akkor is egy különleges halál, sem pedig a szomszéddal együtt felszállni abban a novemberi hidegben arra a szar ponyvás autóra, aminek a repedésein behúz a jeges szél, aztán átgázolni a Fertő tavon, és az egyéb kényelmetlenségek is, újra kezdeni az egész életet, szóval ő erre nem vállalkozott, hanem inkább maradt, s épp ennek következménye lett a belső vérzés és a sorozatos orvosi hibák és figyelmetlenségek, melynek eredményeként végülis elhalálozott. Meghalt, és az asszony maradt csak, aki a szükséges időben szintén elhalálozott, és átörökítette a tanácsi bérleményt az unokájára, s egy ilyen lakásból már el lehet indulni. De a gyereknek az indulása nem volt adva, neki maradt volna az, hogy pedagógusszállás, ami maga a fertő, miket lehet arról hallani, ha pedig az nem, akkor albérlet, és azt ki bírja, hogy tanári fizetésből vagy

könyvtárosiból egy albérletet is fenntartson. Szóval, magyarázta az anya, a gyerekre méginkább rá kell hagyni, mert ő nem ezt várta az élettől, s hogy ez van, hát neki minden nap, minden óra egy nagy csalódás.

A lány ezek után nem tudta elmondani, hogy a gyerek milyen mértékben iszik, és hogy bár nem veri, egyszer-kétszer belemart a karjába, meg egyszer ellökte, de ez azért nem nevezhető a szó hagyományos értelmében verésnek. Nem veri, de olyan, mintha nem lenne, mintha neki nem lenne férje, és nem tudja elviselni, mikor látja azokat az üres szemeket, amelyekben csak a váágak kúsznak ide-oda.

Hogy jön ide az anyám, mit akarsz az anyámmal, az anyámat is tönkre akarod tenni – kiabált most megint a gyerek. Ne üvölts már, mert a gyerek. Leszarom – mondta a gyerek, hisz épp túlvitte az ital azokon az érzelmeken is, amiket a gyerek iránt érzett, s akarta volna folytatni, de nem tudta, végülis miért kezdett el kiabálni megint, mitől kellett neki annyira hangosan. Nézett bele a levegőbe, a műanyagdemizsonon át, tejszerű volt a világ. Látta, hogy van még az ötliteres edény alján majdnem egy liter. Holnap ki kell menni a pincéhez, de mára még elég. Megnyugtatta. Számolta, hogy ma mennyit ivott meg, s hogy tényleg mennyire van szüksége még ahhoz, hogy végül bedőljön az ágyba. Elég, elég – gondolta, sőt, marad is még egy kicsi, lehet, hogy mindet megiszom, gondolta, az a kicsi minek maradjon meg. A lány beszélt valamiről, de nem figyelte, csak a műanyagot nézte, a műanyagfalat, ami elrekesztette a konyha terétől, el a lánytól, s minden olyan elvárástól, amit a sors neki kiosztott, bár nem kérte. Az a közel egy liter volt még az este, épp az a mennyiség, ami időre is átváltható lett volna, ha nem épp arról szól a dolog, hogy az idő megszűnjön és ne trónoljon rajta örökösen. A lány beszélt, a gyerek töltött a pohárba, aztán a lány nem beszélt. A szobából nézte az üveges duplaajtón át, hogy a gyerek még fél óráig tölt magának, fél óráig, ami már kívül volt a gyereknek az időn, csak a lánynak volt innen, s ezért annyira elviselhetetlen. Aztán jött befelé, a vállával beleakadt a merev ajtószárnyba, csörrent, a kisgyerek majdnem felsírt, de aztán mégsem, ment az ágy felé, még jó, hogy időben felvette a pizsamáját. A lány utálta ezt a pizsamát, de a gyerek szerette, mert ilyet már csak ő hordott a saját korosztályán belül, csíkosat, mint a rabok. Egyébként ezt szimbolikusnak is szánta, hogy ezzel is kifejezze az ő világban elfoglalt helyzetét. Néha arra gondolt, hogy nem is tudósnak, hanem szobrásznak vagy festőnek kellett volna lennie, mert ez is például, ez a pizsamadolog is milyen művészi, hogy van olyan, hogy az

ember maga a műalkotás, s azt nem tudni, hogy erről az ember tud-e, hogy ő műalkotás, vagy csak úgy él, mint egy műalkotás, s hogy a halála után észreveszik-e, hogy műalkotás volt, s hogy milyen jó lenne regényhősnek lenni, az volt ennek az előzménye, mert, ugye, ott is azok az életek, például Miskin hercegé a Félkegyelműben, az magában is művészet, az író semmit nem csinált, csak volt neki ideje, hogy megírja azt a műalkotást, amit a másik élt, és őneki az a baja, hogy nincs ideje ezt megírni, mert ő maga a műalkotás. Aki pedig műalkotás, az nem töltheti az idejét azzal, hogy ezt dokumentálja. Gondolta, a lány szisszent egyet, mert a gyerek, ahogy befeküdt az ágyba, megrúgta, aztán megint szisszent, felhúzta a gyerek a térdét, és a lánynak az oldalát épp deréktájon elérte, a lány úgy fordult, hogy óvja a mellét és elaludt.

35.

Nem gondolta, hogy ez épp az a nap lesz, ami lett, azt hitte, ez még hátravan, vagy már leélte, de nem, ez épp szerda volt, hiába is akarta volna, hogy más legyen. Az agya szétrobbant valamikor az éj folyamán, vagy még este, nem emlékezett, mert amikor az esemény történt, már nem volt csősz, aki figyelt volna, de a gondolat mégsem lett szabad. Nem jött ki semmi a romok közül, csak egy nyomorult test. Mászott, hátul paplan, ágy, éjszakai szagok, elöl a papucs, a gyerekágy, meg az egész szerda, amit le kell élnie, holott nem számított rá, de nincs mód reklamációra, mondjuk, nem fordulhat a terméktanácshoz, hogy más napot akart volna, s mégis ezt kapta.

A gyereket szeretem – gondolta, hogy a gyerekért megéri, de aztán nem tudta, mi éri meg. A lány kint volt az udvarban a gyerekkel, ősz volt, még meleg az idő, kell ez a levegő, hogy egészséges legyen, s amikor felnő majd, ne döntsék le a betegségek oly könnyedén. El fogsz késni, mondta a lány, mikor kiment, ő meg, hogy mindegy. Lassan ment, belekalkulálva a késést, lassabban, mint ahogy az események történni akartak, de nem tudta ezzel a vánszorgással sem megállásra késztetni. Hogy is lehetett volna, épp elérkezett az az idő, amikor meg kellett történniük, s ebbe beleszólása senkinek, még neki sincs, akinek az élete ekként kockára került.

Délután átjött az anyja, még nem ért haza, mikor már ott volt, s a lány akkor kitálalt. Az asszony szedte elő az élelmiszert, ami jó lesz vacsorára, az ő fia hadd egyen, legyen neki ereje, a lány meg csak ahogyan a plusz krumplit, amit már feleslegesnek érez megpucolni, dobja az ember vissza a

kosárba, vette elő a szavakat és ejtette oda az anya kötényére, amit épp a főzéshez kötött magára, hogy ne fröcsögjön zsír az utcai ruhájára, erre mindig ügyelt, mert bár vidéki volt, szerette a tisztaságot, mindig kezet mosott például, akkor is, amikor csak hideg hólé volt, mert még nem vezették be a vizet, hisz az ura nem járt még a harminckettesekhez, sőt, még harminckettesekről sem tudtak, sem a vízvezetékről, sem semmi olyanról, ami később történt például a gyerekkel is, arról pláne nem, amit ezek a lányból kijövő szavak jelentettek, hogy a maga fiával baj van. Mi baj van, kérdezte az asszony, és közelebb hajolt a jénai tálakhoz, hogy a csörgéssel elterelje a lány hangját, meg a belső hangokat, mert nagyon is tudta ő, hogy van valami baj, de nem akarta hallani, főleg nem a lánytól, akit vétkesnek gondolt ebben a bajban. Az, folytatta a lány, és a csörgés nem tudta megakadályozni, hogy a lány hangja megerősítse az asszony belső hangjait, hogy mindennap, mindennap, és csak ül a verandán, és előtte a műanyagkanna, és nem tud attól elszakadni, de tőlem viszont igen, már régen el. Így bírja csak, mondta az asszony, hogy nem kell azt annyira komolyan venni, mire a lány, hogy nem lehet nemkomolyan venni, és már annyi pénz sincs, hogy pelenkát vegyenek, mire az asszony, hogy én odaadom a nyugdíjamból, amit tudok, az is valami, mire a lány, hogy az is kevés. Nem így akarta mondani, egy pillanatra megsajnálta az asszonyt, hisz ő is anya volt már, s megérezte milyen az, amikor segíteni akar egy anya a gyermekén, de nem tud. Nem így akartam mondani, mondta a lány akkor, hogy az nagyon jó, amit a mama, ezt a szót is azért mondta, hogy kicsit enyhítsen az asszony sérelmén, amit a mama ad, az nagyon jól jön, de így is kevés. Mikor az asszony megérezte, hogy a lány kicsit érez iránta, hogy valami sajnálatot vagy szeretetet, hogy nem akarja a gyerekével együtt őt is leölni, mikor ezt az érzést megszimatolta, azonnal rátámadt a lányra, hogy azért, mert te nem dolgozol, azért van kevés pénz. A lányt az asszony iránti sajnálat pillanatában érte el a mondat, s akkor kitörlődött belőle minden olyan érzés, amit a szokásjog emberinek nevez, és üvölteni kezdett az asszonnyal, hogy a nevelés is benne van, hogy mindent megcsináltak ehelyett a gyerek helyett, mert azt hitték, neki valahol máshol van valami feladata, s hogy neki azt a feladatot kell véghezvinnie, holott nem volt ilyen feladat, s hogy a gyerek azért lett ilyen életképtelen, hogy semmire sem jó, csak egy kacat, akit legszívesebben arrébbrúgna az ember, de nem lehet, mert él. Addig örülj, míg él, mondta az asszony, s hogy nézz magadra, milyen lettél apa nélkül. A lány nyelt egyet, mert volt az ő szívében egy

vágás az apja miatt, s az asszony ebbe a vágásba nyomott most bele egy szőlőkarót. A fájdalomtól csak felszisszenni tudott, de még megszólalni nem, és akkor az asszony mondta, s a lány úgy érezte, hogy rángatja a sebet felszakító karót benne, hogy a gyerek házában lakik ez a lány, és az ő anyja nem tett ehhez egy mákszemnyit sem, hogy ő, mármint a gyerek anyja adta a pénzt, mert ő és a gyerek apja ezt még jó időben, mikor az apa nem halt meg, összegyűjtötték, és a gyerek unokatestvérei csinálták meg a tetőt, a gyerek apjának a munkatársai, még a harminckettesektől rakták rendbe a vizet, meg a gázt, ők csinálták meg a fürdőszobát, s amikor a lány azt mondta, hogy zuhanyzó kell, akkor se mondták ezek a munkások, hogy menjél te a kurva anyádba, hanem megcsinálták a kád mellé. Ezt jelentette a gyerek a lány életében, mondta az asszony, és hogy az, hogy vele itt bárki is szóba áll, az azért van, mert a gyerek apja valaki volt a faluban, a gyerek meg iskolaigazgató, s a lány meg micsoda, mit végzett? Tanítóképzőt Zsámbékon levelezőn, hogy az aztán semmi, mondta az asszony. Maga nem akarja, hogy ez család legyen, szólalt meg végre a lány, hogy magának az a célja, hogy elmenjek a gyerekkel, nem akarja, hogy legyen unokája, hogy folytatása annak az útnak, amit a gyerekkel elkezdett. Az asszony hallgatott. Mert ha nem akarja, akkor nem is lesz, megvagyok én az anyámmal ketten, meg a gyerekkel, és akkor nem fogja látni ezt az unokát soha, akkor majd mivel tölti a napjait, mit fog csinálni, reggeltől estig ülhet a tévé előtt és nézheti a kereskedelmi csatornákat, meg betelefonálhat, hogy tudja a rejtvényre a megfejtést, az lesz az élete, és egészen haláláig nem fogja megérteni, hogy mért nem kapcsolják adásba, pedig tudja a megfejtést, s mikor végre bekapcsolják, és azt mondja, hogy az üres kockába azt kell írni, tizennyolc, akkor azt mondják, hogy köszönjük, és egy keresztnevet, ami az asszonynak a neve, de mi nem erre a számra gondoltunk, hanem egy másikra.

Az asszony hallgatott, aztán azt mondta, hogy ő nem ezt akarja, ő csak azt akarta mondani az előbb, hogy a lánynak is van szerepe abban, hogy a helyzet ilyenné vált és ő is tehetne valamit, mire a lány, hogy én mit teszek, az az én dolgom, most arról van szó, hogy maga mit tud tenni, s hogyan tudná rendbe hozni a gyerekben azt, amit egy életen át elrontott. Jó, majd beszélek, mondta, és a jénai tálak felé fordult, amibe beleöntötte az ennivalót, egy pillanatra, mintha hagymát aprítana, olyan lett a szeme, meg akarta törülni, de tele volt éppen a keze, és a sós lé belecsöppent a

borsólevesbe, s a csöppenést követően mondta ki a mondat végét, hogy vele.

36.

A lány nem hallotta, mikor beszélt az asszony a gyerekkel, és hogy mit mondott neki, tulajdonképpen azt sem tudta eldönteni, hogy ez pontosan mikor történt meg, akkor, amikor ő az asszonyt erre megkérte, azon a napon, vagy csak néhány nappal később. Mert abból, hogy a gyerek azt a dolgot mikor hozta elő, nem lehetett az időpontra következtetni.

Mit mondtál az anyámnak, mondta egy napon a gyerek.

Mintha egy mese kezdődne, olyan volt az élet, hol volt, hol nem volt, volt egy nap, amikor a gyerek felkelt az ágyból, ő lett volna a szegényember harmadik legkisebb fia, ha lett volna a szegényembernek még kettő, de nem volt, ettől még ő volt a harmadik és ő volt a legkisebb, de egyben a legnagyobb és a középső is, nahát ez a gyerek, aki arra volt szánva, hogy ő legyen ez a sokmindenki, hát kidugta a takaró alól az orrocskáját, meg aztán a mancsocskáját, és kidugta onnét az egész testecskéjét, ami telis-teli volt forradásokkal, mert volt neki ilyen bőrbaja, hogy nagy kelések nőttek rajta, s ezek a kelések tarkították az ő testét, na kibújt ez a test onnét és azt mondta, én vagyok a kicsiközépső nagy gyermeke a szegényembernek, akkor most én elmegyek és szerencsét próbálok. Ekként is cselekedett.

Mi a kurva istennek kellett az anyámat ebbe belekeverni – mondta ez a mesehős a lánynak így reggel. Mi a faszt akarsz ezzel, nem elég, hogy engem kinyírsz, az anyámat is akarod? A lány állt ott, éppen a cumisüvegbe készítette a tejet, mi a faszért nem szoptatod? – kérdezte a gyerek. Kevés a tejem, mondta a lány, az ideg kivitte belőlem, az, hogy ki vagyok készülve, már a mellemben megsavanyodik, mondta, és hogy a gyerek amit csinál, most már nem csak róla szól, hanem arról a kicsiről is, aki nem tehet semmiről, és hogy gondolja meg, mit csinál, mert ő fogja és elmegy. Menjél a picsába, mondta a gyerek, hát takarodjál innét, de a gyereket, azt hagyjad, mert az az enyém. Te meg menjél vissza a rohadt kurva anyádhoz. Kiabált a gyerek, de a lány nem ment el, vagyis elment, de nem ekkor. S azért lehet ezt itt elárulni, mert mindenki tudja, hogy ennek ez a vége, hogy a nő elmegy a gyerekkel, még a szomszédok is tudják, mért kéne úgy csinálni, hogy na persze nem történik meg, s aztán váratlanul, mintha meglepetés volna, mégis. Hát ez nem lesz egy meglepetés, ez aztán magától értetődően

bekövetkezik, csak nem éppen most, mert most a lány még csak a szobába ment vissza, mert a zajra felsírt a gyerek, hanem kicsit később, hiszen egy ilyen költözés esetén számtalan praktikus dolgot is át kell gondolni, meg becsületből vagy legalább a látszat kedvéért a lánynak azért mindent meg kell tennie, hogy ez ne történjen meg, hogy épp miatta, mert nem igyekezett változtatni a helyzeten, apa nélkül nőjön föl a gyerek. Persze ő már tudta régen, hogy ezt ő nem fogja sokáig akarni, de úgy kellett csinálnia, hogy ő mindent megpróbált, mert nem egyszerűen el akarta hagyni a gyereket, hanem úgy akarta elhagyni, hogy senki ne mondhassa, hogy ő egy rohadék, meg a kurva anyját, és nem különb ez se a többitől satöbbi. Azt látta, hogy az anya bevonása nem hozott eredményt, vagyis eredményt hozott, mert nem változott a helyzet, következésképpen közelebb került ahhoz, hogy elköltözhessen. Tehát az anya mint megoldási lehetőség megvolt, ha lépne, akkor ő már nem mondhatja, hogy miért nem szóltál, kislányom, én megoldottam volna, mert én tudok azzal a gyerekkel beszélni, meg én a te oldaladon állok, én is nő vagyok és anya is, tudom, mi a fontos, azt az anya nem mondhatja, legfeljebb azt, amikor a gyerek odamegy sipákolva, hogy én szóltam és nem hallgattál rám, és hogy egy nőt nem csak megszerezni kell, hanem meg is kell tartani, és hogy te azzal nem törődtél, úgyhogy ez lett az eredménye, most hetente egyszer láthatom majd az unokámat, ja persze te is, és annak a gyereknek így majd nem lesz apja, csak anyja, az kettő is, mert ott van annak a lánynak az anyja is. Az a hülye kurva, mondja ekkor a gyerek, hogy ő csinálta az egészet, ő akarta, hogy ez így legyen, mert a férjét, a lány apját is megölte, ezt mindenki tudja.

Szóval ez az asszony már nem mondhat semmit, a lány gondolta, hogy talán a gyerek barátait is megkeresi, akik tudtak vele bánni még abban a vidéki városban, hátha most itt is. És telefonált, amikor a gyerek éppen a kocsmában volt, hogy iszik, és örökösen, nem csak épp most, s hogy jöjjenek le, mert valamit kéne csinálni, s hogy talán ők. Mindebből a gyerek csak annyit tudott, hogy az egyik fickó ezek közül fölhívta, hogy hogy vagy. Jól, mondta a gyerek, s hogy a másik az hogy van, megkérdezte, az is mondta, hogy minden oké. Nem kéne találkoznunk, kérdezte az a fickó, egyébként Budapesten lakott, és volt valami bétéje, péer, vagy valami olyat csinált, amiről a gyerek nem tudta, micsoda, csak hogy sokat fizet, és ez neki most így jó, és nem fáj neki annyira, hogy ő is mást akart, valamit a kultúra területén, de még visszajöhet, mondta, megszedi magát, aztán kiszáll a buliból, mert ezt amúgy sem lehet egy életen keresztül, akkora a

feszkó, meg a tét, mármint anyagiakban. Aha, mondta a gyerek, s hogy neki is ez a pénzdolog elég szar, és nem tudta, hogy ennyire kevés egy gyeshez meg egy gyerekhez a fizetése, hogy még az a rohadt pelenka, az is alig jön ki belőle. Ja, mondta a fickó, a pelenka, az bazmeg, azért, ha belegondol az ember, hogy mennyi papír csak, hogy ezek a gyerekek ne hugyozzak össze a lepedőt, a kurva életbe, milyen szar ez a világ. Afrikában, ott meg mi van, láttam egy filmet a szienenen, azt bazmeg, az embernek kifordul a gyomra, hogy milyen világban élünk. Beadják a gyerekeknek azt a sok járványellenes gyógyszert, de csak azért, hogy pár év múlva éhenhaljanak, mert enni nem adnak nekik, vándorolnak egy ideig a szüleikkel, mint az állatok, keresik a legelőt, az élelemelosztó pontokat, de mire odaérnek, már valakik szétrabolták a segélyt, és ott halnak meg az élelem helyén. A gyerek hallgatta, hogy mennyire együttérez ez a régi barátja ezekkel a messze élő emberekkel, aztán, hogy megkérdezi a lányt, hogy jó-e a hétvége, mondjuk, szombat. Jó volt, persze, mert a lány már ezt előre megbeszélte, hogy szombat, de a gyereknek nem tűnt föl, hogy mennyire könnyedén rávágja, nem vesz elő naptárt, csak, hogy jó.

37.

Szombat este, mikor elmentek a vendégek, a gyerek beült a verandára, megnyitotta a műanyagkannát és töltött, a kannát fölállította az asztalra, s meghúzta magát a műanyagfal mögött, meghúzta magát mindazzal, amit a barátok hagytak nála, az elromlott házasságokkal, szeretőkkel, külső kapcsolatokkal, nem kimagasló, de jó minőségű autókkal, a cigarettáról való leszokással, az egészséges életmóddal, ami ezesetben a jó minőségű ételek és italok fogyasztását jelentette, tönkrement és újraalakított vállalkozásokkal, budai és pesti lakásokkal. Nekik is rossz, gondolta, de rögtön utána, hogy nem. A lány nézte őt a szobából. Lement egy pohárral, és nem szólt be a szobába, hogy miért vonyít a gyerek. Szuszogott, nyikorgatta a fonottszéket, de nem szólt semmit. És a lány sem szólt ki a verandára, hogy hagyd már abba, hogy mért a műanyagkannát választottad, amikor itt vagyok én is. Elringatta a kicsit, lefeküdt, és sajnálta most a gyereket, hogy neki ez a sors jutott, mikor a többieknek, például ezeknek a régi barátoknak, hárman jöttek, más. Aztán a gyerek megsajnálása után magát is elkezdte szánni, hogy mért kellett neki pont ehhez az emberhez feleségül menni, s hogy mennyire nagy hülyeség volt így tönkretennie az

életét. Ha már most ilyen, mi lesz, amikor ő öreg lesz és a gyereke felnő, elmegy kollégiumba, s ő ittmarad a gyerekkel kettesben. A gyerek gyűlöletével, azzal a fertelmes lélekkel, ami akkor benne lakozik majd. Megy a boltba, és úgy néznek rá a mások, hogy látod, itt van ez a szerencsétlen asszony, aki annak a gyereknek a felesége. És változtatni sem tud, hisz senkinek nem fog már akkor kelleni, legfeljebb a gatyagyáros jelenik meg, mert ő még emlékezik arra, amilyen volt, de már öreg és nem is a textilüzletben van benne, hanem értékpapírokkal seftel a tőzsdén, meg piramisjátékokat eszel ki a cigányoknak, azok meg benyalják, mert valakinek tényleg fizetett egy ezresre százezret, de utána persze senkinek. Legfeljebb ez a vállalkozó tűnik majd föl az életében. Találkozóra hívja először és elmondja, hogy mekkora marha volt, amikor nem őt választotta, hanem maradt a felesége mellett, akiből tényleg az lett, ami már akkor sejthető volt, egy elviselhetetlen, rosszindulatú, követelőző szipirtyó, aki csak azért nyitja ki a száját, hogy utasítást adjon. Attól, hogy akkor mellette döntött, vérszemet kapott és többet nem félt, hogy elveszti a vállalkozót. A vállalkozó ezután hiába akart, nem tudott kilépni, hiányzott az a mély érzelmi késztetés, amiből erőt meríthetett volna. Mikor a lányt otthagyta, azt hitte, majd lesz helyette másik, de nem lett. Egy-egy hülye viszony, főképp érdekből, hogy a nőnek pénz kellett, a férfinak meg közösülés, de azt, amit a lány iránt, azt nem érezte többé, és örökösen csak azon sajnálkozott, hogy mért nem választotta azt az életet, ami a lánnyal együttjárt: a válást és az új gyerekeket. Most azért kereste meg a lányt, hogy újraélessze ezt a régi érzést, és úgy gondolja, ismerve a körülményeket, hogy a lány is alkalmas lenne erre. De a lány nem volt alkalmas, megpróbálta ugyan, mert annyira szüksége volt már egy férfira, aki nem olyan, mint a gyerek, hanem azt mondja neki, hogy szeretlek, meg szép vagy, de nem tudott visszalépni a régi szerelembe. Sőt, még az is felvetődött benne, hogy minden emiatt a vállalkozó miatt van, ha ő nem így dönt, akkor a lány nem kerül a gyerekhez, nem lesz a felesége, bosszúból, mint ahogy lett, és nemhogy szeretni nem tudta, inkább gyűlölni kezdte a vállalkozót, s nem igényelte, hogy olyanokat mondjon neki, amilyeneket a gyerek nem mondott.

Végül, ha ennek a lehetséges életnek az útján megyünk tovább, ami ebben az esetben éppúgy esélyes a megtörténésre, mint bármely más, például az, ami később megtörtént, végül e lehetséges évek múlásával a lány egyedül marad majd azzal a várakozással, hogy lesz neki unokája, akit

szerethet, s akivel megint megélheti, hogy van valami értelme az életének, s ez is lett volna, ha nem jön be ez a hülye méhnyakrák, amit különben nagyon jó eredménnyel gyógyít ma már az orvostudomány, és a történet szempontjából is jó lett volna, ha meggyógyul, mert nem pusztán hihetetlen, hanem unalmas is, hogy mindenki összeszed valami halálos betegséget, a legtöbb persze valamilyen rákot, mintha az a személy, aki elmeséli mindezt, éppenséggel a teljes populációt rákosnak vagy lehetséges rákos betegnek látná, mert valójában orvos, aki a szokványos diploma mellé megszerezte az onkológusi szakvizsgát is, és mintegy húsz éve dolgozik a Kékgolyó utcában az onkológián, és nem lát mást, csak rákost vagy volt rákos beteget, akiben bármikor újra kiújulhat a betegség, egy olyan szemléleti pozíciót foglal el az életben, ami ennek a tényleg sokakat érintő betegségnek a logikájával lát mindent, s mondhatni, a gondolkodása rákosodott el.

Visszatérve a lány egy lehetséges életéhez, amiben kaphatna bármilyen betegséget, vagy egészséges is maradhatna, hisz a valóság nem kötelez, de nem, hanem éppen egy teljesen közhelyes betegségbe hal bele, holott alig néhány eset van, amikor az orvosi beavatkozás sikertelen, s ezek közé tartozott a lányé is. Meghal még a nagymamakor előtt, mert az ő gyermeke nem siette el a házasságot. És még azt is meg kellett volna élnie, ha nem hal éppen meg, hogy a gyerek ott támolyog a temetésen, majdnem beesik a koporsó mellé a gödörbe, hogy mennyire szerette ezt az asszonyt, és mi lesz vele most egyedül. A rokonok kapják el, mikor zokogva üvölti, hogy temessetek melléje. A rokonok elráncigálják onnét, ő meg kiabált, hogy az én feleségem, az én életem egy része van ott, nem rekeszthettek el tőle, kiabálja. Marha, mondja valaki a gyászolók közül, és tényleg egy marha, aki így viselkedik.

A lány feküdt egyedül az ágyban, a gyerek pedig a műanyagkanna mellett, és akkor eldöntötte, hogy ő márpedig kilép ebből a dologból, vagyis ha őszinték akarunk lenni, ő már régen eldöntötte, hogy kilép, csak mindent meg kellett tennie, hogy a kilépés egyértelműen a gyerek viselkedése miatt legyen, s most, hogy a gyerek anyja után a gyerek régi társai is látták, hogy ez egy reménytelen dolog, mert a gyerek sem fizikailag, sem lelkileg nincs már abban az állapotban, hogy egy családot fenntartson, s a közelsége nemhogy hasznos lenne, hanem kifejezetten ártalmas a gyermekre nézve, mert mi lesz abból a gyerekből, aki mindennap végignézi, hogyan issza le magát az apja, legfeljebb ugyanolyan, mint az a szörnyű apa. Alig kamaszodva már elkezd vele kocsmába járni vagy éppen gyilkossá válik,

mert nem bírja tovább nézni, hogy neki ilyen apja van. Akkor már ez az apa nemcsak szavakkal, hanem tettekkel is bántalmazta a feleségét, ennek a gyereknek az anyját. Ezt látva dönti el a gyerek, hogy a legközelebbi alkalommal, vagy el se kellett dönteni, csak éppen a kezében volt a kenyérvágókés, amit a kínai piacon vettek nemrég és még jó volt a pengéje, és azt belevágja az apa testébe. Bár mindenki szerint jogos volt ez a tett, egy más mérce szerint, ahol nem ez a konkrét alkoholista apa jelenik meg, hanem csak egy apa, és mellette egy gyermek, akinek ugye törvényszerű, hogy hálásnak kell lennie ennek az apának, ha másért nem, legalább annyiban, hogy megszülethetett. Ezen a mércén egy olyan gyerek, aki megöli az apját, nem érdemel könyörületet, s a bíróság is hasonlóképpen gondolkodik, így a gyerek, a lány életének egyedüli értelme, börtönbe kerül, s nem szabadul, csak azután, hogy az anyát elvitte a méhnyakrák, mint korábban lehetett elképzelni, annyi különbséggel, hogy a gyerek, a lány férje már nem lehetett ott, a rokonok nem kaphatták el, amint részegen ordibálva majdnem beesett a sírgödörbe a koporsóra, s az a falusi, aki korábban úgy volt, hogy azt mondja, marha, az sem mondta azt, hanem hallgatott, vagy a szertartás szerinti szöveget mondta, hogy elindult a fájdalom, a sírodhoz értél, efféléket.

Ez lenne, ha nem tudná a lány, hogy a gyerek viselkedésének alapján bírósági szempontból is indokolt a válás, s ha a gyerek ennek ellene állna, akkor a gyámügyre is lehet számítani, s a lány bárkit megkérhet, hogy tanúsítsa ezt, immáron nem csak a szomszédokat, akikről feltételezhető lett volna, hogy elfogultan tanúskodnak a lány mellett.

Nem bírom már ezt az igazgatóságot, nem lehet kivárni, míg lejár – mondta a gyerek, mikor befeküdt az ágyba, s ahogy szokta, felhúzta a térdét és oldalt megrúgta a lány derekát, de nem mondta, hogy bocs, mert észre se vette, a lány ösztönösen védte a mellét. Nem bírom, mondta, én sem, gondolta a lány, aztán hangosan csak annyit, hogy már megbeszéltük, hogy hagyd a fenébe. Ugye te is azt mondod, hogy hagyjam, kérdezte a gyerek. Azt, és akkor esetleg megváltozik minden. Meg, mondta a gyerek, biztosan megváltozik.

Amikor a lány lemondott a házasságról, a gyerek pedig az igazgatóságról, persze egyelőre csak elvileg, a gyerek régi társai lemondtak a gyerekről. Azt mondták, látszott, hogy ez lesz a vége, persze lehetett volna más is, ez a gyereken is múlott, de ő nem akart más életet választani, neki nem jó az, hogy végülis abban a faluban az egyik legfontosabb beosztás, az iskola igazgatása az övé, és ez rengeteg lehetőséggel jár, megkúrhatná – röhögött az egyik – a képesítésnélküli fiatal tanítónőket, az aztán nem kerülne neki nagy erőbefektetésbe, meg persze emellett a szőlőt is nyugodtan, meg a többi földet is, abból meg lehetne egy kicsivel több pénz, és ott van az a lány, azért nem is lehet érteni, hogy ez hogy jött össze neki, azért az még mindig kurva jól néz ki, a gyerek után is. Tényleg, mondta a másik kettő is, és a lány kinézetének részletezésébe fogtak. De ennek a gyereknek – szakította meg a külalak leírását az, aki korábban röhögve mondta a megkúrást – ez mind kevés, meg hogy született neki fia, az is kevés, neki semmi nem jó, mert így nevelték, hogy ne legyen jó. Rajtunk sem segített senki, csak mi magunk, és rajta sem lehet, ha ő nem akarja, márpedig ő nem.

A gyerek reménytelen sorsáról beszélni nagyon szerettek ezek a valahai társak, hisz így a saját reménytelenségük érzete tompult a szívükben. Majd eljárunk hozzá és megnézzük, mi van vele, mondta az, akinek péercége volt, s egyébként nem is olyan rég, pár éve valamiféle biológiai pániktól hajtva, s nem a szerelem amortizációja miatt hagyta el a szerelme. Gyereket akart, benne van az időben, mondta, a férfi meg még nem, hisz sehol sem állt anyagilag, valami efféle rossz érvre hivatkozott, ami egyébként hamarosan megoldódott, mert alig egy év múlva rendkívül jól hozott a vállalkozása, de akkor már késő volt. Jómódban élt, kényelemben, úgyhogy minden idejében arra a fájdalomra koncentrálhatott, amit a szerelem elvesztése miatt érzett. Persze a lány sem járt túl jól, hisz később egy vizsgálat során kiderült, hogy az anyaságnak biológiai gátjai vannak, hogy kár volt lecserélni azt az érzést egy sokkal rosszabbra, egész életében átkozta a döntését, holott akkor ez jó döntésnek tűnt, s nem tehetett róla senki, hogy a természet fölülírta.

Majd eljárunk, mondta a férfi, félévente, ez mégiscsak, mondhatni, kötelességünk, és tényleg tervbe is vették a legközelebbi utat. Ez az út persze nem a gyerekről szól, hanem a saját életükről, ami egészen sajátos fényt kapott a gyermek pusztulása mellett, helyesebben, amit ők pusztulásnak véltek a gyerek sorsában, mert a pusztulás általuk is ismert

leghétköznapibb receptjét tudták a gyerek életéből kiolvasni, alkohol, lebutulás, bomló házasság, elszegényedés stb. Tulajdonképpen ez az, amit az emberek, köztük ők is, mert miért is különböztek volna a többiektől, konszenzuálisan pusztulásnak neveznek. Amivel szemben más életutakat, amikor valaki, úgymond, jómódú, s úgy intézi a szeretőit, hogy az ne bomlassza föl a családot, s a feleségét ellátja annyi pénzzel, hogy ne mondja azt, hogy elválok tőled, mert le se szarsz, és az alkoholt is úgy kezeli, hogy szinte senki nem veszi észre rajta, hogy már évek óta függőségben, s ha a napi két üveg bor este nem csúszik le, akkor aludni sem bír, sem pedig elviselni azt a közösséget, ami körülveszi őt, a családot, pedig már vettek egy hatalmas házat Budajenőn, hogy mindenkinek legyen elég hely, hogy ne kelljen egymást akár látni sem nap és hétszám, és erre is azt mondják, hogy de jól megy ezeknek a, és mondják a nevüket, hogy ismeritek azokat az embereket, s felsorolják a javakat, amikhez hozzájutottak, hogy ennyire sikeres az életük, holott csak a gyűlölet, amit egymás iránt éreztek, hajtotta őket ebbe a befektetésbe, a házvásárlásba, amitől aztán alig tudtak megválni, mikor a gyerekek felnőttek, s tényleg értelmetlen lett fönntartani az ottmaradók, a férj és feleség közötti fertelmes viszonyt, sőt, értelmetlen volt annyira messzire hazajárni, amikor az embernek már alig vagy inkább egyáltalán nem volt kedve, hisz tudta, mi várja otthon. Kibírhatatlannak látszott az út a belvárostól odáig, amikor a férfinak és a nőnek is, csak neki egy kisebb autója volt, de volt, tehát neki is volt helye, hogy azon gondolkodjon, mennyire utál oda kijárni abba a nagy hodályba, s ha lenne itt egy kicsi garzonja például a városban, az bőven elég lenne neki, és a férfinak is. Akkor találták azt a megoldást, hogy volt egy közös nagyobb lakásuk a Böszörményin vagy a Királyhágó téren, még nem zöldövezet, de már majdnem, rálátással a Sas-hegyre, és abból lett mindkettőnek egy kicsi garzonja, s valójában ott lakott mindkettő, a férfi a titkárnőjével, aki korán elvesztette a faterját, s ezért mindig is vonzódott az érett férfiakhoz, s ez a férfi tényleg érett volt, minden sajátossága megvolt ahhoz, hogy beleszerethessen, s amikor mégis kiszeretett, mert a férfi elutasította a házasságot, az új család alapítását például, vagy a titkárnőnek bejött egy jobban fizető munka, amit megpályázhatott a férfi pénzén megszerzett képesítéssel, például a középfokú angol nyelvvizsga révén, akkor jött egy újabb hasonló adottságú nő, s ez így folytatódott éveken át. A nő pedig a barátnőit fogadta ott, akikkel kialakított egy meditációs kört, mert az élet nemcsak a pénz meg a gyereknevelés, hanem van egy

mindezeknél nagyobb és állandóbb igazság, s ezt nekik meg kell ismerniük, egy férfi volt a társaságban, aki jógát tanult valaha Szegeden az Etkától és átolvasta Buddha beszédeit, meg Hamvas Béla összes műveit, úgyhogy tudott ezt-azt erről az igazságról. Hetente kétszer gyűltek össze, s a nő még egyszer pluszban is találkozott a férfival, amikor hát továbbmentek az igazság útján. A férfinak pénzre volt szüksége, mert egy válás során elvesztette a lakását és albérletben lakott, a nő pedig bár ötvenes volt, de jólápolt, s ekként a férfinak nem okozott nehézséget, hogy az igazság útján egészen mélyre hatoljon. Csak az jelentett időnként problémát a mélyrehatolásban, hogy a férfinak volt egy fiatalabb barátnője, aki egy szerelmi csalódást követően került a férfi közelébe, s a férfi jó társnak bizonyult a volt szerető s egyben a férfiak általános szidásában, hogy undorító, ahogy ez a fajta a hatalomra tör és nem ismer se istent, se embert, bárkit a martalékául tesz, s hogy örüljön a lány, hogy kikerült ennek a rohadéknak a bűvköréből, mert rosszabbul is végződhetett volna, ha később. Például, ha teherbe esik. Bár a lány nem örült a kikerülésnek, mert épp szívesen esett volna ettől a férfitől teherbe, mert van olyan, hogy érzi az ember, hogy ki volna arra alkalmas, hogy megtermékenyítse, szóval örömről egyáltalán nem beszélhetünk, de egy-két meditációs gyakorlatot követően, amikor lótuszülésben a lány a térdére fektetett kezén keresztül érezte, hogy belejön a világlélek, és megröccen a szívócsakra, akkor nem bírta a szent szót magában tartani, résnyire először, majd ó betűt formázva nyílt a száj és azt mondta, hogy om, és a férfi ezen az ómra nyitott szájon hatolt be a nyelvével. Az ő nyelve volt a világnak a lelke.

Ettől fogva a lány már nem szenvedett az elvesztett szerető miatt, a férfi pedig nem szűnt meg Krisna hercegről, Jézus tibeti útjáról, Atlantiszról és a tantrikus szexuális meditációról, a kettejükben egyesülő jinről és jangról beszélni. Szóval volt ez a lány, akivel a férfi sokat volt együtt, s ez, mivel már ő sem volt annyira fiatal, kicsit megnehezítette a helyzetét az asszonnyal. De ötven fölött a nők mindent elhisznek, például azt is, hogy az most a böjtnek egy fajtája, hogy ezen a héten nem indulunk el az igazságnak ezen a sajátos útján. Ideje van az aratásnak és ideje van a lemondásnak, mondta a férfi, aki néha elhitte magáról, hogy benne szintézist nyer a nyugati és keleti tradíció, amit a jövő szellemi útjának vélt, hisz a nyugat eszmeileg még mindig milyen erős, kínaiból meg mennyi van. Az asszony pedig kitartott a böjt mellett, s mutatni sem akarta, hogy ez mennyire fáj neki, mert ugye az azt jelentette volna, hogy az ő lelke még

nem elég érett ehhez a megpróbáltatáshoz. A lélek érettségétől függ pedig az itt töltött élet minősége, mondta a férfi a közös meditáción, s hogy a lélek érlelése a legfőbb feladatunk ebben a világban, mert ha elhanyagoljuk ezt a feladatunkat, alantas lényekként születünk újra, hangyák leszünk, darazsak vagy lótetvek. Főleg ez az utolsó hatott erősen az asszonyokra, mert bár testileg feléltek voltak, lótetvek semmiképpen sem akartak volna maradni.

Az asszony évekig élt a jógaoktató bűvkörében, senkinek nem hitt, aki arról mesélt, hogy látta ezt a férfit egy fiatal, az asszonynál feltétlenül, de a jógaoktatónál is jelentősen fiatalabb nővel. Még akkor sem pusztult el benne az érzés, mikor a férfi kilépett ebből a meditációs körből, mondván, hogy neki egy magasabb szintre kell jutnia, s az így ebben a közösségben nem megvalósítható, kell hozzá a magány, az elvonulás, és tényleg elvonult, persze nem egyedül, hanem a lánnyal s az éppen született gyermekkel egy vidéki településre, ahol elégnek bizonyult a házvásárlásra az a pénz, amit az asszonytól szerzett.

Az asszony örökösen erre a férfire gondolt, még évekig, addig a pillanatig, mikor egyszer az egyik gyereke, talán a lánya, odaszólt telefonon, hogy anyu, vigyázni kéne a gyerekekre, milyen gyerekekre, kérdezett vissza az asszony, s akkor ennek a rövid kérdésnek az idején tényleg megvilágosodott, az ő feladatát tekintve, s innéttől kezdve rendszeresen eljárt a gyerekeihez, vigyázott az unokáira, s jótanácsaival megpróbálta szétzülleszteni az ő házasságaikat is, rosszpéldával elősegíteni a jövőt, ami miért is lenne jobb az újabb és újabb generációknak. Olyan ez, mint a kollégiumokban és a katonaságnál, az idősebb nemzedékek továbbadják azt a büntetést, amit ők is kaptak, nem képesek megálljt parancsolni a brutalitásnak, ütik-verik az újoncokat, hogy testileg, de főként lelkileg maradandó nyomokkal hagyják el ezt az életkort, felkészítve a bosszúra.

Nincs ember, aki egy ilyen életet, mint ezé a házaspáré ne sikeresnek minősítene, szemben a gyerek életével, ami maga volt a megtestesült bukás, ha egyáltalán a bukásnak volna teste, s nem éppen az volna a lényege, hogy az elbukó éppen ezt a testet veszti el, amivel persze együtt jár a lélek pusztulása is, legalábbis így gondolta mindenki, hogy a test bomlása az tulajdonképpen a lélekből indul ki, s mire a test porladásnak indul, a lélek már rég szétrohadt.

39.

Az események ezt követően rendkívül gyorsan végbementek. Nem is mehettek volna lassan, hisz valójában már minden el volt döntve, persze mindez rejthetett volna véletlent is, hogy például a lányban valami szerelemféle ébred a gyerek iránt, vagy sajnálat, ami a nőknél elképzelhető, hogy ő megmenti ezt az embert, az ő fiának az apját, s ez a mentési akció sikerrel jár, a gyerek egyik este fogja és kibassza az udvarra a műanyagkannát, hogy emiatt nem láttam, hogy milyen szép vagy, emiatt nem láttam, hogy milyen jó vagy, mekkora marha vagyok, hogy tégedet ezen az átlátszó műanyagon át néztelek. Meg tudsz még bocsátani. Ez a nem túl érdekes, de ilyen helyzetben mégis hatásos mondat hangzik el. Meg, mondja a lány, és hogy én mindig tudtam, hogy van benned valami nagyon jó, csak ez a hülye kanna, ez eltakarta, s hiába akartalak látni, s nyújtogattam a nyakamat, te mindig mögé rejtőztél, de most már, hogy az udvarra hajítottad, legfeljebb a csirkékben nem látjuk a jóságot, de benned már látszik.

Történhetett volna efféle, ha a lány tényleg erre a döntésre jut. De nem lehet tudni, hogy a gyerek nem mondja-e azt, amikor a lány éppen a mentésbe fog, hogy húzzál már a picsába, ne játszd velem itt az ápolónőt, nem vagy te, bazmeg, abban a helyzetben. Vagy mikor a gyerek kihajítja a kannát az udvarra, mert addig még jól zajlik a történet, úgy, ahogy korábban feltételeztük, akkor mondja a lány azt, hogy figyelj, látod, le tudod tenni és meg tudsz változni, én csak ezt akartam bizonyítani, de itt az én feladatom véget ér, csináld tovább egyedül, mert én a mamához költözöm holnap és viszem a gyereket is, s akkor a gyerek kimegy az udvarra, visszahozza a műanyagkannát és ettől fogva egész életén keresztül ennek a kannának a társaságában él. Persze az is lehetséges, hogy tovább is jól zajlik minden, s a kannahajítás után valóban fellobban valami mély érzés mindkettőben, például a gyereknevelés közös feladatának érzése, amit később a vállalkozó megjelenése szakít meg, aki pénzt ígér, hiszen az anyagi helyzetüket a korábban említett érzés nem tudta megjavítani, s a lány annyira vágyik már utazásokra, nyáron tenger, télen hegyek, és jobb ruhákra, legszívesebben minden eddigit átadott volna valami szeretetszolgálatnak, hogy hordják azok, vagy méginkább vetette volna tűzre, amikor a leveleket amúgyis el kell égetni ősszel, meg a vállalkozó felbukkanásával eszébe jön a régi

emlék is a szerelemről, aminek bukása űzte végülis a gyerekhez, s hogy a vállalkozót ezzel a döntéssel, hogy ehhez a küllemében rendkívül kellemetlen férfihoz ment feleségül, már jól megbüntette. Nem azt gondolta, hogy ő az oka minden jelenlegi szenvedésének, hanem hogy megbűnhődött, mert neki ezt állt érdekében gondolni. Akkor a már tíz év körüli gyerekkel elmennek először nyaralni, aztán egy másik lakásba, mert a vállalkozó megvált végül a feleségétől, hisz kibírhatatlan lett, főleg azután, hogy megtudta, a vállalkozó egy fiatal lányt is választhatott volna, de ehelyett inkább, talán mert a gyerekektől nem akart elszakadni, vagy az éppen legjobban menő káeftéje közös tulajdon volt az asszonnyal, visszament hozzá. Szóval ennyire függ tőlem, röhögött magában, hogy még egy szerelem sem tudja innét kirobbantani, s aztán a sérelem okán, meg a hatalmi érzetből eredően elkezdte kínozni a vállalkozót, aki sokáig tűrte, de egy napon, mikor a kisebbik gyerekük is elköltözött egy vidéki városba, azt mondta, elmész te most már a kurva anyádba, szétszartad az életemet, bazmeg, de ennek vége, azt hiszed, te mindent megengedhetsz, hogy leszívtad a pénzemet, az egész életemet, és hogy még ez sem elég, hogy úgy viselkedsz velem, mintha én csak megtűrt kolonc lennék abban a házban, amit én építettem. Így aztán lezárta a férfi ezt a kapcsolatot egy életre.

A vállalkozó felesége mikor elmesélte a barátnőjének, hogy mi történt, elsírta magát, hogy nem tudta, hogyan tartsa meg, s hogy azt hitte, így lehet, a rosszindulattal, merthogy szerelemmel és jósággal már nem köthette, hisz nem szerette a férfi, de mostmár látja, hogy tévedett, vagy túlzásba esett, s kicsit kevesebb rosszal még megtarthatta volna, pedig mennyire szerette, s mennyire jó volt a gyerekekhez, s most az ő hülyesége miatt robbant szét az egész. Sírt, a barátnő meg azt mondta, ha nem ezt csinálod, lehet, hogy már akkor lelép a lánnyal, s hogy örülj, hogy eddig is. Az én férjemmel mi van, látod, hiába adtam meg neki mindent, hát elment abba a hülye könyvtárba Pestre, a központba, és nem elvitte egy nő, hát pedig ki mondaná, hogy a mi családunk nem volt egy jó család, de ez sem tudta itt tartani. Mindenesetre a vállalkozó ezért tudott visszamenni a lányhoz, és megadni neki mindent, amit a gyerek nem tudott, aki aztán eldöntötte, hogy végez az életével, s a hátralévő években csak azzal bíbelődött, hogy ezt megtegye, hogy az életét, mint a személyiségén uralkodó hatalmi konstrukciót, ahogyan a példaképek az államhatalommal, teljességgel leépítse.

De nem ez történt, hanem az, ami eldöntve lenni látszott már előre. A gyerek bement a polgármesterhez, kettővel járt fölötte, ismerték egymást, és mondta, hogy az van, hogy én ezt nem bírom már, a polgármester meg nem kezdett el huzakodni, hogy még mennyi van hátra a ciklusból, meg figyelj, ki lenne helyetted, vagy hogy azt akarod, hogy a, és akkor mondott egy nevet, aki már korábban is akarta, hogy az legyen, mármint iskolaigazgató, hát ennyi eszed van csak, az, és itt megismételte a korábban kimondott nevet, nem is a faluból való, csak idejött, amúgyis alig jössz ki a pénzből, most meg lemondasz az igazgatói pótlékról, ami mégsem kevés, ilyen szűkös időkben, amikor egymást érik a megszorítások. A polgármester ehelyett az agitáció helyett, ami tulajdonképpen elvárható lett volna egy régi havertól, azt mondta a gyereknek, hogy ő ezt megérti, hogy van ilyen, meg tudja, mi a felelősség, mert vele is úgy van, hogy éjszakákat nem alszik, mikor a parlament baszogatja az önkormányzati törvényt, meg az egész szar finanszírozást, hogy ami a gyereknek szar volt, hogy honnét lesz meg a fizetésemelés, az a polgármesternek is szar, mert nem azért nem tudta sokszor átutalni, mert nem akarta, hanem mert egy fillér nem volt a kasszában. Érted, mondta, egy fillér se, holott már mindent eladtunk, mindent, még a régi óvodát is, meg a kultúrházat is, azt is vállalkozó csinálja, jó, a könyvtár még itt van a nyakunkon, de ki a fasznak kell egy könyvtár, bazmeg, legfeljebb a méhnek kilós áron, és röhögött.

A gyerek örült, amikor kijött onnét, mert úgy érezte, hogy megértette a régi iskolatárs, hiába, az együtt töltött évek, szóval közös nyelv satöbbi, nem merült föl benne, hogy a polgármester valójában már hónapok óta latolgatja, hogy a gyereket meneszti, mert az nincs rendben, hogy a kocsmában mostmár mindennap munka után, hogy alig talál haza, pedig iskolaigazgató, hogy késve érkezik a munkahelyre, hogy árad belőle az előző vagy éppen aznapi alkohol. Ez egy önkormányzati intézmény, először a tanárok panaszkodtak, de mostmár a szülők is, és annál szarabb nincs, ha elkezdik elvinni a gyerekeket a szomszéd faluba, akkor baszhatja, ha elveszti a fejkvótát, bezárhatja az egész kócerájt, és meglesz annak a következménye, a falu elindul lefelé, tulajdonképpen követni fogja a gyereket a gyerek útján, de az mégsem lehet, hogy ez a gyerek egy egész közösséget rántson a pusztulásba, a teljes reménytelenségbe. A gyerek ezt nem tudta, örült, hogy végre megszabadult ettől a felelősségtől, amiben felismerni vélte az ő sorsának mérgét. És tulajdonképpen erre az örömre csúszott le az első pohár, aztán még néhány a kocsmában.

Mi van? – kérdezték a haverjai, akik szintén ott töltötték az idejük nagyrészét a kocsmában, de ők nem voltak igazgatók, csak a gazdaságban dolgoztak, az almafáknak meg, amiket metszettek, éppen tök mindegy volt az állapotuk, hogy mit hoztak át a tegnapból, s mi az, ami ma rakódott rájuk, az almafáknak mindegy volt, hogy egy centivel lejjebb vagy feljebb metsz az olló, hogy abban a vágásban van-e fájdalom, öröm, vagy csak közömbösen kattan a marokban a szerkezet. Ők kérdezték, hogy mi van, hogy mi történt a gyerekkel. A gyerek mondta, hogy visszaadta a megbízást, a továbbiakban nem lesz igazgató. Nem leszel? Mi leszel akkor? Csak tanítani fogok, mondta a gyerek, aztán valaki, hogy az asszony mit szólt hozzá. Azt mondta ő is, hogy ezt csináljam, mert látta, hogy ez így nem jó nekem, ami meg nekem nem jó, az neki sem, meg a gyereknek is rossz, hogy látja, az apja mennyire nehezen van. Azt mondta ő is, hogy így legyen, segített eldönteni, amit nélküle nehéz lett volna. Hülye vagy te, nagyon hülye vagy, majd amikor már nem az leszel, akkor fogja mondani, hogy takarodj te a francba. Nem olyan. De olyan, mert az igazgatóhoz ment hozzá, nem a felsőtagozatos szaktanárhoz, az igazgatóhoz, meg a pótlékokhoz. Menj a picsába, mondta a gyerek, és különben is, mi a fasznak kell mindig róla beszélni, mért nem beszélnek másról, például arról a férfiról, aki, és rámutatott arra, aki az imént hülyének nevezte. Arról nincs mit, mert azt már tíz éve elmondtuk, és azóta nem történt más, csak az, ami addig, mondta valaki, és hallgattak. Na szevasztok, mondta a gyerek, amikor megitta a konzumbarackot, amit ivott. Előbb ment, mint szokott.

Azalatt, míg ő hazaért, a kocsmában a Varga Laci, aki a gyerek apjának szántotta a földjeit, és tulajdonképpen már nem iszik, csak néhány hosszúlépést, mert volt neki valami szar a hasnyálmirigyével, aztán ha nem akarja, hogy megint, jobb neki vigyázni, ez a traktoros, aki persze már régen nem volt az, mert az emtézén nem lehet egy életet leélni, legfeljebb egy életet lehalni lehet, mert annyira ráz, és neki még mázlija volt, hogy nem végbélrákja lett, mint a Havasi Lajosnak, annak aztán kurvára rossz, hogy zacskóban hordja a szart az oldalán, és még be is van szarva, szóval átvitt értelemben is, hogy mindenki érzi, hogy ő büdös, és azt kérdezi beszélgetés közben, hogy te nem érzel valami szarszagot, és akkor már a másik persze, hogy érez. Egy idő után mindenki csak kétlépés távolból beszélt vele, vagy ha látták az utcán, úgy suhantak el mellette még gyalog is, mintha biciklivel lennének, hogy szevasz, Lajos, sietünk. Szóval a Varga Lacit a hasnyál miatt leszázalékolták, úgyhogy megúszta a végbélrákot,

tulajdonképpen az italnak köszönhette ezt a megoldást, mert ha nem ivott volna annyit, már régen a temetőben lenne, néhány rettenetes évet követően, amikor örökösen attól tartana, hogy mindenki megveti a szarszaga miatt. Ez a Varga Laci mondta, hogy a gyerek mindig is problémás volt, a faterja is csak azért beszélt összevissza mindent a jövőjéről, hogy ne vegyék észre a faluban, hogy hülye, hogy nem úgy fejlődik, ahogyan a normális gyerekek, akikből normális felnőttek lesznek, fejlődnek. Azért járt egyetemre, mondta valaki. Csak főiskolára. Ja, az más, akkor lehet hogy igaz – mondta az a valaki, aki korábban az egyetemet mondta és tovább ivott. Tudod, mit fog csinálni a nő? Na mit – kérdezte egy másik, nem a korábbi, mert az most éppen megtöltötte a száját borral, mire a Varga Laci, hogy jól picsánrúgja majd a gyereket, ha meglátja a legközelebbi fizetést, amiben nem lesz benne az igazgatói pótlék. Azt mondta, nem olyan. Mind olyan – mondta a Varga Laci, s aztán hallgatott, valami talán feljött benne, hogy mit csinált az ő felesége, amikor meg kellett válnia az emtézétől, amivel a fizetését és a pluszjövedelmét is megkereste addig, hogy akkor arra gondolt, kár volt ezt az egész rák dolgot megúszni, s hogy tulajdonképpen a Lajos jobban járt, bár azóta a temetőben.

40.

Elrendeztem – mondta otthon, és a lány pontosan érezte, hogy most épp mennyit ivott, s hogy ez kevesebb a szokottnál, s nem tudta, hogy ez azzal jár, hogy itthon leül és a hiányzó részt pótolja a műanyagkannából, vagy épp ellenkezőleg. Jól tetted, mondta a lány, mert nem volt szíve pont ezen az estén bejelenteni, hogy ő pedig, amikor a gyerek az igazgatásról döntött, ő döntött a házasságról, úgyhogy a gyerek este azt gondolta, hogy hülyék a kocsmában, különösen a Varga Laci, aki már az apjával is mindig kötekedett, az ő jövőjét illetően, hogy mivé válik majd, ha felnő, hogy az mi, az a foglalkozás, amire az apja gondol. A lány nem olyan. Lehet, hogy minden nő olyan, de ez a lány nem, ő ugyanazt akarja, ami neki, mármint a gyereknek jó, mert akkor lesz neki is, mármint a lánynak is jó. Van ennyi esze.

A lány másnap, valójában nem megmondta, hogy mit döntött a házasságról, hanem csak szólt, hogy átmegy az anyjához a szomszéd faluba, s lehet, hogy ott is alszik a gyerekkel. Ott? – kérdezte a gyerek, mert

rosszulesett neki, hogy épp akkor nem alszik otthon, mikor elkezdett változni az életük. Ott, mondta a lány és egy szokatlanul nagy táskát cipelt ki a házból, de a gyereknek nem tűnt föl ez a méret, sem az, hogy a szekrények milyen üresek. Nem szokta kinyitni, főleg azt nem, ahol a lány cuccai voltak, aztán másnap jött egy telefon, hogy most ő inkább hosszabb ideig maradna, mire a gyerek, hogy hogyhogy. Jobb itt, mondta a lány, az anyja segít neki, mire a gyerek, hogy az én anyám is, de az a te anyád, ahhoz én nem tudok úgy viszonyulni, mint az enyémhez, meg tulajdonképpen, hát akkor nem köntörfalaz, az az igazság, hogy nem fog többet visszamenni, s persze, majd beszéljék meg, de ez most azt jelenti, hogy válás. Válás, kérdezte a gyerek, mert annyira nem hitte, hogy ez lesz, hogy a lány most nem várja meg azt, hogy jó legyen, holott most az lenne, hanem épp a jó előtt megy el. Először arra gyanakodott, hogy megint feltűnt a vállalkozó, szakított a feleségével, s most rászállt a lányra. De nem, mert a vállalkozó minden lehetséges élet helyett, amit korábban el lehetett képzelni róla, egy másik életet élt, ami azt jelentette, hogy a lány költözésének idejében már nem élt. Bár más is lehetett volna, például az is, hogy otthagyja a feleségét és megkeresi a lányt, beígéri azt a sok pénzt, amit összekapart az élete során, amire a gyerek is először gyanakodott, de egy bicska végülis akkorát vágott a hasán, felmetszette a hasfalat, s az még semmi, hogy a gyomrot, de a májat is elvágta. Alulról húzta felfelé a gyilkos, és a végén a kés a szívből is lefaragott egy darabot, csak egy melléképületet, egy kis kamrát. Mert a vállalkozó benne volt a polgármester-választásban abban a faluban, ahol lakott, ez a gyerek falujától alig kettőre volt, hogy megakadályozzák, hogy a véletlenül megüresedett polgármesteri helyre, meghalt a korábbi ember, a cigány jegyző kerüljön. Na, ebben volt nagyon benne, ő akart lenni, mert ez neki gazdasági érdekből szükségesnek látszott, így megszerezhetőnek gondolta az önkormányzati megbízásokat, például az útkarbantartást és az óvoda felújítását, valamint a középületek szappan-, vécépapír- és seprőellátását. Ötven rongyot adott azoknak a cigányoknak, akik utálták a cigány jegyzőt, mert két csapat volt a faluban, egyik a jegyző bandája, a másik a jegyzőt utálók bandája. Ezért az ötven rongyért kellett a parasztokat kirabolni, méghozzá úgy, hogy mindenki értse belőle, hogy azt a cigányok csinálták, következésképpen bárki lehet polgármester, csak épp a cigány jegyző nem, hiszen akkor aztán parttalanná válna a faluban a garázdálkodás.

Ez zajlott éppen, amikor a kocsmában a vállalkozó a kifizetéssel bajlódott, hogy na, az a rablás, hát az megér ötven rongyot, az a másik csak huszonötöt. De az egyik rablásért nem akart fizetni egy vasat se, hogy azt ő nem kérte, azt pont nem kellett volna, sőt azért levonna pénzt, mert ott kellett neki a károsultnak fizetni, hisz az haver, és számít rá a választásnál. Nem? – kérdezte egy húsz év körüli fickó, épp az, aki a rablást szervezte, s a pénzt átvenni hivatott, nem, mondta a vállalkozó. Még levonás is lesz, kérdezte a fickó, mire a vállalkozó, hogy naná, akkor az a fickó vagy egy másik, azt már senki nem tudja, mert mire a rendőrök megérkeztek, már nem volt ott, csak a kocsmáros, aki persze semmit nem látott, meg a tetem. Az érdekesség, hogy mégsem lett cigány polgármestere a falunak, mert ezután azt a vállalkozót is a cigányok számlájára írták. Úgyhogy az iskolában a tornatanárt keresték meg, az olyan normális tantárgyat tanított, amiről a parasztok is tudták, micsoda. Azt mondták neki, hogy induljon ő a vállalkozó helyett, és indult is, és a falu akarata, ami egyébként egy cigányellenes akarat volt, bár számtalan cigány is ezt az akaratot támogatta, szóval ennek az akaratnak az értelmében megválasztották.

Nem a vállalkozó volt, hanem maga a gyerek, aki oka volt ennek a válásnak, bár nem lett kipróbálva, hogy letéve az igazgatóságot, változott-e volna valami, mert az első este, mikor még nem tudta, hogy a lány döntése végleges, gondolta még utoljára, hamar amúgyis egyedül, mi a faszt lehet csinálni, maga elé tette a műanyagkannát csak nem a verandán, hanem a szobában, nem volt otthon a gyerek, benyomta a tévét, hagyta, hogy a bor, a tévéműsor meg az ő gondolatai keveredjenek a fejében. S amikor meg éppen már úgy lett volna, hogy na, majd visszajön a lány, és abbahagyja, akkor meg nem jött vissza, úgyhogy nehéz lett volna a szőlőterméstől megválnia.

Az arány azonban változott, eddig több időt ivott otthon, ezután többet a kocsmában. S nem kevésszer, mint még a házasság előtti időkben, nem is tudta, hogyan került haza, mi vitte, a lábai, vagy mások lába, vagy talicskával tolták őt is, mint a nagyapját, akit persze senki nem értett meg, csak mostmár ő, hogy igen, az ő nagyanyja volt az oka mindennek, hogy a nagyapja idejutott, hogy a faterjának menekülnie kellett, hogy a felesége apjához kellett költöznie, hogy elveszítse azt a lehetőséget, hogy a házát, a földjét és a borát is róla nevezzék el. És élete végéig úgy beszéltek róla, mint akinek nincs háza, mint valami albérlőről, és hogy ezért van a gyereknek is minden baja, ezt a legegyszerűbb analízis is kiderítené, hogy

tulajdonképpen a nagyanyja az oka mindennek, csak ezt senki nem fedezte föl akkor, mert az az asszony azokban az időkben, míg élt a férje, nagyon szerencsétlennek látszott, olyannak, akit csak bántanak, és ez utóbbi meg is felelt a valóságnak. A részegen hazatérő férfi minden maradék erejét az asszony verésére fordította. De azt senki nem tudta, hogy ennek a verésnek s hogy a férfinek ilyen brutálisnak kell lennie, az oka maga az asszony, a gyerek nagyanyja, aki ezzel elérte a leszármazottak, a fia és az unokája, s feltehetőleg minden további generáció, ha éppen nem szakad meg a vérvonal, pusztulását is.

41.

Nulla a gyerek – mondta a Varga Laci, mert ő még tudott gondolkodni, a két hosszúlépés semmit nem gyógyított az agyán, csak gondolkodott, s a gondolkodás általában, de nála kiváltképpen, nem más, mint a gyűlölet és a rosszindulat megfogalmazása. Nulla a gyerek, igaz, már az apja is egy nagy nulla volt, már az sem tudott semmit elérni, még háza sem volt neki. Tulajdonképpen ő volt az, aki a családot elbuktatta, semmivé tette, bezzeg az öreg, neki még műhelye is volt, igaz, elvették, de volt, arról ő nem tehet, hogy valakinek kellett, és kisemmizték, de ő azt elérte. Ő volt az utolsó, aki számított ebből a családból, s a gyerek csak a család apja által kijelölt pusztulását végzi be. Mert a gyerek gyereke már nem fog ehhez a családhoz tartozni, az már más lesz, azt ott nevelik, még a falu sem lesz ugyanaz, nem is fogja tudni, hogy honnét való. S a Varga Laci néhány mondatban lemészárolta azt a családot, amiről a gyerek faterja úgy gondolta, vele kezdődik, s a fiában dicsőségre jut, s majdan ez a dicsőség őrződik meg évszázadokon keresztül, mint a fáraóknál, akik ezért lehettek egyben istenek is, hogy az ő családja istent fog adni a világnak, vagy legalábbis Magyarországnak.

Mi van az asszonnyal? – kérdezte valaki a kocsmában, mikor a gyerek ott állt és nézett bele a poharába. Elment. Hová? Az anyjához. Miért? Elválunk, mondta, hogy ez lett a vége. Nem kellett volna az igazgatóságról, a nőknek számít, hogy ki vagy, és most nem vagy senki. Nem azért, az nem érdekelte, ő is azt mondta, hogy le kell mondanom. Persze azt mondta, mert mindegyik azt akarja, hogy ne legyél senki, és amikor már nem vagy senki, akkor, bazmeg, síbakanccsal rúgja szét a vesédet. Mindnek az a célja, nem

bírja elviselni, hogy valaki vagy, hogy az ő életét az határozza meg, hogy te ki vagy, nem bírja, hogy igazgatónénak hívják a faluban, és hogy ez mind miattad van, és már az első perctől azt tervezgeti, hogyan fogja ezt megbosszulni, hogy a férfi is tudja meg, mi az, amikor nincsen, csak a másik által, vagy még úgyse, mert elhúz és magára hagyja. Nem ő tervezte, mondta a gyerek, az anyja, az akarta, hogy így legyen, mert nem kell nekik férfi a családba, azért végzett a lány apjával is, és azt mondta a lánynak, hogy neki sem kell, csak addig, míg meglesz a gyerek. És addig mondta, amíg a lány is eldöntötte, mert úgy nőtt föl, hogy az asszony örökösen ezt hajtogatta, hogy először azt hitte, mikor a férje, a lány apja meghalt, nehéz lesz férfi nélkül, de mostmár látja, hogy jobb így, nem kell senkinek a szaros gatyáját, meg nem ugat bele, hogy mikor lesz kész az ebéd, és mire költi a pénzt. A kurva anyját. Ne sajnáld, mondta az egyik ember, az se jó, ha ott marad, és egész életeden át vele kell lenni. Azt is nehéz kibírni, hogy nézni a testét, ahogy rohad szét melletted, s egy ideig még ebbe a rothadó testbe behatolni, s odaüríteni, és azt hinni róla, hogy jó. És a gyerek, kérdezte valamelyik. Hetente egyszer, mondta a gyerek, vasárnap vagy szombaton, ha a lánynak úgy jó. Neki végülis mindegy. Ő alkalmazkodik, mert neki a gyerek minden. Tulajdonképpen csak ő maradt. Hát, vigyázni is kell rá, mert az asszony az le van szarva, abból Dunát lehet rekeszteni, azt is kéne, de lényeg, hogy nem lehet, főleg, amióta van ez a feminizmus, még a végén az is lehet, hogy feljelenti az embert a saját felesége, mert nekiszaladt véletlen az ember tenyerének. Az asszony az egy nagy nulla, inkább árt, mint használ, mennyi energia megy el rá, hogy végighallgassa az ember, hogy mit kéne hogyan csinálni, állandóan az a törtetés, hogy hova kéne menni, meg mit kéne venni, én meg hiába mondom, hogy nagyfröccsöt, az csak jön a szobabútorral, meg a színestévével, hát hagyjon már engem a picsába! De a gyerek az más, az nem csereszavatos, az nem olyan, hogy bemegyek a fóti gyermekotthonba és hozok helyette másikat, az nem olyan, az a te véred. Nem, mondta a gyerek, s hogy csak az tartja benne a lelket, ha lehet ezt mondani, csak azért érdemes neki fölkelnie, meg bemenni az iskolába, hogy ő van. Hallom, hogy a matektanár lett az igazgató. Az, mondta a gyerek. És? Mi az, hogy és? Valakinek lennie kellett, mert én nem akartam, ő meg akart. De a múltkor is akart, és akkor nem lett, mert te lettél. Múltkor az volt, hogy én, most meg az, hogy én nem akartam, meg más se, kívülről meg a kollégák nem akartak. Szar alak az, te, az a matektanár, nem? Veri a gyerekeket favonalzóval, meg besúgó is volt,

háromperhármas, azt mondják. Nem mindegy, hogy milyen. De egy ilyennek átadni… Ő akarta, más meg nem akarta. És utál téged, azt mondják, hogy minden másnap bent ült a polgármesternél, hogy elmondja, mi van az iskolában, hogy a polgármesternek volt direkt egy naptárja, ahol vonalakat húzott, hogy mikor volt alkoholszagod, mikor késtél, ezt te nem hallottad? Nem. Aztán a végén már nem ikszelte a napokat, mert mindegyiket kellett volna, az meg olyan volt, hogy már nem kellett. Amikor te bementél, ezt te nem tudtad, hogy már arra vártak, hogy bemenjél, hogy az a matektanár, az már a tantestületben megszervezte, hogy téged minél előbb, és hogy az összes alsós tanítónővel, még azzal is, aki ötvenéves, érted egy öreg nővel, azzal is volt valami dolga, hát nem tudom, hogy mi, de valami, másokkal meg annál több. Te ezt nem tudtad? Én akartam így, mondta a gyerek. Amikor bementél, ugye nem mondta a polgármester, hogy maradj még egy kicsit, legalább addig, amíg, hanem hogy igazad van, én haver vagyok, együtt jártunk suliba, én tudom, hogy neked mi a jó, és utána fölhívta a matektanárt, hogy át kéne venni egyelőre ideiglenesen az iskola irányítását, aztán majd rendesen is, ő a munkáltató, ő dönt róla, hogy ki legyen, és már döntött is, a matektanár lesz, ha a tantestület másképp dönt, akkor is, de a tantestület sem döntött másképpen, mert addigra a matektanár már mindent megszervezett. Én is rá szavaztam, mondta a gyerek. Azt hiszed, ez elég neki? Egy ilyennek ez nem elég, ki fog csinálni, ha nem figyelsz, kicsinál. Mért? Amiért a múltkor te lettél, azt ő nem felejti, bazmeg, matekos, ez semmit nem felejt, olyan az agya, mint egy regiszter, fel van neki ott írva a bosszú. Te észre se vetted, de az neki nagyon rossz volt, s tulajdonképpen kapóra jött, hogy neked ez nem jó, ez a vezetés, bár nem lehet tudni, hogy akkor is rossz lett volna, ha nincs ott a matektanár és nem szervezi meg, hogy ne sikerüljenek az értekezletek, hogy mindennap legyen három-négy panaszos, akinek az ügye megoldhatatlan, mert pénz nélkül nem lehet új termet építeni, nem lehet felújítani a fűtést, nem lehet drága segédeszközöket vásárolni, hogy neked ezt kellett hallgatnod egész nap, s nem az igazgatás, hanem megoldhatatlan feladatok halmozása lett a munkád. Le van szarva, mondta a gyerek, mostmár le. Én nem szarnám le, mondta valaki. A kurva anyját, mondta a gyerek, köpött a kocsmakőre, a cipőjével szétlapította a habos nyálat és elindult haza. Otthon elővette a műanyagkannát és hajnalig fogyasztott belőle, az első óráját lekéste, az igazgató behívatta, hogy figyelj, én nem akarok ebből ügyet csinálni, veled különösen nem, nehogy a végén valaki azt higgye, hogy a múltkori

választás miatt, érted, az nekem sem lenne jó, de ilyen, hogy pia, meg elmaradt órák, itt nincs. Három év alatt, amely három év pont egybeesik a te igazgatóságoddal, tíz százalékkal csökkent a gyermeklétszám, fel tudod fogni, mit jelent ez? Ez demográfiai kérdés. Én nem tehetek róla, hogy a népességcsökkenés pont akkor indult el, amikor én igazgató lettem. De ha ezt még fokozzuk azzal, hogy a legjobbakat elviszik? Akkor mi lesz, maradnak a diszlexiások meg a cigányok. Mi a fasz lesz ebből az iskolából? Szóval érted, amit mondok, ezt most elfelejtem, de többet ne csináld! Szabadidőben, amit akarsz, de itt fegyelem van.

A gyerek állt ott, alig a lábán, az alkohol még mindig dolgozott benne, s enni sem bírt, már jó ideje, le volt fogyva, csak a hasa volt puhos az italtól. Otthagyott a feleségem, ugye abban is benne van a kezed, mondta, hogy otthagyott, a gyerekemet nem akarom elveszíteni. Érted, ne fenyegess engem, én már akkor tédékádolgozatot írtam, bazmeg, amikor te még a kétszerkettőt tanultad, hát mi a faszt képzelsz magadról. Csak két évvel vagyok fiatalabb, mondta az igazgató, s hogy csak azért tűnik többnek, mert nem tette tönkre a testét, meg eleve jobb adottságokkal rendelkezik genetikailag, s hogy a gyerek válásához aztán semmi köze. Ha nem szervezkedsz ellenem, nem uszítod rám a tantestületet, akkor nem mondok le, akkor nem készülnek ki az idegeim. Nem kellett szervezkedni, mindenki megutált. Ekkor köpött egyet a gyerek. Az igazgató arcára akarta az erjedt alkoholmaradéktól büdös nyálat, de az igazgató hátrébb húzta az arcát, a zakójára csöppen a nyál, amit nemrégen vett, hogy igazgatóvá nevezték ki, az első pótlékos fizetésből. Otthon a feleségének nagyon tetszett, mert olyan korszerű vonalú volt, más, mint az, amit az államvizsga óta hordott, és immáron tizenöt éves, a felesége úgy érezte, mintha az ő férje mostmár tényleg olyan lenne, mint akiket a tévében lát, akiket olyan jó illatúnak képzelt el, mert a tévén keresztül nem volt szaguk, nem érezte, hogy például a riporterek között is volt néhány, akinek problémái voltak az emésztéssel, és hiába mosott naponta háromszor fogat és rágott el egy zacskó cukormentes orbitot, ha közel hajolt hozzájuk az ember, akkor bűzlöttek a tegnapi ételtől és az alkoholtól, amiből legalább annyit fogyasztottak, mint a gyerek, csak jobbat, és így a regenerálódás sokkal gyorsabb volt, s mire estére beültek a képernyő elé, olyanok voltak, mint a filmsztárok, akik egyébként szintén vedelnek, s egy csomóan az elvonóból járnak ki a forgatásra, de arra a rövid időre rendbe rakják őket, aztán vissza megint a pocsolyába, na, ez az asszony úgy érezte, hogy az ő férje olyan jószagú és

jólöltözött, mint azok a szagtalanok, és este tizenötéves házasság után két felsős gyerekkel a hátukon, szóval egy ilyen társadalmi helyzetben a nő megváltoztatta az eddig bevált szexuális szokásait, persze az öltönyön túl ebben benne volt az is, amit egy barátnőjétől hallott, amikor meglátogatta őt Pesten, mert ott lakik, hogy az egyik barátnőjét azért hagyta ott a férje, mert unalmas volt neki a nővel a szex. Mindig ugyanúgy csinálták, semmi újdonság. A nő azt mondta, hogy ő nem egy kurva, tisztességes nő ilyet nem csinál, és ezért a tisztességesnőségért jól meg is fizetett, ráment a házassága. Amikor ezt a rá is ment a házassága mondatot kimondta a barátnő, a sajnálat mögött felvillantak az öröm apró kis rezdülései, hisz nincs olyan nő, aki titkon ne örülne, akár a legközelebbi barátnő, akivel együtt nőttek fel, együtt nevelték a gyerekeiket, még karácsonykor, a legbizalmasabb ünnepen is összejártak, még egy ilyen barátnő bukásának is. Ez is hatott a matektanár feleségére, de főleg az öltöny. Olyan dolgot csinált, amit a matektanár korábban álmában sem hitt volna el erről a nőről, aki mégiscsak feleség volt, s nem egy szerető, akivel ugye az ember mindenfélét csinál, szóval a szájával, mert az asszony számára, most minden, amit a korábbi gondolkodása tisztátalannak vélt, tiszta volt. A férfiban ettől persze nem a szerelem és a vágy lobbant fel, hanem a gyanú, hogy hol tanulta ezt az ő felesége, mert míg a megszokott műveleteket végezték, arra gondolt, hogy nyilván csak vele, mert ha nem, akkor óvatlanul is becsúszna valami újdonság, de nem, unta a szokványt, de úgy gondolta, ez az ára a megbízhatóságnak. Szóval a férfi az újdonságtól féltékeny lett, s mivel a társadalmi státusza s a gyerekek miatt sem tette volna meg a válást, ezért egy pokol lett az asszony élete. Még nyugdíjas korában is hallgathatta a férfi vádaskodásait és még ekkor is előfordult, hogy mikor ment a boltba például, utánalopózott, hogy nem tesz-e olyat, ami a gyanút végülis bizonyítottá teszi. Később a nő, mikor már öreg volt, és reménytelen korú, akkor gondolt arra, hogy legalább beváltotta volna a férfi elképzelését, hogy lett volna ok a gyanakvásra, de nem, mert őt nem úgy nevelték, helyesebben: nem volt a környéken olyan férfi, akinek a kedvéért e neveltetés alapelveit, ezesetben a házastársi hűséget felrúghatta volna.

Figyelj, mondta a gyereknek a matektanár, s közben egy papírszalvétával törülgette az öltönyét, ezt most elfelejtem, még egy húzásod van, érted, az lesz az utolsó.

De nem egy húzása volt, hanem három, és a harmadik után, mikor a gyerek nem egyszerűen nem ment be az első órára, hanem a másodikon jelent meg, a gyerekek számára is láthatóan részegen, mikor a gyerek bement a hatodik ába, és a tatárjárás előzményei tananyag helyett azt mondta, hogy pakolják el a történelemcuccot, az atlaszt is, tegyék a kezüket a padra, megadja a ritmust. Először halkan, ritmusra üssétek a padot és mondjátok közben, hogy dolgozzatok legények, holnap lesz a vásár, aztán egyre hangosabban. A gyerekek röhögtek, nahát, ilyen még nem történt ebben az iskolában, és üvöltötték, hogy dolgozzatok legények, üvöltötték ezt a mondókát, amit aztán egész életükben nem felejtettek el, ez volt az egyetlen emlékezetes pillanat az egész általános iskolából, mikor osztálytalálkozót szerveztek, mindig el is játszották ezt a jelenetet, és akkor szaladtak a pedagógusok és az iskolatitkár és az igazgatóhelyettesek, meg az igazgató is. Kirántották az osztály ajtaját, majd kiesett tokkal együtt, régi volt, korábban főúri kastély volt az iskolaépület, s ez az ajtó még abból az időből származik, legalább kétszáz éves, a belső kilincs még az a szépen megmunkált réz, ami korábban minden ajtón volt, csak a külsőt kellett alumíniumra lecserélni. Aztán berontottak a nyitott ajtón és látták ezt a felszabadult osztályt. Csend legyen, üvöltött az igazgató, csend legyen, de nem lett csend, akkor karján ragadta a történelemtanárt, aki a gyerek volt, hogy a tanárúr most velem jön, és magával cipelte az irodába, hogy mi a faszt képzelsz te, azt hiszed, hogy mindent elnézek neked, mert te voltál az igazgató, azt hiszed. Ide figyelj, menj haza, aludd ki magad, és holnap beszéljünk. Ne parancsolgass nekem, te köcsög, geci, mondta a gyerek, mondd meg, ha akarsz valamit, ne utasítgass itt engem, mit képzelsz magadról, ki vagy te, bazmeg, én adtam neked ezt az állást, ha én nem akarom, akkor még mindig egyenleteket mázolsz a táblára és szilikózist kapsz a krétaportól. Figyelj, mondta az igazgató és belökte a bőrfotelba a gyereket, akkor most azt mondom, hogy közös megegyezéssel, a mai naptól, a felmondási idődre nem tartunk igényt. Na végre sikerült, mondta a gyerek, ezt akartad már az elejétől, nem, ez volt neked a célod, de ha csak ez kell, bazmeg, én nem leszek neked itt akadály, ne fossál, köcsög, akkor már itt sem vagyok, örülök, hogy végre kiszabadulhatok ebből a terrorból, amit te itt csinálsz, hát mi ez itt, ezt egy szabad ember nem viselheti el, különösen egy olyan nem, aki a magyar anarchizmust kívülről-belülről ismeri, tudod te, ki volt Schmitt Jenő Henrik, vagy Batthyány Ervin, tudod te, kik ezek, tudod te a kínai császárokat sorban, mit tudsz te, tudod,

bazmeg, milyen az, amikor nem lehetsz az, ami akarsz. Tudom, mondta az igazgató, mert te megtanítottad velem, s azt sem felejtem el, hogy én úgy kerültem ebbe a helyzetbe, hogy neked nem is kellett az a pozíció, neked semmi volt az, ami nekem fontos, és le se szartad. Azért buktad el, nem azért, mert én azt akartam. Megtanultam három év alatt, amíg te voltál a helyemen, hogy milyen az, nem annak lenni, ami lenni akarsz, és hogy ott, ahol neked kellene lenned, valaki más van, aki leszarja az egészet. Akinek az, ami neked a legfontosabb: semmi. Nem tudsz te erről semmit, bazmeg, mondta a gyerek, neked csak az kell, hogy igazgató, az semmi, érted, tőlem elszedték a kutatási témámat, hiába jegyzeteltem ki mindent, hiába nyaltam át az Erőszaknélküliség és az Állam nélkül minden számát, hiába csináltam azt a kétezer kartont, mert egy hülyegyerek odament és azt mondta, ez engem is érdekel, és könyv lett belőle, érted, mindent megírt és megjelentetett, amit nekem kellett volna előhoznom, megjelent, és az én munkám mehet a kukába, meg az én időm, és az én feladatom, érted, pedig neki ez nem volt az élete, csak egy epizód, mert ő más akart lenni, valaki Amerikában egy egyetemen, vagy itthon miniszter, de én csak ezt az egyet akartam, s elvette, s mikor megszerezte, eldobta és felvett egy másikat, érted, sorba teszi tönkre az embereket. Nem tudod, milyen az. Megírtam, mondta az igazgató, és a gyerek elé tette a papírt, a gyerek keze remegett, erővel markolta meg a tollat, s úgy kaparta oda a nevét, ami tulajdonképpen az apja neve is volt és a nagyapjáé is, csak a gyerek gyerekéé lett más.

42.

Most mi lesz, kisfiam, kérdezte az anya, hogy a gyerek mit akar csinálni, s mondta, hogy egyelőre a segély, aztán majdcsak lesz valami. Ez logikusnak tűnt, de hiába telt el annyi idő, amikor már lennie kellett volna valaminek, nem lett semmi, sőt ami volt, az sem lett, mert a gyereknek először fel kellett adnia a házat, amiben immáron egyedül lakott. Nem volt észszerű fenntartani, mondta az anyjának, mikor hazaköltözött, és a kocsmában is, hogy mi a szarnak fizetni két háznak a rezsijét, és mindegyikben egy-egy ember lakik, hogy az hülyeség, inkább az anyámmal együtt, így olcsóbban jövünk ki, plusz egyikünk sincsen egyedül. Persze nem az utóbbi volt az igazán fontos, hanem a takarékoskodás, ami elengedhetetlen ilyen nehéz helyzetben, amikor kevés a bevétel, az anyja nyugdíja meg a gyerek segélye, ami aztán meg is szűnt, és a nyugdíj mellé csak az a pár ezer forint

jött, amit az önkormányzat adott. Elejével még tartott a ház árából, bár az sem volt valami nagy összeg, hiszen a vidéki házak értéke még az anyagárat sem éri el, s akkor is hálásnak kell lenni a vásárlónak, hogy egyáltalán hajlandó volt fizetni érte. Egy kis városi autó áráért kap egy teljesen felszerelt házat kerttel, és kijöhet oda hétvégeken, és ott lehet a feleségével, a városi ember, a frisslevegőn, s elmondhatja a városban, hogy az én falum, és akkor megnevezi azt a falut, ami eredendően a gyereké, sőt még falunapokat is akar szervezni, mert neki fontos, hogy fennmaradjon az a közösség, akitől először a házait vette el bagóért, aztán az utolsó tulajdonát, a faluját is.

Egy ilyen városi ember vette meg. Rendes ember volt, orvos, vagyis azt hitték, de egyszer, mikor a körzeti nem volt otthon és kruppos rohamot kapott az egyik embernek a gyereke, akkor elmentek érte, hogy segítsen, de mondta, hogy ő nem orvos, hanem ügyvéd, nem ért az ilyesmihez. A gyerek megfulladt, mire kiért a mentő, és megutálták ezt az alorvost, aki miatt volt ez az egész, hisz, ha nem mennek először hozzá mint legközelebbihez, akkor előbb ki tudják hívni a mentőt, de ezt nem mutatták neki, mert munkát adott, ásás, kapálás, fűnyírás, apróbb karbantartások, s gondolták a falusiak, legalább egy kis pénzt kiszednek a gyilkosból, mert azért maguk között gyilkosnak tekintették, s ez az ember annyira nem vette észre a gyűlöletet, hogy azt kérte a feleségétől, hogy ott temessék el, az ő falujában, mert ő odatartozónak érzi magát, s valóban ez történt, ott feküdt ő is, meg majd persze a felesége is. És a falusiak, mikor arra mentek, köptek erre a sírra, persze csak gondolatban, mert valójában szégyellték volna, ha leköpnek egy sírt, és mikor az asszony is meghalt, ez már sokkal később volt, s a gyilkos orvos gyerekei nem látogatták ezt a sírt, egy ideig egyszer egy évben, mindenszentekkor, majd többet nem, akkor az ottani asszonyok mindig rendbetették ezt a sírt és a maradék virágokból is ültettek rá, úgyhogy mégis igaza lett ennek az embernek, mert úgy ápolták a sírját, mint azét, akit szerettek, mert azt mondták a falusiak, hogy ez mindenkinek jár a halála után, még annak is, akinek bűn nyomta a lelkét, s hogy annak méginkább, hátha ezzel segítenek neki, hogy rendbehozza a szénáját a túlvilágon.

Nem tartott sokáig a pénz, mert minden hónapban hozzá kellett nyúlni, s a gyerek mikor vasárnap elhozta a gyerekét az asszonytól, akkor nagyon költött rá, hogy lássa az a gyerek, hogy ő mennyire szereti, elvitte cukrászdába is, egyszer a vidámparkba Pesten, na az is milyen drága volt,

ráadásul még az állatkertbe is bementek, mennyi pénz. Gyorsan elfogyott a ház ára, s talán a legrosszabb döntést hozta akkor a gyerek, hogy megválik a szőlőtől. Nem azért volt ez tragédia, mert ez volt az apa egyetlen kincse, amit ő, bár részben ezt is a fogadott apa adta, de a nagyobb részt már ő vásárolta hozzá, s a tőkéket kivétel nélkül ő telepítette, hisz a régi tőkék elöregedtek és tönkrementek, a magáénak tekintett, hogy ezzel szimbolikusan az apa s az apa tervének, a család felívelésének utolsó esélyét is eljátszotta, hanem mert így az a bevétel, amit az ital eladásából szereztek, illetve a napi két három liter bor, amit a gyerek otthon elfogyasztott, immáron megszűnt, helyesebben, azt is meg kellett vásárolni, s ekként eladókból ezen a téren is vásárlókká lettek.

Figyelj, valamit meg kell beszélnünk, mondta a gyerek a lánynak, telefon volt a kezében, a kapu elől hívta, hogy olyan, ami kettejüket érinti, meg a gyereket is. Nekem nincs veled semmi dolgom, mondta a lány, mire a gyerek, hogy de ez olyan, amit tudnia kell. A lány kiment, a gyereket bent hagyta az anyjával, mert a gyerek külön kérte, hogy ne hozza, mert most ez olyan, ami nem tartozik egy gyerekre. Mi van, kérdezte a lány a kertkapuban: nem tudom most fizetni a gyerektartást. Hogyhogy nem? – kérdezte a lány. Azt kell fizetni, a bíróság megállapította, és tízezer forint, nehogy már ez gond legyen. Tudod, mennyibe kerül a gyerek, úgy különben, te tudod? De költök rá, amikor velem van, én vettem neki a kisvasutat is, meg azt a pulóvert, azt én, meg a cukrászda, az is volt mindig, de most nincs pénz. Az mindegy, hogy vasárnap mit csinálsz, arra te nem vagy kötelezve, arra vagy kötelezve, hogy adjál nekem gyerektartást. De most nincs, tizenötöt kapok az önkormányzattól, ha találok állást, megadom. Mért nem találsz? Mert nincs. Nem is keresel. De keresek, és nincs, a környéken nincs. Menj el építkezésekre, az nem jó, legalább addig, amíg más nincs. Én fizikai munkát nem bírok, a gerincsérvem miatt. A poharat emelgetni azt bírod? – kérdezte a lány. Mikor adod a pénzt? Eladom otthon a kistraktort, van rá vevő, ha megkapom a pénzt, akkor rögtön odaadom, mondta a gyerek, de hiába adta el az apja kistraktorát és sorban a szerszámokat, teljesen kipucolta a műhelyt, csak annyit kapott érte, ami az aktuális napi gondokat tudta orvosolni, hogy akkor most van miből bemenni a kocsmába, a gyerektartás nem fért bele.

Már második hónap, hogy nem adod, mondta a lány, a gyerek meg akkor elővett egy ötezrest, hogy most ennyit tud. A lány eltette, s hogy hozza majd a többit is. De nem hozta, és kimaradt a következő hónap is, a lány

akkor azt mondta neki a telefonba, hogy figyelj, egyezzünk meg abban, hogy téged kötelezett valamire a bíróság, hogy adsz nekem, különben nagyon kevés pénzt, engem pedig arra, hogy hetente egyszer odaadom a gyereket, most te ugye nem teljesítetted, amit rád róttak, úgyhogy akkor most én sem. Mi van? – kérdezte a gyerek Az – mondta a lány –, hogy ezen a héten ne gyere a gyerekért, meg a következőn se, csak akkor gyere, amikor a pénzt is hozod. Ezt nem teheted, kiabált félig sírva a gyerek a telefonba. Ezzel nem velem baszol ki, nem érted, egy gyereknek apára van szüksége. Apára és nem egy munkanélküli szeszkazánra – mondta a lány. Amikor vele vagyok, nem iszok, nem. Mindig iszol, mindenki tudja a faluban, hogy mindig, azért nem kapsz munkát, mert tudják. Ezt nem teheted, ezt én rólad nem hiszem el, hogy ezt megcsinálod, te nem ilyen vagy, az anyád miatt, biztos az mondta, hogy ezt mondd, mondta a gyerek, hogy milyen ez a nő, hogy hogyan lehet ennyire gonosz, és attól, hogy ő nem kapja meg a gyereket, attól még a pénz hiányozni fog. Lehet, hogy ettől kedvet kapsz megszerezni a pénzt, mondta a lány és letette a telefont. A gyerek állt még ott a telefonnal, aztán elment a kocsmába és ott zokogott, este kilenctől, addig csak panaszkodott, hogy nem adja a gyereket, hogy el fogja veszíteni az ő fiát, pedig neki csak ez a gyerek maradt. A kurva anyját, mondták a haverjai a kocsmában, hát nem kötelező neki odaadni? A pénz miatt, mondta a gyerek. Mennyi? – kérdezték. Havi tíz, mondta a gyerek, és már két és fél hónappal tartozik.

Akkor a kocsmában, mikor látták, hogy milyen állapotban van a gyerek, tizet összeszedtek, hogy talán erre odaadja, és a gyerek hétvégén elment a lányhoz és mondta, hogy tíz van, oké, de a többi is kell, mondta a lány, de odaadta a gyereket. A következő héten azonban nem lett meg a többi, és a gyerek szaladt fűhöz-fához, de kiderült, hogy tulajdonképpen kisebb-nagyobb mértékben már majdnem mindenütt tartozik. És amikor seholsem, akkor jutottak eszébe a barátok és megkérte a szomszédot, hogy felhívhatná-e az egyiket, mert az ő telefonjukon kifelé már nem lehet, mert geci a telefontársaság, tényleg csak egy hónap maradt ki, és máris kikapcsolták, ilyenek ezek mind, hogy fizeted húsz évig és egyszer hibázol, egyetlenegyszer, és akkor vége az egésznek. Jól van, használd, mondta a szomszéd, de ne hosszan, mert én is pénzből élek. Ha ilyen helyzetben lesz, Lajos bácsi, átjöhet majd, mondta a gyerek. Tényleg, jól van gyerek, majd szólok, ha ilyenben, mondta a szomszéd, és nevetett magában, hogy micsoda világ lesz az, amikor majd ő fog a gyerekre szorulni, az már nem is

a világ lesz, hanem a világnak a vége. Akkor elérte az egyiket a régi barátok közül Budapesten, a másikat szerette volna, de annak ki volt épp kapcsolva, hogy jó lenne, mondta, hogy jó lenne, találkozni, mert olyan régen, s itt vidéken még a levegő is más, ugye jó lenne az a találkozás. Mire az a budapesti mondta, hogy megszervezi. Hetekbe tellett a szervezés, mert hárman akartak menni, és alig lehetett egyeztetni. Budapesten nagyon drága az idő, nem olyan, mint vidéken, hogy csak múlik a vakvilágba. Mikor a látogatás összejött, a gyerek már nem látta a fiát egy hónapja. Jöttek a haverok és beszélgettek. A tudományos pálya, helyesebben e pálya hiánya s az ezzel kapcsolatos sérelmek felvetődtek, de a gyerek már nem annyira törődött ezzel, mintha túllenne rajta, leszarja, csak a megszokás okán, hogy erről mindig beszéltek, hozta szóba. Aztán, hogy mi van a volt feleséggel, hülye picsa, mondta a gyerek, s hogy több szót nem is érdemel, legfeljebb a gyerek, akit már egy hónapja nem láttam. Mért, kérdezte, valamelyik, neked nem fontos? A gyerek akkor elsírta magát, és elmondta, hogy csak az a fontos, s hogy most megvallja őszintén, azt szerette volna, ha segítenek rajta, mert itt már nem tud pénzhez jutni. A gyereknek olyan szaga volt, mint a levett ruháknak, amik hetekig büdösödnek a szennyeskosárban. Akkor figyeltek föl erre a szagra és arra, hogy a gyerek már nem közülük való, valaki más.

43.

A gyerek másnap felhívta a lányt, hogy megvan a pénz, és nem hozhatná-e el a gyereket. Úgy látszik, mondta a lány, hogy nem dolgozol és fogalmad sincs, milyen nap van. Csütörtök, érted, most csütörtök van. De, mondta a gyerek, olyan régen látta, és hogy a gyereke is biztosan szívesen látná. Azt nem hiszem, mondta a lány, de ahogyan a pénz késik, úgy azokat az alkalmakat is lekésted, érted, az a kamat nekem. Micsoda, kérdezte a gyerek. Hogy az a pénzedre a kamat, hogy nem kaptad meg a gyereket. A gyerek nem tudta, mit mondjon. Szombaton tízre, mondta a lány, s a gyerek tényleg ott volt, odaadta a pénzt, ami azt jelentette, hogy éppen nullán voltak, és elhozta a gyereket, s akkor volt két hétvége, amikor rendesen el tudta hozni, hiszen hónap közepén lett meg a pénz, és a két hétvége után megint nem volt pénz, és a lány újra letiltotta a gyereket.

A gyerek bement a kocsmába és megpróbált pénzt szerezni, meg elment az unokatestvéréhez, hogy figyelj, Gyuszi, emlékszel, mennyit segítettem, amikor építkeztél, de sehonnét nem sikerült pénzt szereznie, az unokatestvértől pláne nem, azt hazudta, hogy ilyen szar helyzetben még soha nem volt, öt millával lóg az apeknek, és még akkor ott van a kocsi meg a lakáshitel havi részlete, minden fillért meg kell gondolnia. Egy hetet még kibír, gondolta a gyerek, majd a következő héten, addigra biztosan sikerül, megszerzi és elviszi neki, mert a gyerek nélkül ő nem képes…

De a következő héten sem sikerült.

Péntek volt. Ült a kocsmában és mondta, mint mindennap, hogy mi van, mire a Varga Laci, meg a Szabó Béci, meg talán a Bonc Pityu, ja meg a Bacsányi Jani, nem, ő már meghalt akkor, de a többiek ott voltak és mondták a gyereknek, hogy figyelj, Laci, az a helyzet, hogy nem, hogy ezt nem tudjuk, nekünk is kevés van, és a munkahely, érted, kicentizve. Egy fröccs az oké, de tíz rongy nem. Egyszer már adtunk, és mikor lesz az meg, soha, mert nem fog változni semmi, mert te nem mész el, nem is keresel. Nem találtam, érted, kerestem, de nem találtam. Nem az én döntésem, hogy ez nem lehetett másképpen, hogy én. Mi az, hogy nem, te is tehetsz valamiről. Én nem, mert ez szükségszerű volt, hogy így legyen, mondta a gyerek, hogy erről mindenki láthatja, hogy az ő élete egy olyan szükségszerűen rossz folyamat, amit nem lehet azzal terhelni, hogy ő is tehet róla. Pedig tehetsz, mondta a Bacsányi vagy inkább a Bonc Pityu, mert a Bacsányi akkor már halott volt. A tiétek is szar, a ti életetek sem ér semmit, egy nagy kalap szar az is, mért gondolod, hogy az jobb. Mert van pénzem, mondta a Varga Laci, mert nem szorulok arra, hogy te fizesd helyettem a gyerektartást. A tiétek se jobb az enyémnél, a tiétek se, kiabálta a gyerek. Ha jobb lenne, most segítenétek, de nem jobb, ugyanolyan szar. Figyelj, Laci, ne gecizd le a mi életünket, nézz már a tükörbe, mi lett belőled két év alatt, hogy nézel ki, te voltál az igazgató, most meg mi vagy, azért kuncsorogsz, hogy valaki kifizesse helyetted a gyerektartást, hát nézzél már magadba, hogy mi lett belőled – mondta a Varga Laci, hangjából most kirobbant az a bosszú, amit még a gyerek apjának viselkedése váltott ki vagy harminc éve, mikor a fia lehetséges jövőjéről beszélt, ami persze nem lett lehetséges. Hagyjad már a picsába, látod, hogy be van baszva, állította le a leszázalékolt traktorost a Szabó Béci. A gyereket akarom látni, csak a gyereket látni, mondta a gyerek és törülgette a könnyeit, meg a homlokát, ahol szintén sírásba fogott a bőr, s hogy most ő elmegy és feltöri

a házat és kihozza onnét a gyerekét. Maradj a valagadon, mondta a Szabó Béci és visszanyomta a székre. Elmegyek, mondta vagy inkább üvöltötte, újra felpattant és a kezét rángatta, ami a Bonc Pityunál volt fogva. Nincs busz, mondta a Pityu, hová a picsába mennél. Megyek, mondta a gyerek és kiszabadította a kezét, aztán elindult először billegve, majd mikor belőtte az irányt, gyorsan előrefelé lendülve ki a kocsmából. Maradj te marha, kiabált a Varga Laci. Megyek, üvöltött a gyerek a kocsmaajtó előtt.

A kurva életbe, mondta a Szabó Béci, mikor már elhalt a gyerek hangja, hogy megyek, megyek, a faterja nem gondolta volna, hogy ebből a gyerekből, akiből azt hitte, híres tudós lesz, hogy ebből a gyerekből, ivott… Mit akarsz mondani, kérdezte a Bonc Pityu. Hogy ez lesz, nyögte ki végül a Szabó Béci. Nem, mondta a Varga Laci.

44.

Másnap a Szabó Béci ment ki a krumplit megnézni, hogy a bogarak nem lepték-e meg, használt-e a permetezés, most új anyaggal próbálkozott, egyre szarabb anyagokat árulnak, persze évről évre drágábban, az a jó kis matador, amit régen, még gyerekkorában használtak, az mennyire jó volt, alig rászórta a bokorra, mire visszanézett az összes bogár hanyatt a földön, és nem igaz, hogy hozzászoktak a kártevők, legalábbis az ő falujukban nem, csak az üzlet miatt találták ki, hogy új anyagot sózzanak rájuk, amiből sokkal több kell ahhoz, hogy használjon, de néha még így sem. Már egészen közel járt a krumpliföldhöz, elkarikázott az utolsó csaholó kutya mellett, ez már a határ, mikor látott egy kupacot, az árokparton. Na, ez meg mi a szar – morogta magában és megállt, mert arra gondolt, valami takarmány esett le egy traktorról, aztán azt most ingyen elviheti, mert az ilyen az nem lopás, az állatoknak meg mindig jól jön, ingyen hízhatnak. Ez nem is zsák, mondta magában, ahogy ment közelebb, és még bízott benne, ha nem is takarmány, akkor is valami olyasmi, ami hasznos lehet otthon, géprongy például, az is jól jön, most, igaz, nem kell, de majd egyszer, elfér a padláson. És ért közelebb, a kurva istenit, morgott, ahogy egyre jobban kirajzolódott a kupac tartalma, s kétségtelenné vált, hogy nem olyan, amire ő gondolt korábban, de még nem látszott, hogy pontosan mi. Mi a kurva isten ez? Dög? A rohadék kurva istenit, mondta már hangosan, mikor odaért és látta, hogy a világos szín az árokparti füvön, az nem zsák, és nem is géprongy és nem is egy döglött kutya, hanem egy emberi test, hogy ott, aki

hever, az a gyerek, a gyerek meztelen teste. Bazmeg, Laci, mi a fasz van veled, kiabált a kupachoz a Szabó Béci, mi a fasz. Az utolsó néhány lépést futva tette meg. Laci bazmeg, Laci bazmeg, hadarta és felnyalábolta a Lacit.

Az árokpartra vetett kupac élt még, érezte az orrából kisikló levegőt, a gyenge légzést. Nem gondolkodott, rohant ölében a kupaccal, a gyerek testével az első házba, hogy kéne a mentő. Kéne, szólt ki az ember az udvarból, de nincs mivel, mert kikapcsolták a telefont, tovább kellett szaladni, végül a harmadik háznál beengedte az asszony és hívta a mentőt.

Mire a jármű, addigra az anya is odaért, hogy kisfiam, de az anya kisfia nem ismerte meg az anyát, hevert ott a kezében, mint aki már búcsút vett ettől a világtól, hogy elbúcsúzott a tanítványaitól, attól a kivégzőosztagtól, ami a kocsmában gyűlt össze, a házaktól, a buszmegállótól, aztán a falutól, s a fáktól és a füvektől. Három napig tartották bent az István kórház intenzív osztályán, s a harmadik nap kinyitotta a szemét.

Laci – mondta az anyja, aki ott virrasztott mellette, Lacikám, de a Laci nem szólt semmit, csak nézett maga elé. Nem volt rajta az a teher, ami korábban volt, nem cipelt gondokat a hátán, elvált feleséget és gyereket, akit szeret. Nem volt rajta nehezék. A kezelőorvos azt mondta az asszonynak, hogy el tudja intézni, hogy egy kiemelt országos intézménybe kerüljön. Ez a legjobb hely, megnevezte konkrétan az intézményt, hogy hová, és az asszony mindig látogathatja, a gyerek igaz, hacsak valami isteni csoda nem történik, de mért is történne, soha nem szokott, az ő praxisában legalábbis eddig még nem fordult elő, a gyerek nem fogja felismerni, de az anya felismeri őt, és felismeri, hogy ez a gyermek az ő gyermeke.

45.

Hiányzott a gyerek abból a faluból. A gyerek problémái. Köztük a lány, meg a gyerek gyereke. Amikor az asszonyt kérdezték, mi van velük, azt mondta ő egész nap a kórházba ül, honnan tudná, s nem beszélt arról, hogy megállapodott a lánnyal, hogy nem fogja őket háborgatni, hogy kiveszi a gyereket és önmagát a lány új életéből. Belátta, hogy a kisgyereknek nem lenne jó, ha megtudná, mi volt. Amire emlékszik még, majd elfelejti.

Nem mondta el, amit a lány mondott, hogy a lánynak kellett valaki, akire támaszkodhat, aki szereti, mert a gyerekkel szörnyű volt élni, az semmire nem figyelt, ő nem látta ezt a lányt szépnek, holott szép volt, nem látta, hogy milyen a bőre, hogy odahajolt volna hozzá és azt mondja: olyan, mint

a selyem, holott olyan volt. Csak körözött a műanyagkanna körül, mint egy muslinca, az volt neki az isten, arra nézett fel, amikor fölpakolta a verandaasztalra, a házioltárra az egyistent, a mindenhatót, az ő mennyének és földjének teremtőjét, aki az ő világának kezdetétől van, s a végéig lenni fog. Ott gubbasztott és nézte, hol lötyög benne még a lé, mert átlátszott valamennyire, úgy vetődött rá a fény.

A faluban senki nem tudott semmiről. Olyan volt, mintha tényleg nem lenne semmi, mert amiről senki nem tud, az nincsen, s erről senki nem tudott, tehát nem volt. Csak később, mikor a lány elköltözött, akkor sejtettek meg valamit, de hogy mi is történt tulajdonképpen, azt nem tudták. Nem is abban a faluban laktak azok, akik ismerték a gyereket, ahol a lány lakott, úgyhogy csak néha, amikor a buszon összefutottak egy-egy odavalósival, akkor kerülhetett szóba a gyerek, aki meghülyült, tudod, a marha, aki részegen meztelenre vetkőzött és így rohant keresztül a krumpliföldeken, hogy végül mentők vitték el. Ja persze, akinek az volt a felesége, aki a gatyagyárosnak volt a szeretője, aki miatt a gatyagyáros végülis majdnem szétrobbantotta a családját, de nem tette, pedig, ha megteszi, akkor lehet, hogy nem ez lesz a vége, mert akkor a lány esetleg leköti, és nem akar például polgármester lenni, mert minek kellett neki az, csak mert már nem bírt otthon egy percet se. Na most aztán már tényleg nincs ott egy percet se, nevetett a szomszéd faluból való. Mi lett vele, mármint a lánnyal, kérdezte az útitárs. Hát elköltözött. Hová? Pestre. Egyedül? Hát egyedül nem tud az ember költözni, mert kellenek hozzá azért munkások, hogy felrakják a bútort, nem igaz? Nem úgy, de férfi volt? Persze, mindegyik férfi volt, ez férfimunka, ezt még nem kezdte ki a feminizmus. Akkor az útitárs nem kérdezett többet, csak arra gondolt, valaki kell legyen, mert honnét lenne ennek a lánynak arra pénze, hogy gyerekestől, bútorostól elköltözzön, ráadásul Budapestre, ahová hírlik, hogy költözött.

Hiába kérdezték újra és újra a gyerek anyját, hogy mi van, mert nagyon hiányzott nekik, hogy a gyerek problémáival foglalkozzanak, volt ott egy űr, mint amikor elveszíti az ember a házastársát, s ebben az üres időben nem tudtak mihez kezdeni, azt mondta, hogy ő a gyerekhez jár mindennap, a kórházban nem tudnak vele foglalkozni, meg az mégiscsak más, ha az anyja. És lehet, hogy még rendbe jön, hogy a múltkor kimondott egy szót, vagy legalábbis valami olyat, ami egy szó volt az anya szerint. És felismeri mostmár őt, érzi, hogy felismeri. Tudja, hogy te vagy az anyja? – kérdezte

egy másik asszony. Azt nem, mert arra nem emlékszik, ami régen volt, de hogy én vagyok az, aki szereti, azt tudja.

Valaki egyszer véletlenül összefutott a lánnyal a metróban, aki valóban egy idegen, legalábbis elsőre idegennek tűnő férfival volt. Hogy vagy, kérdezte a falubeli, s erre mondta a lány, hogy most már boldog, mert a gyerek úgy fog felnőni, hogy nem kell neki az apjára felnéznie, mert nincsen ott az az ember, akire felnézni amúgyis gyalázat volt, hogy már hatévesen magasabb lenne nála, mert a gyerek annyira összerogyott volna az alkoholtól, s akkor már a gyereknek le kellett volna néznie, az ő apjára, szóval nem kell neki felnéznie, egy ilyen közbeeső magasságra, hanem egyenesen tekinthet az égbe. Úgyhogy előtte ott vannak mindazok a távlatok, amelyek az apja előtt tulajdonképpen soha nem voltak meg, bár mindenki, főként persze a gyerek szülei, különösképp az apja azt gondolták, hogy ott vannak, de, mint a valóság bebizonyította: nem voltak. S hogy ezért ő és a társa, aki, nyugodtan állíthatjuk, hogy megmentette őt is és a gyereket is a kilátástalanságtól és a szegénységtől, szóval ő is mindent megtesz, hogy a kisfiú és mindenki más élete megoldódjon. És ez sikerült is, mert valójában most mindenki boldog. Nincs kit sajnálni kéne, netán arra gondolni, hogy valaki sorsa úgy jutott érvényre, hogy más sorsok kárt szenvedtek – mondta a lány és kiszállt a társával együtt.[1] Moszkva tér. Innét már busszal ment tovább.

A gyerek is úgy gondolta, amikor még gondolt valamit, hogy minden azért van, mert ő ilyen, nem vádolt másokat, azt gondolta, ez az ő sorsa, minden azért van, mert ez az ő sorsa. És ő úgy döntött, hogy ő ezt a sorsot fogadja el, mert semmilyen más sorsot nem tartott az övénél érvényesebb sorsnak, legalábbis az ő sorsa számára azok a más sorsok nem voltak érvényben. Egyébként sem volt választása, hisz ami megtörténik, az szükségszerűnek látszik, hogy csak úgy történhet, és többet nem kecsegtet azzal a látszattal, hogy a megtörtént az tulajdonképpen csak egy lehetőség a számtalan más történésre váró esemény közül. Ez a döntés látszott szükségszerűnek az ő számára, miképpen mások számára más döntés, de azokat semmi módon nem tekintette érvényesebbnek az ő döntésénél. Sőt, még rosszabbnak is, hisz azok önhittek voltak, a jóság látszata mögé bújtak, hogy az övék egy jó döntés, holott a gyerek pontosan tudta, az is ugyanolyan esetlegesség, mint bármely más döntés, ami csak azért hivalkodik a szükségszerűség látszatával, hogy a felelősséget, melyet a döntéseink rónak ránk, egy külső

törvényszerűségre fogjuk. Másképpen nem is bírhatnánk élni, hisz maga az élés valójában egy olyan szükségszerűen rossz folyamat, amit nem terhelhetünk tovább, például azzal, hogy ebben mi is, a magunk döntéseivel bűnösek vagyunk.

Háy János: A gyerek

A borítót Háy János *Álló felnőtt, ülő gyerek* című festményének felhasználásával Tabák Miklós tervezte

Európa Könyvkiadó, Budapest
Felelős kiadó M. Nagy Miklós igazgató
Felelős szerkesztő Barna Imre

www.europakiado.hu
www.facebook.com/europakiado

EPUB ISBN 978 963 405 619 5
MOBI ISBN 978 963 405 620 1
verziószám: 1.10

*

A falubeli még odaszólt, mielőtt az ajtó elrekesztette volna a kiszállókat, hogy magát is láttam már valahol, nem lehet, hogy a gyereknél? Nem válaszoltam. Majd elfelejti.

Tartalom

35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.